

Vitaal Teylingen

Samen maken we de toekomst

Begroting 2020-2023

Vastgesteld 7 november 2019

Inhoudsopgave

1. Algemeen	4
1.1 Voorwoord	4
1.2 Ontwikkeling van het saldo in de verschillende fases	5
1.3 Begroting in één oogopslag	6
1.4 Programma's in vogelvlucht	9
1.5 Rapportage Team Teylingen	11
1.6 Ontwikkeling saldo meerjarenbegroting 2020 -2023	11
1.7 Vastgestelde begroting 2020-2023	19
1.8 Leeswijzer	20
2. Programmaplan	22
Programma 1 Prettig wonen voor iedereen	24
Veiligheid	26
Mobiliteit	28
Wonen	31
Implementatie Omgevingswet	33
Gebiedsontwikkeling	34
Openbare ruimte	36
Verbonden partijen	38
Beleidsindicatoren	43
Kaderstellende stukken	44
Programma 2 Energiek en sociaal Teylingen	48
Onderwijs	50
Gezondheid & Vitaliteit	51
Sociaal domein	54
Kunst en Cultuur	60
Verbonden partijen	60
Beleidsindicatoren	63
Kaderstellende stukken	65
Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen	69
Lokale economie	70
Regionale economie	72
Verbonden partijen	75
Beleidsindicatoren	75
Kaderstellende stukken	76
Programma 4 Duurzaam denken en doen	79
Duurzaamheid	81
Verbonden partijen	85
Kaderstellende stukken	85
Programma 5 Modern bestuur, invloedrijke inwoners	88
Regionale samenwerking	89
Dienstverlening	90
Participatie	92
Communicatie	94
Verbonden partijen	95
Beleids- en prestatie-indicatoren	98
Kaderstellende stukken	99
Algemene dekkingsmiddelen	102
Algemene dekkingsmiddelen	103
Overhead	106
Vennootschapsbelasting	106
Onvoorzien	106

3. Paragrafen	107
3.1 Paragraaf Lokale heffingen	107
3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	115
3.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	118
3.4 Paragraaf Financiering.....	129
3.5 Paragraaf Bedrijfsvoering	135
3.6 Paragraaf Verbonden partijen.....	136
3.7 Paragraaf Grondbeleid	146
3.8 Paragraaf Duurzaamheid.....	151
4. Financiële begroting.....	153
Bijlage 1 Overzicht baten en lasten per taakveld.....	195
Bijlage 2 Opvolging moties Kadernota 2020	201
Bijlage 3 Actualisatie investeringsplan: Verschoven en vervallen investeringen.....	204
Bijlage 4 Risico-inventarisatie	206

1. Algemeen

1.1 Voorwoord

In juni 2019 heeft de gemeenteraad de kadernota 2020-2023 vastgesteld. Binnen deze kaders en in lijn met het collegewerkprogramma Vitaal Teylingen is de begroting 2020-2023 opgesteld.

Na het vaststellen van de kadernota in het financiële meerjaren perspectief verslechterd. De meicirculaire leidde tot een negatieve bijstelling van ons financiële perspectief door de verlaging van de bijdrages uit het gemeentefonds en het BTW-compensatiefonds. Het college heeft daarom keuzes gemaakt om de begroting sluitend te maken.

De begroting is op 7 november 2019 met enkele wijzigingen door de gemeenteraad vastgesteld. De wijzigingsvoorstellen en de saldi van de vastgestelde begroting zijn opgenomen in paragraaf 1.7. Daarin zijn ook de gevolgen van de septembercirculaire 2019 en structurele effecten van de 2e voortgangsrapportage 2019 meegenomen. Het financiële beeld in de verschillende fases van de ontwikkeling van begroting treft u aan in paragraaf 1.2.

De begroting is opgebouwd met de programma's van Vitaal Teylingen. Per programma wordt de voortgang aangegeven.

Dit jaar is een eerste stap gezet om te komen tot het betrekken van onze inwoners bij het opstellen van de begroting. Aan de digitale klankbordgroep Team Teylingen is voorgelegd aan welke onderwerpen meer of minder middelen besteed moeten worden. Bij de keuzes die het college heeft gemaakt, heeft deze uitkomst van deze raadpleging een rol gespeeld. Bij het opstellen van de kadernota van volgend jaar willen we, in overleg met de gemeenteraad Teylingen, inwoners en ondernemers nog meer betrekken.

De werkgroep 'verbetering P&C-producten' werkt in samenspraak met de griffie en college ook de komende periode aan de verbetering van de Planning & Control cyclus.

Marlies Volten
wethouder financiën

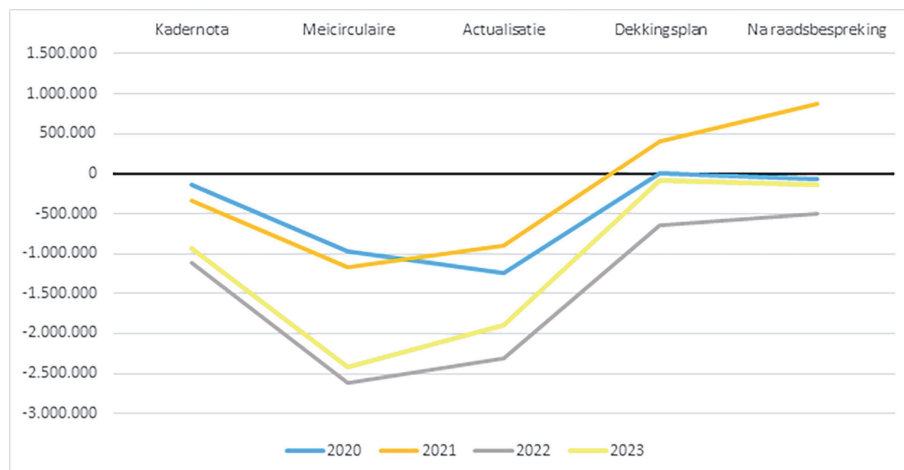
1.2 Ontwikkeling van het saldo in de verschillende fases

Tabel 1: Begrotingssaldo per stap in de ontwikkeling (x €1.000)

	2020	2021	2022	2023
Stap 1: Saldo meerjarenbegroting bij kadernota 2020	-143	-344	-1.124	-931
Algemene uitkering Meicirculaire	-834	-829	-1.490	-1.482
Stap 2: Saldo meerjarenbegroting na meicirculaire	-977	-1.173	-2.614	-2.413
Actualisatie meerjarenbegroting na kadernota	-27	320	354	565
<i>Nieuwe voorstellen:</i>				
Kosten omgevingswet	-150			
Budget voor 75 jaar bevrijding 4-5 mei	-25			
Coördinator BRO (BasisRegistratie Ondergrond)	-45	-45	-45	-45
Stap 3: Saldo meerjarenbegroting na actualisatie en nieuwe voorstellen	-1.224	-898	-2.305	-1.892
4. Dekkingsplan:				
1. Verwerven van extra inkomsten	120	210	410	410
2. Inruilen oud voor nieuw	53	100	200	385
3. Verminderen van kosten	956	889	786	741
4. Bij uitzondering inzetten van algemene reserve	100	100	264	264
Stap 4: Dekkingsplan	1.229	1.300	1.661	1.801
Stap 5: Saldo meerjarenbegroting na dekkingsplan	5	401	-645	-92
Septembercirculaire (na taakverplichtingen)	222	720	814	670
Effecten 2e voortgangsrapportage	-53	-53	-53	-53
Totaal aan wijzigingen door amendementen	-244	-195	-609	-659
Eindsaldo meerjarenbegroting na bespreking en vaststelling van de gemeenteraad	-70	873	-493	-134

De inhoudelijke wijzigingen ten opzichte van het dekkingsplan staan beschreven in paragraaf 1.6

Figuur 1: Begrotingssaldo per stap in de ontwikkeling

Vitaal Teylingen

Samen maken we de toekomst

Huishoudboekje 2020

Inkomsten

Rijk	44,6 mln
Algemene uitkering	
Lokale heffingen	32,6 mln
Belastingen, rechten	
Andere inkomsten	16,4 mln
Grondopbrengsten, rente, huren	
Reserveringen	5,2 mln

98,8 mln

Uitgaven

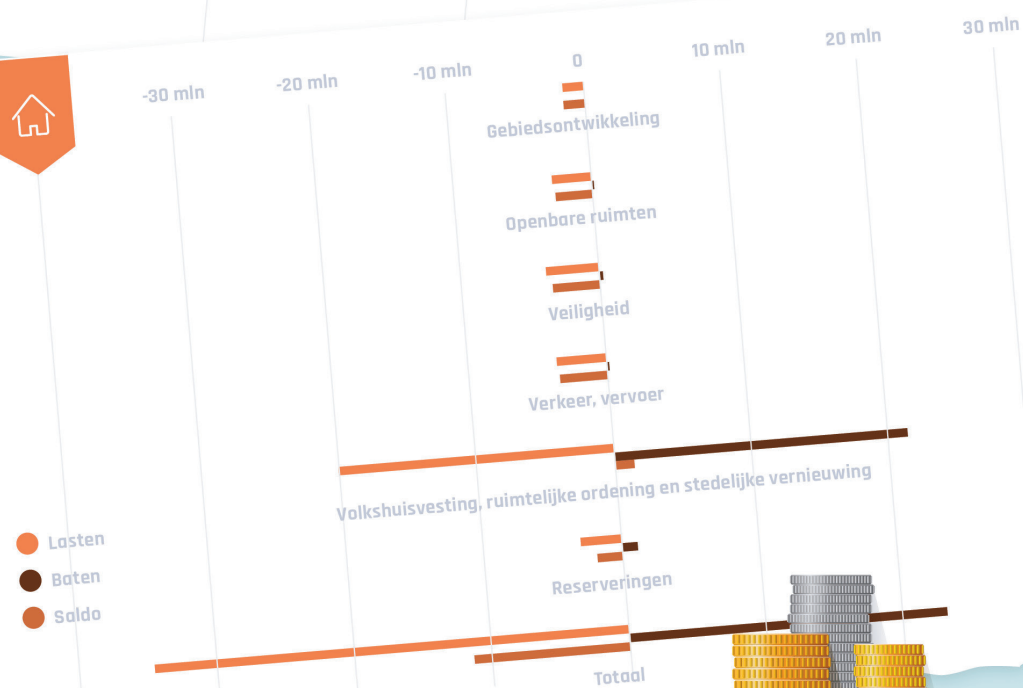
 Prettig wonen voor iedereen	34,5 mln
Groen, wegen, woningbouw, volkshuisvesting en veiligheid	
 Energiek en sociaal Teylingen	41,0 mln
Hulp en ondersteuning, Jeugdzorg, onderwijs, sport, gezondheid en kunst & cultuur	
 Ondernemend en bruisend Teylingen	2,0 mln
Centrumontwikkeling, bedrijventerreinen, economische agenda	
 Duurzaam denken en doen	6,1 mln
Energieovergang, duurzaamheidsmaatschappij, duurzaamheid, riool, afval	
 Modern bestuur, invloedrijke burgers	4,9 mln
Vergunningen, paspoorten, website, participatie, communicatie	
Algemene dekkingsmiddelen en overige uitgave	10,3 mln

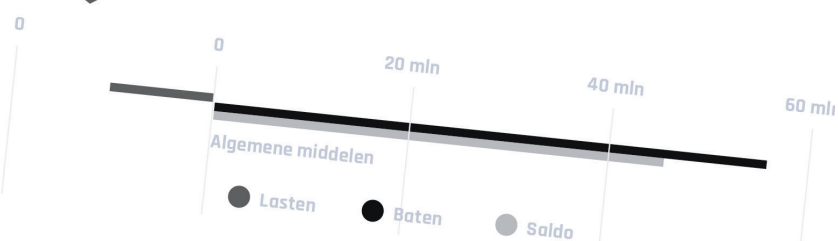
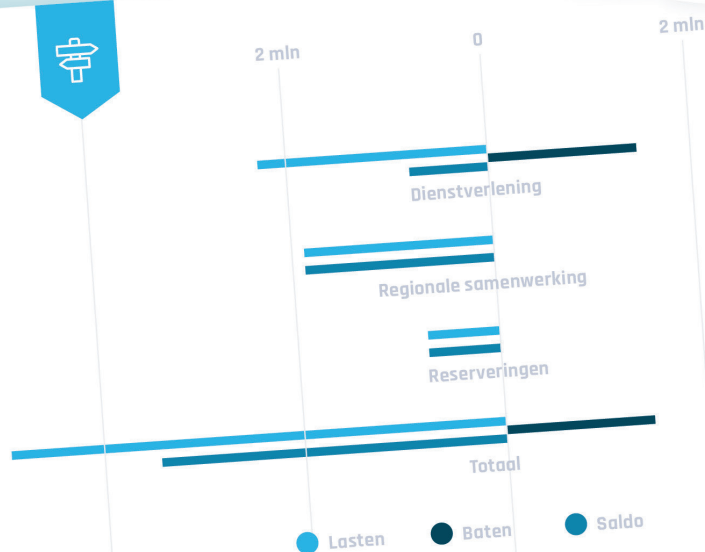
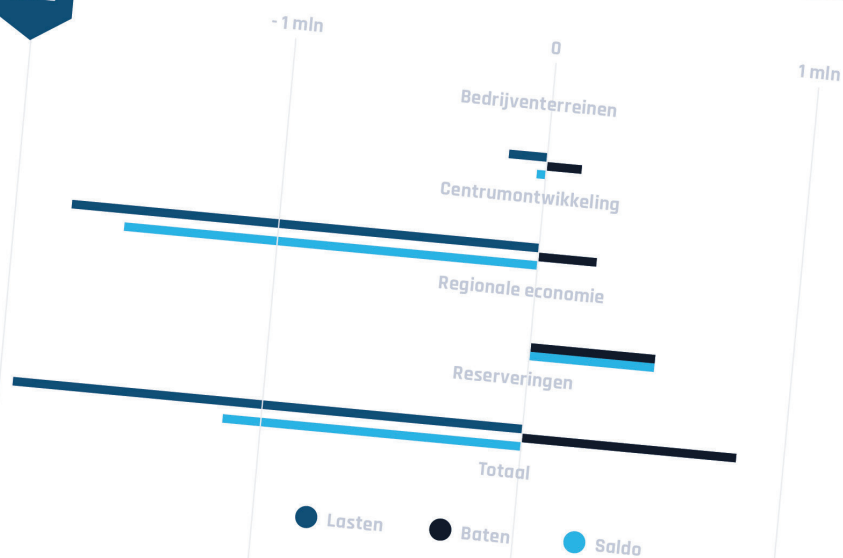
98,8 mln

Woonlasten

	2019	2020
MEERPERSOONSHUISHOUDEN 		
OZB 	€ 255,-	€ 284,-
Afvalstoffenheffing 	€ 301,-	€ 301,-
Rioolheffing 	€ 149,-	€ 156,-
Heffingskorting	€ -36,-	€ -59,-
	€ 669,-	*€ 682,-
EENPERSOONSHUISHOUDEN 		
OZB 	€ 255,-	€ 284,-
Afvalstoffenheffing 	€ 232,-	€ 232,-
Rioolheffing 	€ 149,-	€ 156,-
Heffingskorting	€ -36,-	€ -59,-
	€ 592,-	*€ 613,-

*Woonlasten stijgen met 2,2% inflatiecorrectie

1.4 Programma's in vogelvlucht

Prettig wonen voor iedereen

- Wij staan voor een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving. Een omgeving met bruisende dorpen en gezellige winkelcentra. Een plek voor iedereen, waar je prettig kunt wonen, werken, winkelen, uitgaan en ontspannen. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en kwetsbaren, voor gezinnen en alleenstaanden.
- We sluiten aan bij de woonbehoefte van inwoners en hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid.
- We stellen een centrumvisie vast voor de drie dorpen en maken een omgevingsvisie voor de gemeente Teylingen. Ook willen we de woonvisie aanpassen, waarbij we kijken op welke manier we Teylingers voorrang kunnen geven bij woningtoewijzing. We focussen op de bouw van betaalbare woningen voor onze woningzoekenden (koop, huur en sociale huur). Ook gaan we ruimte zoeken voor de ontwikkeling van onconventionele woningconcepten.
- De nadruk ligt op duurzaam en energieneutraal bouwen en we hebben aandacht voor groen en recreatieve voorzieningen in de wijk. We versterken de biodiversiteit door natuurlijke oevers en een aangepast bermen- en maaibeleid.
- Het thema veiligheid krijgt een steeds prominentere rol op de gemeentelijke agenda. Of het nu gaat om de gemeentelijke rol bij bestrijding van de georganiseerde misdaad, de veiligheid op straat, in de winkelgebieden of in de directe woonomgeving: in toenemende mate wordt inzet gevraagd. Veiligheidsbeleid maken we samen met raadsleden, inwoners, ondernemers en professionals.

Energiek en sociaal Teylingen

- Het college staat voor een sociaal, klantgericht en rechtvaardig beleid waarbij mensen centraal staan en niet de regels. Het uitgangspunt is: 'iedereen doet mee'. In eerst instantie heeft iedereen een eigen verantwoordelijkheid. Maar als iemands zelfredzaamheid tekort schiet, biedt de gemeente een helpende hand.
- Een speerpunt van het college is preventie. Zorg en welzijn worden beter toegankelijk wanneer alle disciplines vanaf het begin samenwerken. Wanneer zij moeilijke situaties bijtijds signaleren, kunnen grotere problemen soms worden voorkomen.
- We werken verder aan de transformatie in het sociaal domein via de Sociale Teams en de Jeugd- en Gezinstteams. Ook geven we een extra impuls aan mantel- en respijtzorg. We maken geld vrij voor innovatieve projecten in de zorg. We streven ernaar om meer mensen met een beperking aan de slag te helpen, waarbij we als gemeente zelf het voorbeeld geven.
- We hebben aandacht voor toerisme en cultuur, waarbij we de Ruïne van Teylingen zien als een pareltje van ons aanbod.

Ondernemend en bruisend Teylingen

- Een vitale economie in een vitale streek, dat is wat het college voor ogen heeft. Een aantrekkelijke keuze voor ondernemers om een bedrijf te starten of uit te bouwen. Ruimte voor ondernemerschap staat voor ons college voorop. De samenleving en ondernemers hebben ruimte nodig om te ondernemen en kansen te benutten.

- Wij zien onze rol vooral in het creëren van goede randvoorwaarden om te ondernemen en duurzame ontwikkelingen te faciliteren. Dit houdt niet op bij onze gemeentegrenzen. Wij zetten dan ook vol in op samenwerking in de regio met de Economic Board Duin- en Bollenstreek. Een samenwerking met en door ondernemers, waarbij gemeenten projecten faciliteren en partner zijn.
- Goede randvoorwaarden creëren we met stevige centrumvisies, met het leggen van relaties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, aandacht voor de fysieke en digitale infrastructuur en stimuleren van duurzaam handelen en innovatie. We sluiten intentieovereenkomsten met werkgevers af om arbeidsplaatsen te creëren. En is er één aanspreekpunt waar ondernemers met al hun vragen terecht kunnen.

Duurzaam denken en doen

- Bij alle plannen en projecten denken we na over duurzaamheid. Denk aan duurzaam wonen, maar bijvoorbeeld ook aan duurzaam werk voor mensen met een beperking. Het gaat over het respectvol en verantwoord omgaan met mensen, grondstoffen, energie en geld.
- Het college wil graag het goede voorbeeld geven. We maken ons eigen vastgoed gasloos en energieneutraal en verduurzamen ons wagenpark. Met de oprichting van de duurzaamheidsmaatschappij ondersteunt het college duurzame ontwikkelingen in de gemeente die ondernemers en inwoners zelf aandragen.
- Onze ambitie is om in 2030 volledig duurzaam te zijn als gemeentelijke organisatie en met onze gemeentelijke eigendommen. We streven naar een duurzame manier van denken, werken en leven. Wij gaan uit van de kracht van onze inwoners, ondernemers en instellingen om ideeën en plannen te bedenken die bijdragen aan de duurzaamheid van onze samenleving.
- We stimuleren en faciliteren bedrijven en inwoners die zich hiervoor inzetten. Naast de waarde voor het milieu en samenleving leiden deze initiatieven in het gunstigste geval tot economische impulsen.
- We voeren het regionaal energieakkoord uit en breiden we de laadpaalinfrastructuur voor elektrische auto's uit. We voeren een klimaatstresstest uit en nemen maatregelen op de terreinen waar dat nodig is.
- Bij de afvalinzameling richten we ons op minimaal 75% afvalscheiding in 2020 en maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar.

Modern bestuur, invloedrijke burgers

- Het college wil zijn ambities graag verder uitdenken en uitvoeren met inwoners, ondernemers en instellingen. Niet altijd meer eerst een plan maken, maar vooraf horen wat de omgeving denkt dat nodig is. Participatie is uitgangspunt bij beleidsvorming.
- Ook daagt het college de samenleving uit om met initiatieven te komen en samen te kijken hoe die bijdragen aan de ambities van het gemeentebestuur: prettig wonen, duurzaam denken en doen en een energiek, sociaal, bruisend en ondernemend Teylingen. Om participatie te laten slagen, zijn duidelijke afspraken essentieel. Daarom gaat het college graag met de gemeenteraad in gesprek over kaders.
- Wat het college betreft, mag de gemeente vaker maatwerkoplossingen leveren om inwoners en bedrijven tegemoet te komen. Zo nodig mogen de randen van wettelijke en beleidsmatige kaders worden opgezocht. Uitgangspunt moet worden: hoe maken we iets mogelijk? Eerst de mens, dan pas

de regeltjes, vinden burgemeester en wethouders. Ze vragen de gemeenteraad om hen op dat terrein ruimte te geven.

- We versterken de inzet op communicatie en bieden moderne vormen van dienstverlening, zoals op digitale wijze – waarbij niet-digitaal ook mogelijk blijft. We willen datagestuurd werken, maar voeren daarbij wel een maatschappelijke discussie over de grenzen daarvan: willen we ook alles doen wat kan?
- De stijging van de woonlasten blijft beperkt tot de inflatiecorrectie. We zetten financiële reserves in voor maatschappelijk rendement en voeren een omgevingsanalyse uit die inzicht geeft in onze bestuurskracht.

1.5 Rapportage Team Teylingen

In het proces om te komen tot de opstelling van de concept-begroting hebben wij “Team Teylingen” bevraagd over de begroting. Aan het panel werd gevraagd aan te geven op welke posten de panelleden bezuinigingsmogelijkheden zien en welke beleidsterreinen extra aandacht verdienen. Het onderzoek heeft veel kwantitatieve data opgeleverd en de mogelijkheid tot het geven van opmerkingen heeft veel kwalitatieve informatie opgeleverd.

Bij de opstelling van de programmabegroting en dan met name de invulling van het dekkingsplan hebben wij op de achtergrond de resultaten van de uitvraag bij “Team Teylingen” over de programmabegroting meegenomen. De resultaten van het onderzoek onder Team Teylingen zijn separaat aan u beschikbaar gesteld.

De uitvraag via “Team Teylingen” zien wij als een eerste aanzet voor invulling en uitwerking van de pilot burgerbegroting (M10 van ons collegewerkprogramma). Nog dit jaar zal ons college aan uw raad voorstellen doen over de verdere invulling van de pilot burgerbegroting.

1.6 Ontwikkeling saldo meerjarenbegroting 2020 -2023

Verantwoording van de begroting

De begrotingscyclus is gestart met het meerjarenperspectief dat opgenomen is in de Kadernota 2020-2023, die in juni door de gemeenteraad van Teylingen is vastgesteld. Daarna is de meicirculaire 2019 door het college uitgebracht. Op basis van de vastgestelde Kadernota en de meicirculaire is de meerjarenbegroting 2020-2023 geactualiseerd. Dit leverde een begroting met een negatief saldo op. Vervolgens zijn om de in- en uitgaven niet alleen in 2020 maar ook de jaren daarna in balans te krijgen, keuzes gemaakt.

Zo is de begroting 2020-2023 stap voor stap tot stand gekomen. Dit hoofdstuk beschrijft deze ontwikkeling.

Ontwikkeling van de begroting 2020-2023 in grote stappen

Tabel 2 geeft een overzicht van ontwikkeling van de begroting tijdens de begrotingscyclus. In de kadernota kwam de begroting in 2020 uit op een tekort van € 143.000 en dat liep op in 2023 naar € 931.000.

De meicirculaire maakt de situatie slechter. Rekening houdend met de meicirculaire groeide het tekort in 2020 naar € 1.244.000 en in 2023 naar € 2.413.000. De actualisatie van de begroting beïnvloedde de begroting negatief op de korte en positief op de langere termijn. 2020 kwam uit op een tekort van € 1.224.000 en 2023 op € 1.892.000.

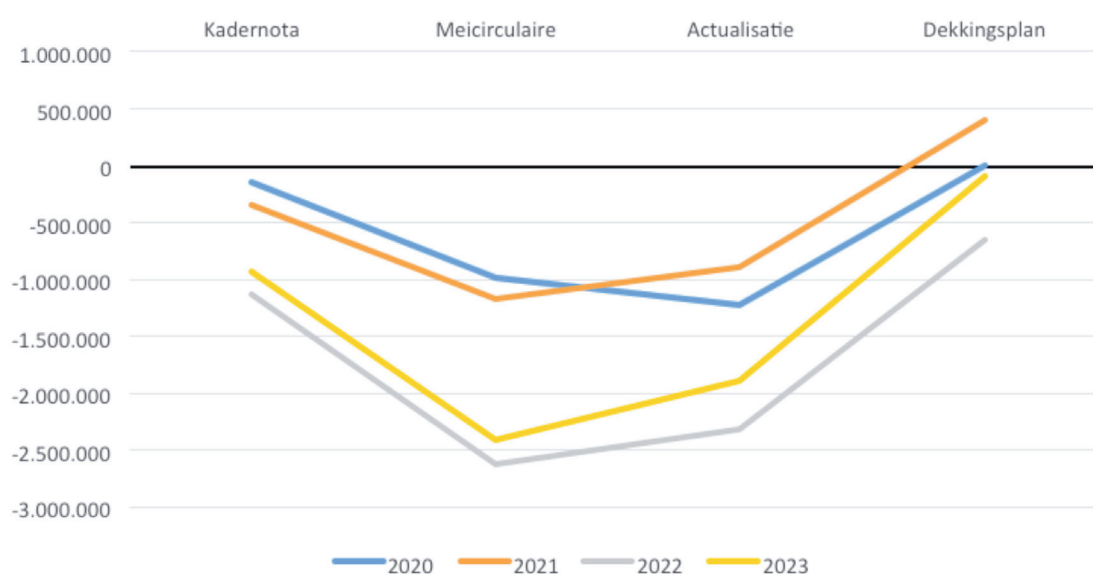
Vanuit deze zorgwekkende cijfers heeft het college een dekkingsplan opgesteld. Dit plan geeft voor 2020 en 2021 een positief resultaat en in 2022 en 2023 een negatief resultaat.

Aan het dekkingsplan lag een lijst met mogelijke bezuinigingen ten grondslag. Niet alle bezuinigingen zijn in het dekkingsplan doorgevoerd. Het college licht de gemaakte keuzes toe in de afsluiting van dit hoofdstuk.

Tabel 2: Begrotingssaldo per stap in de ontwikkeling (x €1.000)

	2020	2021	2022	2023
Stap 1: Saldo meerjarenbegroting bij kadernota 2020	-143	-344	-1.124	-931
Algemene uitkering Meicirculaire	-834	-829	-1.490	-1.482
Stap 2: Saldo meerjarenbegroting na meicirculaire	-977	-1.173	-2.614	-2.413
Actualisatie meerjarenbegroting na kadernota	-27	320	354	565
<i>Nieuwe voorstellen:</i>				
Kosten omgevingswet	-150			
Budget voor 75 jaar bevrijding 4-5 mei	-25			
Coördinator BRO (BasisRegistratie Ondergrond)	-45	-45	-45	-45
Stap 3: Saldo meerjarenbegroting na actualisatie en nieuwe voorstellen	-1.224	-898	-2.305	-1.892
4. Dekkingsplan:				
1. Verwerven van extra inkomsten	120	210	410	410
2. Inruilen oud voor nieuw	53	100	200	385
3. Verminderen van kosten	956	889	786	741
4. Bij uitzondering inzetten van algemene reserve	100	100	264	264
Stap 4: Dekkingsplan	1.229	1.300	1.661	1.801
Stap 5: Saldo meerjarenbegroting na dekkingsplan	5	401	-645	-92

Figuur 2: Begrotingssaldo per stap in de ontwikkeling

In de paragraaf 4.1.2. Ontwikkeling saldo meerjarenbegroting 2020 -2023 is een toelichting opgenomen over de stappen 2 en 3 (respectievelijk algemene uitkering meicirculaire, actualisatie van de meerjarenbegroting na de kadernota en nieuwe voorstellen).

In deze paragraaf geven wij een nadere toelichting op stap 4¹: het Dekkingsplan en de tariefsverhoging riolering.

Tariefsverhoging riolering in 2020

In 2020 wordt het tarief voor riolering verhoogd met € 7,-. Naast de jaarlijkse reguliere verhoging van € 3,- zal in 2020 het tarief stijgen met een extra € 4,- (incidenteel). Het uitgangspunt van riolering is kostendekkendheid, de uitgaven moeten gelijk zijn aan de inkomsten. In de afgelopen jaren zijn de uitgaven van riolering hoger dan de inkomsten geweest. Deze hogere uitgaven werden gedekt uit de egalisatievoorziening voor riolering. Deze egalisatievoorziening was opgebouwd in het verleden toen de inkomsten juist hoger waren dan de uitgaven. Het saldo van deze egalisatievoorziening riolering is per 31 december 2018 € 0 en kan dus niet meer worden ingezet om de tekorten van riolering op te vangen.

In 2020 wordt een nieuw IAWKP (Integraal Afval Water KetenPlan) opgesteld. Hierin worden de maatregelen van de klimaatstresstest in verwerkt. Dit zal leiden tot een herevaluatie van de tarieven.

Stap 4: Dekkingsplan

De begroting heeft na de actualisatie voor 2020 een tekort van ruim € 1,2 mln en in de jaren daarna stijgt het jaarlijks tekort naar ruim € 1,8 mln. Om de begroting in balans te krijgen heeft het college een dekkingsplan opgesteld volgens de vier lijnen die zijn vastgelegd in de Kadernota 2020-2023.

Dit zijn:

1. Verwerven van extra inkomsten.
2. Inruilen van oud voor nieuw
3. Vermindering van de kosten
4. Incidenteel gebruik maken van de algemene reserve.

We beschrijven de voorgestelde kortingen, waarbij we de posten hoger dan € 50.000 toelichten.

1. We zorgen voor extra inkomsten

Het overzicht van extra inkomsten in de komende jaren staat in tabel 3.

Tabel 3: Extra inkomsten 2020 - 2023

1. We zorgen voor extra inkomsten	2020	2021	2022	2023
a. Inzetten verkoop vastgoed ter dekking van deel kapitaallasten Elsgeest	-	-	200	200
b. Reclame inkomsten genereren door het plaatsen van een reclamezuil		100	100	100
c. Voorkomen dakloosheid bij jongeren financieren vanuit projectgeld centrumgemeente Leiden	20	10	10	10
d. Hondenbelasting	100	100	100	100
Subtotaal verwerven extra inkomsten	120	210	410	410

a. Verkoop vastgoed

De opbrengsten uit de verkoop van vastgoed zoals de ambtswoning, Kastanjehof en Narcissenlaan (totaal € 2,4 mln.) zetten wij in voor het vormen van een dekkingsreserve voor een deel van de afschrijvingen van sportpark Elsgeest. De dekking kan worden ingezet vanaf 2022 omdat dan de afschrijvingen gaan lopen van sportpark Elsgeest.

¹ In dit verband mag ook niet onvermeld blijven dat de besparingen binnen de HLT-organisatie een gunstig effect hebben op de financiële positie van Teylingen. Voor het begrotingsjaar 2020 betekent dat, dat ten opzichte van de start van HLTsamen een besparing is bereikt van € 900.000,-.

b. Reclame-inkomsten genereren door het plaatsen van een reclamezuil

In de zone langs de A44 tussen afrit en P&R is ruimte om een reclamemast te plaatsen. Deze ruimte wordt te huur aangeboden voor de plaatsing van een reclamemast. Deze aanbidding wordt volgens een openbare aanbesteding in de markt gezet. Op basis van eerdere onderzoeken wordt een opbrengt van € 100.000 per jaar verwacht. De voorbereidende werkzaamheden kosten 14 maanden. Dit is inclusief procedure. Door bezwaar- en beroepsprocedures kan vertraging optreden.

c. Hondenbelasting

In de gemeentelijke begroting van Teylingen zitten diverse uitgaven ten gunste van honden en hun eigenaren, zoals uitlaatplaatsen en -veldjes, onderhoud van het groen, handhaving hondenbeleid en speciale afvalbakken voor hondenpoep met dispenser met poepzakjes. De invoering van hondenbelasting is ter dekking van deze kosten.

2. We ruilen oud voor nieuw

Door de uitvoering van beleid anders te organiseren zijn kostenbesparingen te bereiken. In tabel 4 zijn deze kostenbesparingen bij elkaar gezet.

Tabel 4: Opbrengsten door oud beleid te vervangen door nieuw beleid

2. We ruilen oud voor nieuw	2020	2021	2022	2023
a. Investeringsplan: Verbeteren fietspadenstructuur op veiligheid		48	48	48
a. Investeringsplan: Aanleg fietsverbinding Sassenheim-Noord-A44	18	18	18	18
b. Lagere uitgaven aan wijkmarkten, resterend budget € 15.000	35	35	35	35
c. Geen reserve instellen voor onderwijsinvesteringen		-	-	135
d. Verlagen plustak communicatie	-	-	100	150
Subtotaal ruilen oud voor nieuw	53	100	200	385

a. Investeringsplan: investeringen in verbeteren fietspaden

In de kadernota 2020 is de uitwerking voor het Actieplan Fiets opgenomen. In het bestaande investeringsplan stonden twee investeringen voor het verbeteren van fietsverbindingen. Deze verbeteringen worden ondergebracht in het Actieplan Fiets.

c. Geen reserve instellen voor toekomstige uitgaven onderwijshuisvesting

In de kadernota van 2020 is voorgesteld een reservefonds in te stellen voor onderwijsinvesteringen. Dit betreft een storting van jaarlijks € 135.000 vanaf 2023 voor de komende 20 jaar (bron IHP). Zo sparen we voor toekomstige investeringen. Zonder dit fonds moeten we het huidige begrotingssysteem handhaven. We begroten dan de investeringen die in de periode van de meerjarenbegroting (4 jaar) vallen. Elke investering levert dan een extra last in de begroting op. Er is immers niet voor gespaard.

In de kadernota 2021 komen wij terug op dit voorstel en onderzoeken we ook nog andere oplossingen.

d. Verlagen plustak communicatie

In de begroting is een jaarlijkse plustak opgenomen voor communicatie van € 150.000. We stellen voor om dit budget in de jaren 2022 en 2023 af te bouwen naar € 0. Dit betekent scherpe keuzes maken vanaf het jaar 2022. We voeren een derde communicatiemeting uit. Op basis hiervan kunnen we de keuzes maken. Op basis van de huidige praktijk verwachten we dat twee van de vier onderstaande taken komen te vervallen:

- Inzet van communicatieprofessionals voor strategisch advies bij complexe participatie en ontwikkeling;
- Jongeren betrekken en Team Teylingen (burgerpanel) door ontwikkelen;
- Omgevingsgerichte communicatie, buitenwereld binnen halen (Newsroom ontwikkeling) en voeren van professionele dialoog;
- Reputatiemanagement; bestuurscommunicatie en citybranding. (Verhaal vertellen (buitendienst) / ondersteuning en advies bij belangrijke PR-momenten).

3. We verminderen kosten

Het overzicht van de verlaging van de kosten van diverse activiteiten is weergegeven in tabel 5.

Tabel 5: Vermindering van de kosten van projecten en activiteiten.

3. We verminderen kosten	2020	2021	2022	2023
<i>a. Heroverwegen investeringen:</i>				
Vervanging fietspad Oosthoutlaan Voorhout door betonplaten (easypath)		18	18	18
Herinrichting Boekhorstlaan 2020		13	13	13
Vervangen materiaal in rijbaan Dorpstraat Warmond		9	9	9
Anti-graffiti voorziening spoorviaduct Oranje Nassaulaan	6	6	6	6
Renoveren oever Oude Zwembad Sassenheim	5	5	5	5
Fontein vijver Koningspark Sassenheim		2	2	2
<i>b. Overwegingen binnen bestaande budgetten</i>				
Centraliseren bibliotheek	-	-	PM	PM
Uren toerekening aan investeringen	200	175	150	125
Versoberen onderwijsachterstandenbeleid/ peuterspeelzaalwerk	100	100	100	100
Muziekonderwijs		70	70	70
Essentaksterfte	60	60	60	60
Vergroten inzicht gebruik infrastructuur, mede in relatie tot de verkeersveiligheid	45	45	45	45
Voortzetten fractieondersteuning	29	29	29	29
Investeringen in het Actieplan fiets realistisch inzetten	80	60	40	20
Extra budget voor onderzoek en advies beleidsveld Wonen niet inzetten	20	20	20	20
Besparen op onderzoek verkeersborden & bewegwijzering en het plaatsen van toeristeninformatie	62	-	-	-
Vrijval van het ontschottingsbudget 'Teylingse Ton'	46	-	-	-
De pilot preventie en vroegsignalering dekken vanuit de algemene reserve sociaal domein	25	-	-	-
Impuls buitensportstichtingen	8	8		
<i>c. Heroverwegingen ambities Vitaal Teylingen</i>				
Verminderen van uitvoeringsplannen duurzaamheid.	100	100	100	100
Temporiseren van onze ambities op het gebied van biodiversiteit	100	100	50	50
Projecten recreatie en toerisme Kansen voor Teylingen	40	40	40	40
Besparen op onderzoek en advieskosten erfgoed en monumenten	15	15	15	15
Halvering van de storting in de reserve kunst in de buitenruimte	15	15	15	15
Subtotaal verminderen van kosten	956	889	786	741

a. Vervallen investeringen

Wij stellen voor om een aantal investeringen in projecten die nog niet gestart zijn te laten vervallen. Voor de herinrichting Boekhorstlaan is toegezegd samen met de bewoners in participatie een herinrichtingsontwerp te maken. Dit is gepland voor oktober/november. Na toetsing met het Centrumplan vindt uitvoering in 2020 plaats.

b. Overwegingen binnen bestaande budgetten

Het college gaat de mogelijkheid onderzoeken naar het *centraliseren van de bibliotheek*. Dit betekent één bibliotheeklocatie in de gemeente Teylingen die alle vijf de bibliotheek functies uitvoert.

In de notitie materiele vaste activa van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) is over het *toerekenen van uren aan investeringen* opgenomen dat de salariskosten die direct aan een actie kunnen worden toegerekend, moeten worden toegerekend aan investeringen. De indirecte salariskosten die behoren tot de overhead kunnen worden geactiveerd.

Op basis van deze alinea is een inschatting gemaakt van de toe te rekenen directe uren van de investeringen. Interpretatieverschillen van directe en indirecte uren zijn hierbij mogelijk. Vanuit HLT wordt hierin een éénduidige grondslag gekozen die past bij een financieel solide beleid.

Wij versoberen het *peuterspeelzaalwerk/onderwijsachterstandenbeleid*. Door een wetswijziging van de hervorming van een exploitatiesubsidie aan de peuterspeelzalen naar een 'kindvolgende subsidie' houden wij € 78.000 structureel over op de kosten van peuteropvang. Daarnaast vergoeden we de basistraining VVE voor leidsters niet meer. Dit is een verantwoordelijkheid van de kinderopvangorganisaties zelf (€ 22.000).

Wij stoppen met het financieren van het *muziekonderwijs* op basisscholen van Teylingen. Dit is geen taak voor de gemeente. Het basisonderwijs ontvangt hiervoor vanuit de rijksoverheid budget.

Wij laten het budget voor de aanpak van de *essentaksterfte* vervallen (€ 60.000). Dit budget is ingezet voor het extra snoeien en het vroegtijdig vervangen van de essen die zijn aangetast door schimmel. Dit komt voor op het eiland Koudenhoorn in het gedeelte van de dichte bebossing. Mocht hierdoor het risico op vallende takken gaan ontstaan dan doen wij lopende het jaar een budgetaanvraag om de problemen op te lossen.

Voor bewegwijzering van toeristennetinformatie was voor 2019 en 2020 incidenteel geld beschikbaar gesteld (elk jaar € 62.000). In 2019 is een professionele schouw uitgevoerd van alle *utilitaire bewegwijzering* in de hele gemeente. Alle schades zijn hersteld, verouderde bewegwijzering is vervangen en alle lichtwegwijzers zijn nu voorzien van duurzame led-verlichting. Na deze actie is besloten om dit niet opnieuw te laten uitvoeren in 2020. Dit houdt in dat er geen actualisatie en harmonisatie van bewegwijzering zal plaats vinden en alleen defecten worden hersteld.

In de kadernota 2020 is de ambitie voor de investeringen in *Actieplan Fiets* opgenomen voor een investeringsvolume van € 2 miljoen. De afschrijvingen zijn in 2020 direct opgenomen. We verwachten een meer geleidelijke opbouw hiervan, waarbij we nu de aanname doen dat de investeringen in 4 jaar worden gedaan.

c. Heroverwegingen ambities Vitaal Teylingen

Het negatieve financiële meerjarenperspectief dwingt ons om ook naar onze eigen ambities in Vitaal Teylingen te kijken. Deze opgenomen maatregelen hebben effect op de uitvoering van de ambities in Vitaal Teylingen. Voor *duurzaamheid* is een structureel budget opgenomen van € 360.000. Hiervan is € 200.000 een flexibel werkbudget. Wij stellen voor om hiervan € 100.000 te bezuinigen. Indien er in de komende jaren duurzame initiatieven zijn die niet binnen het resterende werkbudget passen dan doen wij via een tussentijdse rapportage een extra aanvraag bij de gemeenteraad.

We temporiseren onze ambities op het gebied van biodiversiteit. In 2020 en 2021 verlagen wij het budget naar € 0. In de jaren 2022 en 2023 is er een budget voor € 50.000. Initiatieven vanuit het rijk en de provincie zullen zo veel mogelijk worden ondersteund. Genereren van extra inkomsten met behulp van subsidie zullen hierin nader worden onderzocht.

4. In bepaalde gevallen zetten wij de algemene reserve in

Tabel 6: Financiering vanuit algemene reserve

4. Bij uitzondering zetten wij de algemene reserve in	2020	2021	2022	2023
a. Resterende investering sportpark Elsgeest dekken vanuit de algemene reserve (€ 2,5 miljoen)			164	164
b. Werkbudget duurzaamheid incidenteel maken voor 3 jaar en financieren vanuit de algemene reserve	100	100	100	100
Subtotaal inzetten van de algemene reserve	100	100	264	264

De investering in Sportpark Elsgeest bedraagt in totaal € 4,9 miljoen. Vanuit de inkomsten van het vastgoed dekken (zie stap 1) we een deel van deze investering (€ 2,4 miljoen). De resterende investering van € 2,5 miljoen wordt gedekt vanuit de algemene reserve.

We stellen voor om € 100.000 van het werkbudget van duurzaamheid niet meer vanuit de exploitatie te dekken voor de komende 3 jaar maar vanuit de algemene reserves, omdat wij verwachten dat duurzaamheid steeds meer onderdeel van reguliere werkprocessen wordt. In 2023 verwachten we dit bedrag niet meer nodig te hebben.

Sluitende begroting en de gemaakte keuzes

Het college heeft bij het tot stand komen van een duurzaam sluitende begroting keuzes moeten maken. Er is bewust gekozen om de ozb niet te verhogen.

Het saldo van de meerjarenbegroting 2020-2023 laat inclusief het dekkingsplan de eerste twee jaar een positief beeld zien. Vanaf 2022 is dit negatief en herstelt het saldo van de meerjarenbegroting zich in 2023 tot licht negatief (respectievelijk: € 5k, € 401k, -€ 645k en -€ 92k, zie tabel 2).

Bij de keuzes voor het dekkingsplan heeft het College de ambities van Vitaal Teylingen niet willen aantasten. Ook hebben de uitkomsten van het begrotingsonderzoek bij Team Teylingen (digitaal burgerpanel van Teylingen) een rol gespeeld.

Tabel 7: Niet opgenomen bezuinigingen

Overwogen	2020	2021	2022	2023
Toeristenbelasting	100	100	100	100
Herinrichting Herenweg Warmond	-	-	158	158
Kadernota 2020: Handhaving en BOA capaciteit .o.b.v. nieuw VTH- beleid	185	185	185	185
Kadernota 2020:Actieplan fiets (volledig laten vervallen)	20	40	60	80
Zwemonderwijs	40	90	90	90
	345	415	593	613

Team Teylingen vindt veiligheid erg belangrijk. Het college vindt dat de herinrichting van de Herenweg Warmond, handhaving en boa-capaciteit, het Actieplan Fiets en het zwemonderwijs bijdragen aan de beleving van onze veiligheid in Teylingen.

Daarnaast is de keuze tot het invoeren van toeristenbelasting bewust niet doorgevoerd. Toeristenbelasting is in tegenspraak op ons beleid voor recreatie en toerisme,. Wij willen hier juist op verstevigen, want toeristen besteden veel geld in Teylingen. Dit treft ook alleen de aanbieders van overnachtingen, terwijl horeca, musea en detailhandel ook profijt hebben van het verblijf van toeristen. Daarnaast brengt het innen van toeristenbelasting, die van toepassing is op alle vormen van verblijf, aanzienlijke inningskosten met zich mee. De genoemde inkomsten vanuit de toeristenbelasting (€ 100.000) zijn een inschatting en zeer afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt met betrekking tot het innen van de toeristenbelasting en een mogelijke tariefdifferentiatie (camping/hotel/B&B/boot).

1.7 Vastgestelde begroting 2020-2023

De begroting 2020-2023 van Teylingen is op 7 november 2019 door de gemeenteraad vastgesteld met de onderstaande amendementen:

	Begroting 2020-2023	2020	2021	2022	2023
A1	Invoeren toeristenbelasting vanaf 2021	€ 0	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000
A2	Hondenbelasting niet invoeren	-€ 100.000	-€ 100.000	-€ 100.000	-€ 100.000
A3	Verlagen plustak communicatie naar € 0 per 2021	€ 0	€ 150.000	€ 50.000	€ 0
A4	In stand houden budget raad voor fractie-ondersteuning	-€ 29.000	-€ 29.000	-€ 29.000	-€ 29.000
A5	Investering sportpark Elsgeest niet dekken vanuit de reserves	€ 0	€ 0	-€ 364.000	-€ 364.000
A9	In stand houden werkbudget duurzaamheid	€ 0	-€ 200.000	-€ 200.000	-€ 200.000
A7	Niet schrappen investering voor het vervangen fietspad Oosthoutlaan door betonplaten	€ 0	-€ 18.000	-€ 18.000	-€ 18.000
A8	Niet schrappen investering voor Herinrichting Boekhorstlaan	€ 0	-€ 13.000	-€ 13.000	-€ 13.000
A10	Niet temporiseren ambities op het gebied van biodiversiteit	-€ 100.000	-€ 100.000	-€ 50.000	-€ 50.000
A11	Niet besparen op onderzoek advies erfgoed monumenten	-€ 15.000	-€ 15.000	-€ 15.000	-€ 15.000
A13	Bijdrage aan het muziekonderwijs op basisscholen komt niet te vervallen	€ 0	-€ 70.000	-€ 70.000	-€ 70.000
	Totaal amendementen	- € 244.000	-€ 195.000	- € 609.000	- € 659.000

Het saldo van de begroting 2020-2023 van Teylingen is door de amendementen, septembercirculaire en effecten van de tweede voortgangsrapportage gewijzigd naar:

	2020	2021	2022	2023
Saldo meerjarenbegroting 2020-2023	€ 5.000	€ 401.000	-€ 645.000	-€ 92.000
Septembercirculaire (na taakverplichtingen)	€ 222.000	€ 720.000	€ 814.000	€ 670.000
Effecten 2e voortgangsrapportage	-€ 53.000	-€ 53.000	-€ 53.000	-€ 53.000
Totaal aan wijzigingen door amendementen	-€ 244.000	-€ 195.000	-€ 609.000	-€ 659.000
Eindsaldo meerjarenbegroting na raad	-€ 70.000	€ 873.000	-€ 493.000	-€ 134.000

1.8 Leeswijzer

Inleiding

De inrichting van de programmabegroting wordt door het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voorgeschreven en bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen. De financiële begroting bestaat onder meer uit een totaalinzicht in de lasten en baten en inzicht in de financiële positie van de gemeenten.

Beleidsbegroting

Vanaf 2019 kent het programmaplan de door de raad vastgestelde programma indeling:

1. Prettig wonen voor iedereen
2. Energiek en sociaal Teylingen
3. Ondernemend en bruisend Teylingen
4. Duurzaam denken en doen
5. Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Gevolgd door het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen.

Met deze indeling van de programma's en de daarbinnen opgenomen thema's ontstaat een logische clustering van beleid waarmee de integraliteit en programmasturing wordt vergroot. Daarnaast ontstaat er meer aansluiting tussen het coalitieakkoord, collegewerkprogramma en de programmabegroting. Elk thema bevat een clustering van de landelijk voorgeschreven taakvelden.

In elk programma wordt per thema inzicht gegeven in de te bereiken doelstellingen ("wat willen we bereiken"). Vervolgens wordt middels de activiteiten ("wat gaan we daarvoor doen") aangegeven op welke wijze wordt gestreefd deze doelstellingen te bereiken. Deze activiteiten hebben in 2020 onze speciale aandacht. Reguliere, jaarlijks terugkerende taken waar geen verdere bijzonderheden over te vermelden zijn, zijn evenals vorig jaar, niet meer in de begroting opgenomen. De reguliere taken die het komende jaar onze specifieke aandacht vragen zijn zo mogelijk benoemd.

Legenda stoplichtrapportage	
Status	Kleur
Volgens planning nog niet gestart	
Vertraging met financiële consequenties of kan niet worden uitgevoerd.	
Vertraging zonder financiële consequenties	
In uitvoering / loopt volgens planning	
Afgerond / bestaand beleid wordt gecontinueerd.	
Nieuw actiepunt. Niet gebaseerd op collegewerkplan	

Nieuw in de programmabegroting is de stoplichtrapportage die als laatste kolom is opgenomen in het “activiteitenplan”. Er is voor gekozen alle onderdelen en actiepunten van het collegewerkplan in dit activiteitenplan op te nemen en alleen onderwerpen die in 2020 specifieke aandacht vragen nader toe te lichten en te voorzien van een uitwerking. Met de stoplicht aanduiding wordt in één oogopslag de stand van zaken met betrekking tot dat actiepunt zichtbaar. Tevens worden de nieuwe actiepunten, de punten die nieuw zijn ten opzichte van het collegewerkprogramma eveneens voorzien van een markering. De legenda van de stoplichtrapportage treft u hiernaast aan.

Elk thema wordt afgesloten met de verplichte beleidsindicatoren en waar van toepassing prestatie-indicatoren. De beleidsindicatoren zijn verplicht voorgeschreven gegevens die een trend kunnen signaleren. Deze gegevens worden voornamelijk vanuit externe bronnen verkregen. Deze informatie is ook beschikbaar op www.waarstaatjegemeente.nl.

Elk programma wordt afgesloten met het financiële overzicht “Wat mag het kosten?”. In dit overzicht staan per thema de baten en lasten vermeldt. Dit geldt ook voor de mutaties op de reserves. Alle lasten zijn negatief opgenomen en alle baten positief. In de tabellen waar de bedragen afgerond zijn op € 1.000 treft u mogelijk afrondingsverschillen in totaaltellingen aan. Na de 5 programma’s wordt inzicht gegeven in de algemene dekkingsmiddelen, de overhead, de post onvoorzien en vennootschapsbelasting.

Paragrafen

Naast het programmaplan geven de paragrafen een totaaloverzicht van de in diverse programma’s opgenomen elementen. Zoals de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen of verbonden partijen. Wij gebruiken in de opzet de standaard indeling van het BBV.

Financiële begroting

In dit hoofdstuk zijn de grondslagen opgenomen, het totaaloverzicht van de lasten en baten en de toelichting en wordt inzicht gegeven in de financiële positie en de toelichting. Voorbeelden zijn het overzicht van de incidentele baten en lasten, de investeringen en een geprognosticeerde balans.

In 2019 is een nieuw rekeningschema (grootboekrekening) ingevoerd in de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. Dit is één van de stappen geweest in het harmoniseren en verduidelijken van het budgetbeheer. Hierdoor zijn een aantal budgetten zijn verschoven tussen de programma’s, thema’s en taakvelden. Hierover meer in de tweede voortgangsrapportage van 2019.

2. Programmplan

Prettig wonen voor iedereen

Programma 1 Prettig wonen voor iedereen

Wij staan voor een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en kwetsbaren, voor gezinnen en alleenstaanden: voor iedereen. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving.

We stellen samen met inwoners, ondernemers en instellingen een omgevingsvisie op voor Teylingen. We bedenken met elkaar hoe we de fysieke leefomgeving van Teylingen graag zien, nu en in de toekomst. Ook maken we met onze inwoners en andere belanghebbenden een nieuwe woonvisie en bekijken daarbij of het wenselijk en mogelijk is Teylingers voorrang te geven bij woningtoewijzing.

Teylingen is een aantrekkelijke woongemeente, waarin de vraag naar woningen blijft toenemen. We sluiten aan bij de woonbehoefte van inwoners en blijven bouwen in de vrije sector en de (sociale) huur. We dagen marktpartijen uit om met onconventionele woonconcepten te komen om snel en flexibel woonruimte te realiseren, ook voor spoedzoekers en bijzondere doelgroepen. Bij een goed woonklimaat horen ook voldoende groen, recreatiemogelijkheden dicht bij huis en een open landschap met aandacht voor biodiversiteit.

We hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid. Met de lokale middenstand, citymanagement en onze inwoners slaan we de handen ineen om onze winkelcentra gezellig, aantrekkelijk en levendig te houden. Na de aanleg van de noordelijke randweg wordt het mogelijk het centrum van Voorhout autoluw te maken. Ook hebben we aandacht voor goede parkeervoorzieningen.

Het thema veiligheid krijgt een steeds prominentere rol op de gemeentelijke agenda. Of het nu gaat om de gemeentelijke rol bij bestrijding van de georganiseerde misdaad, de veiligheid op straat, in de winkelgebieden of in de directe woonomgeving. Daarom stellen we een strategisch veiligheidsplan op.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten in het programma Prettig wonen voor iedereen zijn:

- Centrumvisie voor de drie kernen
- Omgevingsvisie voor de gemeente Teylingen
- Aanpassing woonvisie
- Bouw van koop- en sociale huurwoningen voor onze woningzoekenden
- Ruimte voor onconventionele woningconcepten
- Duurzaam en energieneutraal bouwen
- Groene inrichting en recreatieve voorzieningen in en rond de wijk
- Versterking van de biodiversiteit
- Integraal veiligheidsplan

Ontwikkelingen

Ondermijning

Weerbaarheid tegen ondermijning van de democratische rechtsorde is een belangrijk thema. Duidelijk is dat de wereld om ons heen in hoog tempo verandert en de problematiek steeds complexer wordt. Dit vraagt om een andere, integrale, manier van werken en het aanbrengen van focus.

Omgevingswet

De komst van de Omgevingswet betekent voor de overheid een verandering in het denken over de (fysieke) leefomgeving. Een belangrijk verschil tussen de Omgevingswet en de 'oude manier van werken' is dat niet langer allerlei sectoraal beleid op elkaar wordt gestapeld (zoals parkeernormen, structuurvisies, detailhandelsbeleid en woonbeleid)

maar dat wordt uitgegaan van integrale gebiedsontwikkeling. Zaken zoals klimaatadaptie, erfgoed, mobiliteit, biodiversiteit en veiligheid worden betrokken bij een integrale afweging.

Wonen

Op de woningmarkt is sprake van krapte, met name in het (sociale) huursegment en in het middensegment. Ook de koopmarkt is overspannen. Daarnaast ontstaan steeds meer één- en tweepersoonshuishoudens die een andere woonvraag hebben dan gezinnen. De uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen draagt bij aan deze ontwikkeling. Er is een toenemende vraag naar flexibele en tijdelijke woonruimte onder andere voor spoedzoekers. De bollenteelt leidt tot een toestroom van arbeidsmigranten die werk in deze sector uitvoeren en ook om (goede) huisvesting vragen.

Smart City

De vanzelfsprekende connectiviteit, altijd, overal en met alles online zijn, opent een nieuwe wereld. Een Smart City bestaat uit allerlei slimme applicaties, die met elkaar en met de stad kunnen communiceren. Zoals parkeerplaatsen die aan de weggebruiker vrije ruimte laten zien, afvalbakken die aan de gemeente melden wanneer ze vol zijn of lantaarnpalen die meer of minder licht geven afhankelijk van de verkeersstromen. Leveranciers van gemeentelijke applicaties spelen hierop in, waardoor we de komende jaren steeds meer te maken krijgen met slimme applicaties en apparaten in onze samenleving en buitenruimte. Deze nieuwe oplossingen stellen gemeenten in staat de werkprocessen op een nog efficiëntere manier uit te voeren en haar dienstverlening op een nog hoger niveau te brengen.

Klimaat

In het Interbestuurlijk Programma (IBP) zijn het Rijk en de decentrale overheden overeengekomen om gezamenlijk te streven naar het realiseren van de doelstelling tot het behalen van een CO₂-reductie van 49% in 2030. Het in juni 2019 verschenen ontwerp voor het Klimaatakkoord bevat concrete maatregelen om deze doelstelling te halen. Dit betekent dat we de komende jaren allerlei veranderingen moeten inpassen in de leefomgeving op het gebied van duurzaamheid.

Veiligheid

Wat willen wij bereiken?

Veilig Teylingen door samenwerking en handhaving

Wat gaan wij ervoor doen?

P35	In participatie met inwoners en gebaseerd op de strategische verkenning stellen wij het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 op. Vanuit dit beleid gaan we werken met jaarplannen, de Veiligheidsjaarplannen. In het veiligheidsbeleid wordt nauw samengewerkt met het sociaal domein door deelname aan het ontschottingsprogramma. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> Tot 2023 vindt jaarlijks de campagne Topidee plaats, waarin we iedereen oproepen een idee ter verbetering van de veiligheid in te dienen. Dit maakt inwoners en ondernemers bewust van de noodzaak samen te werken aan veiligheid.	●
P36	Het uitvoeren van de Keurmerk Veilig Ondernemen voor de drie kernen	●
P37	Het vaststellen van vuurwerkvrije zones (op aanvraag van en in overleg met de omgeving). <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> Voor de komende jaarwisseling besteden we extra aandacht aan het bekend maken van de mogelijkheid tot het aanvragen van vuurwerkvrije zones. Tevens onderzoeken we, conform toezegging aan de raad, of er draagvlak is voor uitbreiding van de zones en/of een geheel vuurwerkvrij Teylingen.	●
P38	Toepassen van BIBOB beleid en sluitingsbeleid drugs.	✓
P39	Actualiseren APV	●
P42	We dragen bij aan c.q. ondersteunen de werving van vrijwilligers bij o.a. politie en (jeugd) brandweer. Daarbij richten we ons niet alleen op burgers in de samenleving, maar faciliteren we ook de medewerkers in onze eigen HLT-organisatie lid te worden van bijvoorbeeld de vrijwillige brandweer.	●
P43	We starten een pilot Zorg en veiligheid jeugd vanuit de lokale zorg- en veiligheidstafel voor een periode van 2 jaar.	●
P44	In samenwerking met ketenpartners, zoals brandweer, politie en hoogheemraadschap, wordt een Integraal Handhavingsbeleid 2019-2022 opgesteld. In dit beleid leggen we voor een periode van vier jaar vast welke onderwerpen in het kader van Bouw- en Woningtoezicht (Wabo), de Algemeen plaatselijke verordening (APV) en de Drank- en horecawet gehandhaafd worden. Ook wordt voorgesteld hoe we handhaven (welke procedure: overleg/ waarschuwing/ vooraankondiging/ besluit). <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> In 2020 treffen we voorbereidingen voor handhaving binnen de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen en de Omgevingswet die in 2021 van start gaat.	●

P45	We stellen jaarlijkse handhavingsuitvoeringsprogramma's op, waarin naast de reguliere werkzaamheden zoals geprioriteerd in het handhavingsbeleid, ook de projecten als handhaving Buitengebied, Asbestdaken en het nieuwe uitstallingsbeleid beschreven worden. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> Prioriteiten zijn uitvoering uitstallingsbeleid, en ondermijning.	
P52 ★	Uitbreiding BOA-capaciteit en juridische handhaving <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> De boa-capaciteit wordt in 2020 met 2 fte uitgebreid. Juridische handhaving wordt in 2020 met een 0,5 fte uitgebreid.	
P53 ★	Huisvesting arbeidsmigranten <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> Om arbeidsmigranten veilig te kunnen huisvesten, werken we in 2020 aan het verbeteren van onze informatiepositie en houden we, samen met de brandweer, veiligheidscontroles. Ook controleren we eventueel onrecht gebruik van ruimtes voor bewoning.	

Wat willen wij bereiken?

Prettig leven door minder hinder en overlast

Wat gaan wij ervoor doen?

P25	a) Op hoofdlijnen continueren we onze inzet op de aanpak van hinder en overlast. Als het gaat om vliegtuiglawaai, blijven wij ons in de Omgevingsraad Schiphol (ORS) inzetten op terugdringen van de overlast. b) Vanuit het uitgangspunt meten is weten zien we kansen (smart city) op bijvoorbeeld het in kaart brengen van fijnstof en verkeersstromen. c) Als het gaat om burenoverlast en aantasting van het woongenot, richten wij ons in eerste instantie op het empoweren van mensen om zelf en met elkaar oplossingen te bedenken. Als dat niet meer lukt en sprake is van ernstige aantasting van het woongenot, zijn wij er om te helpen (bijvoorbeeld via mediation). <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> c) In de APV is een nieuw artikel opgenomen waardoor we excessen van woonoverlast kunnen aanpakken. In 2020 bekijken we de mogelijkheden en kosten van professionele buurtbemiddeling.	
P26	Op basis van metingen van de luchtkwaliteit bekijken we of we maatregelen kunnen nemen om de luchtkwaliteit te verbeteren en zo ja: welke.	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners politie, GHOR, Brijder, CJG/JGT, onderwijs, Welzijnswartier, reclassering, OM, Jeugdbescherming, Veiligheidshuis Hollands Midden.
Veiligheidsregio Holland Midden (VRHM) Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	Politie Zorgpartners Brandweer

Mobiliteit

Wat willen wij bereiken?

Teylingen goed bereikbaar voor iedereen

Wat gaan we daarvoor doen?

P11	We onderzoeken de ontwikkelingen van de parkeerbehoefte en parkeernormen in relatie tot nieuwe woonvormen en planontwikkelingen en vertalen die in beleid. Het bevorderen van de duurzaamheid is hierbij ook een belangrijk afwegingscriterium. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> De geactualiseerde parkeernota Teylingen komt in 2020 beschikbaar.	
P46	a) Er vindt in 2019 een eerste verkenning plaats naar de mogelijkheden van een zuidelijke randweg Voorhout. Afhankelijk van de uitkomsten kan daaraan na 2019 een vervolg worden gegeven. b) Bij nieuwe grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen worden in een vroeg stadium de mobiliteitsconsequenties in beeld gebracht. Voor de verschillende vervoerswijzen wordt inzichtelijk gemaakt wat nodig is om de ontwikkeling aan te laten sluiten bij een duurzaam verkeerssysteem. In 2019 worden de werkprocessen hiervoor uitgewerkt. c) Realisatie maatregelen HOV-verbinding Noordwijk – Schiphol als onderdeel van het verhogen van de bereikbaarheid met het OV. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> a) Het onderzoek naar de mogelijkheden van een zuidelijke randweg in Voorhout komt in 2020 beschikbaar. Afhankelijk van de uitkomsten nemen we in 2020 en verder vervolgstappen. b) In Holland-Rijnland is een plankaart opgesteld om het plaatsen van laadpalen te versnellen. Deze plankaart gaan we gebruiken. c) De maatregelen uit het pakket HOV Teylingen voor Voorhout voeren we in 2020 uit. Daarna volgen de maatregelen voor Sassenheim, waarbij eerst de maatregelen aan de Rijksstraatweg tot aan station Sassenheim worden uitgevoerd. We werken de overige maatregelen voor Sassenheim in 2020 uit.	
P48	De bestaande programma's vanuit het Programma Ontsluiting Greenport (POG) zijn nog steeds actueel. We blijven hier samen met onze regiopartners aan werken. Het gaat daarbij onder meer om: • de Duinpolderweg/bereikbaarheid Duin- en Bollenstreek/Haarlemmermeer; • noordelijke verbinding Rijnsburg; • knooppunt N443: Piet Gijzenbrug <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> Voor zover de middelen beschikbaar zijn, worden de maatregelen uit het Programma Ontsluiting Greenport voortgezet. Voor zover de middelen er nog niet (volledig) zijn, worden de maatregelen ingebracht in de Regionale Strategie Mobiliteit die Holland Rijnland opstelt. Hiervoor zoeken we de samenwerking met de andere gemeenten in de Duin- en Bollenstreek.	

P49	We stellen het Actieplan Fiets op, waarin de maatregelen voor de komende jaren zijn vastgelegd. Dit plan is van belang voor zowel het verduurzamen van het netwerk in de vorm van verbindingen en de uitvoering daarvan, alsook voor het verhogen van de verkeersveiligheid op dit netwerk. In 2019 zal dit plan worden opgesteld, na 2019 zal het worden gerealiseerd. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Het Actieplan Fiets wordt in 2020 vastgesteld. Daarna kunnen we het gaan uitvoeren. De verbetering van fietspad Oosthoutlaan en de fietsverbinding Sassenheim-Noord A44 gaan onderdeel uitmaken van het Actieplan Fiets</i>	
P50	Er is een parkeeronderzoek gepland. In de komende jaren zullen deze tellingen periodiek worden herhaald.	
P54 ★	Wij spannen ons ervoor in dat inwoners gemakkelijk gebruik kunnen maken van openbaar vervoer. Uitgangspunten daarbij zijn: • Voldoende haltes zijn, die geschikt zijn voor validen en mindervaliden van alle leeftijden. • Een goede frequentie van het openbaar vervoer • Adequate ketenmobiliteit, zodat mensen meer gebruik maken van duurzame vervoerwijzen. • <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>a. Vanuit Teylingen leveren we een actieve inbreng aan de OV-visie Holland Rijnland. b. In 2020 ronden we het onderzoek af ten aanzien van P+R Sassenheim, en nemen we op basis van het resultaat vervolgstappen.</i>	
P55 ★	Dorpskeren moeten goed bereikbaar en toegankelijk zijn voor ouderen en mensen met een fysieke beperking. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>In 2020 starten we met het uitvoeren van het uitvoeringsprogramma van de centrumvisie, dat onder meer de verkeerssituatie, het parkeren en de toegankelijkheid van de dorpskernen moet verbeteren.</i>	

Wat willen wij bereiken?

Van A naar B over veilige wegen

Wat gaan wij daarvoor doen?

P51	a.	Om vragen en aandachtspunten ten aanzien van de infrastructuur te kunnen beantwoorden, is inzicht nodig in het gebruik van die infrastructuur. Ook in het kader van de verkeersveiligheid is het hebben van een dergelijk inzicht noodzakelijk.	
	b.	Als gemeente voeren we momenteel incidenteel monitoringsonderzoek uit. Mede vanuit de wens om meer datagedreven te werken, is het verzamelen van data/gegevens daarin de eerste stap. In 2019 staat er een onderzoek naar verkeersgebruik van onze wegen (verkeerstellingen) gepland.	
	c.	Het ontwikkelen van nieuwe educatieve en/of voorlichtingscampagnes wordt integraal meegenomen bij de geplande herinrichtingen en bij opstelling van nieuw beleid.	
	<u><i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i></u>		
	a.	<i>Vanaf 2020 schetsen we op basis van de beschikbare data tweejaarlijks een actueel beeld van de ontwikkelingen op het gebied van verkeer en vervoer.</i>	
	b.	<i>In 2020 gaan we aan de slag met de opvolger van het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan. Deze willen we onderdeel laten worden van de systematiek van de Omgevingswet.</i>	
	c.	<i>Het ontwikkelen van nieuwe educatieve en/of voorlichtingscampagnes vindt op regionale en landelijke schaal plaats.</i>	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Andere regio partners Provincie Zuid-Holland OV-bedrijven (o.a. t.b.v. realisering HOV) ROV VVN

Wonen

Wat willen wij bereiken?

Prettig wonen voor iedereen

Wat gaan wij ervoor doen?

P2	We gaan het woningbouwprogramma Teylingen monitoren en bijsturen waar nodig. Daarbij hechten wij er sterk aan te komen tot (sub)regionale afstemming van de programmering en fasering van het woningbouwprogramma, om voor de woningzoekenden op de markt een optimaal pakket neer te leggen.	
P3	We maken een begin met de actualisering van de Woonvisie Teylingen 2015– 2019. Het spreekt voor zich dat we die visie interactief tot stand laten komen. We halen ideeën op, met de huidige demografische situatie en woningmarkt als basis. Het slot op de woningmarkt en de onmogelijkheid als woningzoekende een geschikte woning te vinden, is een stevig knelpunt dat vraagt om oplossingen. De op te stellen Woonvisie en de daarin te maken beleidskeuzes zal moeten bijdragen aan de oplossing van de problematiek. We borgen de Woonvisie later in de nog op te stellen omgevingsvisie. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> In 2020 ronden we de actualisering van de Woonvisie Teylingen 2015 – 2019 af.	
P4	a) Met de corporaties gaan we in gesprek over het toepassen van lokaal maatwerk (conform huisvestingsverordening Holland Rijnland), met de bedoeling om vrijkomende sociale huurwoningen met voorrang toe te wijzen aan Teylingers. b) Volgend op de Woonvisie onderzoeken we of het wenselijk is om te komen tot een doelgroepenverordening, waarin we de mogelijkheid kunnen vastleggen om Teylingers voorrang te geven bij woningtoewijzing van middenhuur en sociale koop.	
P5	a) We geven de hoogst mogelijke prioriteit aan de realisering van huisvesting voor bijzondere doelgroepen uit het Beleidskader Maatschappelijke zorg op locaties die bij de gemeente in eigendom zijn, zoals Langeveld in Sassenheim en de stationslocatie in Voorhout. De focus ligt op duurzame en innovatieve concepten. b) Naast de hiervoor genoemde locaties gaan we een quick scan uitvoeren naar mogelijke andere locaties die hiervoor in aanmerking kunnen komen. Behalve gronden in eigendom van de gemeente kunnen dit ook terreinen in particulier eigendom zijn. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> b) Uit de quick scan kwam de locatie aan de Teylingerdreef in Voorhout naar voren als een mogelijk geschikte locatie voor het realiseren van woonruimte voor spoedzoekers. Camelot en gemeente werken de plannen verder uit. Begin 2020 is duidelijk of de nadere uitwerking van het project 'Teydelijk' tot een voor partijen haalbaar plan leidt. De uitwerking gebeurt in samenspraak met de omwonenden.	

P6	We organiseren en geven sturing aan de woonopgave als gevolg van transitie en transformatie Maatschappelijke Zorg. We doen daarbij een appel op relevante stakeholders mee te denken en daarvoor plannen te ontwikkelen.	✓
P7	a) Op korte termijn analyseren wij de resultaten van het woningbehoefteonderzoek WoON2018. De uitkomsten daarvan vormen de bouwstenen voor het nieuw te ontwikkelen beleid op woongebied. b) Bij het uitvoeren van de Regionale Woonagenda Holland Rijnland 2017 (RWA), is specifieke aandacht voor het duurzaam goedkoop en duurzaam beschikbaar houden van sociale huur-, sociale koop- en middenhuurwoningen.	✓ ●
P10	Verder gaan wij onverkort door met het verstrekken van startersleningen.	✓

Wat willen wij bereiken?

Energie neutrale en gasloze woningen dragen bij aan een duurzaam Teylingen

Wat gaan wij ervoor doen?

P13	Volgend op de motie “programma duurzaamheid”, zullen wij inzetten op het zo snel mogelijk energieneutraal en gasloos maken van de bestaande Teylingse sociale woningvoorraad, dit als onderdeel van prestatieafspraken die we met de corporaties gaan maken. We zorgen ervoor de overige volkshuisvestelijke doelen niet uit het oog te verliezen. Ten aanzien van de nieuwbouw in de sociale woningvoorraad zetten wij er bij het maken van prestatieafspraken op in om alle nieuwe plannen minimaal energieneutraal te realiseren. Waar mogelijk kijken we of bestaande plannen nog aangepast kunnen worden naar deze ambitie.	✓
-----	---	---

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Woningcorporatie Stek Huurdersbelangenvereniging Bollenstreek Zorgaanbieders

Implementatie Omgevingswet

Wat willen wij bereiken?

Samen een omgevingsvisie maken gericht op de toekomst

Wat gaan wij daarvoor doen?

P1	In het kader van de opstelling van de omgevingsvisie is het de bedoeling om opgaven en vraagstukken op een geïntegreerde wijze vast te leggen, zoals de woningbouwopgave, vraagstukken vanuit het sociaal domein, bereikbaarheid, mobiliteit en duurzaamheid (fysiek en sociaal).	
P27	De aanwezigheid van (fysieke) voorzieningen in buurten en aandacht voor sociale duurzaamheid zal worden opgenomen in de omgevingsvisie. Het welzijnswerk zal worden ingezet voor het stimuleren van buurtinitiatieven. We leggen nadrukkelijk de bal neer bij de samenleving (right to challenge) om zelf met initiatieven te komen. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> In 2020 betrekken we alle stakeholders (inwoners, bedrijven, belangengroepen en ketenpartners) bij het opstellen van onze omgevingsvisie.	

Wat willen wij bereiken?

Klaar voor de implementatie van de Omgevingswet

Wat gaan wij daarvoor doen?

P55 	In 2020 gaan we verder met het gereed maken van onze organisatie voor werken met de Omgevingswet. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> We ondernemen de volgende activiteiten: • Organiseren van bijeenkomsten en proeftuinen voor ambtenaren, bestuurders, samenwerkingspartners en initiatiefnemers om de nieuwe manier van werken te introduceren, • Uitwerken van serviceformules voor het werken met de Omgevingswet, vanuit de één-loket-gedachte, • Ontwikkelen van kaders hoe we (overheids)participatie onder de Omgevingswet gaan vormgeven, • Uitwerken en uitvoeren strategisch communicatieplan, • Aanpassen van competentieprofielen medewerkers, • Kennisuitwisseling in samenwerking met diverse keten- en regiopartners, • Uitvoeren pilots met aansluiting op landelijke digitale stelsel Omgevingswet, • Inrichten noodzakelijke architectuur (applicaties en gegevens realiseren om nieuwe processen te ondersteunen).	
--	---	---

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland Omgevingsdienst West-Holland GGD Veiligheidsregio Hollands Midden	Provincie Zuid-Holland Hoogheemraadschap van Rijnland

Gebiedsontwikkeling

Wat willen wij bereiken?

Een open landschap om van te genieten

Wat gaan wij daarvoor doen?

P8/9	8) We stimuleren en faciliteren plannen van ontwikkelaars, corporaties, bedrijven en particuliere initiatiefnemers die positief bijdragen aan de doelen op het gebied van wonen, economie, mobiliteit en duurzaamheid. Vraaggericht bouwen, diversiteit van woonvormen en levensloopbestendig bouwen zijn speerpunten voor nieuwe woningbouwlocaties. 9) Als voorbeeld hierbij kan worden gedacht aan ons voornemen om op interactieve wijze te komen tot een gebiedspaspoort en Plan van Aanpak voor de ontwikkeling van woningbouw op de locatie Nieuw-Boekhorst in Voorhout. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>De participatie van omwonenden en belanghebbenden vormt een belangrijk onderdeel van de nieuwe Omgevingswet. De vorm van participatie richten we mede in overleg met omwonenden en belanghebbenden in.</i>	
------	---	---

Wat willen wij bereiken?

Duurzaam bouwen in de praktijk brengen

Wat gaan wij daarvoor doen?

P12	We stellen een Richtlijn duurzame ontwikkeling gebouwde omgeving op. Deze richtlijn omvat de energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie en wordt leidend voor nieuwe locatieontwikkelingen. Deze richtlijn verbreedt en verdiept de regeling voor GPR-gebouw en zal als uitgangspunt worden gehanteerd bij aanbestedingen en het aangaan van overeenkomsten. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> In 2020 implementeren we het kader Duurzame gebiedsontwikkeling. Het kader Duurzame gebiedsontwikkeling verankert duurzaamheid in bouwprojecten. Duurzaamheid is hierbij vertaald naar 6 thema's: circulaire economie & materialen, energietransitie, water & klimaatadaptatie, natuur & milieu, duurzame mobiliteit en welzijn & gezondheid.	
P16	De locatie Langeveld wordt een voorbeeldproject voor duurzame woningbouw, gericht op diverse doelgroepen. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>De planvorming vindt plaats met participatie van inwoners en gemeenteraad. Daarbij houden we rekening met de uitkomsten van de eerdere participatie. Bij (tijdelijke) ontwikkeling van de locatie Langeveld moeten we rekening houden met de beoogde bijdrage van deze locatie aan het Regionaal Investeringsfonds (3 miljoen Euro).</i>	

Wat willen wij bereiken?

Genieten van groen en recreatie dicht bij huis

Wat gaan wij daarvoor doen?

P17	We geven onverminderd uitvoering aan het gebiedsprogramma Bloeiende Bollenstreek en regionale samenwerking in het kader van Leidse Ommelanden en het Hollands-Utrechts plussengebied. Daarmee geven we invulling aan de regionale groeninfrastructuur. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>We leveren ook een bijdrage aan een mogelijk nieuw Gebiedsprogramma voor de Duin- en Bollenstreek en de Leidse Ommelanden aan de hand van de Visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving van de provincie en geven hier uitvoering aan.</i>	
P18	Bij de ontwikkeling van een woningbouwlocatie is er aandacht voor een goede kwaliteit van groen- en recreatieve voorzieningen in de wijk. Daarbij wordt steeds de verbinding gemaakt met en aansluiting gezocht bij bestaande recreatiegebieden en -voorzieningen in de omgeving en wordt aangesloten op de omliggende en regionale groeninfrastructuur. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Bij de start van nieuwe ontwikkelingen bekijken we welke partijen kunnen bijdragen aan dit doel van de gemeente.</i>	
P20	Ter voorkoming van verdringing van de agrarische en recreatieve bedrijvigheid in het buitengebied starten we met een project Handhaving Buitengebied. In dit GOM-project wordt gestart met een plan van aanpak om het buitengebied te handhaven. In het plan van aanpak komt een prioritering. De doorlooptijd van dit handhavingstraject schatten wij in op vier jaar.	

Wat willen wij bereiken?

Behoud van cultureel erfgoed

Wat gaan wij daarvoor doen?

P34	Voor het behoud van onze monumenten maken we een keer per twee jaar een volledige ronde langs alle monumenten. Onderzocht wordt dan of maatregelen nodig zijn voor behoud van het monument en ter voorkoming van verval. Mochten er plannen zijn voor ontwikkeling van het monument, dan is de eerste stap: ontwikkeling met behoud van. Mocht dat niet lukken, dan wordt onderzocht waaruit de herontwikkeling dan kan bestaan. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>De 1^e ronde langs de monumenten vindt in 2020 plaats.</i>	
-----	--	---

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)	Woningbouwcorporaties Projectontwikkelaars Bedrijven Particuliere initiatiefnemers

Openbare ruimte

Wat willen wij bereiken?

Samen zorgen voor een schone leefomgeving

Wat gaan wij daarvoor doen?

P14	Bij de (her)inrichting van straten en wijken realiseren we waar mogelijk wensen van gebruikers, dit is een onderdeel van participatie. Het niveau van participatie wordt vooraf bepaald aan de hand van de opdrachtbeschrijving.	
P15	In samenwerking met de Omgevingsdienst West-Holland (ODWH) gaan we eventuele knelpunten met betrekking tot het gescheiden afvoeren van bouwafval door aannemingsbedrijven inventariseren. Indien en waar nodig zullen we aansluitend daarop maatregelen nemen. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>Afvoer van bouwmaterialen nemen we op in het afvalbeleidsplan.</i>	
P30	Op basis van participatief afvalbeleid richten we de manier van afvalinzameling in om te komen tot minimaal 75% afvalscheiding in 2020 en maximaal 100 kilo restafval per inwoner per jaar. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>In 2020 wordt nieuw afvalbeleid vastgesteld. Hierin staat hoe en hoe snel we de doelstellingen bereiken.</i>	
P31	a) Bij het plaatsen van afvalbakken in recreatiegebieden onderzoeken we de mogelijkheid om bij de bron te scheiden. b) We voeren, in samenwerking met scholen en de wijkregisseurs, zwerfafvalacties uit.	
P32	We ondersteunen educatieprojecten en initiëren voorlichtingscampagnes op het gebied van (zwerf)afval en hondenpoep.	
P33	We houden toezicht op de uitvoering van het hondenbeleid. Naast de reguliere handhavingstrajecten zetten we in op jaarlijkse voorlichtingscampagnes om het gedrag te beïnvloeden. We monitoren de effecten en beoordelen op basis daarvan of bijstelling van beleid nodig/gewenst is.	
P56 	We voeren hondenbelasting in voor het instandhouding en onderhoud van voorzieningen voor honden.	

Wat willen wij bereiken?

Versterken van de biodiversiteit

Wat gaan wij daarvoor doen?

P21	Op basis van een in 2018 vastgestelde kansenkaart wordt een Uitvoeringsprogramma Biodiversiteit opgesteld. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>Het onderwerp wordt geïntegreerd in de systematiek van de Omgevingswet.</i>	
P22	Bij de (her)inrichting en het beheer van woonwijken zullen groen, natuurvriendelijke oevers en het maaien anders worden uitgevoerd. Bij (her)inrichting zullen we de streekeigenheid versterken door het toepassen van inheemse bomen, struiken en planten die passen bij de natuurlijke omstandigheden. Beschoeiing zal daar waar mogelijk bij vervanging omgevormd worden naar een natuurlijke oever. Meer grasbermen zullen worden vervangen door bloemrijke bermen en er zal meer gevarieerd gaan worden in maaifrequentie en het laten staan van gras, bijvoorbeeld aan de kant van sloten. Door deze maatregelen zal er meer verscheidenheid (biodiversiteit) aan planten- en diersoorten ontstaan. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>De activiteiten gericht op biodiversiteit worden getemporiseerd.</i>	
P23	We richten onze leefomgeving in met duurzaam groen, in participatie met de bewoners. Daarbij maken we een keuze voor een verscheidenheid aan plant- en boomsoorten die van nature in onze omgeving voorkomen. Het nieuwe handboek inrichting openbare ruimte, dat eind 2019 gereed is, wordt hierbij de leidraad. In dit handboek wordt een lijst van planten en bomen opgenomen waar men, afhankelijk van een gebied of plaats, uit kan kiezen.	
P24	Naast voorlichting aan bewoners geven we zelf het voorbeeld door daar waar mogelijk het aantal vierkante meters verharding in de openbare ruimte te verkleinen (voorbeeld: project Kagerplein). Bij nieuwbouw worden de bewoners actief benaderd met voorbeelden om tuinen duurzaam in te richten met minimale of open verharding. Tweemaal per jaar houden we een campagne waarbij bewoners tegels kunnen inleveren tegen vaste planten.	
P28	Waar mogelijk realiseren we wensen van inwoners/gebruikers bij de (her)inrichting van straten en wijken.	
P29	We gaan onderzoeken welke gerecyclede producten we kunnen toepassen in de buitenruimte. Er zullen een aantal pilots worden gedraaid. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>Bij onze inkopen passen we circulaire uitgangspunten toe als onderdeel van gunning c.q. beoordelingscriteria.</i>	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Omgevingsdienst West-Holland (ODWH) VAB Stichting RIJK	Inwoners Zwerfafvalambassadeurs Maatschappelijke instellingen

Verbonden partijen

De vernieuwde BBV voorschriften schrijven voor dat informatie over een verbonden partij wordt opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling		Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.	
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.	
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft. Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.	
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.	

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)	
Doelstelling/Publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.
Ontwikkelingen	Nieuw Regionaal Risicoprofiel VRHM, Beleidsplan 2020-2023 en Crisisplan: Eind 2019 wordt het nieuwe beleidsplan vastgesteld door het bestuur van de veiligheidsregio. Dit strategisch beleidsplan geeft richting aan de inspanningen door de veiligheidsregio en beschrijft de te behalen prestaties. Het beleidsplan dient mede gebaseerd te zijn op een door het bestuur van de veiligheidsregio vastgesteld risicoprofiel. Het risicoprofiel geeft niet alleen inzicht in waarschijnlijkheid en impact van risico's, maar ook de rol in het bijbehorende netwerk en inzicht in (risico- en crisis) beheersmaatregelen. Het risicoprofiel vormt de basis en de twee plannen dienen ter input voor het op te stellen crisisplan (crisisbeheersingsorganisatie). In het crisisplan worden de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de hulpverleningsdiensten vastgelegd voor de bestrijding van rampen en crisis.
Beleidsrisico's	Vrijwilligersmanagement: de betrokkenheid van de vrijwilligers is van belang en er moet zorg blijven voor de binding met vrijwilligers.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	
Doelstelling/Publiek belang	Uitvoering van de VTH-A taken (Vergunningverlening, Toezicht&Handhaving en Advies) volgens de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit.
Ontwikkelingen	In 2021 bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de gemeente bevoegd gezag bodem, deze bevoegdheid ligt nu bij de provincie. De ODWH voert bodemtaken uit namens de provincie. In 2020 gaan gemeente en provincie toewerken naar de overdracht van de bodemtaken en wordt ook onderzocht (in overleg met de ODWH) welke taken en rollen er bij de ODWH worden neergelegd.
Beleidsrisico's	De gemeente bepaalt zelf de afname van het aantal uren. Er zijn maatregelen getroffen om de financiële robuustheid van de omgevingsdienst te herstellen. Deelnemende gemeenten zijn nauw betrokken bij het plan van aanpak.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties

Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)

Doelstelling/Publiek belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn vijf Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken. De regio Holland Rijnland en meer in het bijzonder het gebied van de Duin- en Bollenstreek heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector waar het gaat om bloemen, planten, bollen, knollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling waarbij vorm en inhoud wordt gegeven aan een integrale ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De herstructurering van de Greenport vraagt een integrale en bovenlokale aanpak.
Ontwikkelingen	In 2020 wordt uitvoering gegeven aan het Meerjarenprogramma 2019-2023.
Beleidsrisico's	Met in achtneming van de kapitaalbreng van de gemeenten (€ 325.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden en woningbouwtitels is het uitgangspunt van de GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben zich - ieder afzonderlijk evenals de andere deelnemende gemeenten - garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden	
Doelstelling/Publiek belang	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden, met als uitvoerende eenheden de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hollands Midden, bureau GHOR Hollands Midden en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Hollands Midden, heeft ten doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid en de ambulancezorg. De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissomstandigheden.
Ontwikkelingen	Het proces om de rollen van opdrachtgever en opdrachtnemer uit te splitsen, het vastleggen van een helder (en haalbaar) takenpakket en het introduceren van een solide financieringssysteem wordt in 2020 afgerond. De belangrijkste thema's voor 2020 zijn: Preventie, waarbij vooral aandacht is voor roken, overmatig alcoholgebruik, (ernstig) overgewicht, depressie en diabetes. Daarnaast gezondheidsbescherming (infectiezieken bestrijding, antibiotica resistentie) en het stabiliseren van het terugbrengen van gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden. De veranderende rol van de centrumgemeente met taken op het gebied van de Maatschappelijke Zorg, de Wvvgz en daaraan gerelateerd de ontwikkeling van een Zorg en Veiligheidshuis, heeft consequenties voor taken binnen de organisatie van de RDOG HM. Tot slot neemt de Jeugd Gezondheidszorg (JGZ) een belangrijke plaats in, met name wat betreft de doorontwikkeling van Veilig Thuis.
Beleidsrisico's	In 2019 werd het onderzoek naar VT gestart dat duidelijkheid moet geven over de benodigde middelen in de situatie waarin de gehele keten (waaronder sociale teams, jeugd- en gezinsteams) optimaal is ingericht. De resultaten van het onderzoek kunnen voor het PPG en het Algemeen Bestuur reden zijn om te besluiten tot een begrotingswijziging, die vervolgens aan gemeenten zal worden voorgelegd. Het is mogelijk dat door de stijging van de pensioenpremie en het loonbod van de VNG in de cao onderhandelingen de loonkosten in 2019 harder stijgen dan de gehanteerde index in de begroting van 2019. Eventuele aanpassingen worden zoveel mogelijk binnen de begroting gerealiseerd.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)	
Doelstelling/Publiek belang	De VAB verzorgt voor de bollen5 gemeenten de overslag en afvoer van verbrandbaar en composteerbaar/vergistbaar afval.
Ontwikkelingen	Het contract voor het beheer van het overlaadstation is in 2019, middels een Europese aanbesteding gegund aan de MeerlandenNV. Het nieuwe contract loop tot en met 2023.
Beleidsrisico's	De installatie is verouderd en de huurovereenkomst van het terrein loopt tot eind 2023. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zullen investeringen gedaan moeten worden om de continuïteit en de bedrijfszekerheid van de overslag te garanderen tot minimaal de einddatum van de huidige contracten voor de overslag, transport en de verwerking van gft- en restafval.
Overige informatie	Het VAB onderzoekt mogelijke toekomstscenario's. Hiervoor is een extern bureau voor ingehuurd.

Stichtingen en verenigingen Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)	
Doelstelling/Publiek belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen 17 gemeenten om financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.
Ontwikkelingen	Het maatschappelijk verantwoord inkopen is toegenomen in de werkzaamheden van Stichting RIJK.
Beleidsrisico's	De kosten van de stichting RIJK bestaan vrijwel volledig uit personeelslasten, het beleidsrisico is derhalve beperkt.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Gemiddelde WOZ waarde	per duizend euro	€ 285	€ 297	€ 297	€ 325	2019: € 248	CBS
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	23,0	6,7	17,3	20,5	2016: 7,2	Basis-registratie adressen en gebouwen
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%)	74,6	73,4%	73,4	73,4%	2018: 69,6%	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Gemiddeld totaalbedrag in euro's	€ 606	€ 591	€ 591	€ 610	2019: € 672	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Gemiddeld totaalbedrag in euro's	€ 675	€ 660	€ 660	€ 679	2019: € 740	COELO

De volgende twee beleidsindicatoren zijn bij de actualisatie van de Regeling beleidsindicatoren gemeenten vervallen omdat na wijzigingen in het beleid van de bronhouder er niet langer voldoende updates beschikbaar kunnen worden gesteld voor deze indicatoren.

- Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig
- Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Omvang huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per bewoner in kilo's	159	nb	165	Nader bepalen op basis van keuze	2017: 174 kg	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	Percentage elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa	2,9%	nb	2%	3,5%	2017: 16,9%	RWS

nb: Gegevens van 2018 zijn op moment van schrijven nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden kunt u deze vinden op: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Indicator	Eenheid	Realisa- tie 2017	Realisa- tie 2018	Begro- ting 2019	Begro- ting 2020	Neder- land	Bron
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jonge- ren	214	156	200	200	2018: 119	Bureau Halt
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	1	1	0,7	0,7	2018: 2,2	CBS
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	3,7	2,5	3,3	3	2018: 4,8	CBS
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2,1	1,1	2,1	2	2018: 2,5	CBS
Vernielingen en be- schadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	3,9	3,7	3,5	3,5	2018: 5,4	CBS

Kaderstellende stukken

- Programma actualiseren bestemmingsplannen
- Regionale Structuurvisie Holland Rijnland
- Provinciale Visie op Ruimte en Mobiliteit
- Regionale Woonagenda Holland Rijnland 2017
- Woonvisie Teylingen
- Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan (GVVP)
- Zorgpact Teylingen
- Begroting Teylingen – Begroting Omgevingsdienst West-Holland
- Intergemeentelijke structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek
- Structuurvisie Teylingen 2030 Duurzaam bloeiend
- Erfgoedwet 2016
- Wijkgericht werken
- Uitvoeringsprogramma groen Bollenstreek 2014 - 2018 Holland Rijnland
- Gebiedsprogramma groen Bollenstreek 2016-2020 Holland Rijnland
- Speelplaatsenbeheerplan 2014-2018
- Uitvoeringsprogramma Zwerfafval
- Afvalstoffenbeleidsplan
- Integraal Afval Waterketen Plan
- Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
- Regionaal Verkeers- en Vervoersplan Holland Rijnland, met uitvoeringsprogramma
- Nota Regionale Investeringsstrategie Holland Rijnland
- Provinciaal fietspadenplan 2008
- Geactualiseerde wegenstructuur Voorhout 2020
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Teylingen (GVVP) 2010-2020
- Beleidsplan De Waarde van Groen

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Gebiedsontwikkeling						
Ruimtelijke ordening	-1.481	-2.034	-1.473	-1.524	-1.477	-1.477
Totaal Gebiedsontwikkeling	-1.481	-2.034	-1.473	-1.524	-1.477	-1.477
Thema Openbare ruimte						
Openbaar groen en (open-lucht) recreatie	-2.423	-3.171	-2.729	-2.680	-2.753	-2.757
Totaal Openbare ruimte	-2.423	-3.171	-2.729	-2.680	-2.753	-2.757
Thema Veiligheid						
Crisisbeheersing en brandweer	-2.477	-2.674	-2.668	-2.689	-2.686	-2.686
Openbare orde en veiligheid	-677	-894	-1.045	-1.073	-1.023	-1.023
Totaal Veiligheid	-3.155	-3.568	-3.713	-3.762	-3.709	-3.709
Thema Verkeer, vervoer						
Verkeer en vervoer	-3.405	-4.535	-3.062	-3.286	-3.632	-3.725
Parkeren	-149	-179	-146	-152	-157	-157
Recreatieve havens	-396	-401	-369	-368	-368	-368
Totaal Verkeer, vervoer	-3.950	-5.115	-3.577	-3.806	-4.157	-4.250
Thema Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
Grondexploitatie (niet-bedrij-verenterreinen)	-75	-15.585	-17.975	-8.128	-826	0
Wonen en bouwen	-2.041	-2.404	-2.183	-2.163	-2.075	-2.066
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-2.116	-17.989	-20.159	-10.290	-2.901	-2.066
Totaal lasten	-13.125	-31.876	-31.650	-22.063	-14.998	-14.258
Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Gebiedsontwikkeling						
Ruimtelijke ordening	43	0	0	100	100	100
Totaal Gebiedsontwikkeling	43			100	100	100
Thema Openbare ruimte						

Openbaar groen en (open-lucht) recreatie	151	131	131	131	131	131
Totaal Openbare ruimte	151	131	131	131	131	131
Thema Veiligheid						
Crisisbeheersing en brandweer	221	217	241	241	241	241
Openbare orde en veiligheid	76	58	38	38	38	38
Totaal Veiligheid	297	275	279	279	279	279
Thema Verkeer, vervoer						
Verkeer en vervoer	97	51	116	116	116	116
Parkeren	5	18	18	18	18	18
Recreatieve havens	31	31	61	61	61	61
Totaal Verkeer, vervoer	133	100	195	195	195	195
Thema Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
Grondexploitatie (niet-bedrij-verterreinen)	214	18.460	20.746	8.105	831	0
Wonen en bouwen	1.352	844	744	544	544	544
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.565	19.304	21.490	8.649	1.375	544
Totaal baten	2.190	19.810	22.095	9.355	2.080	1.249
Saldo voor resultaatbestemming	-10.934	-12.067	-9.555	-12.708	-12.918	-13.009
Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	-2.702	-2.923	-2.879	-63	-63	34
Onttrekkingen reserves	2.398	2.507	1.141	1.141	1.071	1.022
Totaal reserves	-304	-416	-1.739	1.078	1.008	1.056
Saldo na resultaatbestemming	-11.239	-12.483	-11.293	-11.631	-11.910	-11.953

Energiek & sociaal

Programma 2 Energiek en sociaal Teylingen

Wij staan voor een sociaal, klantgericht en rechtvaardig beleid, waarbij mensen centraal staan en niet de regels. We gaan uit van de vitaliteit van onze inwoners, bedrijven, verenigingen en maatschappelijke organisaties, die hun leven en dromen vormgeven zoals zij dat willen. We creëren hiervoor de randvoorwaarden, met als doel een energieke en krachtige samenleving. Degenen die het niet op eigen kracht redden, ondersteunen we actief. We gaan daarbij uit van wat mensen wél kunnen en stimuleren talenten.

De Jeugdzorg, de Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn inmiddels overgeheveld van het rijk naar de gemeenten. We willen deze taken nog beter organiseren en zijn met de uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke partners en onze cliënten in gesprek over creatieve en innovatieve aanpakken. We spannen ons extra in om mensen met een beperking aan de slag te krijgen.

We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de samenleving. We hebben oog voor maatwerk en de menselijke maat. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. Op het gebied van kunst en cultuur zetten we ons in om de Ruïne van Teylingen uit te laten groeien tot een publiekstrekker voor toeristen.

De belangrijkste speerpunten in het programma Energiek en sociaal Teylingen zijn:

- Transformatie in het sociaal domein via het werken in de Sociale Teams en de Jeugd- en Gezinsteam
- Geld vrijmaken voor innovatieve projecten in de zorg
- Meer aandacht voor mantel- en respijtzorg
- Meer mensen met een beperking aan de slag, we geven als gemeente het goede voorbeeld
- Oog voor de menselijke maat bij het verlenen van ondersteuning aan onze inwoners
- De Ruïne van Teylingen is een pareltje van ons toeristische en culturele aanbod

Trends en ontwikkelingen

Delen van welvaart en welzijn

Nederland staat de komende tijd voor een aantal uitdagingen, zoals de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden. Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen hebben binnen het sociaal domein afgesproken om samen te zorgen dat ook kwetsbare groepen merken dat het beter gaat, migranten snel duidelijkheid hebben over hun verblijfsstatus en sneller integreren en dat we problematische schulden voorkomen en oplossen. Deze doelen zijn vastgelegd in het Interbestuurlijk programma (IBP).

Positieve leefstijl

Gezondheid is een integraal onderdeel van beleid en loopt als een rode draad door alle ontwikkelingen. Inzet is het bereiken van gezondheidswinst via het promoten van een positieve leefstijl en het stimuleren van sporten en bewegen. Gezondheid wordt niet gezien als de af- of aanwezigheid van ziekte, maar als het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Sport en bewegen bevordert de gezondheid, sociale integratie en participatie. Regelmatig bewegen werkt dus preventief en is een van de goedkoopste en beste remedies om een betere gezondheid te krijgen en te houden. Hoe vaker, langer en intensiever, hoe beter.

Sociaal domein

Gemeenten spelen een steeds belangrijkere rol als het gaat om de gezondheid en het welzijn van de inwoners. In de afgelopen periode heeft het Rijk taken en verantwoordelijkheden op het gebied van de jeugdhulp, Wet maatschappelijke ondersteuning en participatie in het arbeidsproces verlegd naar de gemeenten. Deze decentralisatie in het sociale domein is een langdurig proces. De gemeenten hebben de nieuwe taken goed overgenomen (transitie),

maar de transformatie is niet af. Juist in het vraagstuk van de decentralisaties is innovatie en creativiteit noodzakelijk om binnen een aanvaardbaar budget goede kwaliteit hulp te verlenen. Regiogemeenten in de Bollenstreek en in Holland Rijnland werken hierbij intensief samen.

De kosten voor jeugdhulp stijgen. In de meicirculaire 2019 is een loonprijscompensatie aangekondigd en een extra rijksbijdrage voor jeugdhulp de komende jaren. Met de invoering van het abonnementstarief stijgen de uitgaven op de Wmo maatwerkvoorzieningen zoals voorzien.

Landelijk is het programma “Een tegen Eenzaamheid” opgestart en is een fonds ingesteld voor projecten in het kader van eenzaamheidsbestrijding

[Maatschappelijke zorg](#)

De vierde decentralisatie die snel nadert is die van de maatschappelijke zorg. Deze richt zich op mensen die tijdelijk of langdurig niet voldoende in staat zijn om zelfstandig in hun behoeften en bestaansvoorwaarden te voorzien. Er ligt een forse uitdaging om deze vaak moeilijk bereikbare mensen te helpen. Opvang, (beschermd) wonen, zorg, preventie, welzijn en participatie zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden.

[Zorg en veiligheid](#)

Nauwe samenwerking tussen het sociaal domein, het zorgdomein en het veiligheidsdomein is noodzakelijk. De ontschotting tussen veiligheid en het sociaal domein zorgt ervoor dat we via een gezamenlijke aanpak vaker in kunnen zetten op preventie.

[Mantelzorg](#)

De ontwikkelingen binnen het sociaal domein leiden tot een groter beroep op mantelzorgers en (zorg-) vrijwilligers. Dit vraagt om extra aandacht voor het ondersteunen van deze groepen.

Onderwijs

Wat willen wij bereiken?

Onderwijs als dé investering tot succes en persoonlijke groei

Wat gaan wij ervoor doen?

E19	a) We geven daar waar nodig (financiële) ondersteuning aan de uitvoering van de Regionale Educatieve Agenda en voeren het Vroeg en Voorschoolse Educatie (VVE)-beleid uit. b) Ook zetten we in op volwasseneneducatie, waarvoor we een lokaal plan op gaan stellen. We voeren het convenant laaggeletterdheid uit.	
E27 	We willen de onderwijsvoorzieningen een beweging laten maken in de richting van Integrale Kind Centra (IKC). We ontwikkelen beleid dat die beweging faciliteert en ondersteunt en verankeren dit in het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het primair onderwijs. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>In 2019 is het Integraal Huisvestingsplan vastgesteld. Hierin is voor het primair onderwijs beschreven dat de gemeente zorgt voor een duidelijk beleidskader met een door lokale partners gedragen visie. Dit beleidskader stellen we in 2020 op.</i>	
E28 	Vanuit het perspectief dat we als gemeente Teylingen in 2030 volledig duurzaam willen zijn, gaan we aan de slag met het opstellen van een uitvoeringsprogramma om de gebouwen van het primair onderwijs te verduurzamen. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>De uitvoeringsprogramma's worden in 2020 opgesteld en ter informatie en vaststelling aangeboden.</i>	

Wat willen wij bereiken?

Iedereen kan en durft mee te doen in de samenleving

Wat gaan wij ervoor doen?

E26	Vanuit het streven naar de inclusieve samenleving stimuleren we schoolbesturen om bewezen effectieve antipestprogramma's te gebruiken op hun scholen. Via OOG-overleggen brengen we de antipestprogramma's onder de aandacht. Bij het nastreven van de inclusieve samenleving hebben we nadrukkelijk specifieke aandacht voor LHBT-inwoners. Om onze solidariteit met deze doelgroep te tonen, hansen we op Coming Out Day de regenboogvlag.	
-----	---	---

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Onderwijsveld CJG Kinderopvang organisaties Bedrijfsleven

Gezondheid & Vitaliteit

Wat willen wij bereiken?

Positieve gezondheid is ons uitgangspunt

Wat gaan we ervoor doen?

E2	a) De Nota Volksgezondheidbeleid wordt gemoderniseerd en herijkt vanuit het perspectief van positieve gezondheid. Het spreekt voor zich dat de nieuwe nota op een participatieve manier tot stand komt. Bij de opstelling van de nota wordt een relatie gelegd naar de omgevingsvisie en naar het beleid van rijk en provincie. b) We monitoren het middelengebruik en overgewicht van onze inwoners en waar mogelijk interveniëren we bij probleemsituaties. c) Interventies pakken we integraal op, in die zin dat (waar nodig) een relatie wordt gelegd naar het beleidsterrein van openbare orde en veiligheid. Bovendien zal steeds een duidelijke communicatiestrategie onderdeel uitmaken van de aanpak. Ook samenwerking met andere partners wordt gezocht, bijvoorbeeld verenigingen als het gaat om het terugdringen van overgewicht. d) We sluiten aan bij het initiatief Op weg naar een rookvrije generatie.	
E19	We maken nieuwe afspraken over de combinatiefunctie (onderwijs, sport en cultuur), waarbij we ook invulling gaan geven aan de rol van de buurtsportcoach. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Met de Combibrug, sportverenigingen en het basisonderwijs hebben we eind 2018 en voorjaar 2019 de werkwijze van de combinatiefunctie onderwijs, sport en cultuur geëvalueerd.</i> <i>Het resultaat is dat we vanaf schooljaar 2020-2021 gaan werken met een ander model, waarbij we inzetten op meer (kwalitatieve) lesuren bewegingsonderwijs gegeven door een vakdocent lichamelijke opvoeding en een ondersteunend sport- en beweegprogramma vanuit de Combibrug. Het sportpromotiepakket van de Combibrug blijft gehandhaafd.</i> <i>We werken dit nieuwe model in schooljaar 2019-2020 met betrokken partijen verder uit. Dit schooljaar gebruiken we als een overgangsjaar.</i>	

Wat willen wij bereiken? Sport en bewegen voor iedereen

Wat gaan wij ervoor doen?

E22	a) We geven uitvoering aan de sportnota, het daarin geformuleerde sportbeleid en continueren de investeringen op dit beleidsterrein. In de op te stellen volksgezondheidsnota wordt een link naar sport gelegd, dit vanuit het perspectief dat sport bijdraagt aan een inclusieve samenleving.	✓
	b) De uitvoering van accommodatiebeleid is gericht op de koppeling met wijk en buurt, waarbij de accommodaties een rol spelen bij ontmoetingen en activiteiten in die wijk of buurt.	●
	c) Ook citymarketing wordt ingezet bij bijvoorbeeld ondersteuning van topsportevenementen.	●
	d) We zetten verder in op voorlichting over gezonde voeding (via de GGD) en zorgen voor voldoende en duurzame accommodaties, ook voor sporters die niet bij een vereniging zijn aangesloten.	●
	e) We realiseren bewegingsvriendelijke openbare ruimte en fitpleinen.	●
	f) We hebben een uitnodigende houding ten opzichte van initiatieven op het gebied van topsport en G-sport.	●
	g) We spelen een verbindende rol bij kansrijke regionale initiatieven, zoals een regionaal 50-meterbad en een regionale 333-meter schaatsbaan.	✓
	<u><i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i></u>	
	b) <i>We willen graag dat sportaanbieders efficiënter gebruik maken van elkaars accommodaties. Hierover zijn we met ze in gesprek.</i> <i>Door het herhuisvesten van scholen voor primair onderwijs via de onderwijscarrousel, komen op termijn schoolgebouwen vrij. Deze gaan we inzetten om culturele en sociaal-maatschappelijke organisaties te helpen bij het oplossen van hun huisvestingsbehoefte, zodat zij gewenste maatschappelijke activiteiten kunnen realiseren. Dit doen we aan de hand van het Toetsingskader Maatschappelijke Activiteiten.</i>	
	c) <i>Wij faciliteren en stimuleren in samenwerking met buurtsportcoaches de breedte- en topsport. Incidenteel ondersteunen we (top)sportevenementen.</i>	

Wat willen wij bereiken?

Subsidiëren activiteiten met maatschappelijke en sociale meerwaarde

Wat gaan wij ervoor doen?

E24	Wij hebben de ambitie om het accommodatiebeleid voor de binnen- en de buitensport te harmoniseren en meer op elkaar te laten aansluiten. We willen verder de beweging maken naar een insteek waarbij we het zwaartepunt van de subsidiëring verleggen van accommodaties naar een meer activiteiten gerichte benadering waarbij gesubsidieerd wordt naargelang de activiteit bijdraagt aan sociaal- of maatschappelijke doelstellingen. <u><i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i></u> <i>Op basis van de raadsbreed aangenomen motie 'Onderzoek naar multifunctionele accommodatie in Voorhout' onderzoeken we of er draagvlak is om een centraal gelegen multifunctionele accommodatie in Voorhout te realiseren die bijdraagt aan sociaal-maatschappelijke doelstellingen.</i>	
E25	Het huidige subsidiebeleid "back to basics" voor structurele subsidies zetten we voort.	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
RDOG	Sportaanbieders, sportstichtingen, Combibrug, Welzijn Teylingen en onderwijs

Sociaal domein

Wat willen wij bereiken?

Individuele vrijheid en eigen verantwoordelijkheid is ons uitgangspunt

Wat gaan wij ervoor doen?

E1	We gaan uit van de eigen verantwoordelijkheid van mensen en dringen zorg en ondersteuning dan ook niet op. Maar als het niet meer gaat, bieden wij hulp en ondersteuning via het JGT/CJG en de Sociale Teams. Uitgangspunt daarbij is mensen weer in hun kracht te zetten.	
----	--	--

Wat willen wij bereiken?

Passende hulp en zorg voor iedereen die dat nodig heeft

Wat gaan wij ervoor doen?

E3	a) We onderzoeken subregionale inkoop van Jeugdhulp, we voeren de Sturingsagenda van Holland Rijnland uit en doen mee in de landelijke lobby voor extra geld. b) We voeren de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet uit door uit te gaan van de menselijke maat en zetten in op meer preventie en vroeg signalering. We doen dat via de Sociale Teams, Jeugd- en Gezinsteams en schakelen maatschappelijke organisaties zoals Welzijn Teylingen, MEE en Kwadraad in. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> a) We kopen specialistische jeugdhulp in volgens de subregionaal geformuleerde opdracht voor de periode 2021 en verder. Het betreft de subregio Duin en Bollen. b) We zetten pilots 'Preventie en vroegsignalering, aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling' op, waaronder Regiolab en "Scheiden zonder schade."	
E4	Het actieprogramma Dementievriendelijke gemeente wordt verder uitgevoerd en in 2020 geëvalueerd. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> De voorlichtingscampagne behorend bij het actieprogramma is afgerond. In 2020 zetten we in op de verbinding kunst en dementie, omdat blijkt dat de kwaliteit van leven van mensen met dementie verbetert als ze participeren in kunstprojecten. De trainingen 'Omgaan met dementie' zetten we voort. Evaluatie vindt plaats met huisartsen, zorginstellingen, woningcorporatie, Welzijn Teylingen en de gemeenten die in het Zorgpact samenwerken aan een beter en veiliger leefklimaat voor ouderen. We zetten ook in op het signaleren en voorkomen van financiële uitbuiting van ouderen. Dit maakt het voor hen mogelijk om langer in de eigen woning te blijven.	

E5	a) De Verordening leerlingenvervoer wordt aangepast, zodat in schrijnende gevallen ook een beroep kan worden gedaan op vergoeding vanuit deze regeling. Ook hier is de menselijke maat ons uitgangspunt. b) Bij de bestrijding van armoede gaan we door op de ingeslagen weg (vastgelegd in de nota Armoedebelief gemeente Teylingen). Het is onze doelstelling te voorkomen dat inwoners (financieel) belemmerd worden om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Volgens deze visie is armoede meer dan een financieel probleem en liggen er meerdere oorzaken aan ten grondslag. De aanpak van deze oorzaken vereist een brede focus en een multidisciplinaire aanpak. Samenvattend zetten we in op alle preventieve en informatieve maatregelen (spoor 1), Fonds Voorkoming Huisuitzettingen en Schuld-dienstverlening ISD (spoor 2), Sport- en cultuuregeling, Kwijtschelding gemeentelijke belastingen en Voedsel- en Kledingbank (spoor 3), Bijstandsuitkering en Ondersteunend minimabeleid (spoor 4), breed betrekken van de samenleving en Netwerkstructuur (spoor 5).	✓ ●
E6	We voeren het programma Maatschappelijke zorg uit, waarbij de prioriteit ligt bij het vinden van huisvesting voor mensen die behoren tot de doelgroep beschermd en begeleid wonen. Naast de noodzaak om huisvestingsvoorzieningen te realiseren voor beschermd en begeleid wonen, is het ook onze ambitie om op korte termijn (vanaf 2019) huisvesting te bieden aan spoedzoekers. Daar waar dat kan, zullen we ten aanzien van de verschillende doelgroepen gelijk optrekken in het te realiseren aanbod.	●
E7	De mogelijkheid tot het gebruik van PGB's bij Wmo en jeugd, blijft beschikbaar en brengen wij steeds weer onder de aandacht van mensen.	●

Wat willen wij bereiken?

Inwoners vinden snel toegang tot de juiste hulp

Wat gaan wij ervoor doen?

E8	a) We ontwikkelen de Sociale Teams en de Jeugd- en Gezinsteams door tot de integrale toegang tot zorg. We werken toe naar een situatie waarin iedereen werkt als een ont-schotter, conform het programma in de Village Deal. b) Door het doorontwikkelen van Buurbook (o.a. uitbreiding naar jeugd en het verbeteren van de bereikbaarheid en doorzoekbaarheid van de informatie op de website) wordt de toegankelijkheid verbeterd en is er sprake van een toepasbare digitale zorg-kaart. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> a) In 2019 zijn de transformatieagenda 'Wmo en haar omgeving' en het beleidsplan 'Hart voor de Jeugd' geëvalueerd. In vervolg hierop ontwikkelen we een integrale visie op het sociaal domein. b) Buurbook is regionaal ingekocht. Regiobreed is geconcludeerd dat Buurbook niet geschikt is om de verschillende behoeftes van lokale professionals en inwoners te verenigen. Daardoor functioneert Buurbook niet als betrouwbare sociale kaart. Afname van dit digitale platform is inmiddels door vrijwel alle gemeenten gestopt. Ook in Teylingen is besloten te stoppen met dit Platform. Er wordt gezocht naar andere (bestaande) oplossingsmogelijkheden.	● ●
----	---	-------------------

Inzet op preventie en vroegsignalering om ellende te voorkomen

E9	a) Bij de Vroeg Eropaf-methodiek worden inwoners met 2 maanden huurachterstand thuis bezocht om het gesprek aan te gaan over de huurachterstand en onderliggende oorzaken. Naar aanleiding van het gesprek wordt een plan van aanpak gemaakt om de schulden duurzaam aan te pakken. Bijvoorbeeld het treffen van een schuldenregeling en hulp bij echtscheiding en de financiële gevolgen daarvan, waar het Sociaal Team in kan ondersteunen. Het Sociaal Team is voor inwoners de toegang tot schuldhulpverlening: er wordt op maat preventieve en curatieve inzet geregeld en nazorg ingezet. Het welzijnswerk (Welzijn Teylingen) speelt een actieve rol in vroegsignalering, bevordert inwoners om maatschappelijk actief te zijn en te voorkomen dat zwaardere hulp en ondersteuning nodig is. b) Het Sociaal Team ontwikkelt zich door tot een team dat in verbinding staat en samenwerkt met alle relevante netwerkpartners in de gemeente. En aan de hand van de uitkomsten van het project Integrale toegang wordt de integraliteit van de brede toegang tot hulp en ondersteuning voor jeugdigen en volwassenen verder versterkt. De bureaucratie voor onze inwoners wordt zoveel mogelijk weggenomen. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> a) <i>De inzet is om in 2020 de pilot voort te zetten en uit te breiden met meerdere schuldeisers. Daarbij gaat het om preventie en vroegsignalering van schulden, hulp bij het ordenen van de administratie van de betrokkene, communicatie, training en voorlichting en borging van stress-sensitieve dienstverlening. Naast Welzijn Teylingen spelen ook andere maatschappelijke partners een actieve rol bij vroegsignalering van schulden.</i> b) <i>Zie.: E8- a)</i>	
E10	a) Bij circa 15% van de 18-jarigen zijn er problemen op verschillende thema's (leefgebieden). In een toekomstplan (Project 18-/18+) worden de behoeften in kaart gebracht en tijdig geregeld, zodat deze jongeren niet tussen de wal en het schip vallen. Ook informeren en benaderen we jongvolwassenen actief voordat ze 18 worden. b) We helpen PRO/VSO'ers een baan te krijgen via SPW en/of businesscaseonderwijs en arbeidsmarkt. Als dat niet lukt, begeleiden wij hen naar arbeidsmatige dagbesteding. We doen dit samen met scholen, werkgevers, ISD en eventueel andere organisaties. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> b) <i>In 2020 integreren we de activiteiten en inzichten in reguliere werkzaamheden. De businesscase onderwijs en arbeidsmarkt wordt niet gecontinueerd.</i>	

E11	Door uitvoering van de Ontwikkelagenda REA zetten we samen met scholen en verenigingen in op het voorkomen van schooluitval. Via het VVE-beleid voorkomen we leerachterstanden. We faciliteren en/of financieren trainingen rondom weerbaarheid, sociale vaardigheden en sociale veiligheid. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>In 2019 zijn afspraken gemaakt tussen schoolbesturen en gemeenten over de aansluiting onderwijs en jeugdhulp en het aanbieden van jeugdhulp als algemene voorziening op scholen. Uitgangspunten zijn: passende hulp waar nodig en normaliseren in plaats van problematiseren of medicaliseren.</i>	
-----	---	--

Wat willen wij bereiken?

Waardering voor inwoners die anderen ondersteunen

Wat gaan wij ervoor doen?

E15	We hebben grote waardering voor de inzet van ondersteuners. Bij de waardering van die ondersteuners wordt een onderscheid gemaakt in waardering voor vrijwilligers en mantelzorgers. Onze waardering voor vrijwilligers komt onder meer tot uiting door onze acties op het gebied van de vrijwilligersprijs, deelname aan de activiteiten van de Stichting DOEN! en onze communicatie-uitingen. Onze waardering voor mantelzorgers is zichtbaar in de voorgenomen verbreding van het mantelzorgcompliment, het onderzoek naar een respijthuis en de pilot met betrekking tot de respijtzorg met verblijf in Teylingen. Het gemeentebestuur heeft Welzijn Teylingen de opdracht te geven zich met haar aanbod te richten op mantelzorgers en vrijwilligers. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>We geven een extra investeringsimpuls aan respijtzorg met verblijf. Dat houdt in dat een zorgbehoevende tijdelijk op een andere locatie wordt opgevangen, zoals een logeerhuis, verpleeghuis of gastgezin, om zijn of haar mantelzorger(s) te ontlasten.</i>	
-----	---	--

Wat willen wij bereiken?

Extra werk(ervarings)plaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Wat gaan wij ervoor doen?

E16	a) We geven HLTsamen de taakstelling ieder jaar één persoon met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. b) We voeren Social Return on Investment (SROI) uit en maken ons er sterk voor dat ook andere gemeenschappelijke regelingen een bijdrage leveren aan de taakstelling van de overheid om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. c) Via het Servicepunt Werk (SPW) continueren we de uitvoering van de wettelijke taakstelling op het gebied van nieuw beschut werk. Daarbij maken we gebruik van de MareGroep of (indien mogelijk) reguliere werkgevers, om mensen aan het werk te helpen. Het is onze ambitie de bestaande inspanningen te versterken en meer mensen vanuit deze doelgroep aan het werk te krijgen. d) We ondersteunen de transformatie MareGroep 2.0 en de doorontwikkeling van het SPW.	
-----	---	--------------

Wat willen wij bereiken?

Versnelling van de integratie van statushouders

Wat gaan wij ervoor doen?

E17	Bij de huisvesting van statushouders is het leren van de Nederlandse taal de hoogste prioriteit. De veranderende rijksregeling op het gebied van taalonderwijs biedt aan gemeenten meer ruimte daarop te sturen. Wij willen daar maximaal gebruik van maken. Bij de integratie en inburgering door Vluchtelingenwerk en ISD Bollenstreek gaan we het gebruik van het opgestelde handboek intensiveren. Er kan meer gehaald worden uit dit handboek, dat met medewerking van velen tot stand is gebracht. Cliënten van de ISD hebben de verplichting een tegenprestatie naar vermogen te leveren. Wij zien kansen en mogelijkheden om via het welzijnswerk inwoners (in de vorm van een tegenprestatie) actief bij te laten dragen aan inburgeringstrajecten. Verder zullen wij een beroep doen op organisaties (bedrijven, instellingen en verenigingen) om hieraan actief mee te werken. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Vanaf 1 januari 2021 treedt de nieuwe Inburgeringswet in werking. Het aanbieden van een inburgeringstraject wordt dan weer een taak van de gemeente. Ter voorbereiding hierop hebben wij afspraken met de genoemde partijen gemaakt om te zorgen dat statushouders worden geholpen bij het kiezen van het voor hen meest geschikte inburgeringstraject.</i> <i>De ISD houdt een uitgebreide intake met alle statushouders, waarbij gekeken wordt naar een passend aanbod om hun integratie en participatie te versnellen. Zo zijn er extra taallessen mogelijk en worden statushouders geholpen bij het vinden van vrijwilligerswerk, een opleiding of betaald werk.</i>	
E18	In het kader van de veranderende regelgeving op het gebied van taalonderwijs voor statushouders gaan wij in gesprek met Vluchtelingenwerk, ISD en SPW om te bevorderen dat er voldoende goede en betaalbare cursussen Nederlandse taal zijn. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Vanaf 1 januari 2021 treedt de nieuwe Inburgeringswet in werking. Het aanbieden van een inburgeringstraject wordt dan weer een taak van de gemeente. Ter voorbereiding hierop hebben wij afspraken met de genoemde partijen gemaakt om te zorgen dat statushouders worden geholpen bij het kiezen van het voor hen meest geschikte inburgeringstraject.</i>	

Wat willen wij bereiken?

Ruimte geven voor innovatieprojecten in de zorg

Wat gaan wij ervoor doen?

E20	Binnen het te moderniseren volksgezondheidsbeleid zal ruimte worden geboden aan innovatieve projecten in de zorg. Ook zal een nadrukkelijke relatie worden gelegd naar volkshuisvesting, duurzaamheid en integraliteit (waar mogelijk ook ingebed in de Omgevingsvisie). Daarom maken we budget vrij voor innovatieprojecten in de zorg, zoals eHealth en domotica. We dagen zorgaanbieders uit om gezamenlijk met vernieuwende concepten voor zorgverlening te komen. We staan open voor (particuliere) initiatieven op het gebied van zorg die buiten de gebaande paden liggen. Bijvoorbeeld ouders die het buiten de reguliere zorg zoeken en een particulier wooninitiatief willen opstarten.	
-----	--	--

Wat willen wij bereiken?

Meten van het effect van onze inspanningen

Wat gaan wij ervoor doen?

E21	We gaan verder met de doorontwikkeling van de Monitor Sociaal Domein. <u><i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i></u> <i>We werken toe naar één monitor met stuurinformatie voor diverse doelgroepen. De focus ligt op de te behalen doelen, de effectiviteit en de online beschikbaarheid. De monitor sociaal domein is onderdeel van datagedreven sturing. Aanvullend is een budget specifiek voor het sociaal domein beschikbaar. In Q1 van 2020 komen wij met een voorstel over datagedreven sturing naar de raad.</i>	
-----	---	---

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (MareGroep en ServicepuntWerk RDOG Hollands Midden Holland Rijnland	Welzijn Teylingen Welzijnskwartier TWO Jeugdhulp en aanbieders Jeugdhulp

Kunst en Cultuur

Wat willen wij bereiken?

Stimuleren en faciliteren initiatieven op het gebied van kunst en cultuur

Wat gaan wij ervoor doen?

E23	We stellen een nieuwe Kunst- en Cultuurnota op, waarin erfgoed integraal wordt meegenomen. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> In de op te stellen Kunst- en Cultuurnota nemen we de beleidsdoelstellingen op die zijn geformuleerd in de nota 'Kunst in de buitenruimte' en het erfgoedbeleid.	●
E27	Waarde toevoegen aan een 'rijke' en sociale gemeente met een goed voorzieningenniveau. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> We willen de kwaliteit van het pand en de inrichting van de bibliotheek Sassenheim verbeteren. Dit op basis van aanbevelingen uit het Probiblio-rapport: 'Bibliotheekvoorzieningen in het landelijk gebied' en 'Rapportage van resultaten naar aanleiding van de certificeringsaudit Openbare Bibliotheken'. Onderzoek naar het centraliseren van de bibliotheek.	○

Verbonden partijen

De vernieuwde BBV voorschrijven schrijven voor dat informatie over een verbonden partij wordt opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft. Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek
Doelstelling/Publiek belang	De verwachte stijging van de uitgaven voor de Wmo, vooral bij de post Begeleiding. De invoering van het abonnementstarief voor de eigen bijdrage. De verwachte stijging van Participatiewet uitgaven, vooral door de loonkostensubsidies. Voor 2020 wordt gewerkt met een kadernota.
Ontwikkelingen	Een risico voor de gemeenten is enerzijds de bijdrage van de gemeenten in de exploitatielasten van de ISD, en anderzijds de uitvoering van een open einde regelingen door de ISD waar de gemeenten de financiële lasten van dragen. Anderzijds is er een overschot op de middelen BUIG als gevolg van de fusie van Noordwijk en Noordwijkerhout tot de gemeente Noordwijk.
Beleidsrisico's	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep
Doelstelling/Publiek belang	MareGroep: het op bedrijfsmatige wijze uitvoeren van taken van en voor de deelnemende gemeenten op het terrein van gesubsidieerde arbeid (Wet Sociale Werkvoorziening en Beschut Werken). Servicepunt Werk: het bevorderen van uitstroom uit de uitkering door het begeleiden naar werk.
Ontwikkelingen	De realisatie van de toekomstvisie MareGroep 2.0 en het doorontwikkelen van het Servicepunt Werk.
Beleidsrisico's	Een risico voor de gemeente is de dalende rijksbijdrage voor de uitvoering van de wet sociale werkvoorziening, waardoor de gemeentelijke bijdragen stijgen.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden	
Doelstelling/Publiek belang	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden, met als uitvoerende eenheden de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hollands Midden, bureau GHOR Hollands Midden en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Hollands Midden, heeft ten doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid en de ambulancezorg. De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisisomstandigheden.
Ontwikkelingen	Het proces om de rollen van opdrachtgever en opdrachtnemer uit te splitsen, het vastleggen van een helder (en haalbaar) takenpakket en het introduceren van een solide financieringssysteem wordt in 2020 afgerond. De belangrijkste thema's voor 2020 zijn: Preventie, waarbij vooral aandacht is voor roken, overmatig alcoholgebruik, (ernstig) overgewicht, depressie en diabetes. Daarnaast gezondheidsbescherming (infectiezieken bestrijding, antibiotica resistentie) en het stabiliseren van het terugbrengen van gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden. De veranderende rol van de centrumgemeente met taken op het gebied van de Maatschappelijke Zorg, de Wvggz en daaraan gerelateerd de ontwikkeling van een Zorg en Veiligheidshuis, heeft consequenties voor taken binnen de organisatie van de RDOG HM. Tot slot neemt de Jeugd Gezondheidszorg (JGZ) een belangrijke plaats in, met name wat betreft de doorontwikkeling van Veilig Thuis.
Beleidsrisico's	In 2019 werd het onderzoek naar VT gestart dat duidelijkheid moet geven over de benodigde middelen in de situatie waarin de gehele keten (waaronder sociale teams, jeugd- en gezinsteams) optimaal is ingericht. De resultaten van het onderzoek kunnen voor het PPG en het Algemeen Bestuur reden zijn om te besluiten tot een begrotingswijziging, die vervolgens aan gemeenten zal worden voorgelegd. Het is mogelijk dat door de stijging van de pensioenpremie en het loonbod van de VNG in de cao onderhandelingen de loonkosten in 2019 harder stijgen dan de gehanteerde index in de begroting van 2019. Eventuele aanpassingen worden zoveel mogelijk binnen de begroting gerealiseerd.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	679,5	682,5	702	*****	2018: 774	LISA
Jongeren met een delict voor de rechter**	% 12 t/m 21 jarigen	2015: 1,87%	*	*	*	*	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2015: 2,01%	*	*	*	*	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Netto arbeids-participatie	% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	71,5%	72,9%	71,6%	*****	2018: 67,8%	CBS
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2015: 0,95%*	*	*	*	*	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	152 1e hj 159 2e hj	149 1e hj 142 2e hj	130	*****	2018: 401 1e hj 390 2e hj	CBS
Lopende aantal re-integratie-voorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	65 1e hj 129 2e hj	118 1e hj	60	*****	2018: 305 1e hj	CBS
Jongeren met jeugdhulp***	% van alle jongeren tot 18 jaar	9,4% 1e hj 9,7% 2e hj	9,7% 1e hj 10,4% 2e hj	*****	*****	2018: 9% 1e hj 10,4 2e hj	CBS
Jongeren met jeugd-bescherming****	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,6% 1e hj 0,4% 2e hj	0,4% 1e hj 0,4% 2e hj	*****	*****	2018: 1% 1e hj 1,1% 2e hj	CBS
Jongeren met jeugd-reclassering*****	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,3% 1e hj 0,4% 2e hj	0,2% 1e hj 0,2% 2e hj	*****	*****	2018: 0,4% 1e hj	CBS
Cliënten met een maatwerk-arrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners	450 1e hj 450 2e hj	450 1e hj 460 2e hj	65	*****	2018: 590 1e hj 600 2e hj	GMSD

* Realisatiecijfers zijn sinds 2015 niet meer beschikbaar gesteld.

** Wij hebben geen invloed op het aantal jongeren dat met een delict voor de rechter komt. Dit is o.a. afhankelijk van het OM.

*** Wij hebben geen invloed op het aantal jongeren met jeugdhulp; er is sprake van een open einde regeling.

**** Wij hebben geen invloed op het aantal jongeren met jeugdbescherming; dit zijn maatregelen die door de rechter worden opgelegd.

***** Wij hebben geen invloed op het aantal jongeren met jeugdreclassering; dit zijn maatregelen die door de rechter worden opgelegd.

***** Gegevens van 2019 en/of 2020 zijn op moment van schrijven nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden kunt u deze vinden op: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2,32	2,2	*	*	2017: 1,82	DUO
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	9,12	11	*	*	2017: 26,58	DUO
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	nb	nb	*	*	2016: 1,9%	DUO

* Wij hebben geen invloed op het aantal verzuimers. De prognose is altijd 0 want je wilt niet dat leerlingen verzuimen, maar dat is meestal niet realistisch.

Vanuit het Rijk hebben we een opdracht om landelijk een bepaald aantal VSV'ers te hebben in 2020 maar dat streefgetal hebben wij al bereikt.

nb: gegevens van 2018 zijn op moment van schrijven nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden kunt u deze vinden op: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Niet-sporters	Percentage niet sporters van het totaal aantal inwoners.	*	*	38,5%	37,5%	2016:48,7%	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)

* Onderzoek 1 keer per 4 jaar

Kaderstellende stukken

- Kadernota Wmo Bollen5 2015-2018
- Transformatieagenda Wmo en haar omgeving (2017-2018)
- Regionaal beleidsplan transitie Jeugdzorg Holland Rijnland Hart voor de Jeugd
- Sturingsplan Jeugdhulp Holland Rijnland 2018-2019
- Contourennota Servicepunt Werk Duin- en Bollenstreek
- Armoedebeleid Teylingen 2018-2021
- Beleidsnota schuldhulpverlening gemeente Teylingen 2017-2021
- Beleidskompas Bibliotheek 2016-2019
- Beleidsnota kunst en cultuur Leren en meedoen! 2010-2012
- Kunst in de buitenruimte
- Nota Sport en bewegen 2018-2021
- Evaluatie combinatiefuncties 2015
- Nota herziening opzet sport- en cultuurregeling
- Regionale handreiking gezondheidsbeleid Hollands Midden, september 2016
- Ontwikkelagenda Regionale Educatieve Agenda D&B 2018-2020
- Tarievennota maatschappelijke accommodaties
- Voorzieningennota voor sociaal-maatschappelijke en culturele organisaties: het Toetsingskader.
- Doelenboom mantelzorg
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2017
- Verordening Jeugdhulp 2015
- Verordeningen Participatiewet
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015
- Verordening Leerlingenvervoer
- Gemeenschappelijke Regeling ISD Bollenstreek
- Gemeenschappelijke Regeling Kust-, Duin- en Bollenstreek (MareGroep)
- Gemeenschappelijke Regeling Regionale Dienst Openbare Gezondheid Hollands Midden (GGD)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Gezondheid & vitaliteit						
Sportaccommodaties	-2.627	-2.254	-2.258	-2.346	-2.696	-2.666
Sportbeleid en activering	-256	-321	-320	-319	-301	-301
Volksgezondheid	-1.273	-1.219	-1.465	-1.465	-1.465	-1.465
Totaal Gezondheid & vitaliteit	-4.156	-3.794	-4.044	-4.130	-4.462	-4.432
Thema Kunst en Cultuur						
Media	-832	-780	-828	-828	-828	-828
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-692	-758	-771	-765	-762	-762
Musea	-53	-49	-37	-37	-37	-37
Cultureel erfgoed	-99	-256	-126	-86	-86	-86
Totaal Kunst en Cultuur	-1.676	-1.842	-1.763	-1.716	-1.713	-1.713
Thema Onderwijs						
Onderwijshuisvesting	-3.855	-2.113	-2.106	-2.081	-2.261	-2.261
Openbaar basisonderwijs	-175	-200	-200	-200	-200	-200
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.412	-1.303	-1.219	-1.148	-1.147	-1.147
Totaal Onderwijs	-5.443	-3.616	-3.525	-3.429	-3.608	-3.608
Thema Sociaal domein						
Samenkracht en burgerparticipatie	-8.439	-3.348	-3.213	-3.167	-3.157	-3.157
Arbeidsparticipatie	-329	-346	-469	-479	-489	-502
Inkomensregelingen	-6.942	-6.874	-6.751	-6.751	-6.750	-6.750
Begeleide participatie	-3.045	-2.472	-2.576	-2.487	-2.421	-2.313
Maatwerkdienstverlening 18+	-452	-5.449	-6.341	-6.341	-6.341	-6.341
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-437	-379	-464	-464	-464	-464
Wijkteams	-2.041	-2.062	-1.986	-2.012	-1.982	-1.982
Maatwerkdienstverlening 18-	-5.940	-6.373	-6.668	-6.578	-6.328	-6.328
Geëscaleerde zorg 18-	-763	-705	-709	-711	-711	-711
Totaal Sociaal domein	-28.388	-28.009	-29.177	-28.989	-28.644	-28.550
Totaal lasten	-39.663	-37.261	-38.509	-38.263	-38.427	-38.303
Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting

	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Gezondheid & vitaliteit						
Sportaccommodaties	198	218	224	224	224	224
Sportbeleid en activering	1	0	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	25	25	25	25
Totaal Gezondheid & vitaliteit	199	218	249	249	249	249
Thema Kunst en Cultuur						
Media	23	22	25	25	25	25
Cultuurpresentatie, cultuurpro- ductie en cultuurparticipatie	180	178	181	181	181	181
Musea	134	150	162	162	162	162
Totaal Kunst en Cultuur	338	350	368	368	368	368
Thema Onderwijs						
Onderwijshuisvesting	39	46	46	46	46	46
Openbaar basisonderwijs	17	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	250	206	228	228	228	228
Totaal Onderwijs	306	252	274	274	274	274
Thema Sociaal domein						
Samenkracht en burgerpartici- patie	170	273	297	297	297	297
Arbeidsparticipatie	0	84	84	84	84	84
Inkomensregelingen	5.034	4.705	5.374	5.374	5.374	5.374
Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	-33	-33	-33	-33
Wijkteams	3	3	3	3	3	3
Totaal Sociaal domein	5.207	5.065	5.724	5.724	5.724	5.724
Totaal baten	6.049	5.885	6.616	6.616	6.616	6.616
Saldo voor resultaatbestem- ming	-33.614	-31.375	-31.893	-31.648	-31.811	-31.687

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	-486	0	-2.510	-15	-15	-63
Onttrekkingen reserves	3.756	1.585	3.270	737	1.048	1.096
Totaal reserves	3.270	1.585	760	722	1.033	1.033
Saldo na resultaatbestemming	-30.344	-29.791	-31.133	-30.926	-30.778	-30.654

Ondernemend en bruisend

Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen

Ruimte voor ondernemerschap staat voorop. Wij zien onze rol vooral in het creëren van goede randvoorwaarden om te ondernemen en duurzame ontwikkelingen te faciliteren. Dit houdt niet op bij onze gemeentegrenzen. Wij zetten dan ook vol in op samenwerking in de regio met de Economic Board Duin- en Bollenstreek. Een samenwerking met en door ondernemers, waarbij gemeenten partner zijn en projecten faciliteren. Goede randvoorwaarden creëren we met een stevige centrumvisie, met het leggen van relaties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, met aandacht voor de fysieke en digitale infrastructuur en met het stimuleren van duurzaam handelen.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten in het programma Ondernemend en bruisend Teylingen zijn:

- We leveren een bijdrage aan de uitvoering van de regionale economische agenda via de Economic Board
- We sluiten intentieovereenkomsten met werkgevers af om arbeidsplaatsen te creëren
- We stellen voor de drie kernen een integrale centrumvisie op, inclusief uitvoeringsagenda
- We zorgen voor gezellige winkelcentra met goede parkeervoorzieningen
- We stimuleren en ondersteunen ondernemers die investeren in innovatie en verduurzaming

Trends en ontwikkelingen

Economie

In het Interbestuurlijk Programma (IBP) wordt gesproken over regionale economie als versneller. Hiermee wordt de ambitie uitgesproken te werken aan regionale economische structuurversterking. De economische agenda Duin- en Bollenstreek heeft een vergelijkbare doelstelling: het versterken van de regionale economie zonder dat het ten koste gaat van de woonaantrekkelijkheid. In 2018 is de Economic Board Duin- en Bollenstreek geïnstalleerd om de doelstellingen van de agenda te behalen.

De lokale economie in het algemeen en de detailhandel in het bijzonder zijn gedurende de crisis onder druk komen te staan. Toch is niet alleen de crisis hier de oorzaak van. Structurele ontwikkelingen, zoals de opkomst van online winkelen en verdere internationalisering van productieprocessen, hebben gevolgen voor de lokale economie. Aandacht voor de uitvoering van onder andere de detailhandelsvisie is en blijft van belang.

Bollensector

De komende jaren zet de schaalvergroting in combinatie met de krimp van het aantal bedrijven in de bollensector door. Veel bedrijven specialiseren meer en meer. Daarnaast zet de focus op duurzaam bodembeheer door. Door rotatie van gewassen ontstaat vraag naar meer areaal dat geschikt is voor bloembollen. Deze ontwikkelingen leggen een (nog) grotere druk op het ruimtegebruik in de streek. Met de oprichting van Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) is in 2009 een start gemaakt met het bijdragen aan een optimale inrichting van de beschikbare ruimte in de streek. Desondanks zien we de afgelopen jaren een ontwikkeling waarin telers meer en meer hectares in andere gebieden opzoeken voor hun teelt. De sector ziet de Bollenstreek nog altijd als haar bakermat vanwege de aanwezigheid van kennispartners (zoals KAVB, BKD en Hobaho) en toeleveranciers, de band met Keukenhof en de aanwezigheid op korte afstand van kennisinstellingen (Leiden, Delft, Amsterdam) en onderwijs (Wellant, Hogeschool Leiden, Hogeschool Inholland). Met het vertrek van Wageningen Plant Research uit Lisse ontstaat disbalans tussen de 4 O's (ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid) in de Bollenstreek.

Arbeidsmigranten

De aanwezigheid van een arbeidsintensieve agrarische bedrijfstak leidt tot een toestroom van arbeidsmigranten die werk in deze sector uitvoeren. Hierdoor ontstaan verschillende knelpunten. Enerzijds gaat het om deelname van deze doelgroep aan onze lokale samenleving, anderzijds om illegale of slechte huisvestingssituaties. Een integrale afweging moet leiden tot het vinden van oplossingen voor integratie en huisvesting. Daarbij is het belangrijk het evenwicht te bewaren ten opzichte van de andere doelgroepen. Deze knelpunten worden integraal opgepakt binnen bestaande beleidsterreinen.

[Recreatie en toerisme](#)

De vraag uit de samenleving naar goede recreatiegebieden neemt steeds meer toe. Mensen hebben de behoefte om dicht bij huis te recreëren. De noodzaak groeit om deze vraag in regionaal verband op te pakken en om onze doelen ten aanzien van recreatie en toerisme te kunnen bereiken. We werken hieraan in de Bollenstreek, Leidse Ommelanden en in het Hollands Utrechts Plassenberaad.

Door natuur te combineren met extensieve recreatie kunnen natuurgebieden versterkt en behouden worden voor de toekomst. De ontwikkelingen in de agrarische en recreatieve sector hebben invloed op de invulling van het buitengebied en bieden kansen voor (uitbreiding van) recreatieve activiteiten.

Lokale economie

[Wat willen wij bereiken?](#)

Een integrale visie voor alle centra waarin beleven centraal staat

[Wat gaan we daarvoor doen?](#)

06	We ontwikkelen drie centrumvisies, waarin staat wat fysiek-ruimtelijk en beleidsmatig nodig is om ambities rond onze centra te verwezenlijken. Als onderdeel van de drie centrumvisies wordt een detailhandelsvisie opgesteld. Op basis van de op te stellen centrumvisies formuleren we een meerjarige uitvoeringsagenda, inclusief de uitvoeringsagenda detailhandel. Eventuele beleidswijzigingen die voortkomen uit de centrumvisies/detailhandelsvisie voeren we door, voor zover die geen budgettaire consequenties hebben.	
----	--	--

[Wat willen wij bereiken?](#)

Sociaal en maatschappelijke verantwoord ondernemen

[Wat gaan we daarvoor doen?](#)

07	Ondernemers kunnen een bijdrage leveren aan het bevorderen van ontmoeting en bestrijden van eenzaamheid. Vanuit het perspectief van maatschappelijk verantwoord ondernemen vragen wij hen om aandacht hiervoor, bijvoorbeeld door zich in te zetten voor activiteiten of evenementen die ontmoeting stimuleren.	
----	---	--

[Wat willen wij bereiken?](#)

Bevorderen van toerisme in alle maanden van het jaar

Wat gaan we daarvoor doen?

O9	a. We organiseren een bijeenkomst met stakeholders op het gebied van promotie & marketing, recreatie en toerisme om te bepalen wat er noodzakelijk is en wie wat moet doen om het jaar rondtoerisme te bevorderen. Hierbij wordt onder andere gekeken naar promotie en marketing, toeristische attracties, evenementen, slecht weer voorzieningen en duurzaam water- en dagtoerisme. b. Afhankelijk van de resultaten van de bijeenkomst ontwikkelen we samen met onze partners en in samenhang met regionale ontwikkelingen een visie op verblijfsrecreatie en op de promotie van Warmond, Sassenheim en Voorhout. Het spreekt voor zich dat aan de visies (meerjarige) uitvoeringsprogramma's worden gekoppeld c. We gaan een uitvoeringsprogramma Verblijfsrecreatie opstellen. d. Het behoud, het benutten en het verder ontwikkelen van ons erfgoed heeft onze aandacht. De ruïne van Teylingen is hierin een voorbeeld die we als parel van Teylingen en de Duin- en Bollenstreek willen ontwikkelen. De tuinen van de ruïne bieden mogelijkheden om onze identiteit als Bollenstreek te bestendigen en daarnaast jaarrond toeristisch en cultureel aanbod aan te bieden. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> b) <i>We stellen in 2020 een visie en/of beleid op over Verblijfsrecreatie samen met de andere HLT gemeenten.</i> c) <i>In 2020 gaan we verder met het opstellen van het uitvoeringsprogramma en maken we een start met de uitvoering.</i> d) <i>Afhankelijk van de uitkomsten van de business case en besluitvorming daarover ten aanzien van de Ruïne van Teylingen werken we in 2020 verder.</i>	✓
O10	a. We stimuleren en ondersteunen ondernemers die investeren in innovatie en verduurzaming. We doen dit onder andere via het innovatiefonds van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek, het oprichten van een duurzaamheidsmaatschappij Teylingen (DMT), de Duurzaamheidsprijs en de projecten van het programmabureau Greenport zoals het project Vitale Teelt. b. We stimuleren de ontwikkeling van Keurmerken Veilig Ondernemen per kern.	
O11	a. We geven bij inkooptrajecten lokale ondernemers zo veel als juridisch mogelijk de kans op gunning. b. We voeren een analyse uit van de regeldruk in Teylingen. <u>Uitwerking 2020 (e.v.) :</u> a. <i>Bij eenvoudige en meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedures nodigen we, waar mogelijk, lokale ondernemers uit zich in te schrijven.</i> b. <i>De nieuwe bedrijfscontactfunctionaris voert een verkenning en inventarisatie uit naar de regeldruk en stelt waar nodig acties voor.</i>	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Economic Board Duin- en Bollenstreek Stichting Monumentenbezit Regiogemeenten Toeristische ondernemers Meermaker Teylingen Promotie- / marketingorganisaties Inwoners Vastgoedeigenaren Provincie Zuid-Holland

Regionale economie

Wat willen wij bereiken?

Actieve betrokkenheid bij de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek

Wat gaan wij daarvoor doen?

O1/2	We ondersteunen en faciliteren de Economic Board bij de uitvoering van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek. Dit doen we door een financiële bijdrage te verstrekken en actief deel te nemen aan projecten waar de gemeenten partners zijn zoals bijvoorbeeld het Ondernemershuis, Bereikbaarheid en Onderwijs & Arbeidsmarkt.	
O3	We zetten in op de totstandkoming van een regionale detailhandelsvisie. <u><i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i></u> <i>In 2019 is op initiatief van onze gemeente gekeken of een samenwerking tussen de kernen in de regio kan worden gerealiseerd waar alle losse kernen van profiteren. In 2020 wordt nader verkend en waar mogelijk uitgewerkt of samenwerking haalbaar en kansrijk is.</i>	

Wat willen wij bereiken?

Stimuleren werkgelegenheid door samenwerking te bevorderen

Wat gaan wij daarvoor doen?

O4	Op basis van het jaarprogramma van de Economic Board Duin- en Bollenstreek (EBDB) bepalen we of en welke lokale inspanningen aanvullend gewenst zijn om doelen op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt te verwezenlijken.	
O5	We sluiten intentieovereenkomsten met werkgevers om arbeidsplaatsen te creëren. Naast reguliere arbeidsplaatsen gaat het ook om arbeidsplaatsen voor ouderen en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We doen dit samen met overheden, ondernemers en onderwijs. We brengen hen samen om werkgelegenheid te stimuleren en initiëren. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> Via Holland Rijnland zijn we deelnemer geworden in de Human Capital Agenda van de Economic Board Zuid-Holland. Via deze route en via de business case Onderwijs en Arbeidsmarkt in de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek worden verschillende projecten geïnitieerd. Op basis van de voortgang en initiatieven monitoren we of en welke lokale projecten aanvullende gewenst zijn.	
O8	We geven onverminderd: • uitvoering aan het gebiedsprogramma Bloeiende Bollenstreek en regionale samenwerking in het kader van Leidse Ommelanden en het Hollands-Utrechts plassengebied • steun aan de uitvoering van de businesscase Regiomarketing binnen de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> We leveren daarnaast ook een bijdrage aan een mogelijk nieuw gebiedsprogramma voor de Duin- en Bollenstreek en voor de Leidse Ommelanden. Dit programma is gebaseerd op de Visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving van de provincie.	

Wat willen wij bereiken?

Het buitengebied blijft open en vitaal

Wat gaan wij daarvoor doen?

O14	We geven onverminderd steun aan de herstructurering van de Greenport en ondersteunen de GOM bij de invulling van de opgave. We participeren in de realisatie van de doelstellingen van de GOM op het gebied van het ontwikkelen van GOM-woningen, het tegengaan van verrommeling en het verbeteren van het landschap. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> We hebben de provincie gevraagd met ons te kijken naar alternatieve financieringsmechanismen om de GOM-opgave succesvol te kunnen afronden. In het najaar van 2019 is een raadsconferentie georganiseerd over de mechanismen onder de saneringsopgaven in het buitengebied. Eventuele noodzakelijke vervolgacties hierop krijgen in 2020 beslag.	
-----	---	---

Wat willen wij bereiken?

Bloei van bestaande bedrijventerreinen

Wat gaan wij daarvoor doen?

O15	In samenwerking met de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek wordt een kwalitatieve regionale bedrijventerreinenanalyse opgesteld. Op basis van de uitkomsten van deze analyse wordt een bedrijventerreinenvisie opgesteld. Hierbij worden ook thema's als leegstand, duurzaamheid, herstructurering, veiligheid en parkeren betrokken. Deze visie fungeert dan meteen als ons uitgangspunt voor een regionale bedrijventerreinenvisie. Aan de visie wordt een uitvoeringsstrategie gekoppeld. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>We bespreken in Holland Rijnland de behoeften die de subregio Duin en Bollenstreek overstijgen.</i>	✓
-----	---	---

Wat willen wij bereiken?

Faciliteren van de (digitale) infrastructuur

Wat gaan wij daarvoor doen?

O16	De ambitie is om uiterlijk in 2022 voor alle inwoners en bedrijven een internetsnelheid van minimaal 30Mb download beschikbaar te hebben. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Het bij elkaar brengen van vraag en aanbod waardoor de markt gestimuleerd wordt tot het verhogen van de netwerksnelheid.</i>	●
-----	--	---

Wat willen wij bereiken?

Versterken van Greenport Duin- en Bollenstreek

Wat gaan wij daarvoor doen?

O17 ★	We ondersteunen en faciliteren de stichting Greenport Duin- en Bollenstreek bij de uitvoering van de opgaven gericht op de versterking van onze greenport.	●
----------	---	---

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V.	Economic Board Duin- en Bollenstreek Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek Regiogemeenten Provincie Zuid-Holland

Verbonden partijen

De vernieuwde BBV voorschriften schrijven voor dat informatie over een verbonden partij wordt opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft. Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	
Func tiemenging	Index dat verhoudingswaarde aangeeft tussen banen en woningen	51,1%	51%	51,9%	51,99	2018: 52,8%	LISA
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	128,1	134,4	121,7%	121,7	2018: 145,9	LISA

Kaderstellende stukken

- Economische Agenda Duin- en Bollenstreek - visie en uitvoeringsagenda 'Samen Succesvol'
- Economisch Beleidsplan
- DPO (Distributie Planologisch Onderzoek)
- Detailhandelsvisie Teylingen
- Economische Agenda Greenport Duin- en Bollenstreek
- Visie op recreatie en toerisme

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Bedrijventerreinen						
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-122	-25	0	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen	-122	-25				
Thema Centrumontwikkeling						
Economische promotie	-82	-139	-162	-104	-104	-104
Totaal Centrumontwikkeling	-82	-139	-162	-104	-104	-104
Thema Regionale economie						
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-59	-72	-86	-86	-86	-86
Economische ontwikkeling	-788	-1.180	-1.712	-1.657	-1.655	-1.655
Totaal Regionale economie	-847	-1.252	-1.798	-1.743	-1.741	-1.741
Totaal lasten	-1.051	-1.416	-1.959	-1.847	-1.845	-1.845
Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Bedrijventerreinen						
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	67	0	0	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen	67					
Thema Centrumontwikkeling						
Economische promotie	128	123	123	123	123	123
Totaal Centrumontwikkeling	128	123	123	123	123	123
Thema Regionale economie						
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	72	81	83	83	83	83
Economische ontwikkeling	133	130	130	130	130	130
Totaal Regionale economie	205	211	213	213	213	213
Totaal baten	400	334	336	336	336	336

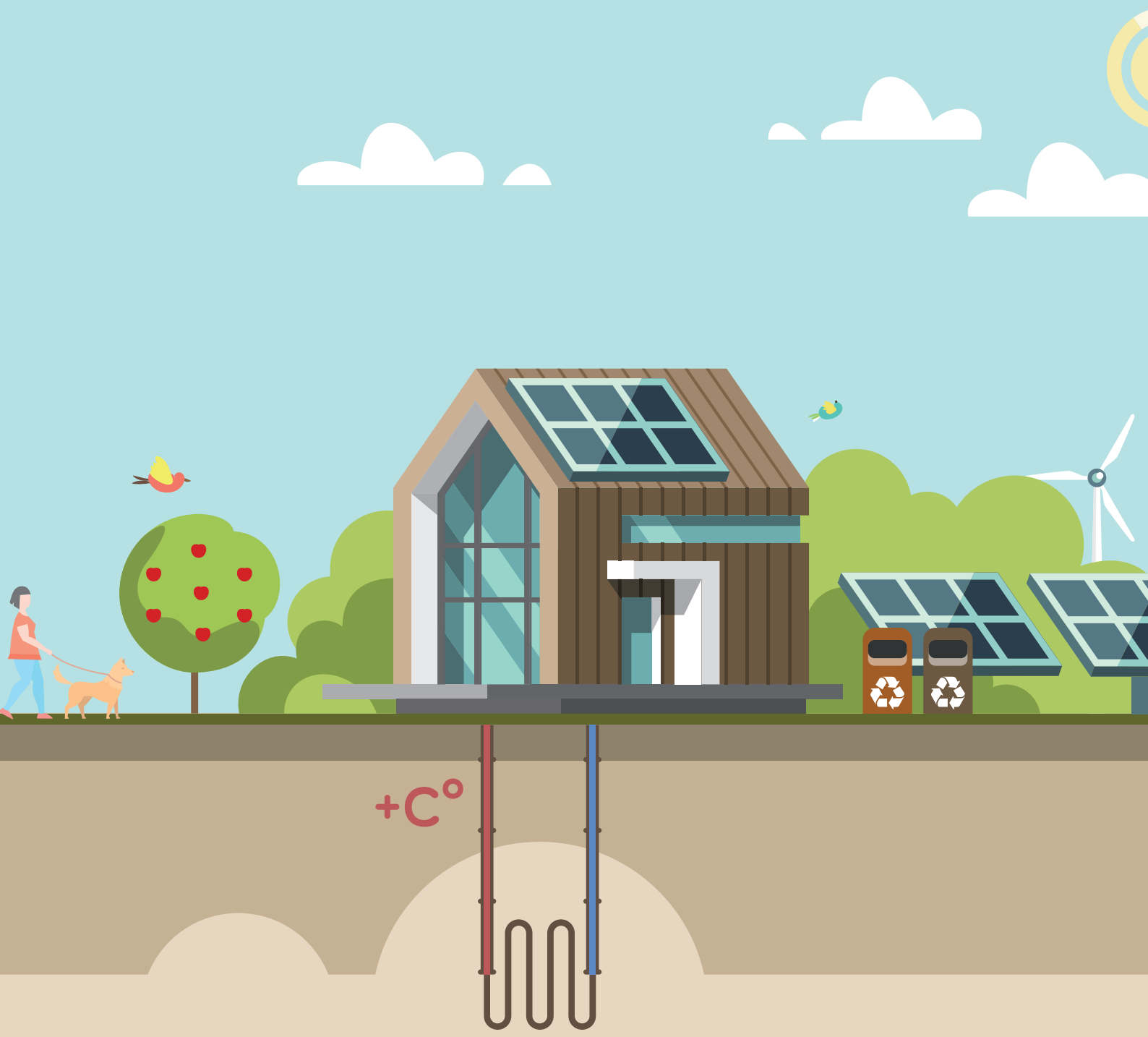
Saldo voor resultaatbestemming	-651	-1.082	-1.623	-1.511	-1.508	-1.508
--------------------------------	------	--------	--------	--------	--------	--------

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	655	475	385	385	385
Totaal reserves	0	655	475	385	385	385

Saldo na resultaatbestemming	-651	-427	-1.148	-1.126	-1.123	-1.123
------------------------------	------	------	--------	--------	--------	--------

Duurzaam denken en doen

Programma 4 Duurzaam denken en doen

Wij staan voor het respectvol en verantwoord omgaan met mensen, grondstoffen, energie en geld. Wij willen dat ook de generaties na ons prettig kunnen leven in Teylingen. Daarom is duurzaam denken en doen de standaard in al het werk van de gemeente. We richten onze interne processen hierop in.

Een duurzame manier van leven is niet vrijblijvend en kunnen we alleen samen realiseren. In 2030 functioneert Teylingen als lokale overheid volledig duurzaam. Daarmee vervullen we als overheid een voorbeeldrol. We stimuleren en faciliteren bedrijven en inwoners om ons voorbeeld te volgen. Wij gaan daarbij uit van de kracht van initiatieven uit het bedrijfsleven en de samenleving.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten in het programma Duurzaam denken en doen zijn:

- Uitvoering van het regionaal energieakkoord via de uitvoeringslijnen
- Meermaker Teylingen ontwikkelt zich succesvol als aanjager van duurzame ontwikkelingen.
- We versnellen het opwekken van duurzame energie, lokaal en regionaal
- We voeren een klimaatstresstest uit en nemen maatregelen op de terreinen waar dat nodig is
- We voeren een CO₂-prestatieladder in om onze activiteiten en resultaten bij het terugdringen van onze CO₂-footprint toetsbaar te maken
- Bij de afvalinzameling richten we ons op minimaal 75% afvalscheiding in 2020 en maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar
- We spannen ons in voor subsidies en cofinanciering van duurzame doelstellingen
- We versterken onze strategische agenda in nauw overleg met inwoners, bedrijfsleven en de raad; we streven naar een maatschappelijk breed gedeelde basis voor de verdere duurzame ontwikkeling van de Teylingse gemeenschap.

Trends en ontwikkelingen

Klimaat

Nederland staat de komende tijd voor een aantal uitdagingen, zoals de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden. Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen pakken deze grote maatschappelijke opgaven gezamenlijk aan via het Interbestuurlijk Programma (IBP). In het IBP staan negen maatschappelijke opgaven centraal.

Er ligt een grote opgave om tot een duurzaam Nederland te komen. Het tegengaan van klimaatverandering, aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering en een transitie naar een circulaire economie zijn randvoorwaarden voor behoud van onze welvaart. Een florerend regionaal ecosysteem is essentieel om een duurzaam Nederland te realiseren. Daarnaast biedt de transitie naar een duurzaam Nederland kansen voor economische ontwikkeling.

In 2019 is de *uitwerking van het Klimaatakkoord* bekend geworden. Dit is de basis voor verdere wetgeving en beleidsuitwerking en geeft richting aan de nationale inspanningen die gedaan moeten worden om aan de eisen van het Klimaatakkoord van Parijs (2015) invulling te geven. Als gemeente sluiten we hierop aan en maken we de vertaling naar concrete acties en kansen voor onze inwoners en bedrijven. Dat doen we samen met onze regionale partners in Holland Rijnland.

Grondstoffen

In 2015 is het rijksprogramma *Nederland Circulair in 2050* vastgesteld. Het programma richt zich op de ontwikkeling en realisatie van een circulaire economie voor 2050. Vervolgens is het grondstoffenakkoord afgesloten, dat de VNG

namens de Nederlandse Gemeenten heeft ondertekend. Op basis van het akkoord is een transitieagenda opgesteld met vijf thema's:

- Biomassa en voedsel, om de uitstoot van CO₂ te verminderen;
- Kunststof, over minder plastic afval;
- Maakindustrie, voor het gebruik van gerecyclede en her te gebruiken materialen;
- Bouw, versnelling van circulair en modulair bouwen;
- Consumptiegoederen, verpakkingen die herbruikbaar zijn.

We onderzoeken de mogelijkheden en kansen om circulair ondernemen en handelen te versterken bij onze gemeentelijke organisatie, binnen het economisch domein en bij onze inwoners. We richten ons daarbij op de vijf thema's van de landelijke transitieagenda.

[Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025](#)

In Holland Rijnland- hebben we afspraken gemaakt over de energietransitie in de komende jaren en de gemeentelijke en regionale inspanningen op dat gebied. Om de gemaakte afspraken te kunnen realiseren, stellen we de komende jaren capaciteit en middelen ter beschikking aan de regionale werkorganisatie en uitvoeringslijnen.

Duurzaamheid

Wat willen wij bereiken?

Uitvoeren van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025

Wat gaan wij daarvoor doen?

D1	We voeren het programma Energieakkoord Holland Rijnland uit samen met alle partnerpartijen. We volgen daarbij de indeling van dit Energieakkoord in vijf te onderscheiden uitvoeringslijnen: a) Energiebesparing b) Mobiliteit c) Zon op daken d) Ruimte en Energie e) Warmte We sluiten aan bij de uitvoeringsprogramma's die regionaal worden ontwikkeld en uitgevoerd. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Energieakkoord Holland Rijnland heeft zes uitvoeringslijnen: 1. Energiebesparing, 2. Ruimte, 3. Zon op daken, 4. Warmte, 5. Greenports en 6. Duurzame mobiliteit.</i> <i>De uitvoeringslijn 'Greenports' bestaat niet meer binnen het programma. De activiteiten worden ondergebracht in de eind 2019 opgerichte Stichting Greenport Duin en Bollenstreek.</i>	
----	---	---

Wat willen wij bereiken?

Duurzaamheidsmaatschappij Meermaker Teylingen versnelt duurzame ontwikkelingen

Wat gaan wij daarvoor doen?

D2	a) We richten een duurzaamheidsmaatschappij Teylingen (DMT) op met het voornemen om vanaf 2019 operationeel bij te dragen aan een duurzaam bedrijfsleven. b) Eén ambitie is om in 2020 minimaal 100.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken van Teylingse bedrijven geplaatst te hebben. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>b) De doelstelling blijkt niet haalbaar. Bij nader onderzoek bleek een flink deel van de beoogde daken (via luchtfoto) niet geschikt te zijn. Ook verwachten we een ingrijpende wijziging van de subsidieregels (SDE+) per 1 januari 2020. Hierdoor wordt het voor bedrijven financieel veel minder aantrekkelijk om zonnepanelen te plaatsen. De inzet blijft zoveel mogelijk zonnepanelen op bedrijfsdaken te realiseren.</i>	
----	---	--

Wat willen wij bereiken?

Duurzaamheidsmeter geeft inzicht in stand van zaken

Wat gaan wij daarvoor doen?

D3	We voeren een duurzaamheidsmeter 2018-2022 in als basis voor uitvoeringsplannen. We willen daarmee de komende jaren doelgerichte en toetsbare plannen gaan maken, die we tot op wijkniveau kunnen uitvoeren en waarvan we ook op wijkniveau de resultaten kunnen zien. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>In 2020 gaan we werken met een eerste versie van de Duurzaamheidsmeter.</i>	
----	--	---

Wat willen wij bereiken?

Energietransitie door het benutten van verschillende energiebronnen

Wat gaan wij daarvoor doen?

D4	We gebruiken het Energieakkoord Holland Rijnland en de uitvoeringsorganisatie als platform om versnelling en opschaling van activiteiten te organiseren om alle mogelijke energiebronnen die beschikbaar zijn of komen in te zetten bij de realisatie van onze energietransitie.	
D5	We stellen inventarisaties en plannen op om de inzet van alle duurzame vormen van energie in gemeentelijk en regionaal verband integraal in te zetten.	
D6	We nemen deel aan het regionale programma Energieakkoord en meer specifiek het programma Duurzame mobiliteit. Dit leidt op korte termijn tot maatregelen op het gebied van laadpaalinfrastructuur en deelauto's. Bij het realiseren van extra laadpunten om elektrisch rijden te stimuleren, sluiten we aan bij de activiteiten (bijvoorbeeld laadkaart) die momenteel door HR worden uitgewerkt. Verder kijken we naar de mogelijkheden om in een aantal gevallen laadpalen uit te voeren in combinatie met AED's. Naast elektrische voertuigen is ook de deelauto aan een opmars bezig. In Holland Rijnland-verband stellen we beleid op dat we lokaal verder kunnen invullen. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>We implementeren de plankaart Laadpalen, die door Holland Rijnland is opgesteld. We starten met de lokale invulling van het beleid voor deelvervoerconcepten.</i>	
D7	We werken een plan uit voor het zorgvuldig (maatschappelijk) inpassen van duurzame energiebronnen (zonneweides en windturbines) in de openbare ruimte. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Het plan werken we uit in nauwe samenwerking met de regio Holland Rijnland. Concrete projecten leggen we aan de raad voor.</i>	

D8	Het aanbrengen van energieopwekkende voorzieningen bij monumenten moet mogelijk zijn met respect voor de monumentale status. We zullen bestaande beleidsregels tegen het licht houden en bezien of daarin onnodige belemmeringen zijn. In voorkomende gevallen beoordelen wij casuïstiek de situatie als daar aanleiding voor is. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Begin 2020 worden beleidsregels voor het aanbrengen van zonnepanelen bij gemeentelijke monumenten en in beschermd dorpsgezicht vastgesteld. Hierover communiceren we actief met eigenaren van gemeentelijke monumenten.</i>	
D9	Bij het verstrekken van duurzaamheidsleningen en het benutten van landelijk beschikbare financieringsstromen zetten we in op benutting door diverse doelgroepen.	

Wat willen wij bereiken?

De gemeentelijke organisatie geeft het goede voorbeeld

Wat gaan wij daarvoor doen?

D10	We voeren de klimaatstresstest uit en nemen maatregelen daar waar de test onvoldoende scoort. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>We werken hierbij regionaal samen met de andere gemeenten in de Duin- en Bollenstreek, het Hoogheemraadschap en Dunea.</i> <i>Uitvoering van het Integraal Afvalwaterketenprogramma (IAWKP).</i>	
D11	We onderzoeken alternatieve duurzame maatregelen voor de opvang/ afvoer van regenwater en passen deze toe waar mogelijk. Het nieuwe handboek Inrichting openbare ruimte wordt hierbij de leidraad. Dit betekent dat in het handboek duurzame oplossingen worden voorgeschreven, zowel wat betreft gebruik van materiaal (waterdoorlatend) als de inrichting (via verharding naar open water). Doel van de inrichting is ook om het beheer te verduurzamen. <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>Zie D10</i>	
D12	We ontwikkelen meerjarenplannen om ons eigen vastgoed energieneutraal en gasloos te maken en sluiten daarbij aan bij het huidige planmatige onderhoud, zoals opgenomen in het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP). <u>Uitwerking 2020 (e.v.):</u> <i>We maken in 2020 een opzet voor een gefaseerde aanpak van het gemeentelijk vastgoed, op basis van een inventarisatie die we in 2019 gestart zijn. We leggen deze plannen voor aan de raad voor verdere besluitvorming in 2020.</i>	

D13	We verduurzamen het gemeentelijk wagenpark. Verder spreekt het voor zich dat we zorgen voor zo duurzaam mogelijk verbruik en inkoop van duurzame energie.	
D14	We gaan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen en stellen daarvoor een MVI-coördinator aan.	
D17 	Ter uitvoering van de op 4 juli 2019 aangenomen motie wordt een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor introductie van een "CO ₂ -prestatieladder" <i>Uitwerking 2020 (e.v.): Afhankelijk van het onderzoek in 2019 naar de mogelijke impact, gaan we in 2020 aan de slag met het implementeren van de CO₂ prestatieladder om de CO₂ footprint van de gemeentelijke organisatie kleiner te maken.</i>	

Wat willen wij bereiken? Van afval naar grondstof

Wat gaan wij daarvoor doen?

D15	Op basis van participatief afvalbeleid richten we de manier van afvalinzameling in om te komen tot minimaal 75% afvalscheiding in 2020 en maximaal 100 kilo restafval per inwoner per jaar. <i>Uitvoering 2020 (e.v.): Op basis van het in 2019 vastgestelde beleid en implementatieplan, ligt in 2020 het accent op het realiseren van de infrastructuur en het uitvoeringsgereed maken van een nieuw inzamelsysteem, zodat we er op 1 januari 2021, of zoveel eerder als mogelijk is, mee kunnen werken.</i>	
D16	We voeren educatieprojecten en voorlichtingscampagnes uit op het gebied van afvalscheiding aan de bron, (zwerf)afval en hondenpoep. <i>Uitwerking 2020 (e.v.): Voorlichtingscampagnes zijn onderdeel van de jaarlijkse opruimacties op het gebied van (zwerf)afval. Zie P31</i>	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Meermaker Teylingen Stichting Greenport Duin en Bollenstreek Partners ter uitvoering van het energieakkoord Scholen Hoogheemraadschap van Rijnland Dunea Inwoners Aanbieders deelvervoerconcepten Aanbieders laadvoorzieningen

Verbonden partijen

De vernieuwde BBV voorschrijven schrijven voor dat informatie over een verbonden partij wordt opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft. Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Kaderstellende stukken

- Uitvoeringsagenda duurzaamheid 2016 - 2018 (afrondding activiteiten)
- Nationaal Energieakkoord (2013)
- Klimaatakkoord van Parijs (2015)
- Energieakkoord Holland Rijnland (2017)
- Nationale Klimaatakkoord (2018)
- Convenant Aardgasvrij (2018)
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Rijksbrede programma Circulaire Economie
- Deltaplan Biodiversiteit

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Milieu						
Milieubeheer	-1.285	-1.306	-1.252	-1.379	-1.394	-1.294
Riolering	-2.156	-2.115	-2.029	-2.152	-2.185	-2.231
Afval	-2.690	-2.871	-2.862	-2.750	-2.705	-2.705
Begraafplaatsen en crematoria	-4	-6	-6	-6	-6	-6
Totaal Milieu	-6.135	-6.298	-6.149	-6.287	-6.290	-6.235
Totaal lasten	-6.135	-6.298	-6.149	-6.287	-6.290	-6.235
Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Milieu						
Milieubeheer	80	0	0	113	113	113
Riolering	2.821	2.859	2.963	3.107	3.135	3.215
Afval	4.389	4.523	4.508	4.372	4.372	4.372
Totaal Milieu	7.290	7.382	7.471	7.593	7.621	7.701
Totaal baten	7.290	7.382	7.471	7.593	7.621	7.701
Saldo voor resultaatbestemming	1.154	1.084	1.322	1.306	1.331	1.465
Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	71	100	100	100	0
Totaal reserves	0	71	100	100	100	0
Saldo na resultaatbestemming	1.154	1.155	1.422	1.406	1.431	1.465

Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Programma 5 Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Wij staan voor een daadkrachtig, actief en modern bestuur. Wij benutten de kennis, deskundigheid en ervaringen van onze inwoners, ondernemers en instellingen optimaal. Samen met hen werken we aan een gemeente waar het fijn wonen, werken en recreëren is. We trekken samen op in het vormen van visie, beleid en uitvoering. Als inwoners of ondernemers denken dat ze zaken beter op kunnen pakken, dan gaan we graag de uitdaging aan. We vragen onze samenleving om ons scherp te houden en te komen tot creatieve en innovatieve aanpakken. We communiceren helder, begrijpelijk en gericht om te zorgen dat het gesprek en de interactie met de samenleving goed verloopt.

Onze dienstverlening sluit aan op de wensen en behoeften van de samenleving; de mens staat daarbij centraal en niet de regels. In de dienstverlening zijn digitalisering en datagestuurd werken in opmars. Waar het kan en wenselijk is, gaan wij dat ook doen. Tegelijkertijd gaan we met onze inwoners in gesprek over grenzen aan datagestuurd werken.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten in het programma Modern bestuur, invloedrijke burgers zijn:

- Participatie is uitgangspunt bij beleidsvorming, bijvoorbeeld via co-creatie, right to challenge en de pilot burgerbegroting
- Versterkte inzet op communicatie
- Moderne vormen van dienstverlening op maat en digitaal (niet digitaal blijft mogelijk)
- Datagestuurd werken in combinatie met een maatschappelijke discussie over de grenzen ervan
- We zetten financiële reserves in voor maatschappelijk rendement
- We voeren een omgevingsanalyse uit die inzicht geeft in onze bestuurskracht

Trends en ontwikkelingen

Regionale samenwerking: gebiedsgericht werken

Er wordt steeds meer integraal gewerkt. Verschillende beleidsterreinen worden in samenhang met elkaar gezien, ook wordt meer gebiedsgericht gewerkt. De provincie Zuid-Holland sluit aan bij deze trend. Ze is in 2019 gestart met gebiedsgericht werken om regio's vraaggestuurd en integraal te bedienen. Die lijn wordt door het nieuwe provinciebestuur doorgetrokken en wij citeren: *"Onze inwoners hebben recht op sterke gemeenten die hun taken goed kunnen uitvoeren, goed samenwerken aan bereikbaarheid, woningbouw en economische ontwikkeling. We ondersteunen samenwerking tussen gemeenten."*

Veranderende rol van de overheid: van representatie naar participatie

Burgerinitiatieven zijn populair. Via eigen initiatieven, participatie en co-creatie hebben inwoners invloed op het beleid en de dienstverlening. Deze ontwikkeling vraagt om een andere verhouding tussen gemeente en inwoners: de gemeente stelt zich terughoudend op en is een gelijkwaardige partner van initiatiefnemers uit de gemeente. Dienstverlening, communicatie en participatie raken steeds meer in elkaar vervlochten.

Samenwerken in Governanceteams

Op basis van de nota Verbonden Partijen van mei 2018 en het advies vanuit de bijeenkomst met de Raad voor het Openbaar Bestuur (2016) heeft het presidium van de gemeenteraad Teylingen besloten te gaan werken met vier governanceteams. Elke team richt zich op een van de vier verbonden partijen (HLTsamen, Holland Rijnland, Omgevingsdienst West-Holland en de Intergemeentelijke Sociale Dienst Bollenstreek). Doel van de governanceteams is vanuit de gemeente meer sturing te krijgen op de verbonden partijen. De governanceteams bestaan uit twee raadsleden (de zogenaamde raadsrapporteurs), de betrokken portefeuillehouder en de betrokken ambtenaren en de griffie. Afgesproken is in 2019 en 2020 te werken met deze governanceteams en de werking daarvan daarna te evalueren.

[Stand van zaken Interbestuurlijk Programma \(IBP\)](#)

De Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Nederlandse Gemeenten heeft in juni 2018 ingestemd met de programmastart van het IBP. In het IBP werken gemeenten, Rijk, provincies en waterschappen aan negen maatschappelijke opgaven en een aantal overkoepelende thema's. We willen het IBP versterken en het gedachtengoed van het IBP gebruiken in de interbestuurlijke (regionale) samenwerking.

[Datagedreven sturing](#)

Moderne technieken, dataverzameling en data-analyse bieden mogelijkheden om meer inzicht te krijgen in de kenmerken van wijken en buurten. Daardoor is meer maatwerk mogelijk. Datagedreven sturing vraagt om zorgvuldige afwegingen vooraf. Gemeente Teylingen wil voorloper zijn als het gaat om datagedreven besturen.

Datagedreven sturing helpt bij het inzichtelijk maken van ontwikkelingen en beleid. Dit is afgelopen jaar toegepast in de monitor Sociaal Domein. De gemeente wil de pilot omzetten in een robuuste onderzoeksvoorziening. Daarom bundelt de HLT-werkorganisatie de krachten en zet vanuit HLTsamen het programma Datagedreven sturing op. In Q1 van 2020 komen wij met een voorstel over datagedreven sturing naar de raad.

[Communicatie](#)

Proactieve communicatie met onze partners, zoals burgers, bedrijven, verenigingen en instellingen, draagt bij aan de ontwikkeling van een representatieve democratie naar een participatieve democratie. Een goede inzet van communicatiekanalen is daarbij belangrijk.

[Regionale samenwerking](#)

De gemeente werkt steeds meer samen met partijen via gemeenschappelijke regelingen.

Regionale samenwerking

[Wat willen wij bereiken?](#)

Investeren in bestuurlijke samenwerking

[Wat gaan wij daarvoor doen?](#)

M16	We onderhouden, investeren in en bouwen een stevige bestuurlijke samenwerkingsrelatie op met: de (Leidse) regiogemeenten, de gemeente Haarlemmermeer, de MRA, MRDH en externe stakeholders waaronder Schiphol.	
-----	--	---

[Wat willen wij bereiken?](#)

Inzicht in onze bestuurskracht door (bestuurlijke) omgevingsanalyse

[Wat gaan wij daarvoor doen?](#)

M17	We voeren een tussenevaluatie HLTsamen uit.	
M18	We voeren een brede omgevingsanalyse uit die inzicht geeft in onze bestuurskracht. Is die geschikt voor huidige taken en toekomstige ontwikkelingen. Uitgangspunt is de meerwaarde voor inwoners en ondernemers. Deze analyse is gelijktijdig afgerond met de evaluatie van de HLT-organisatie (2019).	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland HLTsamen	Metropoolregio Amsterdam (MRA) Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRRDH) Regiogemeenten Provincie Zuid-Holland Schiphol

Dienstverlening

Wat willen wij bereiken?

Omslag naar een digitale overheid met daadkracht en korte doorlooptijden

Wat gaan wij daarvoor doen?

M19	Naast het digitale loket bieden wij maatwerk voor complexe vraagstukken en voor klanten die niet mee kunnen in de digitale wereld. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> Voor complexe vraagstukken wijzen we een accountmanager/casemanager aan. De werkprocessen leggen we vast in Serviceformules.	●
M20	We versterken de één-loketfunctie met het doel het voor onze klanten zo eenvoudig en makkelijk mogelijk te maken. Daarmee werken we aan een daadkrachtige dienstverlening. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> Klanten met eenvoudige vragen helpen we aan de balie. Voor complexere vragen wijzen we een accountmanager / casemanager aan. Deze werkprocessen leggen we vast in serviceformules.	●
M21	We bouwen het systeem van sneltoetscriteria uit om afhandeltermijnen van aanvragen te minimaliseren. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> Voor eenvoudige en standaardproducten maken we een Snel-serviceformule.	●
M22	We communiceren proactief met onze klanten via alle kanalen. Klanten worden niet doorgestuurd maar direct geholpen. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> De klantinteractie ontwikkelen we verder in lijn met de ontwikkeling van de Newsroom: een plek waar we continu monitoren wat er over de gemeente wordt gezegd en daar proactief op inspelen.	●
M23	Zoveel mogelijk producten en diensten worden gedigitaliseerd en geautomatiseerd, waarbij de processen LEAN worden gemaakt. We attenderen onze klanten op de digitale dienstverleningsmogelijkheden en verleiden hen hiertoe. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> Binnen het programma 'Regie op Kanalen' werken we het digitaliseren en automatiseren van de producten en diensten uit.	●

M24	We meten de klanttevredenheid stelselmatig en regelmatig (deelnemen aan benchmarks: Waar staat je gemeente, Vensters op dienstverlening en Govmetric) en stellen zo nodig de dienstverlening bij op grond van de uitkomsten.	
M25	We sturen de dienstverleningsprocessen aan de hand van servicenormen. <i>Uitwerking 2020 (e.v.): We meten of de dienstverleningsprocessen voldoen aan de servicenormen van de werkorganisatie HLTsamen. Dit is een onderdeel van het programma 'Regie op Kanalen'.</i>	
M26	Het digitaal maken van onze dienstverlening biedt kansen en mogelijkheden. Via data-analyse kunnen ontwikkelingen inzichtelijk en soms voorspelbaar worden gemaakt, waardoor we proactief kunnen handelen bij het opstellen en uitvoeren van servicegericht beleid. Daarbij stellen we onszelf ook ethische vragen. Willen we wel alles wat kan ook daadwerkelijk doen? En welke (zelfopgelegde) grenzen willen of moeten we daarbij in acht nemen? We gaan met onze inwoners in gesprek over de kansen, mogelijkheden en bedreigingen en de daarbij in acht te nemen grenzen. <i>Uitwerking 2020 (e.v.): Het digitaal maken van onze dienstverlening werken we uit binnen het programma 'Regie op Kanalen.'</i>	
M27 	Basisregistratie Personen (BRP) We zorgen voor beter inzicht waar arbeidsmigranten gehuisvest zijn door deze groep mensen op te nemen in de Basisregistratie Personen (BRP) als zij hier langer dan 4 maanden verblijven. Het is bekend dat een groot aantal arbeidsmigranten niet staat ingeschreven bij de gemeente. Het aantal inwoners is een van de criteria waarop de bijdrage uit het gemeentefonds wordt bepaald. <i>Uitwerking 2020 (e.v.): We maken afspraken met de uitzendbureaus waar arbeidsmigranten voor werken. We ontwikkelen een E-formulier dat door de uitzendbureaus moet worden ingevuld. Aan de hand van deze informatie organiseren we inschrijfavonden waarbij de arbeidsmigranten zich moeten melden en, indien van toepassing, worden opgenomen in de BRP.</i>	
M28 	Basisregistratie Personen (BRP) Het verhogen van de kwaliteit van de adresgegevens in de Basisregistratie Personen (BRP) en het bestrijden van adres gerelateerde fraude.	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
	Inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) instellingen.

Participatie

Wat willen wij bereiken?

Inwoners denken vóóraf mee over beleid

Wat gaan wij daarvoor doen?

M2	We stemmen rollen en verantwoordelijkheden tussen college, raad, organisatie en inwoners af in het kader van (overheids-)participatie (right to challenge) en we schenken hierbij specifiek aandacht aan verwachtingsmanagement. We koppelen de inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en het doorlopen van het participatietraject terug aan initiatiefnemers.	●
M3	We brengen de ontwikkelopgave van de organisatie in beeld en stippelen hiervoor een traject uit. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>We bieden medewerkers en bestuurders een handelingsperspectief voor burger- en overheids-participatie en leveren hiervoor een toolbox op.</i>	●
M4	In 2019 organiseren we een aantal pilots waarin inwoners samen met de gemeente vooraf meedenken, waaronder de Nota Integraal Veiligheidsbeleid. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>We zetten deze koers in 2020 voort en gaan onder andere samen met inwoners aan de slag met de Omgevingsvisie.</i>	●
M6	De kindergemeenteraad blijft behouden.	●

Wat willen wij bereiken?

Iedere inwoner mag ons uitdagen

Wat gaan wij daarvoor doen?

M7	We geven ruimte aan Right to Challenge. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>In 2020 maken we een professionaliseringsslag op het gebied van participatie, zodat we in 2021 op een goede manier invulling te kunnen geven aan Right to Challenge. We gaan door met Actieplan Open Overheid, dat burgers en maatschappelijke organisaties in een goede informatiepositie zet om gezamenlijk maatschappelijke vraagstukken aan te pakken. Vanaf 2022 (e.v.): De ondersteuning van Right to Challenge door Team Communicatie komt te vervallen.</i>	●
M9	We stemmen gezamenlijk verantwoordelijkheden af bij het oppakken en uitvoeren van initiatieven; hierbij spelen goed luisteren naar elkaar en gezamenlijk komen tot oplossingen een belangrijke rol. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>We richten de wijkmarkten kostenefficiënter in en ze vinden minder vaak plaats.</i>	●

Wat willen wij bereiken? Inwoners denken mee over de gemeentebegroting

Wat gaan wij daarvoor doen?

M10	We voeren een pilot Burgerbegroting uit. Over de randvoorwaarden en spelregels gaan we nog met de gemeenteraad in gesprek. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>In 2019 zijn aan het digipanel Team Teylingen verschillende varianten van participatie bij de gemeentebegroting voorgelegd.</i> <i>De uitkomst is dat bewoners, ondernemers, de gemeenteraad (via de Griffie) en het college van B&W in dialoog een participatieproces ontwikkelen. Dit proces wordt voor het eerst als pilot uitgevoerd bij het opstellen van de begroting 2021. Dit sluit aan op de ambitie om in 2021 inwoners uit te dagen via de methode Right to Challenge (zie M2).</i>	
-----	---	--

Wat willen wij bereiken? Samen problemen oplossen

Wat gaan wij daarvoor doen?

M11	We denken en helpen mee als partijen er onderling niet uitkomen.	
M12	We benoemen vaste contactpersonen voor verenigingen, stichtingen, inwoners en ondernemers.	
M13	We lossen gezamenlijk problematiek in de wijk op (preventieve handhaving middels mediation).	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
	Inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) instellingen

Communicatie

Wat willen wij bereiken?

Excellente communicatie versterkt de dialoog met inwoners

Wat gaan wij daarvoor doen?

M1	We onderhouden en verstevigen persoonlijke contacten met inwoners en ondernemers. Hierbij maken we gebruik van innovatieve instrumenten als e-democratietools, platforms, apps en het burgerpanel. We optimaliseren de omgevingscommunicatie o.a. met online monitoren Tamtam en Newsroom, inzet van de methodiek Factor C en spelen continu in op de mogelijkheden van inzet van nieuwe communicatiemiddelen (na WhatsApp, Instagram komen nieuwe mogelijkheden). <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>De volgende activiteiten zijn gepland in het kader van de plustaak (ontwikkeltaken) communicatie:</i> - evalueren van de Newsroom pilot. Een Newsroom is een fysieke plek we continu monitoren wat er gezegd wordt over de gemeente en waar we proactief op kunnen reageren. - professionaliseren en implementeren omgevingsanalyses (TamTam) - communicatiekwaliteit onderzoeken en met de raad bespreken - rapportage opstellen over meten van bereik en effectiviteit van communicatie - digitaal panel (uitbreiding panel vooral met jongeren) - proactief communiceren en de communicatie afstemmen op de omgeving - vernieuwende gespreksvormen toepassen - communiceren met bewoners via het door hen gewenste kanaal. - invoering werkmethode is Factor C	
M5	We geven ruimte aan de jeugd en betrekken hen (structureel) bij meedenken in vormen die hen aanspreken. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>We maken een actieplan 'Bereiken jongeren.' We verzamelen hiervoor kennis van experts die weten hoe je jongeren bereikt en ontwikkelen op basis hiervan een pilotactiviteit.</i> <i>Vanaf 2022 (e.v.):</i> <i>Jongeren als specifieke doelgroep voor communicatie komt te vervallen.</i>	
M8	We dragen zorg voor actieve interactie tussen de inwoners, ondernemers, verenigingen en de gemeente over ideeën en (mogelijke) initiatieven in de samenleving. <i>Uitwerking 2020 (e.v.):</i> <i>De Newsroom gaan we ook gebruiken voor community management. Rond de bouw van nieuwbouw projecten ontwikkelen we een community waarbinnen leden met elkaar, gemeente en andere stakeholder interactie aangaan. Dit is onderdeel van de Newsroom ontwikkeling.</i> <i>Vanaf 2022 (e.v.): De vormgeving van participatietrajecten wordt voornamelijk uitgevoerd door de vakafdelingen en beperkt ondersteund door team communicatie.</i>	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
HLTsamen	

Verbonden partijen

De vernieuwde BBV voorschriften schrijven voor dat informatie over een verbonden partij wordt opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	HLTsamen
Doelstelling/Publiek belang	Daarmee biedt de werkorganisatie een kwalitatief, hoogwaardige, efficiënte en innovatieve dienstverlening aan de 'klanten' van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen.
Ontwikkelingen	Uitvoering geven aan het bedrijfsplan vastgesteld in de raden van de aangesloten gemeenten. Focus ligt op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en de verbeterde Strategische positie.
Beleidsrisico's	Het niet halen van de gestelde financiële doelstellingen in het bedrijfsplan.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft. Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begropte lasten.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Samenwerking Belastingen Bollenstreek
Doelstelling/Publiek belang	Samenwerking Belastingen Bollenstreek verricht voor de gemeenten Noordwijk, Lisse en Teylingen de uitvoeringswerkzaamheden van de gemeentelijke belastingen en leges.
Ontwikkelingen	Er zijn geen beleidsmatige ontwikkelingen op het gebied van samenwerking belastingen. De gemeente Noordwijk voert de werkzaamheden voor de deelnemende gemeenten uit. Door de samenvoeging van de gemeente Noordwijk en Noordwijkerhout is het verwerkingsgebied van de gemeenschappelijke regeling vergroot.
Beleidsrisico's	Geen bijzondere risico's.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Doelstelling/Publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Ontwikkelingen	BNG Bank is betrokken partner voor een duurzamer Nederland. De bank ondersteunt overheidsbeleid door op basis van haar excellente kredietwaardigheid financiering tegen gunstige voorwaarden te verstrekken ten behoeve van gemeenten, woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen, projectfinanciering en andere instellingen met een maatschappelijk belang. Met een balans van EUR 140 miljard is BNG Bank de vierde bank van Nederland.
Beleidsrisico's	n.v.t.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties

Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)

Doelstelling/Publiek belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland.
Ontwikkelingen	Dunea voert vaak innovatieve projecten uit om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en eisen, of om processen verder te optimaliseren zoals schone maaswaterketen, uitbreiding waterzuivering, samenwerking waterketen en verbinding aan greenport.
Beleidsrisico's	Dunea ontvangt geen financiële bijdrage van de gemeente. De drinkwaterwet geeft ruimte voor het uitbetalen van een (beperkt) dividend aan de aandeelhouders. De aandeelhouders vinden echter dat het uitbetalen van dividend niet past bij een drinkwaterbedrijf en hebben daarom besloten om de blokkade op het uitkeren van dividend in stand te houden. Hierdoor kan de volledige winst worden gebruikt voor het aflossen van leningen. Dit leidt tot lagere rentekosten en dus tot lagere tarieven op termijn.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties

Alliander N.V.

Doelstelling/Publiek belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.
Ontwikkelingen	De economische groei is een uitdaging en de overgang naar een duurzaam energiesysteem komt steeds meer opstoom. Alliander bevindt zich in een uitdagende periode om dit met alle stakeholders te realiseren. Samen slimme oplossingen bedenken zodat de energievoorziening betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar blijft voor iedereen.
Beleidsrisico's	Alliander is een privaatrechtelijk verbonden partij. Alliander is een energienetwerkbedrijf. Zij zorgen voor het transport van betrouwbare, betaalbare en veilige energie, vandaag en in de toekomst. Via het netwerk transporteren zij elektriciteit en gas naar 37% van alle elektriciteits- en gasklanten in Nederland. Alliander investeert in de facilitering van duurzame energievormen om zo bij te dragen aan een betere samenleving.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Stichtingen en verenigingen	Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)
Doelstelling/Publiek belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen 17 gemeenten om financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.
Ontwikkelingen	Het maatschappelijk verantwoord inkopen is toegenomen in de werkzaamheden van Stichting RIJK.
Beleidsrisico's	De kosten van de stichting RIJK bestaan vrijwel volledig uit personeelslasten, het beleidsrisico is derhalve beperkt.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Beleids- en prestatie-indicatoren

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	*
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners					*
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen					*
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 44	€ 41	€ 46	€ 46	*
Overhead	% van totale lasten	3,6%	3,7%	2,2%	2,2%	*

* Eigen gegevens

Prestatie-indicatoren

Naam Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Bron
Kwalitatief goede uitvoering Wet WOZ: Het percentage bezwaren tegen WOZ-beschikking naar maximaal 3% in 2015	In %	1% (woningen) en 5,5% (niet woningen)	n.b.	3%	3%	De Waarderingskamer
Kwaliteitsniveau huidige dienstverlening handhaven: Klanttevredenheid meten middels GovMetric (gemiddeld cijfer bezoek gemeentehuis)	Tussen de 1 en 10	9,3	9,1	8,5	8,5	Klanttevredenheidsmonitor GovMetric
Kwaliteitsniveau huidige dienstverlening handhaven: Klanttevredenheid (gemeentelijke dienstverlening)	Tussen de 1 en 10	7,1	7,1	7,1	7,1	Eigen gegevens

Kaderstellende stukken

- Raadsprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Collegewerkprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Kadernota 2020-2023
- Meer samenleving, meer verbinding: Kadernota Communicatie en uitvoeringsprogramma 2018
- Meicirculaire gemeentefonds, juni 2019
- Bedrijfsplan HLT Samen en gemeenschappelijke regeling, maart 2016.
- Beleidsnota verbonden partijen 2018
- Rapport 'Wisselwerking, naar een betere wisselwerking tussen gemeenteraden en de bovengemeentelijke samenwerking', december 2015, Raad voor het Openbaar Bestuur

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Dienstverlening						
Beheer overige gebouwen en gronden	-514	-331	-418	-447	-437	-436
Burgerzaken	-1.849	-2.002	-1.858	-1.886	-1.878	-1.923
Totaal Dienstverlening	-2.363	-2.332	-2.277	-2.333	-2.315	-2.358
Thema Regionale samenwerking						
Bestuur	-1.603	-1.606	-1.885	-1.823	-1.823	-1.823
Totaal Regionale samenwer- king	-1.603	-1.606	-1.885	-1.823	-1.823	-1.823
Totaal lasten	-3.966	-3.939	-4.162	-4.157	-4.138	-4.182
Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Dienstverlening						
Beheer overige gebouwen en gronden	1.185	80	832	644	82	82
Burgerzaken	682	635	640	640	640	640
Totaal Dienstverlening	1.867	716	1.472	1.284	722	722
Totaal baten	1.867	716	1.472	1.284	722	722
Saldo voor resultaatbestem- ming	-2.099	-3.223	-2.690	-2.873	-3.416	-3.460
Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	-55	0	-750	-562	0	0
Onttrekkingen reserves	236	54	0	0	0	0
Totaal reserves	181	54	-750	-562	0	0
Saldo na resultaatbestemming	-1.918	-3.169	-3.440	-3.435	-3.416	-3.460

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Alle baten en lasten die samenhangen met de programma's worden direct op het desbetreffende programma geboekt. De baten in algemene middelen bestaan uit doeluitkeringen, specifieke rijksvergoedingen, huuropbrengsten en dergelijke. Dit onderdeel van de begroting volgt uit artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

In Algemene dekkingsmiddelen staan de volgende onderwerpen:

- Lokale heffingen
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds
- Dividenden
- Saldo financieringsfunctie
- Overige algemene dekkingsmiddelen

Verder heeft de gemeente diverse inkomsten waarvan de besteding niet gebonden is. Dit zijn de zogenoemde algemene dekkingsmiddelen. Deze baten zijn niet aan een concreet programma toe te rekenen. Artikel 8 van het BBV schrijft voor dat, naast de begroting van lasten en baten per programma, ook een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien wordt opgenomen.

Lokale heffingen

Dit zijn gemeentelijke belastingen die geen directe relatie hebben met een bepaalde gemeentelijke taak, de besteding is niet geoormerkt. De onroerendezaakbelasting en de precariobelasting vallen hieronder. Dit geldt niet voor de rioolrechten, afvalstoffenheffing, leges, en marktgelden. Deze worden op de desbetreffende programma's verantwoord en zijn geoormerkt voor deze lasten. We verwijzen naar de paragraaf Lokale heffingen voor een uitgebreidere toelichting.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

In de begroting is rekening gehouden met de effecten van de meicirculaire 2019. Voor de berekening van de algemene uitkering 2020 is rekening gehouden met de verwachte stijging van het aantal inwoners en de woningen in 2019. De maatstaven zijn in de overige jaren constant gehouden. In de berekening is de uitname BCF niet meer opgenomen, hetgeen een negatief effect heeft van ongeveer € 0,8 miljoen. De decentralisaties zijn voor een deel opgenomen in de algemene uitkering, op termijn worden alle decentralisaties opgenomen in de berekeningen van de algemene uitkering.

Dividenden

We ontvangen dividend van Alliander en de Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG). We begroten het dividend in 2020 overeenkomstig de verwachtingen bij de kadernota.

Bedragen x €1.000

Dividenden	Realisatie	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020 e.v.
Alliander	528	801	801
Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG)	146	150	150
Totaal dividend	674	951	951

Saldo financieringsfunctie

In de vernieuwde BBV zijn de regels over rentetoerekening gewijzigd. De notitie Rente van de Commissie BBV geeft in een stellige uitspraak aan, dat er niet meer rente mag worden toegerekend dan de werkelijke rentelasten. Er is geadviseerd geen rente meer toe te rekenen aan eigen vermogen (voorheen bespaarde rente). We berekenen in Teylingen over investeringen. Het renteresultaat in bedraagt € 0.

Mutatie reserves

Per programma is vermeld wat de mutaties op de reserves zijn. Een aantal mutaties is niet toe te wijzen aan een programma en worden daarom hier verantwoord.

Algemene dekkingsmiddelen

Wat willen wij bereiken?

Een duurzaam sluitende begroting

Wat gaan wij daarvoor doen?

M14	Uitgangspunt is dat de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing, rioolrecht en precario) niet stijgen met meer dan de inflatiecorrectie. We zoeken een oplossing voor de afschaffing van het precario, met als randvoorwaarde dat de woonlasten niet stijgen. Bij onvoorziene financiële tegenvallers in de komende jaren hanteren we de volgende uitgangspunten: 1. We zorgen voor extra inkomsten (zonder dat dit ten laste komt van inwoners en bedrijven); 2. We ruilen oud voor nieuw (oud beleid inruilen voor nieuw beleid); 3. We verminderen kosten, zowel incidenteel als structureel; 4. In incidentele, exceptionele en/of onvoorziene gevallen zetten we een deel van de vrije algemene reserve in. <u>Uitwerking 2020 e.v.</u> Het saldo van de begroting 2020 -2023 liet na de verwerking van de meicirculaire een oplopend tekort zien in de komende jaren. Om een duurzaam sluitende begroting te realiseren heeft het college een dekkingsplan opgesteld waarbij de bovengenoemde 4 stappen zijn ingezet. Dit heeft geleid tot een sluitende begroting in 2020 en 2021. De jaren 2022 en 2023 zijn niet sluitend en ook de ontwikkeling van de algemene uitkering in de toekomstige jaren zijn onzeker. Dit blijft onze aandacht vragen en houden. Wij willen graag met de raad en de inwoners hierover in gesprek gaan. In 2020 wordt het tarief voor riolering verhoogd met € 7,-. Naast de jaarlijkse reguliere verhoging van € 3,- zal in 2020 het tarief stijgen met een extra € 4,- (incidenteel). Het uitgangspunt van riolering is kostendekkendheid, de uitgaven moeten gelijk zijn aan de inkomsten. In de afgelopen jaren zijn de uitgaven van riolering hoger dan de inkomsten geweest. Deze hogere uitgaven werden gedekt uit de egalisatievoorziening voor riolering. Deze egalisatievoorziening was opgebouwd in het verleden toen de inkomsten juist hoger waren dan de uitgaven. Het saldo van deze egalisatievoorziening riolering is per 31 december 2018 € 0 en kan dus niet meer worden ingezet om de tekorten van riolering op te vangen. In 2020 wordt een nieuw IAWKP (Integraal Afval Water KetenPlan) opgesteld. Hierin worden de maatregelen van de klimaatstresstest in verwerkt. Dit zal leiden tot een herevaluatie van de tarieven.	
-----	---	---

Wat willen wij bereiken?

Inzetten financiële reserve voor maatschappelijk rendement

Wat gaan wij daarvoor doen?

M15	Binnen een jaar hebben we kaders opgesteld voor het benutten van de reserves voor maatschappelijke doeleinden (2019). <u>Uitwerking 2020 e.v.</u> Het benutten van de reserves moet in het grotere geheel van onze liquiditeits-positie worden bekeken. De kaders van onze mogelijkheden zijn afhankelijk van de totale leningenportefeuille (uitstaand en opgenomen), cashflow-prognose, het treasury-statuuut en de uitkering van de hybride lening in mei 2021. Met een vertegenwoordiging vanuit de raad zullen wij binnen deze randvoorwaarden een plan van aanpak opstellen rondom de invulling van de hybride lening en de kaders opstellen voor het inzetten van de reserves.	
-----	---	--

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
HLTsamen Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea) Alliander N.V.	

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Algemene middelen						
Overhead	-8.527	-10.588	-9.265	-9.044	-8.858	-8.722
Treasury	-3.437	-694	-655	-575	-561	-561
Overige baten en lasten	1	707	106	269	305	274
OZB woningen	-221	-251	-251	-251	-251	-251
OZB niet-woningen	-220	-251	-251	-251	-251	-251
Totaal Algemene middelen	-12.404	-11.076	-10.315	-9.852	-9.616	-9.511
Totaal lasten	-12.404	-11.076	-10.315	-9.852	-9.616	-9.511
Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Algemene middelen						
Overhead	164	115	134	134	134	134
Treasury	6.684	2.109	2.071	2.071	2.071	2.071
OZB woningen	3.538	3.631	3.808	3.867	4.973	4.993
Belastingen overig	3.017	3.020	3.130	3.130	200	200
Parkeerbelasting	12	11	11	11	11	11
Overige baten en lasten	62	46	-5	-5	-5	-5
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	41.553	43.096	44.616	44.635	44.777	45.134
OZB niet-woningen	1.871	1.853	1.907	1.919	2.459	2.459
Totaal Algemene middelen	56.901	53.881	55.671	55.762	54.620	54.997
Totaal baten	56.901	53.881	55.671	55.762	54.620	54.997
Saldo voor resultaatbestemming	44.497	42.804	45.356	45.910	45.004	45.486
Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	352	1.842	242	202	148	148
Totaal reserves	352	1.842	242	202	148	148
Saldo na resultaatbestemming	44.850	44.647	45.598	46.112	45.151	45.634

Overhead

In het gewijzigde BBV is onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten het uitgangspunt. Daarom is er door de wetgever voor gekozen om de kosten van overhead op één taakveld te laten registreren en op één centrale plaats in de begroting te vermelden. Door deze nieuwe systematiek gaan gemeenten op dezelfde wijze om met kostentoerekening, waardoor de vergelijking van kosten van producten/diensten volgens de wetgever ook zuiverder is. Om dit effect te versterken, is voor het eerst ook een uniforme definitie van overhead gegeven. De centrale presentatie heeft als neveneffect dat het zicht op de integrale kostprijs in de programma's verloren gaat. Het opnemen van het totaalbedrag aan ondersteunende activiteiten zegt daarnaast weinig zonder de relatie met het primaire proces te leggen/kennen. In dat verband houden wij conform de financiële beheersverordening extra comptabel ook nog zicht op de integrale kostprijs zodat daarop sturing kan plaatsvinden.

In 2020 bedraagt de totale overhead afgerond € 9.131.000,- Dit is 9 % van de totale begroting ad € 98.884.000,-.

De overhead bestaat uit:

Onderdeel (bedragen x €1.000)	Bedrag
Bijdrage HLTsamen (overhead-deel)	7.773
Huisvesting	574
Overige overhead	784
Totaal	9.131

Vennootschapsbelasting

Er is onderzoek geweest naar de vennootschapsbelastingplicht (vpb). De gemeente Teylingen is niet vpb plichtig. Het bedrag is derhalve op € 0 geraamd.

Onvoorzien

Het BBV eist een bedrag voor onvoorzien, er is € 25.000,- geraamd voor onvoorziene incidentele uitgaven.

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

Algemeen

De paragraaf lokale heffingen bevat, overeenkomstig het BBV een overzicht van het beleid inzake de lokale heffingen, de relevante ontwikkelingen die van invloed zijn op de tarieven en een verantwoording over de mate van kostendekkendheid van tarieven inclusief de uitgangspunten die daarbij zijn gehanteerd. Daarnaast wordt een overzicht op hoofdlijnen gepresenteerd van de diverse heffingen, de lokale lastendruk en een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid. In de Gemeentewet en een aantal bijzondere wetten is geregeld welke heffingen (belastingen en retributies) een gemeente mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt de hoogte van het tarief en welke van die heffingen ook daadwerkelijk worden geheven.

Belastingen

De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen die een gemeente mag heffen. Tegenover een belasting staat geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Onze gemeente heft de volgende belastingen: onroerende zaakbelastingen (OZB), roerende zaakbelastingen (RZB), forensenbelasting en precariobelasting. De gemeente Teylingen maakt geen gebruik van de wettelijke mogelijkheden om hondenbelasting en toeristenbelasting te heffen.

Rechten

Rechten zijn betalingen voor een geleverde of een bewezen dienst. Hiervan zijn de tarieven in principe volledig kostendekkend. Het is niet toegestaan een meer dan kostendekkend tarief te hanteren. In Teylingen worden afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges en marktgeld als rechten geheven.

In de raadsvergadering van december 2019 worden de belastingverordeningen 2020 voor de bijstelling van de tarieven voorgelegd.

Ontwikkelingen/Actualiteiten

Belastinghervormingen

Na het verzenden van de brief d.d. 24 juni 2016 aan de Tweede Kamer over de overwegingen die een rol zouden kunnen spelen bij de hervorming van de gemeentebelastingen, zijn er geen verdere ontwikkelingen vernomen van de minister van BZK en de staatssecretaris van Financiën. De afschaffing van de precariobelasting voor kabels en leidingen wordt door onze gemeenten financieel zelf opgelost.

Financiële uitgangspunten

- Overeenkomstig de Kadernota 2020 wordt voor belastingen en retributies rekening gehouden met een inflatiepercentage van 2,5%. Voor de heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt de 100% kostendekkendheid is.
- Voor 2020 gaan we uit van de directe formatie zoals deze vóór de vorming van HLTsamen werkzaam was voor de producten waarvan de kosten via de leges worden verhaald.
- De kosten voor straatvegen/straatreiniging is voor 33% toegerekend aan de afvalstoffen- en rioolheffing.
- De kosten voor kwijtschelding worden in mindering gebracht op basis van de ervaringsgegevens. In totaal wordt er ongeveer € 150.000 kwijtgescholden dat meegerekend wordt in de berekening van de tarieven. De totale perceptiekosten bedragen € 226.000 en worden toegerekend naar rato van de opbrengsten.
- Met ingang van de begroting 2017 dienen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces centraal te worden verantwoord op het taakveld overhead. In tegenstelling tot voorgaande begrotingen wordt de overhead niet meer toegerekend aan de betreffende kosten. De gemeente dient

een uniforme systematiek vast te stellen op basis waarvan (een deel van) de overhead wordt toegerekend aan de tarieven.

De overhead waarmee in Teylingen mag worden gerekend bestaat voor het overgrote deel uit een HLTsamen-deel en een veel kleiner specifiek Teylings deel (onder andere de kosten van huisvesting en kapitaallasten van oude bedrijfsvoeringsinvesteringen). Op basis hiervan komen we tot een maximaal toegestane opslag per direct toegerekende voltijds medewerker (fte). Deze opslag is een maximum. De gemeente mag wel een lagere opslag hanteren, maar géén hogere. De gemeente Teylingen kiest ervoor om onder de maximale opslag te blijven. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing hanteren we een opslag voor overhead van € 32.000,- per fte. Voor de berekening van de kostendeckendheid van de leges hanteren we een gemiddeld uurtarief van € 86,-.

Overzicht lokale heffingen

Bedragen x € 1.000				
Lokale heffingen	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Onroerende zaak belasting	5.527	5.409	5.484	5.715
Roerende zaakbelasting	8	8	10	10
Forensenbelasting	134	116	117	117
Precariobelasting	3.053	3.010	2.690	3.020
Totaal niet bestedingsgebonden	8.722	8.543	8.301	8.962
Marktgelden	33	31	37	37
Parkeerbelasting	8	12	11	11
Haven- en kadegelden	5	13	22	22
Leges	747	681	456	640
Bouwleges	1.195	1.244	798	698
Leges OOV	72	76	88	88
Afvalstoffenheffing	4.262	3.959	3.895	3.895
Rioolrechten	2.616	2.683	2.784	2.944
Totaal gebonden aan bestedingen	8.939	8.699	8.091	8.091
Totaal	17.660	17.242	16.393	17.298

Onroerende zaakbelastingen

De vastgestelde WOZ-waarde vormt de grondslag voor de onroerende zaakbelastingen (OZB), de Waterschaps-omslagen gebouwd en het huurwaardeforfait voor de inkomstenbelasting. De WOZ-administratie is een basisregistratie. De waarden worden op grond van de Wet WOZ jaarlijks herzien en zijn op basis van de meicirculaire aangepast met de genoemde percentages bij het onderdeel OZB. Na jaren van dalende waarden van de woningen is weer een sterke stijgende lijn te zien in de waarden en verkopen.

De marktontwikkeling bij woningen wordt, op basis van de Waarderingskamer, geschat op een stijging van +9%. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling geschat op een waardeinstijging van +2%.

De opbrengsten van de OZB voor zowel woningen als niet-woningen (eigenaren en gebruikers) zijn verhoogd met het inflatiepercentage 2,5%. Daarnaast zijn de opbrengsten in 2019 tot en met 2022 jaarlijks verhoogd met € 396.250 ter compensatie van de wegvallende Precariobelasting voor kabels en leidingen, dit overeenkomstig de kadernota

2019. De compensatie wordt vervolgens absoluut weer gecompenseerd per OZB-aanslag. De tarieven van de OZB zijn gebaseerd op de WOZ-waarde en worden per jaar vastgesteld. Het tarief van 2020 wordt gebaseerd op de waarde per 1 januari 2019. De marktontwikkeling wordt gevolgd door de gemeenschappelijke regeling Belastingen Bollenstreek.

De ontwikkeling van de onroerende zaakbelasting tarieven van de afgelopen jaren waren:

		% van de WOZ-waarde		
% van de WOZ-waarde		2017	2018	2019
Woningen	Eigenaar	0,0779%	0,0757%	0,0784%
Niet-woningen	Eigenaar	0,1683%	0,1394%	0,1608%
Niet-woningen	Gebruiker	0,1351%	0,1194%	0,1369%

Bij de vaststelling van de OZB-verordening, medio december, wordt de laatste prognose van de waarde per 1 januari 2019 bepaald om zodoende een juist percentage van de heffingsmaatstaf te kunnen vaststellen en de geraamde opbrengsten, inclusief de uitgangspunten te garanderen.

Roerende zaakbelasting

Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimte wordt geheven over roerende zaken. Woonboten worden in de heffing betrokken, de waarde van de objecten is de heffingsgrondslag. De tarieven zijn gelijk aan die van de Onroerende zaakbelastingen.

Forensenbelasting

Bij de heffing van forensenbelasting worden mensen belast die niet in de gemeente wonen, maar wel gebruik maken van allerlei voorzieningen. Bijvoorbeeld personen die een gemeubileerde (recreatie)woning ter beschikking hebben. De tarieven worden geïndexeerd met 2,2%.

De belasting bedraagt bij een heffingsmaatstaf (WOZ-waarde) van:

	2017	2018	2019	2020
a. minder dan € 10.000	€ 250,45	€ 253,70	€ 259,50	€ 266,00
b. € 10.000 tot € 25.000	€ 341,65	€ 346,00	€ 354,00	€ 362,00
c. € 25.000 tot € 100.000	€ 401,00	€ 406,00	€ 415,00	€ 426,00
d. € 100.000 of meer	€ 651,45	€ 660,00	€ 675,00	€ 692,00

Precariobelasting

Door vaststelling van de overgangsregeling "afschaffen precarioheffing voor nutsnetwerken" kan een gemeente maximaal heffen naar het tarief zoals dat gold op 10 februari 2016. Voor de gemeente Teylingen is dit een bedrag van € 4,56 per strekkende meter. De overige tarieven zijn verhoogd met 2,2%.

Rioolrechten

De rioolheffing wordt geheven ter bestrijding van de kosten van de gemeentelijke watertaken (afvalwater, hemelwater en grondwater). De opbrengst van de rioolheffing is gebaseerd op 100% dekking van de kosten. Om de inkomsten in overeenstemming te brengen met de uitgaven worden de tarieven verhoogd met € 7,00.

Met de genoemde uitgangspunten is de rioolheffing 100% dekkend en zijn de tarieven berekend op:

Woningen	2017	2018	2019	2020
Rioolheffing vastrecht	€ 143,00	€146,00	€ 149,00	€ 156,00
Variabel recht (bij verbruik boven 300 m3, per m3)	€ 1,10	€ 1,10	€ 1,10	€ 1,10

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat er een duidelijk overzicht is van de kostendeckendheid. Hieronder geven we inzicht in de kostendeckendheid van de riolkosten.

(Bedragen x € 1.000)		
Berekening kostendeckendheid Riolering		
Taakveld	Omschrijving	
Riolering	Kosten van het prestatieveld	1.839
	Baten van het prestatieveld	19
	Netto kosten	1.820
	<i>Toe te rekenen kosten</i>	
a.	Overhead	240
b.	BTW	379
c.	Afvoeren veegafval	107
d.	Kwijtschelding	50
e.	Perceptiekosten	47
f.	Rente investeringen	302
	Totale kosten	2.944
	Opbrengsten heffingen	2.944
Kostendeckendheidspercentage		100%

Toelichting

Het taakveld Riolering.

- De directe lasten van het taakveld Riolering zijn verantwoord op het taakveld. De totale kosten van de bedrijfsvoering vallen onder de overhead.
- De lasten in het prestatieveld zijn exclusief BTW. Omdat het BTW-compensatiefonds (bcf) wordt gevoed uit het Gemeentefonds, is toerekening van de BTW geoorloofd.
- Bij de berekening van de baten wordt een derde van de kosten van het taakveld Straatreiniging toegerekend aan de heffing rioolrecht. De kosten worden mede gemaakt om verstoppingen in het rioolstelsel te voorkomen.
- Het is geoorloofd om het bedrag aan gegeven kwijtscheldingen te compenseren in het tarief.
- De perceptiekosten worden toegerekend op basis van opbrengsten van de door de gemeenschappelijke regeling Belastingen Bollenstreek geïnde bedragen.
- De kapitaallasten worden zonder rente geboekt op het taakveld Riolering. Het is geoorloofd (bedrijfseconomische redenen) om rente te rekenen tot de rechten.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing voor huisgezinnen en overige reinigingsrechten. De overige reinigingsrechten heffingen worden betaald voor het inzamelen en verwerken van afvalstoffen onder meer op de gemeentewerkplaats. De afvalstoffenheffing is voor de huisgezinnen. De tarieven zijn maximaal kostendekkend. De overige reinigingsheffingen zijn verhoogd met 2,2%.

Woningen	2017	2018	2019	2020
Meerpersoonshuishouden	€ 321,00	€ 301,00	€ 301,00	€ 301,00
Eenpersoonshuishouden	€ 252,00	€ 232,00	€ 232,00	€ 232,00

Hieronder geven we inzicht in de kostendekkendheid van de afvalkosten.

(Bedragen x € 1.000)		
Berekening kostendekkendheid afval		
	Afval	
	Kosten van prestatieveld	2.456
	Baten van prestatieveld	613
	Netto kosten	1.843
	Toe te rekenen kosten	
a.	Afvoeren veegafval	107
b.	Afvoeren kadavers/leggen prullenbakken	10
c.	Tractie	89
d.	Overhead	423
e.	Kwijtschelding	90
f.	Rente	80
g.	Perceptiekosten	143
h.	BTW	540
i.	Directe personeelslasten	572
	Totale kosten	3.895
	Opbrengsten heffingen	3.895
Kostendekkendheidspercentage		100%

Toelichting

Het taakveld Afval.

- Bij de berekening van de baten wordt een derde van de kosten van het taakveld Straatreiniging toegerekend aan de afvalstoffenheffing. De kosten worden mede gemaakt om verstoppingen in het rioolstelsel te voorkomen en het zwerfafval te verwijderen.
- Bij de berekening van de baten worden de kosten om het zwerfafval en dode dieren te verwijderen toegerekend aan het tarief.
- De tractiekosten zijn onderdeel van de kosten voor verwijderen van het afval.
- De directe lasten van personeel HLTsamen zijn verantwoord op het prestatieveld. De totale kosten van bedrijfsvoering vallen onder de overhead.

- e. Het is geoorloofd om het bedrag aan gegeven kwijtscheldingen te compenseren in het tarief.
- f. De kapitaallasten worden zonder rente geboekt op het taakveld Afval. Het is geoorloofd (bedrijfseconomische redenen) om rente te rekenen tot de rechten.
- g. De perceptiekosten worden toegerekend op basis van opbrengsten van de door de gemeenschappelijke regeling Belastingen Bollenstreek geïnde bedragen.
- h. De lasten in het prestatieveld zijn exclusief BTW. Omdat het BTW-compensatiefonds (bcf) wordt gevoed uit het Gemeentefonds, is toerekening van de BTW geoorloofd.
- i. De directe personeelslasten.

Leges

Voor 2020 worden de volgende inkomsten verwacht:

(bedragen x €1.000)

Leges	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020
Leges burgerzaken	€ 1.067	€ 917	€ 691	€ 640
Bouwleges	€ 1.195	€ 1.244	€ 798	€ 698
Leges Openbare Orde en Veiligheid	€ 72	€ 76	€ 88	€ 88

De werkelijke opbrengst van de bouwleges over 2019 zal naar verwachting hoger liggen dan de raming van € 798.000,-. De grotere bouwprojecten geven een hogere opbrengst. Uitgangspunt voor de tariefstelling is dat de leges maximaal 100% kostendekkend zijn. Naar verwachting dalen de inkomsten voor de bouwleges door verminderde aanvragen omgevingsvergunningen. De opbrengsten zijn in 2020 met € 100.000 naar beneden bijgesteld.

Parkeerbelasting

Teylingen heft alleen parkeerbelasting van de gebruikers van het vrachtwagenparkeerterrein. De tarieven worden geïndexeerd met 2,2%.

Marktgeld

Voor het innemen van een standplaats op de markten worden rechten geheven. Voor Sassenheim en Voorhout marktgeld, voor Warmond precariobelasting. In Warmond geldt de marktverordening niet vanwege de geringe omvang van de markt, waardoor er geen marktgeld kan worden geheven. In plaats hiervan wordt precariobelasting geheven voor het gebruik van gemeentegrond. De tarieven worden geïndexeerd met 2,2%.

Havengeld

Voor het gebruik van de gemeentelijke haven en aanlegsteigers aan de Kagerplassen wordt havengeld in rekening gebracht. Hiermee wordt het onderhoud en beheer van de steigers gedeeltelijk gefinancierd. Het huidige tarief van € 1,- per strekkende meter is eenvoudig te hanteren. De tarieven worden daarom niet geïndexeerd. Het verdient de voorkeur indexatie stapsgewijs te laten plaatsvinden op de momenten dat eenvoudig met muntgeld kan worden afgerekend.

Kwijtschelding

Voor mensen met een laag inkomen bestaat de mogelijkheid om gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van betaling van belasting te verzoeken.

Het beleid met betrekking tot kwijtschelding is grotendeels landelijk ontwikkeld en vastgelegd in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De gemeenteraad heeft een beperkt aantal keuzen waaronder de criteria voor de kosten van bestaan. Er is gekozen voor de maximale norm van 100% van de genormeerde bijstandsuitkering. Kwijtschelding kan worden verleend voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en in incidentele gevallen ook voor de OZB.

Waar mogelijk wordt een automatische toets voor kwijtschelding uitgevoerd. Van mensen die in een jaar kwijtschelding hebben gekregen wordt het volgend jaar getoetst of de inkomens- en vermogenssituatie is gewijzigd. Bij gelijkblijvende omstandigheden wordt dan automatisch kwijtschelding verleend. Totaal is een bedrag van € 140.000 (Rioolrecht € 50.000 en Afvalstoffenheffing € 90.000) geraamd voor kwijtschelding.

Woonlasten

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Door het afschaffen van de Precariobelasting voor kabels en leidingen in gemeentegrond per 1 januari 2022 zijn de totale kosten voor een huishouden van belang. De kosten van de aanslag Precariobelastingen van de nutsbedrijven worden immers doorberekend aan de huishoudens in de gemeenten. Aangezien de kosten voor de nutsbedrijven verminderen zullen ook de lasten voor de huishoudens verminderen.

Lokale lastendruk	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Huurder woning						
Rioolheffing	€ 146	€ 149	€ 156	€ 156	€ 156	€ 156
Afvalstoffenheffing	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301
Heffingskorting	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ 56	€ 56	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 540	€ 543	€ 550	€ 550	€ 444	€ 444
Stijging WOZ- waarde		7%	9%	0%	0%	0%
Eigenaar woning	€ 250.000	€ 267.500	€ 291.575	€ 291.575	€ 291.575	€ 291.575
Rioolheffing	€ 146	€ 149	€ 156	€ 156	€ 156	€ 156
Afvalstoffenheffing	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301
OZB	€ 189	€ 210	€ 222	€ 236	€ 249	€ 249
Heffingskorting	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13
Compensatiemaatregel		€ - 23	€ - 46	€ - 69	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ 56	€ 56	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 729	€ 730	€ 725	€ 716	€ 693	€ 693
Stijging WOZ- waarde		7%	9%	0%	0%	0%
Eigenaar woning	€ 500.000	€ 535.000	€ 583.150	€ 583.150	€ 583.150	€ 583.150
Rioolheffing	€ 146	€ 149	€ 156	€ 156	€ 156	€ 156
Afvalstoffenheffing	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301
OZB	€ 379	€ 419	€ 444	€ 471	€ 499	€ 526
Heffingskorting	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13
Compensatiemaatregel		€ - 23	€ - 46	€ - 69	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ 56	€ 56	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 919	€ 939	€ 947	€ 951	€ 943	€ 970
Stijging WOZ- waarde	0,50%	1%	2%	0%	0%	0%
Eigenaar Niet- woning	€ 1.000.000	€ 1.010.000	€ 1.030.200	€ 1.030.200	€ 1.030.200	€ 1.030.200
Rioolheffing	€ 146	€ 149	€ 156	€ 156	€ 156	€ 156
Afvalstoffenheffing	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301	€ 301
OZB	€ 1.394	€ 1.624	€ 1.772	€ 1.867	€ 1.962	€ 2.057
Heffingskorting	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13	€ - 13
Compensatiemaatregel		€ - 23	€ - 46	€ - 69	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ 56	€ 56	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 1.934	€ 2.144	€ 2.275	€ 2.347	€ 2.406	€ 2.501

In de hiervoor staande tabel is de ontwikkeling van de lokale lastendruk in de jaren 2018 tot en met 2023 opgenomen (inclusief de landelijk gemiddelde stijging in de WOZ-waarde). In de berekening van de OZB is in 2020 gerekend met het geprognosticeerde tarief, het tarief kan door de jaarlijkse herwaardering nog wijzigen.

In onderstaand overzicht staan de woonlasten van Teylingen en een aantal regio- en omliggende gemeenten van het afgelopen begrotingsjaar. De OZB is gebaseerd op de gemiddelde waarde van een woning per gemeente en een meerpersoonshuishouden.

Woonlasten 2019

Gemeente	OZB woningen	OZB niet woningen	Reinigings-heffing	Riool-heffing	Woonlasten huurder (afval en riool)	Woonlasten eigenaar OZB riool en afval
Teylingen	0,0784%	0,2977%	€ 301	€ 136	€ 437	€ 664
Katwijk	0,0931%	0,4259%	€ 294	€ 144	€ 438	€ 709
Lisse	0,0942%	0,4000%	€ 278	€ 255	€ 533	€ 771
Hillegom	0,1022%	0,3483%	€ 279	€ 230	€ 509	€ 774
Leiden	0,1376%	0,9832%	€ 313	€ 141	€ 454	€ 820
Noordwijk	0,1030%	0,2835%	€ 300	€ 182	€ 482	€ 833
Haarlemmermeer	0,0952%	0,5493%	€ 320	€ 231	€ 551	€ 836
Heemstede	0,0811%	0,3853%	€ 269	€ 208	€ 477	€ 877
Bloemendaal	0,1185%	0,5619%	€ 369	€ 249	€ 618	€ 1.446

Bron: Coelo

Woonlasten 2019

Gemeente Teylingen	OZB woningen	OZB niet woningen	Reinigings-heffing	Riool-heffing	Woonlasten huurder (afval en riool)	Woonlasten eigenaar OZB riool en afval
Verwachte woonlasten 2020 Teylingen			€ 301	€ 157	€ 458	€ 680

3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf schept inzicht in de actuele risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen. De grondslag van deze paragraaf is vastgelegd in artikel 11 van het BBV.

Inleiding en Achtergrond

Teylingen omschrijft een risico als een onzekere gebeurtenis die effect heeft op het kunnen behalen van een doelstelling. Een risico onderscheidt zich van een probleem omdat een probleem een zekerheid is. Risico's kunnen zowel intern als extern zijn.

Door te sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is Teylingen beter in staat om haar doelen te verwezenlijken met de beschikbare middelen. Bij het aangaan van risico's worden onderstaande vier vragen in acht genomen:

- Wat willen wij bereiken?
- Wat is daarbij onzeker (voor wie)?
- Wat ga wij doen (voor wie)?
- Hoeveel risico is aanvaardbaar*?

**Ten aanzien van de hoeveelheid aanvaardbaar risico is het voorlopige uitgangspunt gekozen dat de (netto) kans maal (netto) impact van de risico's per programma totaal niet groter mogen zijn dan 5% van het programmabudget (gecorrigeerd voor uitgaven aan verbonden partijen) tenzij hier een door het college goedgekeurde onderbouwing aan ten grondslag ligt. Dit uitgangspunt zal formeel worden vastgesteld wanneer er voldoende ervaring is opgedaan met de herziene methodiek van risicoberekening. In het huidige begrotingsjaar is nog geen goedkeuring vereist.*

Het beperken van risico is geen doel op zich. Zonder risico's te nemen kan Teylingen geen invulling geven aan haar maatschappelijke missie. Volledige controle vereist immers oneindig budget. De kern van bovengenoemde vragen is om een gedegen afweging te maken tussen effectiviteit en efficiency.

Het sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is een ontwikkeling binnen Teylingen die zich de komende jaren verder zal uitbreiden. In het huidige begrotingsjaar ligt de nadruk op het inventariseren en beheren van de strategische risico's per programma. Hierbij wordt gekeken naar de netto risico's. Dit zijn de risico's na het inrichten van de beheersmaatregelen. De operationele risico's binnen het ambtelijk apparaat (HLT samen) komen terug in de risico's ten aanzien van verbonden partijen. In de komende jaren zal een grotere nadruk worden gelegd op risicobewustzijn op zowel strategisch als operationeel niveau. De huidige opzet ten aanzien van risicomanagement is weergegeven in onderstaand figuur.

Omvang Risico en Weerstandscapaciteit

De omvang van het risico is berekend door per programma inzichtelijk te maken wat de belangrijkste strategische risico's (zie inleiding en achtergrond) zijn, hoe groot de kans wordt ingeschat dat het risico zich door de jaren heen zal voordoen en hoe groot de impact (in euro) naar inschatting zal zijn wanneer dit plaatsvindt. De kans maal de impact is het risicobedrag dat wordt toegevoegd aan het benodigde weerstandsvermogen.

Bij het inschatten van kans en impact wordt rekening gehouden met de beheersmaatregelen die zijn getroffen (of worden getroffen) om het risico en/of de impact te verkleinen, bijvoorbeeld een verzekering om de schade na een brand te beperken. Op deze manier wordt het netto risicobedrag berekend.

De risico's zijn geïnventariseerd door de managers die sturen op beheersing van het risico en de daarmee verbonden doelstellingen. Bij het inschatten van kans en impact hebben zij kunnen kiezen tussen het gebruik een standaard tabel voor kans en impact of het maken van eigen beoordeling.

Op basis van bovengenoemde risico-inventarisatie is gebleken dat de omvang van het netto risico van Teylingen €2.192.000 bedraagt. Dit bedrag zal als ondergrens worden gehanteerd voor de omvang van de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit kan worden ingezet om niet geraamde (onvoorziene) lasten van substantiële aard mee te dekken. De structurele weerstandscapaciteit geeft de omvang van de maximale ruimte om de belastingen te verhogen om structurele lasten mee te dragen.

Omvang risico Teylingen

(x € 1.000)

Per 01-01-2020	
Strategisch netto risico (nieuw + oud beleid) <i>-Zie uitsplitsing hieronder</i>	2.192
% risico i.r.t. programmabudgetten	<5% Programma Energiek en Sociaal Teylingen 10%
Netto risico Financiering	93
Netto risico Overkoepelend risico	62
Netto risico Verbonden Partijen	919
Netto risico Leefomgeving	362
Netto risico Vitaliteit	756
Netto risico Bedrijvigheid	0
Netto risico Bestuur en ondersteuning	0
Netto risico Duurzaam denken en doen	0

In bijlage 4 is een specificatie opgenomen van het strategisch netto risico's.

Omvang incidentele weerstandscapaciteit Teylingen
(x € 1.000)

Per 1/1/2020	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve	60.447	56.783	55.782	54.960
Stille reserve	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	60.447	56.783	55.782	54.960

Omvang structurele weerstandscapaciteit Teylingen
(x € 1.000)

Per 1/1/2020	2020	2021	2022	2023
Onbenutte capaciteit:				
OZB	6.701	6.701	6.701	6.701
Toeristenbelasting	100	100	100	100
Onvoorzien	25	25	25	25
Afboeken/Bijboeken				
<i>Totaal</i>	6.826	6.826	6.826	6.826

Conclusies en Kengetallen

De risico's waarvan de impact incidenteel is kunnen worden opgevangen binnen de incidentele weerstandscapaciteit. Hetzelfde geldt voor de risico's waarvan de impact structureel is.

Kengetallen Teylingen

Per 1/1/2020	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote	38,4%	31,6%	36,9%	35,8%
- Gecorrigeerd voor verstrekte leningen	1,7%	20,6%	24,9%	24,2%
Solvabiliteit	60,8%	64,9%	64,1%	64,1%
Grondexploitatie	-0,9%	-0,2%	0,0%	0,0%
Struc. exploitatieruimte	0,9%	1,0%	-0,6%	-0,1%
Woonlasten - t.o.v. landelijk gemiddelde 2019	92%	93%	94%	95%
Ratio weerstandsvermogen	27.3	Wij maken gebruik van de waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor risicomanagement. De minimale ratio is $1,4 < x < 2$. Hoe hoger de ratio, hoe beter de gemeente in staat is om risico's op te kunnen vangen.		

3.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Inrichting en onderhoud hebben een directe relatie tot elkaar. Sommige inrichtingen vragen veel onderhoud, andere juist weinig. Het doel is om overzicht te krijgen in het onderhouden van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Dit is van belang omdat met dit onderhoud een substantieel deel van de begroting is gemoeid.

De gemeente Teylingen heeft een groot areaal aan openbare ruimte in beheer. Er zijn veel middelen nodig voor de instandhouding van de inrichting van de openbare ruimte, zoals wegen, riolering, water, groen, verlichting en gebouwen. De middelen die beschikbaar worden gesteld worden ingezet om het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau te realiseren.

Wat willen we bereiken?

We willen onze kapitaalgoederen goed en duurzaam beheren. Goed onderhouden kapitaalgoederen dragen bij aan een positieve beleving van onze bewoners en aan draagvlak voor het realiseren van de uitvoeringsprogramma's. Het niveau van onderhoud is vastgelegd in beleid. Om grote wisselingen in de exploitatie te voorkomen, werken we met onder andere met onderhoudsvoorzieningen. Daaraan voegen we jaarlijks een vast bedrag toe. De uitname kan per jaar verschillen. Met duurzaam beheer en onderhoud streven we naar een minimaal negatief effect op het milieu.

Wat doen wij daarvoor?

Prioriteiten	Doelstelling	Activiteiten 2020
Beheerplannen worden actueel gehouden.	Structureel een adequaat onderhoudsniveau realiseren.	Beheerplannen worden (regionaal) zoveel mogelijk geüniformeerd om integraal beheer mogelijk te maken en meer duurzame oplossingen mogelijk te maken.
Toepassing led verlichting.	Minder energieverbruik en vermindering uitstoot CO ₂ .	Volgens een geactualiseerd vervangingsplan wordt de openbare verlichting vervangen door led.
Toepassing meetnet in rioolstelsel.	Waterkwaliteit verbeteren. Het rioolstelsel is met telemetrie en automatisering uitgebreid zodat we het stelsel kunnen monitoren.	Het analyseren en verwerken van de meetgegevens en vervolgens vaststellen van eventuele benodigde acties.
Onkruidbestrijding op verharding verduurzamen.	Het schoonhouden van verharding integraal aan pakken	Het schoonhouden en onkruidvrij houden van de verharding op beeldkwaliteit zonder bestrijdingsmiddelen.
Opstellen van beleid.	Met nieuw beleid, passend in het huidige tijdsbeeld, kunnen nieuwe uitvoeringsprogramma's worden opgesteld.	Uitvoering van programma's op basis van beleid duurzaamheid openbare ruimte, afvalbeleid, beleid groen, beleid wegen en speelplaatsen.
Samenwerking met 6 andere gemeenten en het Hoogheemraadschap van Rijnland.	Opstellen van een Integraal Afval Waterketenplan (IAWKP)	Uitwerken van vastgesteld IAWKP in afzonderlijke projecten.

Gemeentelijke gebouwen en objecten	
Naam Beleidsplan	-
Vastgesteld	-
Looptijd	-
Actualisatie	-
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Meerjaren Onderhouds Plan (MOP)
Looptijd	2017-2036
Actualisatie	2021
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening gebouwen

Voorziening gebouwen				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	1814	1.140	1.271	1.443
Storting	375	375	375	375
Uitname	1049	244	203	305
Stand per 31 december	1.140	1.271	1.443	1.513

Uitvoering in 2020	
	Kleinschalig en groot planmatig onderhoud aan diverse gebouwen.

Riolering

Naam Beleidsplan	Integraal Afvalwaterketenplan
Vastgesteld	2017
Looptijd	2017-2021
Actualisatie	2021
Vastgesteld kwaliteitsniveau	n.v.t.
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	n.v.t.
Looptijd	n.v.t.
Actualisatie	n.v.t.
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening vervangingsreserve Riolering Voorziening egalisatie riool

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	3.009	3.447	334	0
Bedragen t.l.v. exploitatie	2.011	2.091	2.185	2.231
Bedragen t.l.v. voorziening	1.834	1.537	1.564	1.461
Voorziening vervangingsreserve riolering				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	2.863	1.947	1.374	819
Storting	919	964	1.009	1.055
Uitname	1.834	1.537	1.564	1.461
Stand per 31 december	1.947	1.374	819	412
Voorziening egalisatie riool				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	0	0	0	0
Storting	0	0	0	0
Uitname	0	0	0	0
Stand per 31 december	0	0	0	0

Uitvoering in 2020	
Teylingen	Uitvoeren maatregelenplan riolering 2019 - 2023 Uitvoeren vervangingsplanning elektromechanische installaties riool-gemalen, randvoorzieningen en drukrioplegingsunits
Sassenheim	Afkoppelen Johan Dixstraat en Nicolaas Damesstraat
Voorhout	Rioolvervanging / rioolrenovatie / afkoppelen Kivietspark e.o. Rioolvervanging / afkoppelen Churchillaan ged. Rioolvervanging / afkoppelen Boerhavestraat Aansluiting ongerioleerde percelen
Warmond	Rioolrenovatie Herenweg Rioolrenovatie / afkoppelen Lommerlustlaan Afkoppelen Middendorpslaan Rioolvervanging /afkoppelen Melmansdam Aansluiting ongerioleerde woonboten

Toelichting:

In 2019 is er een maatregelenplan opgesteld voor het vrijvervalrioolstelsel van de gemeente Teylingen op basis van de uitgevoerde rioolinspecties. Dit plan heeft geleid tot een reparatie-/renovatie-/vervangingsplan voor 2019 t/m 2023.

Vervolgens wordt er in 2019 nog een strategische vervangingsplanning opgesteld voor de komende 60 jaar om een beter inzicht te krijgen in de vervangingsbehoefte.

Daarnaast is er in 2018 een onderzoek gestart voor het oplossen van de huidige emissieproblemen in het rioolstelsel van Sassenheim. Aanvullend voeren we voor alle drie de kernen een stresstest regenwatersystemen uit, afgestemd op de meest recente ontwikkelingen vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Zo wordt in alle drie de kernen inzicht verkregen in de kwetsbaarheid en risico's op schade en overlast bij extreme regenval en kunnen vervolgens slimme oplossingsrichtingen worden gezocht binnen de openbare ruimte voor het verhogen van de klimaatbestendigheid. Voor Sassenheim wordt een integrale aanpak uitgewerkt die verhogen van de klimaatbestendigheid en aanpak van de emissieproblematiek het meest doelmatig combineert. Eind 2019 is dit onderzoek naar verwachting geheel afgerond en kunnen de benodigde maatregelen worden ingepland.

In 2020 wordt vervolgens gewerkt aan een afvoerstructuurplan. Dit plan omvat een blauwdruk van de toekomstige riool- en drainagestelsels, waarbij waterstromen worden ontvlecht, voldoende bescherming wordt geboden tegen wateroverlast en ontwikkelingen worden gefaciliteerd. Het afvoerstructuurplan beschrijft een marsroute met de benodigde aanpassingen aan de rioleringsstelsels en biedt bouwstenen voor het via verordeningen en communicatie eventueel beïnvloeden van het gebruik van de riolering, zoals bijvoorbeeld het verplicht afkoppelen door burgers en bedrijven.

Groen

Naam Beleidsplan	Beleidsplan Groen (De waarde van Groen)
Vastgesteld	2016
Looptijd	2016-2020
Actualisatie	2020
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	-
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
	N.v.t.

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	0	160	0	0
Bedragen t.l.v. exploitatie	155	155	155	155

Uitvoering in 2020	
Warmond	Opknappen diverse groenborders gericht op biodiversiteit
Sassenheim	Opknappen diverse groenborders gericht op biodiversiteit
Voorhout	Opknappen diverse groenborders gericht op biodiversiteit

Toelichting:

Voor het renoveren van groen is vanaf 2017 structureel een bedrag opgenomen voor de uitvoering van het beleidsplan 'de waarde van groen'.

In het uitvoeringsprogramma zijn activiteiten opgenomen voor Duurzamer werken (handboek, kansenkaart biodiversiteit, maatregelen klimaatadaptatie), Participatie (website en participatieprojecten) en Werkwijzen HLTsamen (serviceontwikkeling buitendienst en duurzamere werkwijzen).

Bomen

Naam Beleidsplan	Bomenbeleidsplan
Vastgesteld	2014
Looptijd	
Actualisatie	2020
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	-
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	0	0	0	0
Bedragen t.l.v. exploitatie*	120	120	120	120

Hier is rekening gehouden met de bezuiniging op de essentaksterfte(€ 60.000)

Toelichting:

Groenprojecten worden zoveel mogelijk in participatie uitgevoerd. In overleg met omwonenden wordt bepaald welke keuzes worden gemaakt om het groen- of de bomenstructuur te verbeteren of aan te passen. Voor het uitvoeren van het boombeleidsplan is in de exploitatie structureel een bedrag van € 120.000 opgenomen.

Wegen

Naam Beleidsplan	Beleidsnotitie Wegen 2017-2021
Vastgesteld	2017
Looptijd	2017-2021
Actualisatie	2021
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerplan Wegen 2017-2021
Looptijd	2017-2021
Actualisatie	2021
Naam Beleidsplan	Beleidsnotitie Wegen 2017-2021
Vastgesteld	2017
Looptijd	2017-2021
Actualisatie	2021
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerplan Wegen 2017-2021
Looptijd	2017-2021
Actualisatie	2021
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening wegen

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(x € 1.000)				
Investeringsbedragen	13.607	3.785	150	150
Bedragen t.l.v. exploitatie	1.646	1.785	2.084	2.104
Bedragen t.l.v. voorziening	752	700	700	700
Voorziening wegen				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	684	532	432	332
Storting	600	600	600	600
Uitname	752	700	700	700
Stand per 31 december	532	432	332	232

Uitvoering in 2020	
Teylingen	Belijning, Klein onderhoud wegen, klein onderhoud asfalt Verbeteren fietspadenstructuur Maatregelen langzaam verkeer
Warmond	Herinrichting Herenweg Dorpstraat, vervanging materiaal in rijbaan Herinrichting Lommerlustlaan e.o.
Sassenheim	Taludtrappen viaduct Oosteinde/Stationslaan Herinrichting Johan Dixstraat e.o
Voorhout	Loosterweg Herinrichting Boerhaavestraat

Toelichting:

In het investeringsbedrag van 13.6 miljoen zit een bedrag van 7 miljoen voor de Noordelijke Randweg.

De toevoeging aan de voorziening wegen is in 2019 van € 700.000 structureel teruggebracht naar € 600.000. Dit betreft een bezuinigingsmaatregel. Deze maatregel heeft een negatief effect op de meerjarenonderhoudsplanning voor de discipline wegen. Verwachting is dat we een aantal projecten niet kunnen uitvoeren en de kwaliteit van de wegen een lager niveau zal kennen dan men tot op heden gewend was. De aanpassing in de planning van de werkzaamheden wordt doorgevoerd zodra de begroting met deze bezuinigingsmaatregel is vastgesteld.

Speelplaatsen

Naam Beleidsplan	Beleidsplan speelplaatsen 2015-2024
Vastgesteld	2015
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2020
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Vervangingsplan spelen
Looptijd	Wordt jaarlijks herzien door de beheerder in samenwerking met toezicht en de buitendienst.
Actualisatie	2019
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	0	0	0	0
Bedragen t.l.v. exploitatie	252	252	252	252

Uitvoering in 2020
Uitvoeren van het vervangingsplan spelen
Aanpassen beleid spelen en bewegen

Straatmeubilair, bebording en wegbewijzing

Naam Beleidsplan	-
Vastgesteld	-
Looptijd	-
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam Beheers- en onderhouds-plannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	2019
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Er wordt op dit moment gestart met het opstellen van een beleid en beheerplan voor straatmeubilair, wegbewijzing en reclame in de buitenruimte. Dit beleid wordt in 2019 / 2020 bij het college aangeboden.
Naam voorziening/reserve	-

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	0	0	0	0
Bedragen t.l.v. exploitatie	23	23	23	23

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)
Vaststellen laten stellen beleid straatmeubilair
Uitvoeren van het beheerplan straatmeubilair

Openbare verlichting

Naam Beleidsplan	Beleidsplan Openbare Verlichting 2019-2023			
Vastgesteld	2019			
Looptijd	2019-2023			
Actualisatie	2023			
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Alle verlichting in 2030 vervangen door LED			
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerplan Openbare verlichting 2019-2023			
Looptijd	2019-2023			
Actualisatie	2023			
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toe-lichting opnemen in paragraaf)	Nee			
Naam voorziening/reserve	N.v.t.			

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	591	726	591	591
Bedragen t.l.v. exploitatie	268	268	268	268

bedragen conform Raadsvoorstel beleidsplan

Uitvoering in 2020	
Teylingen	* De exploitatiekosten bestaan uit onderhoud- en energiekosten. Op basis van het beleidsplan wordt ieder jaar een deel van de verlichting vervangen door led-verlichting met als doel om in 2030 t.o.v. 2013 50% energie te besparen. In 2030 is dan alles led-verlichting.

Civiele kunstwerken

Naam Beleidsplan	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023
Vastgesteld	2019
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2019

Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening / reserve	Voorziening onderhoud civiele kunstwerken
Naam Beleidsplan	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023
Vastgesteld	2019
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2019
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening / reserve	Voorziening onderhoud civiele kunstwerken

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	510	88	253	240
Bedragen t.l.v. exploitatie	20	20	20	20
Bedragen t.l.v. voorziening	343	383	234	121

Voorziening Kunstwerken				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	301	178	15	1
Storting	220	220	220	220
Uitname	343	383	234	121
Stand per 31 december	178	15	1	100

Uitvoering in 2020	
Sassenheim	Vervanging bruggen Mecklenburg, Zuiderstraat en Trekschuit
Voorhout	Vervanging brug Madeliefpad
Warmond	Vervangingen steigers Heren Schouten, pont Broekpolder, Warmonderhekbrug en pont Zijldijk

Toelichting:

In 2019 is het nieuwe Beleidsplan Civiele Kunstwerken 2019-2023 vastgesteld dat kaders omvat voor de borging van het juiste onderhoudsniveau en inzicht geeft in de benodigde financiële middelen om het beheer van de civiele kunstwerken de komende jaren te kunnen uitvoeren.

Baggeren

Naam Beleidsplan	Baggerbeheerplan gemeente Teylingen 2015-2024
Vastgesteld	2014
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2024
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Voldoen aan de dwarsprofielen die zijn opgenomen in de legger (diepte en talud onder water)
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Baggerbeheerplan gemeente Teylingen 2015-2024
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2024
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening waterwegen

Voorziening waterwegen				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	106	156	206	181
Storting	75	75	75	75
Uitname	25	25	100	90
Stand per 31 december	156	206	181	166

Uitvoering in 2020	
Teylingen	in het 1e kwartaal 2019 hebben we gebaggerd in Teylingen in HLT verband. In 2020 maken we een nieuwe baggerbestek in HLT verband.

3.4 Paragraaf Financiering

Inleiding

De financieringsfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beleid valt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Centraal in deze wet staan transparantie en risicobeheersing. Om inzicht te geven in de manier waarop de gemeente dit doet en een beeld te geven van de stand van zaken gaan we in deze paragraaf in op de ontwikkelingen rond de gemeentelijke financiering, het te voeren beleid op dit gebied en de risico's die we daarbij lopen.

Algemeen

Het door de raad in 2012 vastgestelde "Treasurystatuut Gemeente Teylingen 2012" vormt het kader voor beleid en uitvoering van de treasuryfunctie. Afhankelijk van de hoogte en de verwachte duur van een liquiditeitstekort of liquiditeitsoverschot, wordt vermogen tijdelijk of langdurig aangetrokken of uitgezet. Het uitgangspunt bij het aantrekken van vermogen is dat de kasgeldlimiet optimaal benut wordt en zoveel mogelijk kort vermogen wordt aangetrokken. Benadrukt wordt dat de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid wordt gevoerd binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido).

Welke ontwikkelingen spelen er?

Rente ontwikkelingen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in maart 2016 de herfinancieringsrente verlaagd naar 0,00%. Momenteel (augustus 2019) bedraagt de geldmarktrente voor aan te trekken driemaands kasgeldleningen -0,3% (te ontvangen). De tarieven voor positieve saldi op de rekening-courant bedragen -0,8% (0,8% te betalen) en het tarief voor rood staan is 2,45% (te betalen). De vergoedingen bij het schatkistbankieren staan op 0,00%.

De kapitaalmarktrente voor aan te trekken leningen voor looptijden van 5 en 10 jaar zonder renteherziening bedraagt momenteel resp. -0,05% en 0,22%. De verwachting is dat deze rentetarieven voorlopig ongeveer op dit niveau zullen blijven of iets zullen dalen. Substantiële rentestijgingen worden niet verwacht, vooral omdat de inflatieverwachting nog achterblijft bij de ECB-doelstellingen.

Gemeentelijke ontwikkelingen

Naar verwachting kan in 2020 de liquiditeit worden gewaarborgd met goedkoop kort geld (looptijd korter dan een jaar). In maart 2018 is voor het laatst een lening ter grootte van € 10.000.000 op de kapitaalmarkt aangetrokken met een looptijd van 3 jaar. Deze relatief korte looptijd houdt verband met de geplande vrijval van de hybride lening van € 25.200.000 aan de BNG in 2021. Gezien de investeringsvoornemens zal de benodigde hoeveelheid kort geld in 2020 toenemen, waarbij de kasgeldlimiet eventueel tijdelijk zal worden overschreden. Indien deze overschrijding 3 kwartalen of langer zal duren, zal dit worden gemeld aan de toezichthouder (provincie Zuid-Holland). In 2021 zullen de kortlopende leningen en de uitstaande lening van € 10.000.000 worden afgelost met de vrijkomende hybride lening.

Liquiditeitsprognoses

Wekelijks stellen we liquiditeitsprognoses voor de korte termijn op om tijdig in te spelen op schommelingen in de liquiditeit. Jaarlijks stellen we één à twee liquiditeitsprognoses op met een horizon van 4 jaar.

Garantiestelling leningen en verstrekken van leningen

Ons beleid is leningen of garanties uit hoofde van de 'publieke taak' alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd. Daarbij winnen we vooraf informatie in over de financiële positie en de kredietwaardigheid van de betreffende partij. Indien een andere voorziening beschikbaar is, verstrekt de gemeente uitsluitend een garantie voor de betaling van rente en aflossing.

Risicobeheer

Het risicobeheer is gericht op het beperken van financiële risico's. In het Financieringsstatuut zijn richtlijnen en limieten opgenomen, die de basis vormen voor alle transacties op dit gebied. Ons beleid is voornamelijk gebruik te maken van veilige en inzichtelijke financiële instrumenten.

De Wet fido geeft normen voor het beperken van risico's. De belangrijkste risicocategorie is het renterisico, waarvan de kasgeldlimiet (1) en de renterisiconorm (2) belangrijke richtlijnen zijn ter beperking van renterisico's.

De kasgeldlimiet heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd tot één jaar. Het totaal van deze leningen mag niet meer bedragen dan 8,5% van de totale lasten op de begroting. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd vanaf één jaar.

De verplichte aflossingen en renteherzieningen op deze leningen mogen niet meer bedragen dan 20% van de totale lasten op de begroting. Het doel van deze normen is om het risico te beperken wanneer bij herfinanciering van de leningen een rentestijging leidt tot hogere lasten.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het wettelijke maximum aan leningen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. De kasgeldlimiet staat toe om in 2020 de financieringsbehoefte tot een bedrag van € 8,4 mln te dekken met kortlopende leningen. Zodra wij deze limiet voor een langere periode (meer dan een half jaar) dreigen te overschrijden, trekken wij (in het algemeen) een langlopende lening aan of vragen wij (onderbouwd) toestemming aan de provincie om gedurende een bepaalde periode de limiet te mogen overschrijden.

Gelet op de te verwachten relatief lage rente voor kort krediet, maken we zoveel mogelijk gebruik van de toegestane norm, tenzij we sterke rentestijgingen verwachten op de kapitaalmarkt.

Kasgeldlimiet (x €1.000)	Begroting
	2020
Begrotingstotaal lasten	99
Maximaal toegestane kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal lasten)	8
Gemiddeld saldo vlottende korte schuld en vlottende middelen	-
Ruimte onder kasgeldlimiet	8

Renterisiconorm

Renterisiconorm (x €1.000)		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2020	2021	2022	2023
1	Renteherziening op langlopende schuld o/g		-	-	-
2	Te betalen aflossingen	1.391	11.397	2.123	2.130
3	Renterisico (1 en 2)	1.391	11.397	2.123	2.130
4	Renterisiconorm	19.777	16.622	15.078	14.873
5a	Ruimte onder risiconorm	18.386	5.225	12.955	12.743
5b	Overschrijding risiconorm				
4a	Begrotingstotaal lasten	98.884	83.109	75.391	74.363
4	Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	19.777	16.622	15.078	14.873

De verwachting is dat we voor de komende jaren onder de renterisico-norm blijven.

Financieringsbehoefte

Per 1 januari 2020 houden we boekhoudkundig rekening met een financieringsbehoefte van € 3,5 mln. Dit is een globale berekening van het verschil tussen het totaal van de vaste activa en voorraden grond enerzijds en de vaste financieringsmiddelen anderzijds (reserves, voorzieningen, langlopende leningen). Het werkelijke liquiditeitstekort per 1 januari 2020 kan lager of hoger uitkomen ten gevolge van crediteurensaldi, vertraging van investeringen en vooruit ontvangen bedragen.

Financieringsbehoefte (x €1.000)	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
1 Reserves en voorzieningen	94.498	93.338	90.574	87.193
2 Langlopende leningen	25.610	24.220	12.823	10.699
3 Totaal vaste financieringsmiddelen	120.108	117.558	103.397	97.892
4 Boekw. Inv., incl. voorraden grond	124.361	128.049	116.283	113.733
Financieringstekort/overschot (3 – 4)	-4.253	-10.491	-12.886	-15.841

Schuldpositie en solvabiliteit

Het BBV schrijft een aantal kengetallen voor ter opname in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicomanagement. Omdat een aantal van deze kengetallen verband houden met de financiering, zijn deze ook hier opgenomen.

Kengetal	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote	38,4%	31,6%	36,9%	35,8%
Netto schuldquote gecorr. voor verstr. leningen	1,7%	20,6%	24,9%	24,2%
Solvabiliteitsratio	60,8%	64,9%	64,1%	64,1%

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Overigens hanteert de VNG een signaalwaarde van 100%, waarboven waakzaamheid is geboden. Een netto schuldquote van hoger dan 130% is een indicatie voor een te hoge schuld. Teylingen zit daar aanzienlijk onder.

Netto schuldquote		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vaste schulden	+	27.040	25.610	24.220	29.823	27.699	25.569
Netto vlottende schuld	+	3.372	12.503	18.740	4.136	7.091	8.333
Overlopende passiva	+	3.574	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Fin. activa (uitsluitend art. 36, d, e, f)*	-	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	-	18.088	13.057	9.726	11.091	11.000	11.000
Liquide middelen	-	233	500	500	500	500	500
Overlopende activa	-	1.207	750	750	750	750	750
Totaal		14.458	27.806	35.984	25.618	26.540	25.652
Totale baten, excl. mutaties reserves		89.501	73.599	93.661	80.945	71.995	71.620
Netto schuldquote (netto schuld/baten)		16,2%	37,8%	38,4%	31,6%	36,9%	35,8%

* Betreft art. 36 BBV

- d. uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vaste schulden	+	27.040	25.610	24.220	29.823	27.699
Netto vlottende schuld	+	3.372	12.503	18.740	4.136	8.333
Overlopende passiva	+	3.574	4.000	4.000	4.000	4.000
Fin. activa (uitsluitend art. 36, b,c,d,e,f)*	-	36.389	36.039	34.411	8.912	8.609
Uitzettingen < 1 jaar	-	18.088	13.057	9.726	11.091	11.000
Liquide middelen	-	233	500	500	500	500
Overlopende activa	-	1.207	750	750	750	750
Totaal		-21.931	-8.233	1.573	16.706	17.931
Totale baten, excl. mutaties reserves		89.501	73.599	93.661	80.945	71.995
Netto schuldquote (netto schuld/baten)		-24,5%	-11,2%	1,7%	20,6%	24,2%

d. leningen aan:

1. openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden;
2. woningbouwcorporaties;
3. deelnemingen;
4. overige verbonden partijen;
- c. overige langlopende leningen;
- d. uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin het bezit op de balans gefinancierd is door het eigen vermogen en in hoeverre de gemeente aan de financiële verplichtingen kan voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het eventuele resultaat uit het overzicht baten en lasten. Voor de solvabiliteitsratio geldt: hoe hoger hoe beter.

De gemiddelde solvabiliteit van de Nederlandse gemeenten is momenteel 33.1%.

Solvabiliteitsratio	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Eigen vermogen	89.928	84.344	85.321	83.396	80.723	78.101
Balanstotaal	133.439	136.611	140.298	128.533	125.983	121.935
Solvabiliteit (ev/balanstotaal)	67,4%	61,7%	60,8%	64,9%	64,1%	64,1%

Verstrekte leningen

Ons beleid is leningen en garanties alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd uit hoofde van de 'publieke taak'. Wij gaan hier terughoudend mee om, waarbij garantieverlening de voorkeur heeft.

Verstrekte leningen per einde dienstjaar	rek.	begr.	begr.
(bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020
Leningen aan woningbouwcorporaties			
STEK	23.522	22.075	20.569
Woonstichting Vooruitgang	3.973.362	3.787.674	3.598.472
	3.996.884	3.809.749	3.619.041
Leningen aan deelnemingen			
Lening aan BNGbank	25.200.000	25.200.000	25.200.000
	25.200.000	25.200.000	25.200.000
Overige verstrekte langlopende leningen u/g			
Starters- en duurzaamheidsleningen	4.878.952	4.578.952	4.278.952
Hypothecaire leningen aan personeel	23.395	11.525	0
Leningen aan verenigingen en instellingen	901.637	857.533	812.429
Overige leningen	58.235	0	0
	5.862.219	5.448.010	5.091.381
Totaal verstrekte leningen	35.059.103	34.457.759	33.910.422

Rentemethodiek

In het vernieuwde BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering van de begroting en jaarrekening naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook verplicht inzicht moet geven in:

- de rentelasten uit externe financiering
- het renteresultaat
- de wijze van rentetoerekening.

Door onderstaand overzicht en toelichting in de paragraaf financiering op te nemen wordt invulling gegeven aan deze verplichting.

Renteomslag		1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
Restant korte financiering		15.800	21.300	6.500	10.400
Restant lange financiering		25.610	24.220	29.823	27.699
Totaal externe financiering		41.410	45.520	36.323	38.099
Gewogen gemiddeld rentepercentage externe financiering tbv rente eigen vermogen (nvt)		2%	2%	2%	2%
a1. De externe rentelasten over de korte financiering	+	-	-	-	-
a2. De externe rentelasten over de lange financiering	+	635	709	637	568
b. De externe rentebaten (incl. rente hyb.lening)	-/-	1.173	1.150	580	230
<i>Totaal door te rekenen externe rente</i>		-538	-441	57	338
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	19	-12	-7	-
c2. De rentelasten van projectfinanciering	-/-	-	-	-	-
c3. De rentebaten van doorverstrekte leningen (projectfinanciering)	+	-	-	-	-
<i>Saldo door te rekenen externe rente</i>		-557	-429	64	338
d1. Rente over eigen vermogen	+	-	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	+	-	-	-	-
<i>De aan taakvelden toe te rekenen rente</i>		-557	-429	64	338
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	0	0	0	0
<i>f. Renteresultaat op het taakveld treasury</i>		-557	-429	64	338
Boekwaarde activa voor renteomslag, excl. verstrekte len. en BIE's		95.470	107.140	104.830	101.100
Omslagrenteberekening		-0,58%	-0,40%	0,06%	0,33%
Voorstel: afronden naar		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

EMU-saldo en de Wet HOF

De wet HOF (Wet Houdbare Overheidsfinanciën) bevat een richtlijn over de tekortnorm voor de decentrale overheden. Dit houdt in dat aan de kasstroom van de lagere overheden gezamenlijk (het EMU-saldo) een maximum is gesteld. Hiervan afgeleid is voor iedere gemeente een zogenaamde referentiewaarde (fictief aandeel) vastgesteld. Voor Teylingen bedraagt deze $\pm 2,3$ mln. Er zijn aan eventuele overschrijdingen nog geen sancties verbonden.

EMU saldo prognose (x € 1.000)			2020	2021	2022	2023
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan (+) cq onttrekking uit reserves (-)	-/+	917	-1.524	-3.318	-2.713
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	4.104	4.450	5.170	5.195
3	Bruto dotaties aan de voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	2.052	2.097	2.142	2.187
4	Uitgaven aan investeringen in (im) materiële vaste activa	-	25.615	16.465	3.058	1.656
5	De in mindering op 4 gebrachte bijdragen van Rijk, Provincie, EU en ov.	+	9.505	340	190	190
6a	Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	+	0	0	0	0
6b	Boekwinst op desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	-	0	0	0	0
7	Uitgaven aan aankoop van grond en uitgaven van bouwrijp maken	-	4.774	5.081	1.007	0
8a	Verkoopopbrengsten van grond	+	11.313	3.017	946	0
8b	Boekwinst op grondverkoop	-	0	0	0	0
9	Betalingen ten laste van voorzieningen	-	318	183	1.144	183
10	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-	0	0	0	0
	Geraamd EMU-saldo		-2.816	-13.349	-79	3.020

3.5 Paragraaf Bedrijfsvoering

Gemeenschappelijk regeling werkorganisatie HLTsamen

De bedrijfsvoering van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen is vanaf 1 januari 2017 ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling HLTsamen. HLTsamen is een ambtelijke werkorganisatie, de gemeenten zijn bestuurlijk zelfstandig.

In de organisatievisie HLTsamen 2020 is opgenomen dat:

‘de werkorganisatie - in opdracht van de gemeentebesturen – een krachtige, inventieve partner en dienstverlener voor inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties is.’

De werkorganisatie HLTsamen ondersteunt de zelfstandige gemeentebesturen bij de strategische denkkraft en de uitvoering van hun taken. De aandacht van HLTsamen richt zich daarbij op de realisatie van de visie en de ambities op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en een verbeterde Strategische positie (3K's en S).

In 2017 en 2018 zijn forse stappen gemaakt om het huis op orde te krijgen. In 2019 stond het verbeteren van de kwaliteit van de werkorganisatie centraal. Hieraan blijven we hard werken, zodat we als werkorganisatie nog beter kunnen optreden als krachtige en innovatieve partner en dienstverlener. In 2020 staat het verbeteren van de strategische positie (de S) centraal. Ook worden in 2020 de aanbevelingen van de tussenevaluatie van HLTsamen uitgevoerd, die in 2019 heeft plaatsgevonden.

In deze programmabegroting zijn kosten opgenomen van de werkorganisatie HLTsamen. Deze zijn gebaseerd op de uitvoering van de politieke programma's van Hillegom, Lisse en Teylingen. Daarbij realiseert de werkorganisatie in 2020 de bezuinigingsdoelstelling van 5%.

Specifieke stappen om de doelstellingen te bereiken vindt u in de begroting van HLTsamen.

3.6 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn samenwerkingspartners van de gemeente waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft en waarin zij daardoor medeverantwoordelijkheid draagt ('mede-eigenaarschap'). Van een financieel belang is sprake indien de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als de financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente (in de persoon van een wethouder, raadslid of ambtenaar) zeggenschap kan uitoefenen via een zetel in het bestuur of stemrecht.

Verbonden partijen kunnen zowel publiekrechtelijke (Gemeenschappelijke regelingen) als privaatrechtelijke (stichtingen, verenigingen, NV's en BV's) organisaties zijn. Vanwege de risico's die de gemeente in verband met dat mede-eigenaarschap loopt geldt voor deze partijen een bijzonder sturings- en beheersingssysteem (governance). Vanwege de gemeentelijke belangen in de verbonden partijen hebben deze een bijzondere status.

Deze paragraaf behandelt, conform artikel 15 uit het BBV, de algemene visie over het inschakelen van een verbonden partij, de ontwikkelingen die er spelen en de voorgeschreven lijst van verbonden partijen.

Uitgangspunt van de nota Verbonden Partijen, is dat tot oprichting van en deelneming in stichtingen, verenigingen et cetera, wordt besloten indien dat in het bijzonder aangewezen moet worden geacht voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang en voor zover de doelmatigheid daarmee wordt bevorderd.

Welke ontwikkelingen spelen er?

In het presidium is op 12 september 2018 gesproken over het geven van een vervolg aan de nota verbonden partijen die in mei 2018 werd vastgesteld door de raad. Op basis van de nota Verbonden Partijen van mei 2018 en het advies vanuit de bijeenkomst met het ROB van 2016 is besloten te werken met:

- Governanceteams voor vier verbonden partijen met als deelnemers per verbonden partij 2 raadsleden (de zogenaamde raadsrapporteurs), de betrokken portefeuillehouder en de betrokken ambtenaren en griffie.
- De vier verbonden partijen zijn de werkorganisatie HLTsamen, Holland Rijnland, Omgevingsdienst West-Holland en de Intergemeentelijke Sociale Dienst Bollenstreek.
- Dit voornamelijk voor de jaren 2019 en 2020. Voorstel is om na twee jaren de werking van de Governanceteams te evalueren.

De komst van de omgevingswet vraagt ook aanpassingen in de samenwerking met enkele van onze verbonden partijen zoals de ODWH, GGD en Veiligheidsregio. We bereiden ons hier gezamenlijk op voor door te onderzoeken welke impact dit in de toekomst op de advisering en werkprocessen zal hebben.

De minister van Binnenlandse Zaken heeft een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen aangekondigd, ter versterking van de legitimiteit van gemeenschappelijke regelingen. Ter versterking van de positie van gemeenteraden zal in ieder geval de mogelijkheid opgenomen worden om (categorieën van) besluiten aan te wijzen waarvoor eerst een zienswijze aan gemeenteraden wordt gevraagd voordat het bestuur van de gemeenschappelijke regeling een besluit mag nemen.

Overzicht met verbonden partijen

De lijst van verbonden partijen bevat de informatie zoals is aangegeven in artikel 15 van het BBV, waarbij deze zijn onderverdeeld in de vier categorieën: gemeenschappelijke regelingen; vennootschappen en coöperaties; stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen;

Per verbonden partij wordt duidelijk gemaakt wat het belang is dat de gemeente heeft, maar ook welk openbaar belang daarmee wordt gediend en hoe groot dat belang is. Daarbij vermeldt deze lijst de financiële informatie over de verbonden partijen en eventuele risico's voor de gemeente.

De paragraaf is niet gericht op het gemeentelijk 'mede-opdrachtgeverschap' dat zich richt op de prestaties van de verbonden partij, als bijdrage aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente. Die rol wordt vormgegeven vanuit de reguliere begrotingsprogramma's, net zoals dat gebeurt voor de andere samenwerkingspartners, niet zijnde verbonden partijen.

Het onderstaande overzicht bevat voor de gemeenschappelijke regelingen de geprognosticeerde cijfers 2019. Voor de overige verbonden partijen zijn de gegevens over het jaar 2017 opgenomen. In regionaal verband is afgesproken dat verbonden partijen bij een gelijkblijvend takenpakket de lasten met maximaal de in inflatiecorrectie van 2.3% mogen laten toenemen.

Totaal overzicht bijdragen aan verbonden partijen

Naam	Begroot 2019	Begroot 2020
1. Gemeenschappelijke regelingen		
HLTsamen	€ 17.313.000	€ 17.930.000
Holland Rijnland	€ 640.001	€ 624.074
Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek	€ 13.597.445	€ 13.674.556
Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroepe	€ 247.882	€ 296.699
Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden	€ 1.778.000	€ 1.943.000
Veiligheidsregio Holland Midden (VRHM)	€ 1.854.000	€ 1.953.000
Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	€ 781.000	€ 855.000
Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)	€ 212.682	€ 175.152
Samenwerking Belastingen Bollenstreek	€ 547.323	€ 526.381
2. Vennootschappen en coöperaties		
Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)	€ -	€ -
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	€ -	€ -
Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)	€ -	€ -
Alliander N.V.	€ -	€ -
3. Stichtingen en verenigingen		
Stichting Rijk	€ 159.167	€ 145.852
4. Overige verbonden partijen		
Totaal	€ 37.130.500	€ 38.123.714

1. Gemeenschappelijke regelingen

HLTsamen			
Vestigingsplaats	Hillegom		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Pu- blik belang	Daarmee biedt de werkorganisatie een kwalitatief, hoogwaardige, efficiënte en innovatieve dienstverlening aan de 'klanten' van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen.		
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit zes leden van de drie gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. Het ene lid is een wethouder en het andere lid is de burgemeester per gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage volgens in het bedrijfsplan opgenomen verdeelsleutel.		
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van deze verdeelsleutel.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ -	€ -
	Vreemd Vermogen	€ 6.863	€ 6.519
	Resultaat 2020		€ -
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Begroting HLTsamen 2019-2022		

Holland Rijnland			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Pu- blik belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 33 leden waarvan 3 leden afkomstig uit de gemeente Teylingen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 8 leden waarvan 1 lid afkomstig uit de gemeente Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 839	€ 839
	Vreemd Vermogen	€ 56.901	€ 56.901
	Resultaat 2020		€ -
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.hollandrijnland.nl		

Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek			
Vestigingsplaats	Lisse		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Pu- blik belang	Individuele voorzieningen op het gebied van werk, inkomen en zorg.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 2 wethouders per deelnemende gemeente en het dagelijks bestuur uit één wethouder per deelnemende gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ -	€ -
	Vreemd Vermogen	€ 152	€ 101
	Resultaat 2020		€ -
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.isdbollenstreek.nl		

Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep			
Vestigingsplaats	Voorhout		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Pu- blik belang	Maregroep verzorgt de plaatsing van mensen met een WSW-indicatie. MareGroep verzorgt de interne en externe gesubsidieerde arbeid door uitstroom medewerkers.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 1 wethouder en het dagelijks bestuur uit één wethouder.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 3.550	€ 3.550
	Vreemd Vermogen	€ 1.600	€ 1.600
	Resultaat 2020		€ 1.630
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.maregroep.nl		

Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden, met als uitvoerende eenheden de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hollands Midden, bureau GHOR Hollands Midden en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Hollands Midden, heeft ten doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid en de ambulancezorg. De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissituaties.		
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit de portefeuillehouders volksgezondheid van de 18 deelnemende gemeenten. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 7 leden waarvan 1 afkomstig uit de gemeente Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	De kosten van RDOG Hollands Midden worden gedragen door de deelnemende gemeenten.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 3.401	€ 3.533
	Vreemd Vermogen	€ 31.697	€ 29.983
	Resultaat 2020	€ -	
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.rdoghm.nl		

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Doelstelling/Publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De 18 burgemeesters uit de regio Hollands Midden vormen samen het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden. Het Dagelijks Bestuur is samengesteld uit 6 burgemeesters waarvan geen afkomstig uit de gemeente Teylingen, 1 afkomstig uit de gemeente Lisse en 1 afkomstig uit de gemeente Katwijk.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		

Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 6.381	€ 5.245
	Vreemd Vermogen	€ 20.816	€ 34.879
	Resultaat 2020	€ 752	
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.vrhm.nl		

Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Doelstelling/Pu- blik belang	Uitvoering van de VTH-A taken (Vergunningverlening, Toezicht&Handhaving en Advies) volgens de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De stem- verhouding wordt jaarlijks vastgesteld door het AB en is afhankelijk van de gemeente bijdrage in versus totale begroting. Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Teylingen. Het algemeen bestuur bestaat uit 26 leden waarvan 2 bestuursleden afkomstig uit de gemeenten Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage op basis van uren.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 972	€ 855
	Vreemd Vermogen	€ 5.226	€ 5.672
	Resultaat 2020	€ -	
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.odwh.nl		

Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)	
Vestigingsplaats	Voorhout
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling/Pu- blik belang	De VAB verzorgt voor de bollen6 gemeenten de overslag en afvoer van verbrandbaar en composteerbaar/vergistbaar afval.
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: 1 wethouder
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van een verdeelsleutel.

	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
Kerncijfers	Eigen vermogen	€ 25	€ 25
	Vreemd Vermogen	€ 20	€ 25
	Resultaat 2020		€ -
Risico's	De installatie van het overlaadstation is verouderd en de huurovereenkomst loopt tot eind 2023. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek naar de toekomst van het VAB-terreind zullen investeringen gedaan moeten worden om de continuïteit en de bedrijfszekerheid van de overslag te garanderen tot minimaal de einddatum van de huidige contracten voor de overslag, transport en de verwerking van gft- en restafval.		
Overige informatie	www.vuilafvoerbedrijf.nl		

Samenwerking Belastingen Bollenstreek			
Vestigingsplaats	Noordwijk		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Pu- blik belang	Belastingen Bollenstreek verricht voor een aantal gemeenten de uitvoeringswerkzaamheden van de gemeentelijke belastingen: wet WOZ, aanslagoplegging, invordering, kwijtschelding en bezwaarschriften.		
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders Belastingen van de colleges van de deelnemers komen tenminste eenmaal per jaar in vergadering bijeen voor overleg en afstemming over deze gemeenschappelijke regeling.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2019	31-12-2019
	Eigen vermogen	€ -	€ -
	Vreemd Vermogen	€ -	€ -
	Resultaat 2019		€ -
	Hierboven worden de begrote kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Geen bijzondere risico's		
Overige informatie	www.belastingenbollenstreek.nl		

2. Vennootschappen en coöperaties

Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)			
Vestigingsplaats	Noordwijkerhout		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Doelstelling/Publiek belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn vijf Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken. De regio Holland Rijnland en meer in het bijzonder het gebied van de Duin- en Bollenstreek heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector waar het gaat om bloemen, planten, bollen, knollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling waarbij vorm en inhoud wordt gegeven aan een integrale ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De herstructurering van de Greenport vraagt een integrale en bovenlokale aanpak.		
Bestuurlijk belang	Lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders: 1 wethouder per deelnemende gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Er is geen sprake van een jaarlijks bijdrage.		
Financieel belang	De gemeente heeft zich (evenals de andere vier deelnemende gemeenten) garant gesteld voor een bedrag van 7 miljoen.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 325	€ 325
	Vreemd Vermogen	€ 18.511	€ 25.000
	Resultaat 2020		€ -
	Hierboven worden de begrote kerncijfers van 2020 in concept weergegeven omdat de definitieve kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Met inachtneming van de kapitaalbreng van de gemeenten (€ 325.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden en woningbouwtitels is het uitgangspunt van de GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben zich - ieder afzonderlijk evenals de andere twee deelnemende gemeenten - garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.		
Overige informatie	www.gomdb.nl		

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)			
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Pu- blijk belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Bestuurlijk belang	De gemeente is voor 0,62% aandeelhouder. De raad van bestuur en de directie bestaan beiden uit 3 leden waarvan geen leden afkomstig uit de gemeenten.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks wordt dividend verstrekt over de in het bezit zijnde aandelen. De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2018	31-12-2018
	Eigen vermogen	€ 4.687.000	€ 4.991.000
	Vreemd Vermogen	€ 135.041.000	€ 132.518.000
	Resultaat 2018	€ 337.000	
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2018 weergegeven omdat de be- grote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.bng.nl/eCache/INT/51/576.html		

Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)			
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Pu- blijk belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drink- water in het westelijk deel van Zuid-Holland.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Het bestuur bestaat uit 1 lid welke niet afkomstig uit de gemeente Tey- lingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	De gemeente heeft 377.188 aandelen tegen een nominale waarde van € 5. Als aandeel- houder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de NV. Dunea keert geen dividend uit.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2018	31-12-2018
	Eigen vermogen	€ 205.272	€ 220.923
	Vreemd Vermogen	€ 371.717	€ 358.551
	Resultaat 2018	€ 15.651	
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2018 weergegeven omdat de be- grote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.dunea.nl/dunea		

Alliander N.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Pu- blik belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. De raad van bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen bestuursleden afkomstig uit de gemeente Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks keert Alliander 45% van het resultaat uit in dividend aan de aandeelhouders. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de N.V.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2018	31-12-2018
	Eigen vermogen	€ 3.942.000	€ 4.129.000
	Vreemd Vermogen	€ 4.127.000	€ 4.216.000
	Resultaat 2018	€ 334.000	
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2018 weergegeven omdat de be- grote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.alliander.com/nl/alliander/overalliander/bedrijfsprofiel/index.htm		

3. Stichtingen en verenigingen

Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)			
Vestigingsplaats	Heemstede		
Rechtsvorm	Stichting		
Doelstelling/Pu- blik belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen gemeenten om financiële, kwa- litatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstel- lingen van de gemeente.		
Bestuurlijk belang	Gemeentesecretaris in het Algemeen bestuur.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	(bedragen x € 1.000)	1-1-2019	31-12-2019
	Eigen vermogen	€ 332	€ 332
	Vreemd Vermogen	€ 198	€ 183
	Resultaat 2019	€ -	
	Hierboven worden de begrote kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.stichtingrijk.nl		

4. Overige verbonden partijen

Geen

3.7 Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid bevindt zich op het snijvlak tussen omgevingsbeleid en financiën. Grondbeleid is daarbij geen doel op zich maar een essentieel middel om mede uitvoering te geven aan gemeentelijke beleidsdoeleinden op het gebied van wonen, werken, welzijn, infrastructuur, recreatie, cultuur, milieu en landschapsontwikkeling. Het beleid moet passen binnen de financiële mogelijkheden en doelstellingen van de gemeente. Met het grondbeleid wordt bepaald of en hoe instrumenten, zoals bijvoorbeeld onteigening of kostenverhaal, worden ingezet om de gestelde doelen te realiseren. Naast de ontwikkelingen en de visie op grondbeleid zoomt de paragraaf grondbeleid in op de uitgangspunten en kaders waarbinnen het grondbeleid wordt uitgevoerd.

Het grondbeleid van de gemeente Teylingen laat zich omschrijven als; faciliteren waar kan en optreden waar nodig. De gemeente voert dus een passief grondbeleid maar schroomt niet actief te worden als de situatie daarom vraagt.

Ontwikkelingen

De gemeente heeft een groot aantal ambities vervat in de 'Strategische Visie Teylingen 2040'. De beschreven ambities geven de contouren aan van het omgevingsbeleid dat de komende jaren gevoerd moet worden, en zijn verder uitgewerkt in diverse uitvoeringsprogramma's. De Structuurvisie, Woonvisie en het Raadsprogramma (coalitieakkoord) 2018-2022 geven richting aan onderwerpen als de gewenste woningvoorraad en behoefte, gebiedsontwikkeling, openbare ruimte en duurzaamheid. Grondbeleid is in financieel economische zin dienstbaar aan het realiseren van doelstellingen op deze terreinen en de uitvoering van het grondbeleid, via de inzet van instrumenten van grondbeleid, wordt daar mede door bepaald.

Visie op grondbeleid

De gemeente Teylingen voert in de basis en passief grondbeleid en waar dat voor de hand ligt, treedt zij actief op. Het overgrote deel van de doelstellingen op ruimtelijk gebied bereikt de gemeente door te faciliteren. De grond en het vastgoed zijn namelijk voor het overgrote deel in bezit van andere partijen. Dat houdt in dat de gemeente voorwaarden stelt waaronder ontwikkelingen kunnen plaatsvinden zoals het verhalen van kosten. Daar waar de gemeente de regierol op zich neemt zal zij zelf de grondexploitatie gaan voeren. De redenen om zelf de regie te nemen zijn divers. Het kan bijvoorbeeld zijn dat marktpartijen geen potentieel zien in de ontwikkelingen (met name recreatie), het een wettelijke taak is van de gemeente (infrastructuur), de markt er onderling niet uitkomt en het plan toch van cruciaal belang is voor Teylingen.

Uitgangspunten en kaders

- Besluit Begroting Verantwoording
- Vennootschapsbelasting
- Renteomslag
- Onderbouwing winstneming
- Nota grondbeleid

Besluit begroting en verantwoording (BBV)

Ter verbetering van de transparantie, de vergelijkbaarheid en een vermindering van de administratieve lasten zijn in het BBV met ingang van het begrotingsjaar 2017 een aantal wijzigingen doorgevoerd. De wijzigingen die effect hebben op de voorraad gronden zijn.

- De rentetoerekening wordt gebaseerd op werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- Richttermijn voor een grondexploitatie wordt 10 jaar. Voor langer durende grondexploitaties komt een aanvullende beheersmaatregel.
- Afschaffing van de categorie 'Niet in exploitatie genomen gronden' De gronden komen te vallen onder de Materiële vaste activa.

Vanwege fiscale- en BBV regelgeving zijn de complexen Bloementuin, Gemeentewerf Warmond en Hooghkamer (de gemeentelijke grondexploitatie), ingebracht in de categorie "Bouwgrond in exploitatie" (Bie) en is het complex Langeveld, omdat dit complex vooralsnog niet zelf wordt ontwikkeld, ingebracht als materieel vast actief (MVA). Het project Hooghkamer is een gemengde activiteit, naast een Bie activiteit wordt ook een faciliterende activiteit met exploitatieplan onderkend. Het faciliterend deel betreft te verhalen kosten op ontwikkelaars, gebaseerd op het exploitatieplan en wordt als een vordering binnen het project vastgelegd. Aan de te verhalen kosten wordt de rente op basis van het door de raad vastgesteld renteomslag percentage toegerekend.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 moeten gemeenten vennootschapsbelasting (vpb) afdragen over de fiscale winst. De projecten vallend onder "Bouwgrond in exploitatie" waren in 2016 niet vpb-plichtig. Met ingang van het jaar 2017 is wel sprake van een vpb-plicht. Voor het jaar 2017 is inmiddels aangifte gedaan. Jaarlijks vindt bij het opmaken van de jaarrekening een herbeoordeling plaats.

Onderbouwing winstneming

Bij het stelsel van baten en lasten zoals geformuleerd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn het toerekeningsbeginsel, het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel essentiële uitgangspunten. Baten en lasten – en het daaruit vloeiende resultaat – moeten worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten.

Nota Grondbeleid

Met de Nota Grondbeleid geeft de gemeente Teylingen een integraal en transparant een beeld van de gestelde beleidskaders. Alle delen van het grondbeleid komen aan de orde, inclusief het risicomanagement en de informatievoorziening richting gemeenteraad en B&W.

Toelichting per project

In exploitatie genomen gronden (BIE)

Project Hooghkamer

De 3e herziening van het bestemmingsplan is in 2017 vastgesteld. Begin 2019 is de 4e herziening van het exploitatieplan Hooghkamer vastgesteld door de gemeenteraad. Het plan is in uitvoering. De grondexploitatie is begin 2019 geactualiseerd naar 1-1-2019. De grondexploitatie eindigt met een tekort op contante waarde van € 0,96 mln. negatief.

- Voorziening:

Alhoewel het project qua uitvoering en begeleiding als een totaal wordt aangestuurd, is gelet op BBV wijzigingen het project per 1-1-2016 financieel opgesplitst in een faciliterend- en een gronduitgifte deel. Het faciliterend deel sluit met een nadeel van € 0,96 mln. negatief (contante waarde). Voor het tekort is ultimo 2019 een voorziening getroffen. Om de hoogte van de voorziening te bepalen worden het exploitatieplan en de grondexploitatie Hooghkamer jaarlijks geactualiseerd.

- Risico's:

De volgende risico's kunnen zich voordoen: het oplopen van plankosten als er voor de laatste twee jaar geen interne projectorganisatie wordt opgezet, een vertraging van uitvoering met extra herziening het exploitatieplan, indexrisico door aantrekkende marktomstandigheden, het niet realiseren van doorgevoerde besparingen. Op basis van de actuele grondexploitatie bedraagt het totale risico € 1,30 mln. Uitgaande van een dekking van 90% moet hiervoor in het weerstandsvermogen € 1,17 mln. opgenomen zijn.

Project Bloementuin (Narcissenlaan)

De verhuizing van de Sassenheimse Tennisvereniging (STV) naar Sportpark Roodemolen is afgerond. De procedures voor het bestemmingsplan en de aanbesteding vinden plaats vanaf de 2^e helft van 2019 en kunnen in 2020 worden afgerond. De laatst vastgestelde grondexploitatie dateert van december 2017. Een geactualiseerde versie van de grondexploitatie wordt eind 2019 ter vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd. Het plan zal in twee deelfasen worden opgesplitst. De fase sociale woningbouw zal worden gerealiseerd door Stek en de fase marktwoningen door een nog te selecteren marktpartij.

- Risico's:

Het afzetrisico is beperkt, omdat het woningbouwprogramma is afgestemd op de actuele marktvraag en de insteek is het plandeel met sociale woningen rechtstreeks te verkopen aan een toegelaten instelling waarmee de gemeente prestatieafspraken heeft.

Gemeentewerf Warmond

De woningen zijn eind 2018 opgeleverd en de inrichting openbare ruimte wordt eerste kwartaal 2019 afgerond net als het oefenterrein van de brandweer. Tot en met 2018 is er in dit project € 170.000 aan winst genomen. De grondexploitatie kan naar verwachting eind 2019 worden afgesloten.

Materiële vaste activa (MVA)

Project Hoofdstraat, locatie Langeveld

De ambities voor het gebied zijn niet gewijzigd (participatie, vraag-gerelateerd woningbouwprogramma, duurzaamheid). Mogelijk wordt de locatie (geheel of gedeeltelijk) aan projectontwikkelaars ter ontwikkeling aangeboden binnen de gestelde ambities. Een bijdrage aan de RIF-gelden (het Regionaal Investeringsfonds) wordt bij dit project als randvoorwaarde bij de ontwikkeling opgenomen. Wij houden rekening met een bijdrage van ca. € 2.860.000

- Risico's:

Het te zijner tijd niet in de markt kunnen zetten van het project.

Regionaal InvesteringsFonds

In onderstaande tabel staan de verwachte opbrengsten uit grondexploitaties en verkoop van gemeentelijke gebouwen. Dit betreft een zeer recent geactualiseerd overzicht. Met de eerste tussentijdse rapportage in 2020 zal het verloop van de reserve RIF worden geactualiseerd.

De opbrengsten worden gestort in de Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland. De jaarlijkse bijdrage aan het regionaal Investeringsfonds t/m 2024 bedraagt € 731.905 per jaar en wordt onttrokken aan deze reserve.

Te verkopen onroerende zaken	2018	2019	2020	2021	2022	na 2022	Totaal
Gemeentelijke woningen:							
clusterwoningen Pieter van Slingerlandlaan	€ 1.000.000						
- Oranje Nassaulaan 14 (Warmond)	€ 475.000						
Grondexploitaties:							
Industriekade							
Terrein Langeveld (Sassenheim)			€ 2.862.000				
Stationslocatie Voorhout				pm			
Narcissenlaan (Sassenheim)				€ 562.000			
Gemeentewerf Warmond	€ 21.200						
Oosthoutplein Voorhout							
St. Antoniuslaan 24A (Sassenheim)			€ 750.000				
Volksuniversiteit gebouw Kastanjehof							
Kompasschool		€ 875.000					
Bibliotheek Voorhout							
Lokatie de Woezel (Warmond)		€ 300.000					
Boerhaavestraat 54 (Voorhout)							
Totaal opbrengst/verwachte opbrengst	€ 1.496.200	€ 1.175.000	€ 3.612.000	€ 562.000			€ 6.845.200
Jaarlijkse bijdragen 2016 t/m 2024 : € 732.000							
Stand reserve investeringsstrategie Holland Rijnland 1-1-2017	€ 1.350.581	€ 2.114.876	€ 2.557.971	€ 5.438.066	€ 5.268.161	€ 4.536.256	
Stortingen	€ 1.496.200	€ 1.175.000	€ 3.612.000	€ 562.000	€ 0	€ 0	
Onttrekkingen t/m 2024, € 731.905 per jaar	€ 731.905	€ 731.905	€ 731.905	€ 731.905	€ 731.905	€ 1.463.810	
Stand per 31-12	€ 2.114.876	€ 2.557.971	€ 5.438.066	€ 5.268.161	€ 4.536.256	€ 3.072.446	

* In het dekkingsplan is besloten om de verkoop van de Kastanjehof en Narcissenlaan (Sassenheim) in te zetten voor de dekking van sportpark Elsgeest (dekkingsreserve).

Reserve grondexploitatie

De stand van de reserve bedraagt per 1-1-2018 afgerond € 13.000. De komende jaren vinden hierop geen mutaties plaats, omdat de resultaten uit de grondexploitaties gebruikt gaan worden voor de vulling van de reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland.

De te verwachte resultaten van de totale grondexploitatie:

Omschrijving van het complex	Boekwaarde 1-1-2020	Vemeer- deringen	Veminde- ringen	Boekwaarde 31-12-2020	Geraamd eind resultaat
Hooghkamer					
. faciliterend	2.056.811	3.470.588	6.801.788	-1.274.389	1.036.217
. in exploitatie	-208.579	94.577	0	-114.002	9.633
subtotaal	1.848.232	3.565.165	6.801.788	-1.388.391	
in exploitatie: Bloementuin	2.532.911	1.183.666	4.510.935	-789.681	-259.012
in exploitatie: Gemeentewerf	0	0	0	0	0
totaal	4.381.143	4.748.831	11.312.723	-2.178.072	
Omschrijving van het complex	Boekwaarde 1-1-2020	Vemeerde- ringen	Veminde- ringen	Boekwaarde 31-12-2020	Prijs per m2
Hoofdstraat/Langeveld	1.868.326	46.708	0	1.915.034	53

* Voor het verlies van het faciliterende deel van Hooghkamer is in de balans een voorziening opgenomen. De waarde van de voorziening bedraagt € 961.690 en het geraamde eindresultaat van het faciliterende deel Hooghkamer is € 1.147. 804. In de jaarrekening 2019 zal het geraamde eindresultaat van het faciliterende deel Hooghkamer opnieuw worden beoordeel, waarop de voorziening mogelijk wordt aangepast.

Vermeerderingen zijn kosten die gemaakt worden voor onder meer verwerven gronden, bouwrijpmaken, bestemmingsplan, planschade etc.

Verminderen zijn opbrengsten door verkoop grond, bijdragen projectontwikkelaar, subsidie etc.

Sturing en verantwoording

De betrokken portefeuillehouders worden periodiek geïnformeerd over belangrijke ontwikkelen. Bij grote plannen/ proceswijzigingen wordt ook de raad geïnformeerd.

3.8 Paragraaf Duurzaamheid

(Beleid)context

Op zowel mondiaal, landelijk, regionaal als lokaal niveau ziet men steeds meer de urgentie en noodzakelijkheid om duurzaamheid in onze samenleving te verankeren. Inmiddels zijn er op verschillende schaalniveaus concrete afspraken gemaakt: het Nationaal Energieakkoord (2013), het klimaatakkoord Parijs (2015), het Energieakkoord Holland Rijnland (2017), het Nationale Klimaatakkoord (2019) en het Convenant Aardgasvrij (2018). Daarnaast zijn het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en het Rijksbrede programma Circulaire Economie in werking getreden en is een Deltaplan Biodiversiteit opgesteld.

In Teylingen hebben we in 2019 een nieuwe beleidsplan 2019-2022 opgesteld. Sleutelonderdeel voor de realisatie van de zo nodige versnelling en opschaling van onze duurzame ambities is Meermaker Teylingen.

Duurzaamheidsdoel en brede benadering

Teylingen wil in 2030 100% duurzaam zijn als gemeentelijke organisatie. Daarmee legt de gemeente de lat hoog. Momenteel staan we op 21^e plaats van de TELOS-ranglijst van duurzame gemeentelijke organisaties. We ambiëren een top-10 positie.

Energieakkoord Holland Rijnland 2017- 2025

Teylingen heeft het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 in 2017 ondertekend.

Hierin is de gezamenlijke ambitie gesteld om in 2050 energieneutraal te zijn. De definitie van energieneutraal die hierbij gehanteerd wordt, is: het energieverbruik binnen de regio wordt volledig gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen, waarvan minstens 80% uit onze eigen regio komt. De resterende 20% wordt ingevuld door onder andere restwarmte of geothermie uit de nabijheid van onze regio.

Brede benadering

Behoud van natuur, beschikbaarheid van grondstoffen, energie, gezondheid en kwaliteit van het bestaan van vele mensen zijn mondiale vraagstukken. De gemeente Teylingen ziet dat en wil zijn verantwoordelijkheid nemen. Dat vraagt aandacht en actie gericht op duurzame ontwikkeling in brede zin: beheer, behoud en ontwikkeling van ecologische, economische en sociale waarden

Wij gaan dus uit van duurzaamheid in brede zin: sociale, fysieke en economische duurzaamheid moeten op harmonieuze wijze gecombineerd worden. Het gaat om de combinatie van de drie P's: *people, planet* en *profit*. De gedachte is dat als deze drie aspecten in evenwicht zijn, er sprake is van een echt duurzame ontwikkeling. Uitgangspunt bij duurzame ontwikkeling is, dat in behoeften van de huidige generatie wordt voorzien zonder dat daarmee de behoeften van toekomstige generaties in gevaar worden gebracht. We sluiten als gemeente daarom aan bij de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen die door de VN zijn vastgesteld. Nederland is ondertekenaar van deze doelstellingen.

Duurzaamheid in relatie tot de programma's van de gemeente

Het is onmiskenbaar dat duurzame ontwikkeling maatschappelijk gedragen moet worden, betrokkenheid van inwoners, bedrijven en instellingen is erg belangrijk. Veel zal afhangen van de inzet van de gemeente zelf maar evenzeer van maatschappelijke partners zoals bewoners, ondernemers en instellingen als zorg en onderwijs.

Dit doen wij aan de hand van de volgende strategie:

- Teylingen investeert in de versnelling van opschaling van duurzame ontwikkelingen door een **duurzaamheidsmaatschappij Teylingen** op te richten. Zo wil de gemeente kracht en snelheid geven aan de realisatie van onze ambitie, samen met inwoners, lokale bedrijven en andere partners. Dat doen we door

innovatieve bedrijven te ondersteunen, een informatiepunt op te zetten voor inwoners en ondernemers en de uitvoeringsplannen van de gemeente op te pakken.

- De gemeente **stimuleert en faciliteert** bewoners, bedrijven, bezoekers, maatschappelijke partners, buurtgemeenten, regionale samenwerking, om actief te werken aan een duurzame samenleving. Met kennis, met netwerken, met geld waar dat effectief bijdraagt aan onze duurzame doelstellingen.
- De gemeente **benut haar verbindingen en relaties** waar mogelijk om duurzaamheid bij alle partnerpartijen te bevorderen. Bijvoorbeeld met woningcorporaties waarmee we willen samenwerken aan de verduurzaming van sociale huurwoningen.
- Duurzaamheid is een speerpunt en meetlat bij alles wat de gemeente doet. Het is daarom belangrijk om **duurzaamheid te integreren in Teylingen** en daarmee ook terug te laten komen in de verschillende onderdelen van de begroting.

Budgetten

Met de komst van Meermaker Teylingen zal een nieuw plan en een nieuwe samenwerking worden ingericht, ook financieel. Bij de budgettering zal hiermee rekening gehouden worden.

Eventuele investeringsmaatregelen die voortvloeien uit de duurzaamheidsagenda Teylingen 2016-2018 of het nieuwe plan, worden separaat aan de raad voorgelegd. Ook onvoorziene projecten worden separaat in de kadernota en begroting opgevoerd.

Rapportage

Jaarlijks wordt een rapportage opgesteld over de bereikte resultaten. Op basis daarvan kunnen de plannen waar nodig worden bijgesteld, omdat ontwikkelingen rondom duurzaamheid snel gaan.

4 Financiële begroting

De financiële begroting heeft de volgende doelen:

- autorisatie: na vaststellen door de gemeenteraad goedkeuring geven aan het doen van uitgaven;
- allocatie: keuzes maken voor welke taken de middelen worden ingezet;
- inzicht: verschaffen van inzicht in de financiële begroting (ook op lange termijn).

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn eisen gesteld aan de specifieke informatie die moet zijn opgenomen in de financiële begroting. De bedoeling hiervan is om de transparantie van de gemeentelijke begroting te verhogen. Deze verplichte onderwerpen zijn de uitgangspunten voor de structuur van de programmabegroting.

- Het overzicht van baten en lasten in de begroting
- De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.
- de bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.

Financieel overzicht van baten en lasten

Grondslagen begroting en meerjarenraming

1. Loon en prijsontwikkelingen

Uitgangspunt is dat voor zowel de baten als de lasten in de meerjarenraming 2020-2023 het loon- en prijspeil van het begrotingsjaar 2019 wordt gehanteerd (tenzij op onderdelen andere concrete informatie voorhanden is). Verder wordt de meerjarenbegroting, vanaf 2021, in constante prijzen opgesteld. Dit is bij veel gemeenten een gebruikelijke methodiek. De waarde daarvan is des te groter in de huidige en snel veranderende macro-economische omstandigheden waarin de voorspellende waarde voor de jaren na het begrotingsjaar afneemt. Hiervoor wordt gehanteerd de inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex volgens het Centraal Economisch Plan van 2019. Deze bedraagt 2,5 % voor 2020, zonder automatische toekenning van compensatie.

2. Ontwikkeling geld- en kapitaalmarkt

De rente op de geldmarkt wordt geraamd op 0,25 % en voor de kapitaalmarkt op 1 %. De omslagrente blijft gehandhaafd op 0 %.

3. Belastingen en retributies

Voor belastingen en rechten wordt het inflatiepercentage aangehouden dat voortvloeit uit de CPB-publicaties; dat wil zeggen 2,3 %. Voor heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt is 100 % kostendekkendheid. De belastingvoorstellen worden in december door de raad definitief vastgesteld.

4. Vervallen precariobelasting kabels en leidingen

Het kabinet heeft de precariobelasting op nutsbedrijven afgeschaft. Per 1 januari 2022 mogen gemeenten deze belasting niet meer heffen op nutsbedrijven. Het tarief is door het Rijk bevroren per 10 februari 2016 op het geldende tarief van € 4,56 per meter. Het afschaffen van de precariobelasting levert voor alle gemeenten die door deze maatregel worden getroffen een financieel probleem op. Door het Rijk wordt op geen enkele wijze een financiële compensatie verstrekt voor het vervallen van de mogelijkheid om op deze wijze gemeentelijke inkomsten te genereren.

5. Verbonden partijen

De verbonden partijen stellen individueel een begroting op. Voor de meeste gemeenschappelijke regelingen

volgen wij het percentage dat sinds het begrotingsjaar 2012 wordt vastgesteld in samenspraak met alle betrokken buurgemeenten in het samenwerkingsgebied Holland Rijnland. Voor het jaar 2020 is de toegestane prijsindexatie voor beloning werknemers 3,2% en 1,50% voor materiële uitgaven.

6. Werkorganisatie HLTsamen

De effecten van beleidsbeslissingen bij de vaststelling van de gemeentebegroting op de werkorganisatie HLTsamen worden, indien van toepassing, als besispunt in de programmabegroting zichtbaar.

In dit verband mag ook niet onvermeld blijven dat de besparingen binnen de HLT-organisatie een gunstig effect hebben op de financiële positie van Teylingen. Voor het begrotingsjaar 2020 betekent dat, dat ten opzichte van de start van HLTsamen een besparing is bereikt van € 900.000,-.

Financieel meerjarenperspectief tot aan de begroting 2020

De begrotingscyclus is gestart met het meerjarenperspectief dat opgenomen is in de Kadernota 2020-2023, die in juni door de gemeenteraad van Teylingen is vastgesteld. Daarna is de meicirculaire 2019 door het college uitgebracht. Op basis van de vastgestelde Kadernota en de meicirculaire is de meerjarenbegroting 2020-2023 geactualiseerd. Dit leverde een begroting met een negatief saldo op. Vervolgens zijn om de in- en uitgaven niet alleen in 2020 maar ook de jaren daarna in balans te krijgen, keuzes gemaakt. Zo is de begroting 2020-2023 stap voor stap tot stand gekomen. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de stappen die zijn gezet vanaf de kadernota tot aan de actualisatie van de meerjarenbegroting voor het dekkingsplan.

In de paragraaf 1.4. wordt het dekkingsplan nader toegelicht.

	2020	2021	2022	2023
Stap 1: Saldo meerjarenbegroting bij kadernota 2020	-143	-344	-1.124	-931
Algemene uitkering Meicirculaire	-834	-829	-1.490	-1.482
Stap 2: Saldo meerjarenbegroting na meicirculaire	-977	-1.173	-2.614	-2.413
Actualisatie meerjarenbegroting na kadernota	-27	320	354	565
<i>Nieuwe voorstellen:</i>				
Kosten omgevingswet	-150			
Budget voor 75 jaar bevrijding 4-5 mei	-25			
Coördinator BRO (BasisRegistratie Ondergrond)	-45	-45	-45	-45
Stap 3: Saldo meerjarenbegroting na actualisatie en nieuwe voorstellen	-1.224	-898	-2.305	-1.892
4. Dekkingsplan:				
1. Verwerven van extra inkomsten	120	210	410	410
2. Inruilen oud voor nieuw	53	100	200	385
3. Verminderen van kosten	956	889	786	741
4. Bij uitzondering inzetten van algemene reserve	100	100	264	264
Stap 4: Dekkingsplan	1.229	1.300	1.661	1.801
Stap 5: Saldo meerjarenbegroting na dekkingsplan	5	401	-645	-92

Meerjarenperspectief kadernota 2020-2023

Het meerjarenperspectief in de kadernota is het vertrekpunt voor de begroting 2020-2023. In dit meerjarenperspectief waren de raadsbesluiten tot en met april 2019 verwerkt, de uitgangspunten van de meerjarenbegroting 2020-2023, autonome ontwikkelingen en de structurele doorwerking van de activiteiten uit het collegeprogramma Vitaal Teylingen verwerkt.

Meicirculaire

Begin juni 2019 is de Kadernota vastgesteld. Daarop volgend is de meicirculaire 2019 verschenen. De meicirculaire informeert over:

1. omvang en verdeling van de algemene uitkering;
2. integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein;
3. decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds voor de jaren 2019 en verder.

Deze gegevens hebben geleid tot een negatieve bijstelling van het meerjarenperspectief 2020-2023.

De negatieve bijstelling wordt met name veroorzaakt door de verlaging van het landelijke BCF-plafond (BTW compensatiefonds).

Het tekort van het saldo van de meerjarenbegroting loopt op naar € 2,4 miljoen in 2023.

Meerjarenbegroting na actualisatie en nieuwe voorstellen

Na de Kadernota 2020 en de Meicirculaire 2019 hebben we de meerjarenbegroting 2020-2023 geactualiseerd. Het slechte financiële perspectief was daarbij aanleiding nog preciezer te begroten.

Overzicht van de budgettaire bijstellingen als gevolg van de actualisatie (x €1.000)

Actualisatie meerjarenbegroting na kadernota	2020	2021	2022	2023
Investeringsplan (IP)				
Doorrekenen van het investeringsplan	161	339	77	146
Actualisatie investeringsplan op basis van realistisch ramen	<u>271</u>	<u>293</u>	<u>190</u>	<u>131</u>
<i>Subtotaal</i>	432	631	267	276
Algemene uitkering meicirculaire				
Uitgaven bij taakmutatie algemene uitkering meicirculaire	-334	-236	-181	-87
Stelpost extra middelen jeugdzorg 2022 en 2023	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>450</u>	<u>450</u>
<i>Subtotaal</i>	-334	-236	269	363
Nieuwe voorstellen				
Kosten omgevingswet	-150			
Budget voor 75 jaar bevrijding 4-5 mei	-25			
Coördinator BRO (BasisRegistratie Ondergrond)	<u>-45</u>	<u>-45</u>	<u>-45</u>	<u>-45</u>
<i>Subtotaal</i>	-220	-45	-45	-45
Gemeenschappelijke regelingen				
Extra taken gemeenschappelijke regelingen	-132	-132	-132	-132
Aanpassing in begroting Holland Rijnland	<u>-106</u>	<u>-122</u>	<u>-122</u>	<u>-122</u>
<i>Subtotaal</i>	-238	-254	-254	-254
Overige				
Indexatie welzijnssubsidies 2019	-78	-78	-78	-78
Extra taak handhaving buitengebied t/m 2022				92
Realistisch ramen diverse budgetten	<u>192</u>	<u>257</u>	<u>150</u>	<u>166</u>
<i>Subtotaal</i>	113	178	71	179
Saldo mutaties Actualisatie meerjarenbegroting na kadernota	-247	275	309	520

Resultaat van de actualisatie was een groter tekort in 2020 en een afname van de tekorten in de jaren daarna. De bijstellingen zijn opgesplitst in 5 categorieën:

1. Investeringsplan
2. Algemene uitkering meicirculaire
3. Nieuwe voorstellen
4. Gemeenschappelijke regelingen
5. Correcties

1. *Investeringsplan (IP)*

Het investeringsplan is geactualiseerd op basis van de jaarrekening 2018 en de meerjarige doorrekeningen hiervan. Dit heeft geleid tot de bijstelling van de afschrijvingen.

Verder is het investeringsplan is grondig doorgenomen op basis van vier uitgangspunten:

- Individuele investeringen in de openbare ruimte moeten passen binnen de planning van de andere investeringen in het gebied/wijk;
 - Jaarlijks terugkerende investeringskredieten vanuit voorgaande jaren komen te vervallen en worden niet meer meegenomen naar toekomstige jaren;
 - Investeringskredieten vervallen als al een investeringsbedrag op totaalniveau is meegenomen;
 - Afstemming van investeringen op realistische planning en doorlooptijden.
- Over de verschillende jaren is hierdoor een bezuiniging bereikt van € 250.000 - € 600.000.

2. *Algemene uitkering meicirculaire*

In de meicirculaire 2019 van de algemene uitkering zijn verschillende veranderingen van taken benoemd. Deze nieuwe taken brengen extra kosten met zich mee.

Tabel 3: Extra kosten als gevolg van nieuwe taken (x €1.000)

	2020	2021	2022	2023
Re-integratie	107	46	56	70
Participatie	152	157	92	-16
Invoering Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg	33	33	33	33
Verhoging taalniveau statushouders	43	-	-	-
	334	236	181	86

In de meicirculaire van de algemene uitkering is verder extra budget opgenomen voor de jeugdzorg in 2020 en 2021. Voor de jaren 2022 en 2023 vallen deze extra middelen weg. Onduidelijk is wat een nieuw kabinet vanaf 2022 gaat besluiten over dit budget. Het ministerie van Binnenlandse Zaken, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de provinciale toezichthouders hebben afgesproken dat als de gemeenten hiervoor een stelpost opvoeren, zij deze accepteren.

3. *Nieuwe voorstellen*

Omgevingswet

De ontwikkelingen onder het programma Implementatie Omgevingswet dienen om aan de minimale wettelijke vereisten te kunnen voldoen die voortvloeien uit de Omgevingswet. De Omgevingswet heeft een integrale aanpak die alleen goed gerealiseerd kan worden met een bijgesteld dienstverleningsconcept, participatie en digitalisering. In 2020 is daarvoor geld beschikbaar in de begroting. In de loop van 2020 ontstaat meer zicht op de inhoud en benodigd budget en investeringen voor de Omgevingswet. In kadernota 2021 wordt dit uitgewerkt.

75 jaar bevrijding 4 en 5 mei

Komend jaar vieren wij op 4 en 5 mei 75 jaar bevrijding. Een budget van MINIMAAL € 25.000 is nodig om deze Bevrijdingsdag samen met de 4-5 comités vorm te geven.

Coördinator Basisregistratie Ondergronds (BRO)

In 2018 is de Wet Basisregistratie Ondergrond (BRO) in werking getreden. Deze wet verplicht elke gemeente gegevens over de geologische en bodemkundige opbouw van hun ondergrond te registreren. Bestuursorganen (o.a. gemeenten) zijn daarbij verplicht een Coördinator BRO in te stellen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft hiervoor een functiebeschrijving met een inschatting van het aantal fte's per bestuursorgaan opgesteld. Voor Hillegom, Lisse en Teylingen komt dit opgeteld neer tussen de 1,5 en 3 fte (bron: BZK). Doordat een aantal taken binnen HLTsamen efficiënter kunnen worden uitgevoerd, verwachten dat 1,0 fte voldoende is.

4. Gemeenschappelijke regelingen

Tabel 4 geeft een overzicht van de extra kosten als gevolg van taken en wijzigingen die zijn aangebracht in gemeenschappelijke regelingen Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden en Veiligheidsregio Hollands Midden (vastgesteld 6 juni 2019, gemeenteraad Teylingen).

Tabel 4: Extra taken gemeenschappelijke regelingen (x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023
RDOG herberekening bijdrage o.b.v. inwoners/kinderen	40	40	40	40
RDOG Veilig Thuis	61	61	61	61
RDOG Rijks Vaccinatie Programma (RVP)	10	10	10	10
VHRM Digitale transformatie	13	13	13	13
	132	132	132	132

Daarnaast is geconstateerd dat de bijdrage van Holland Rijnland in de afgelopen jaren niet juist is verwerkt in de Teylingse begroting. Dit wordt met deze mutatie hersteld en alsnog meegenomen.

5. Correcties

De indexatie van de welzijnssubsidies zijn bij het opstellen van de begroting 2019 per ongeluk niet meegenomen. Dit wordt met deze mutatie hersteld en alsnog meegenomen.

In de begroting van 2019 zijn extra middelen ingezet voor handhaving van het buitengebied. Deze extra middelen zijn beschikbaar gesteld tot en met 2022.

Deze uitgaven stonden ook opgenomen in de begroting 2023. Dit is gecorrigeerd.

Het college heeft de organisatie de opdracht gegeven om de beschikbare budgetten binnen Teylingen door te nemen en realistisch in te zetten. Dit heeft geleid tot positieve, maar ook negatieve bijstellingen van budgetten. Tabel 5 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 5: Financiële consequenties van hertoetsing van geraamde budgetten (x €1.000)

	2020	2021	2022	2023
Budget voor Wettelijke taak monitor energiebeheer	-20	-20	-20	-20
Correctie op inkomsten zonneweiden	4	88	-25	0
Doordecentralisatie Rijnlands KTS	-108	-108	-108	-108
Doordecentralisatie vergoedingen Vaart college	123	123	123	123
Jaarlijkse onderhoudskosten	67	67	67	67
Jaarlijkse storting reserve kunst	-30	-30	-30	-30
Kosten energieverbruik	-83	-82	-82	-82
Kostenneutraal riolering opnemen	-	-	12	46
Structureel ramen degeneratie inkomsten	65	65	65	65
Te hoge uitgaven verkiezingen opgenomen	90	45	45	
Te lage raming vergoedingen raadsleden	-34	-34	-34	-34
Vervallen stelpost indexatie prijsstijgingen kadernota 2020	50	50	50	50
Actualisatie huuropbrengsten	29	29	29	29
Overige	39	64	58	58
	192	257	150	164

Overzicht van baten en lasten

In onderstaand overzicht treft u voor de begrotingsjaren 2020-2023, in één totaaloverzicht, de raming van baten en lasten en de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma, inclusief de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, aan.

Bedragen x € 1.000

		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Programma 1. Prettig wonen voor iedereen	Lasten	-13.125	-31.876	-31.650	-22.063	-14.998	-14.258
	Baten	2.190	19.810	22.095	9.355	2.080	1.249
Saldo		-10.934	-12.067	-9.555	-12.708	-12.918	-13.009
Programma 2. Energiek en sociaal Teylingen	Lasten	-39.663	-37.261	-38.509	-38.263	-38.427	-38.303
	Baten	6.049	5.885	6.616	6.616	6.616	6.616
Saldo		-33.614	-31.375	-31.893	-31.648	-31.811	-31.687
Programma 3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Lasten	-1.051	-1.416	-1.959	-1.847	-1.845	-1.845
	Baten	400	334	336	336	336	336
Saldo		-651	-1.082	-1.623	-1.511	-1.508	-1.508
Programma 4. Duurzaam denken en doen	Lasten	-6.135	-6.298	-6.149	-6.287	-6.290	-6.235
	Baten	7.290	7.382	7.471	7.593	7.621	7.701
Saldo		1.154	1.084	1.322	1.306	1.331	1.465
Programma 5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Lasten	-3.966	-3.939	-4.162	-4.157	-4.138	-4.182
	Baten	1.867	716	1.472	1.284	722	722
Saldo		-2.099	-3.223	-2.690	-2.873	-3.416	-3.460
Saldo programma's		-46.144	-46.663	-44.439	-47.434	-48.322	-48.199
Algemene dekkingsmiddelen:							
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Saldo	41.553	43.096	44.616	44.635	44.777	45.134
Belastingen overig	Saldo	3.017	3.020	3.130	3.130	200	200
Overhead	Saldo	-8.363	-10.473	-9.131	-8.910	-8.724	-8.588
Overige baten en lasten	Saldo	63	753	101	264	300	269
OZB niet-woningen	Saldo	1.651	1.602	1.656	1.668	2.208	2.208
OZB woningen	Saldo	3.317	3.380	3.557	3.616	4.722	4.742
Parkeerbelasting	Saldo	12	11	11	11	11	11
Treasury	Saldo	3.247	1.415	1.416	1.496	1.510	1.510
Saldo algemene dekkingsmiddelen		44.497	42.804	45.356	45.910	45.004	45.486

Saldo voor resultaatbestemming		-1.647	-3.859	917	-1.524	-3.318	-2.713
Stortingen in reserves							
1. Prettig wonen voor iedereen	Lasten	-2.702	-2.923	-2.879	-63	-63	34
2. Energiek en sociaal Teylingen	Lasten	-486	0	-2.510	-15	-15	-63
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Lasten	0	0	0	0	0	0
4. Duurzaam denken en doen	Lasten	0	0	0	0	0	0
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Lasten	-55	0	-750	-562	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal stortingen in reserves		-3.243	-2.923	-6.139	-640	-78	-30
Onttrekkingen reserves							
1. Prettig wonen voor iedereen	Baten	2.398	2.507	1.141	1.141	1.071	1.022
2. Energiek en sociaal Teylingen	Baten	3.756	1.585	3.270	737	1.048	1.096
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Baten	0	655	475	385	385	385
4. Duurzaam denken en doen	Baten	0	71	100	100	100	0
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Baten	236	54	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	Baten	352	1.842	242	202	148	148
Totaal onttrekkingen uit reserves		6.742	6.714	5.228	2.565	2.751	2.651
Resultaat na bestemming		1.852	-68	5	401	-645	-91

In de bovenstaande tabel bedraagt het resultaat na bestemming van 2019 € 68.000 negatief. Het negatieve begrotingsresultaat - € 652.000 is bij de begrotingsbehandeling van 2019 ten laste van de algemene reserve gebracht

	2019
Saldo meerjarenbegroting 2019-2022	652
Onttrekking negatieve resultaat aan de algemene reserve	<u>652-</u>
	-
Begrotingswijzigingen 2019	
Beleidsbeheerplan civiele kunstwerken	75
1ste voortgangsrapportage	<u>144-</u>
	68-

Het negatieve begrotingssaldo van 2019 bedraagt dus zonder de toevoeging aan de algemene reserve € 720.000 negatief.

Verschillen tussen de begroting 2020 en de gewijzigde begroting 2019

1. Prettig wonen voor iedereen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	2.034	1.473	561
Totaal Gebiedsontwikkeling	2.034	1.473	561
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.171	2.729	442
Totaal Openbare ruimte	3.171	2.729	442
Thema Veiligheid			
Openbare orde en veiligheid	894	1.045	-150
Crisisbeheersing en brandweer	2.674	2.668	5
Totaal Veiligheid	3.568	3.713	-145
Thema Verkeer, vervoer			
Verkeer en vervoer	4.535	3.062	1.473
Parkeren	179	146	33
Recreatieve havens	401	369	32
Totaal Verkeer, vervoer	5.115	3.577	1.538
Thema Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	15.585	17.975	-2.391
Wonen en bouwen	2.404	2.183	221
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	17.989	20.159	-2.170
Totaal lasten	31.876	31.650	226
Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	0	0	0
Totaal Gebiedsontwikkeling			
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	131	131	0
Totaal Openbare ruimte	131	131	
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	217	241	-25

Openbare orde en veiligheid	58	38	20
Totaal Veiligheid	275	279	-5
Thema Verkeer, vervoer			
Verkeer en vervoer	51	116	-65
Parkeren	18	18	0
Recreatieve havens	31	61	-31
Totaal Verkeer, vervoer	100	195	-96
Thema Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	18.460	20.746	-2.286
Wonen en bouwen	844	744	100
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	19.304	21.490	-2.186
Totaal baten	19.810	22.095	-2.286
Saldo voor resultaatbestemming	-12.067	-9.555	-2.512
Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Toevoegingen reserves	-2.923	-2.879	-44
Onttrekkingen reserves	2.507	1.141	1.367
Totaal reserves	-416	-1.739	1.323
Saldo na resultaatbestemming	-12.483	-11.293	-1.189

Analyse verschillen begroting 2019-2020

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	561	Correctie herverdeling Holland Rijnland over juiste budgetten in 2020	185
		Lager budget voor Omgevingsvisie en MER	15
		Overhevelingen vanuit jaarrekening 2018 (opgenomen in 2019)	148
		Incidenteel budget Nieuwe Boekhorst	50
		Extra inhuur in 2019 eco. ontwikkelingen	60
		Extra geld voor Quick scan	15
		Onjuiste correctie op budget RO in 2020	80
		Overige	8
		subtotaal	561
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en recreatie	442	Dekkingsplan: essentaksterfte vervallen (2020)	60
		Overhevelingen jaarrekening 2018 (2019): speeltuinen en project groen dichterbij	280
		Dekkingsplan: Biodiversiteit	100
		Onderhoud buurtpark Molentocht (2020)	-90
		Incidenteel uitvoeren beleidsplan groen, 2019 hoger budget	35
		Diverse kleine mutaties	57
		subtotaal	442
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	5	Diverse kleine mutaties	5
Openbare orde en veiligheid	-150	Extra capaciteit voor BOA's/Handhaving	-197
		Toezicht Koudenhoorn vervallen	25
		Vrachtwagenparkeerplaats Voorhout is afgesloten	20
		overig	2
		subtotaal	-150
Thema verkeer en vervoer			
Verkeer en vervoer	1.473	eenmalige storting in de voorziening	550
		actualisatie bijdrage Holand Rijnland	536
		Onderzoeken verkeersbeleid afgerond	240
		onderhoud straatmeubilair	90
		onderzoek verkeersborden afgerond	32
		overig	25
		subtotaal	1.473
Parkeren	33	verlaging budget klein onderhoud	35
		overig	-2
		subtotaal	33
Recreatieve havens	32	besparingen leefomgeving	30
		overig	2
		subtotaal	32

Thema/ Taakveld	Vershil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Volkshuisvesting, rosv			
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-2.391	De lasten van de diverse woonlokatie verschillen per jaar. Zie ook de baten.	-2.391
		subtotaal	-2.391
Wonen en bouwen	221	Verbetermaatregelentrajec communiceren, organiseren en regie bij bouwprojecten (2019)	100
		Geraamde afschrijvingen voor voorbereidingskrediet schoolwoningen zijn in 2020 afgeboekt. Dit budget zal niet worden ingezet.	45
		Diverse incidentele onderzoeken in 2019	40
		overig	36
		subtotaal	221
Totaal lasten	226		
Baten			
Thema Gebiedsontwikkeling			
geen mutaties		geen mutaties	0
Thema Openbare ruimte			
geen mutaties		geen mutaties	0
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	-25	actualisatie verhuur gebouwen	25
Openbare orde en veiligheid	20	Verlaging budget leges APV en D&H	-20
Thema verkeer en vervoer			
Verkeer en vervoer	-65	Realistisch ramen degenartie- inkomsten	-65
Recreatieve havens	-31	actualisatie verhuur gebouwen	11
		hogere opbrengst leges	20
		subtotaal	-29
Thema Volkshuisvesting, rosv			
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-2.286	De baten van de diverse woonlokatie verschillen per jaar. Zie ook de lasten.	-2.286
Wonen en bouwen	100	Afbouw kostendekkendheid leges	100
		totaal thema	-2.186
Totaal baten	-2.287		
Subtotaal	-2.513		
Reserves			
Toevoegingen aan reserves	-44	Lagere opbrengst verkoop Langeveld wordt afgestort in reserve RIF	-44
Ottrekking aan reserves	1.367	2019: Omgevingsmanager bouwprojecten	100
		2019: Voorziening civiele werken	555
		2019: div. onderzoeken incidenteel	260
		2019: Overhevelingen jaarr. 2018	460
		Overige	-8
		subtotaal	1.367
Totaal reserves	1.323		
Totaal	-1.190		

2. Energiek en sociaal Teylingen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Thema Gezondheid & vitaliteit			
Sportaccommodaties	2.254	2.258	-4
Sportbeleid en activering	321	320	1
Volksgezondheid	1.219	1.465	-246
Totaal Gezondheid & vitaliteit	3.794	4.044	-250
Thema Kunst en Cultuur			
Media	780	828	-49
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	758	771	-13
Musea	49	37	11
Cultureel erfgoed	256	126	130
Totaal Kunst en Cultuur	1.842	1.763	80
Thema Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	2.113	2.106	7
Openbaar basisonderwijs	200	200	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.303	1.219	84
Totaal Onderwijs	3.616	3.525	90
Thema Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	3.348	3.213	136
Arbeidsparticipatie	346	469	-123
Inkomensregelingen	6.874	6.751	124
Begeleide participatie	2.472	2.576	-105
Maatwerkdienstverlening 18+	5.449	6.341	-892
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	379	464	-85
Wijkteams	2.062	1.986	76
Maatwerkdienstverlening 18-	6.373	6.668	-295
Geëscaleerde zorg 18-	705	709	-4
Totaal Sociaal domein	28.009	29.177	-1.168
Totaal lasten	37.261	38.509	-1.248

Baten	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Thema Gezondheid & vitaliteit			
Sportaccommodaties	218	224	-6
Sportbeleid en activering	0	0	0
Volksgezondheid	0	25	-25
Totaal Gezondheid & vitaliteit	218	249	-31
Thema Kunst en Cultuur			
Media	22	25	-3
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	178	181	-3
Musea	150	162	-11
Cultureel erfgoed	0	0	0
Totaal Kunst en Cultuur	350	368	-17
Thema Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	46	46	-1
Openbaar basisonderwijs	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	206	228	-21
Totaal Onderwijs	252	274	-22
Thema Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	273	297	-24
Arbeidsparticipatie	84	84	0
Inkomensregelingen	4.705	5.374	-669
Begeleide participatie	0	0	0
Maatwerkdienstverlening 18+	0	-33	33
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0
Wijkteams	3	3	0
Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0
Totaal Sociaal domein	5.065	5.724	-660
Totaal baten	5.885	6.616	-730
Saldo voor resultaatbestemming	-31.375	-31.893	518
Reserves			
	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Toevoegingen reserves	0	-2.510	2.510
Onttrekkingen reserves	1.585	3.270	-1.685
Totaal reserves	1.585	760	825
Saldo na resultaatbestemming	-29.791	-31.133	1.343

Analyse verschillen begroting 2019-2020

Thema / Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	84	Oplossingsrichting begroting 2020: verlagen budget Peuteropvang.	100
		Overige	-16
		subtotaal	84
Onderwijshuisvesting	7	Overige	7
		subtotaal	7
		Totaal thema	91
Thema gezondheid en vitaliteit			
Sportbeleid en activering	1	Overige	1
Sportaccommodaties	-4	Overige	-4
Volksgezondheid	-246	Verschuiving GHOR vanuit budget veiligheid.	-87
		Hogere lasten RDOG ivm indexering, toename inwoners, Veilig thuis.	-155
		Overige	-4
		subtotaal	-246
		Totaal thema	-249
Thema Kunst en cultuur			
Cultuurpresentatie, cultuurproductie, en cultuurparticipatie	-13	Overige	-13
		subtotaal	-13
Musea	11	Overige	11
Cultureel erfgoed	130	In 2019 incidenteel budget bijdrage restauratie Huys Warmond.	100
		In 2019 incidenteel budget voor archeologisch onderzoek.	16
		Overige	14
		subtotaal	130
Media	-49	Hogere kapitaallasten	-33
		Overige	-16
		subtotaal	-49
		Totaal thema	79
Thema Sociaal Domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	136	In 2019 incidenteel budget (overheveling vanuit 2018) voor project integratie statushouders.	110
		Overige	26
		subtotaal	136
Wijkteams	76	In 2019 incidenteel ontschottingsbudget.	96
		Overige	-20
		subtotaal	76
Inkomensregelingen	124	Lagere kosten bijstandsuitkeringen.	124
		subtotaal	124
Begeleide participatie	-105	Rijksbijdrage WSW is naar boven bijgesteld die wordt doorbetaald aan de gr KDB.	-105
		subtotaal	-105
Arbeidsparticipatie	-123	Rijksbijdrage reïntegratie is naar boven bijgesteld die wordt doorbetaald aan het SPW.	-123
Geescaleerde zorg 18-	-4	Overige	-4
		subtotaal	-4
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-85	Stijging kosten verstrekkingen rolstoelen, woonvoorzieningen.	-85
Maatwerkdienstverlening 18-	-295	Indexatie 2020 begroting Jeugdzorg.	-286
		Overige	-9
		subtotaal	-295
Maatwerkdienstverlening 18+	-892	Stijging kosten vervoervoorzieningen.	-92
		Stijging kosten hulp bij het huishouden.	-195
		Terug lopende baten programma Zorg ISD.	-90
		Wijziging interne verdeling overhead/exploiatiekosten.	-166
		Invoering Wvggz	-33
		Stijging kosten begeleiding.	-291
		Overige	-25
		subtotaal	-892
		totaal thema	-1.168
Totaal lasten	-1.247		-1.247

Baten			
Thema gezondheid en vitaliteit			
Sportaccommodaties	-6	Overige	6
Volksgezondheid	-25	Overige	25
Thema Kunst en Cultuur			
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-3	Overige	3
Media	-3	Overige	3
Musea	-11	Overige	11
Thema Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-21	Overige	21
Onderwijshuisvesting	-1	Overige	1
Thema Sociaal Domein			
Inkomensregelingen	-669	Stijging Rijksbijdrage BUIG.	669
Maatwerkdienstverlening 18+	33	Overige	-33
Samenkracht en burgerparticipatie	-24	Overige	24
Wijkteams			
Totaal baten	-730		730
Subtotaal	517		

Reserves			
Storting in reserves	2.510	vorming dekkingsreserve sportpark Elsgeest.	2.495
		subtotaal	2.495
Onttrekking aan reserves	-1.685	vorming dekkingsreserve sportpark Elsgeest.	-2.495
		Overhevelingen 2018	607
		In 2019 onttrekking bijdrage restauratie Huys Warmond.	100
		In 2019 onttrekking communicatie, organisatie en regie op bouwprojecten.	100
		Praktijkondersteuner Jeugd 2020	-29
		Pilots preventie en vroegsignalering	-25
		In 2019 Tijdelijk fonds Jeugdhulp	92
		Overige	-35
		subtotaal	-1.685
Totaal reserves	825		810
Totaal	1.342		

3. Ondernemend en bruisend Teylingen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Thema Bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	25	0	25
Totaal Bedrijventerreinen	25		25
Thema Centrumontwikkeling			
Economische promotie	139	162	-23
Totaal Centrumontwikkeling	139	162	-23
Thema Regionale economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	72	86	-14
Economische ontwikkeling	1.180	1.712	-532
Totaal Regionale economie	1.252	1.798	-545
Totaal lasten	1.416	1.959	-543
Baten	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Thema Bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen			
Thema Centrumontwikkeling			
Economische promotie	123	123	0
Totaal Centrumontwikkeling	123	123	
Thema Regionale economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	81	83	-2
Economische ontwikkeling	130	130	0
Totaal Regionale economie	211	213	-2
Totaal baten	334	336	-2
Saldo voor resultaatbestemming	-1.082	-1.623	541
Reserves	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	655	475	180
Totaal reserves	655	475	180
Saldo na resultaatbestemming	-427	-1.148	721

Analyse verschillen begroting 2019-2020

Thema/ Taakveld	Vershil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	25	Project digitale bereikbaarheid in naar verwachting in 2019 afgerond.	25
Thema centrum ontwikkeling			
Economische promotie	-23	Visie / beleid verblijfsrecreatie (dekking Algemene Reserve)	-20
		Overige mutaties	-3
		subtotaal	-23
Thema regionale economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-14	Geen bijzonderheden	
Economische ontwikkeling	-532	Ontwikkelen centrumvisie in 2019.(dekking Algemene reserve).	163
		Reclamebeleid wordt in 2019 afgerond.	17
		Actualisatie/ allocatie bijdrage aan Holland Rijnland	-751
		Uitwerken regionale visies bedrijfsterreinen en kantoren wordt in 2019 uitgevoerd.	25
		Actualisatie bijdrage aan HLTsamen	14
		subtotaal	-532
Totaal lasten	-544		-550
Baten			
Thema centrum ontwikkeling		Geen mutaties	0
Thema regionale economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-2	Overige mutaties	2
Totaal baten	-2		2
Subtotaal	542		
Reserves			
Storting in reserves			
Ontrekking reserve	180	2019: Ontwikkelen centrumvisie	150
		2019: Overhevelingen jaarrekening 2018	60
		2020: Ontwikkelen visie promotie en verblijfsrecreatie	-30
Totaal reserves			180
Totaal	722		

4. Duurzaam denken en doen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Thema Milieu			
Milieubeheer	1.306	1.252	54
Riolering	2.115	2.029	86
Afval	2.871	2.862	9
Begraafplaatsen en crematoria	6	6	0
Totaal Milieu	6.298	6.149	149
Totaal lasten	6.298	6.149	149
Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Thema Milieu			
Milieubeheer	0	0	0
Riolering	2.859	2.963	-103
Afval	4.523	4.508	15
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0
Totaal Milieu	7.382	7.471	-88
Totaal baten	7.382	7.471	-88
Saldo voor resultaatbestemming	1.084	1.322	-238
Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	71	100	-29
Totaal reserves	71	100	-29
Saldo na resultaatbestemming	1.155	1.422	-267

Analyse verschillen begroting 2019-2020

Thema/Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema milieu			
Riolering	86	onderzoek in het kader van het IAWKP is afgerond	€ 69
		overig	€ 17
		subtotaal	€ 86
Afval	9	Hervedeling bijdrage aan HLTsamen verlaagd.	€ 9
Milieubeheer	54	Warmtevisies zijn in 2019 opgesteld.	€ 40
		Verlaging budget duurzaamheid (dekkingsplan)	€ 100
		Ophoging gemeentelijke bijdrage aan Omgevingsdienst West Holland	-€ 90
		Overige mutaties	-€ 5
		subtotaal	€ 54
Totaal lasten	149		€ 149
Baten			
Thema milieu			
Riolering	-103	Hogere inkomsten door doorrekening stijging aantal woningen	
Afval	15		
		subtotaal	
Totaal baten	-88		€ 0
Subtotaal	-237		
Reserves			
Storting in reserves		geen mutaties	
Onttrekking aan reserves	-29	2019: Overhevelingen jaarrekening 2018	€ 46
		Onderzoek alternatieve duurzame maatregelen	€ 25
		Werkbudget duurzaamheid	-€ 100
			-€ 29
Totaal reserves	-29		
Totaal	-266		

5. Modern bestuur optimale dienstverlening

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Thema Dienstverlening			
Beheer overige gebouwen en gronden	331	418	-88
Burgerzaken	2.002	1.858	143
Totaal Dienstverlening	2.332	2.277	56
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	1.606	1.885	-279
Totaal Regionale samenwerking	1.606	1.885	-279
Totaal lasten	3.939	4.162	-223
Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Thema Dienstverlening			
Beheer overige gebouwen en gronden	80	832	-751
Burgerzaken	635	640	-5
Totaal Dienstverlening	716	1.472	-756
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	0	0	0
Totaal Regionale samenwerking			
Totaal baten	716	1.472	-756
Saldo voor resultaatbestemming	-3.223	-2.690	-533
Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	2019-2020
Toevoegingen reserves	0	-750	750
Onttrekkingen reserves	54	0	54
Totaal reserves	54	-750	804
Saldo na resultaatbestemming	-3.169	-3.440	271

Analyse verschillen begroting 2019-2020

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema dienstverlening			
Burgerzaken	143	In 2020 vinden geen verkiezingen plaats	€ 90
		Herverdeling bijdrage aan HLT Samen	€ 53
		subtotaal	€ 143
Beheer overige gebouwen en gronden	-88	Verhoging energiekosten gebouwen	-€ 35
		Storting voorziening onderhoud gebouwen	-€ 29
		Overige	-€ 24
		subtotaal	-€ 88
Thema regionale samenwerking			
		Contributie VNG vanuit HLTsamen	-€ 165
		Actualisatie salarissen Griffie	-€ 15
		Norm elektronische installaties gem.	€ 19
		Actualisatie salarissen Raad	-€ 42
		Actualisatie bijdrage Holland Rijnland	-€ 80
		Overige	€ 4
Bestuur	-279	Totaal thema	-€ 279
Totaal lasten	-224		
Baten			
Thema dienstverlening			
Burgerzaken	-5	Overige	
Beheer overige gebouwen en gronden	-751	Verkoop Kastanjehof	-€ 750
Thema regionale samenwerking			
Geen mutaties			
Totaal baten	-756		
Subtotaal	-532		
Reserves			
Storting in reserves	750	2020: Verkoop Kastanjehof naar dekkingsreserve Sportpark Elsgeest	
		2019: Bestuurlijke omgevingsanalyse	€ 35
		2019: overheveling jaarrekening 2018	€ 19
Onttrekking aan reserves	54		€ 54
Totaal reserves	804		
Totaal	272		

Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Thema Algemene middelen			
Overhead	10.588	9.265	1.323
Treasury	694	655	39
OZB woningen	251	251	0
Belastingen overig	0	0	0
Parkeerbelasting	0	0	0
Overige baten en lasten	-707	-106	-601
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0
OZB niet-woningen	251	251	0
Mutaties reserves	0	0	0
Totaal Algemene middelen	11.076	10.315	761
Totaal lasten	11.076	10.315	761
Baten	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Thema Algemene middelen			
Overhead	115	134	-19
Treasury	2.109	2.071	38
OZB woningen	3.631	3.808	-177
Belastingen overig	3.020	3.130	-110
Parkeerbelasting	11	11	0
Overige baten en lasten	46	-5	51
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	43.096	44.616	-1.519
OZB niet-woningen	1.853	1.907	-54
Totaal Algemene middelen	53.881	55.671	-1.791
Totaal baten	53.881	55.671	-1.791
Saldo voor resultaatbestemming	42.804	45.356	-2.552
Reserves	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	2019-2020
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.842	242	1.600
Totaal reserves	1.842	242	1.600
Saldo na resultaatbestemming	44.647	45.598	-951

Analyse verschillen begroting 2019-2020

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Algemene middelen			
Treasury	39	Geen bijzonderheden	
Overhead	1.323	Dit wordt met name veroorzaakt door een lagere bijdrage HLTsamen en het budget voor frictiekosten en huis op orde HLT in 2019.	
Overige baten en lasten	-601	Betreft een correctie in de bijdrage voor HLTsamen. Incombinatie met overhead bezien.	
Totaal lasten	761		
Baten			
Thema Algemene middelen			
Algemene uitkeringen en overige uitkering gemeentefonds	-1.519	Hogere algemene uitkering door taakmutaties en compensatie prijs en loonontwikkeling GR's verlopen nu via de algemene uitkering.	
Belastingen overig	-110	Dit betreft de hondenbelasting (100) en inflatie (2,2%)	
Overhead	-19	Geen bijzonderheden	
Overige baten en lasten	51	Geen bijzonderheden	
OZB niet-woningen	-54	Hogere inkomsten door inflatiestijging 2,2% en meer woningen	
OZB woningen	-177	Hogere inkomsten door inflatiestijging 2,2% en meer niet-woningen	
Treasury	38		
Totaal baten	-1.790		€ 0
	-2.551		
Reserves			
Storting in reserves	-	Geen mutaties	
Onttrekking aan reserves		Resultaat 2019	€ 652
		HLT Frictiekosten 2018	€ 147
		Overhevelingen jaarrekening 2018	€ 753
	1.600	IZA Reserve vrijval in 2019	€ 48
			€ 1.600
Totaal reserves	1.600		€ 1.600
Totaal	-951		

Overzicht van incidentele baten en lasten

Bedragen x 1.000

bedragen x 1.000								
Incidentele baten en lasten (= nadeel)	Begroting		Begroting		Begroting		Begroting	
	2020		2021		2022		2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma 1: Prettig wonen voor iedereen								
- Impulsen uitvoeren beleidplan groen	-68							
- Woningbehoeftenonderzoeken Woon	-7		-7					
- Realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen	-70		-70					
- Omgevingsvisie en MER	-55		-40					
- Handhaving buitengebied	-92		-92		-92			
- Pilot zorg en veiligheid jeugd	-13							
- Ondernijning	-94		-94					
- Dekking via algemene reserve		70		70				
- Pilot Ondernijning (2019-2020) d.m.v. een ondernijningstafel			-48					
- Verkoop Langeveld		2.816						
- Storten verkoop Langeveld in RIF	-2.816							
- Verkoop gemeentelijke eigendommen		750		562				
- Storten in dekkingsreserve Sportpark Elsgeest	-750		-562					
Subtotaal programma 1	-3.965	3.636	-913	632	-92	-	-	-
Programma 2: Energiek en sociaal Teylingen								
- Pilot zorg- en veiligheid jeugd	-13							
- Realiseren van een bewegingsvriendelijke openbare ruimte	-25		-25					
- Zorg en Veiligheidstafel	-59							
- Impuls ambities Sociaal Domein	-193							
- Opstellen cultuur historische waarden kaart	-40							
- Pilots preventie en vroegsignalering	-25							
- Praktijkondersteuner Jeugd	-29		-29					
- Dekking via algemene reserve		285		54				
Subtotaal programma 2	-384	285	-54	54	0	0	0	0
Programma 3 : Ondernemend en bruisend Teylingen								
- Stimuleren en ondersteunen ondernemer bij innovatie, verduurzaming, veilig ondernemen.	-20							
- Ruïne van Teylingen	-40							
- Ontwikkelen visie oppromotie Warmond, Sassenheim en Voorhout	-10							
- Ontwikkelen van een visie op verblijfsrecreatie	-20							
- Dekking via algemene reserve		90						
Subtotaal programma 3	-90	90	0	0	0	0	0	0
Programma 4: Duurzaam denken en doen								
- Werkbudget Duurzaamheid	-100		-100		-100			
- Uitvoeringsprogramma integraal afvalwaterketen	-20		-20					
Subtotaal programma 4	-120	0	-120	0	-100	0	0	0
Programma 5: Modern bestuur optimale dienstverlening								
- Opstellen meerjarenonderhoudsplan	-45							
- 75 jaar bevrijding, 4-5 mei	-25							
- Rekenkamercommissie € 1,- per inwoner	-37							
Subtotaal programma 5	-107	0	0	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen								
- Kosten omgevingswet	-150							
- Pilots waarin inwoners samen vooraf met de gemeente	-40							
- Versterken communicatie met wijken, ondernemers	-54		-54					
- Dekking via algemene reserve		94		54				
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	-244	94	-54	54	0	0	0	0
Totaal incidentele baten en lasten	-4.910	4.105	-1.141	740	-192	-	-	-

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Ten gunste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Omschrijving	inc./str.
Dekkingsreserve openbare verlichting	-61	-63	-63	-63	34	Toevoeging besparing elektriciteitskosten aan	s
Totaal programma 1	-61	-63	-63	-63	34		
Dekkingsreserve openbare verlichting					-48	Toevoeging besparing elektriciteitskosten aan	s
Totaal programma 2	0	0	0	0	-48		
Totaal stortingen reserves	-61	-63	-63	-63	-15		

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Omschrijving	inc./str.
Dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	83	83	83	83	83	Afschrijving brandweergarage Warmond en Park Rusthoff	s
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	732	732	732	732	732	Uitgaven Holland Rijnland	s
Algemene reserve	192	192	192	192	192	Dekking Beheer bruggen en tunnels (kadernota 2019)	s
Dekkingsreserve openbare verlichting	56	64	64	64	16	Dekking vervangen LED openbare verlichting	s
Totaal programma 1	1.063	1.071	1.071	1.071	1.022		
Dekkingsreserve Sportpark Elsgaest	-	-	-	365	365	Afschrijvingen sportpark Elsgaest	s
Dekkingsreserve openbare verlichting	-	-	-	-	48	Dekking vervangen LED openbare verlichting	s
Algemene reserve	146	146	146	146	146	Opvang Statushouders	s
Dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	537	537	537	537	537	Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	s
Totaal programma 2	683	683	683	1.048	1.096		
Algemene reserve	385	385	385	385	385	Economische agenda Duin en Bollenstreek	s
Totaal programma 3	385	385	385	385	385		
Dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	148	148	148	148	148	Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	s
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	148	148	148	148	148		
Totaal onttrekkingen uit reserves	2.278	2.286	2.286	2.651	2.652		

Structureel begrotingsevenwicht

Gemeenten moeten kunnen aantonen dat hun begroting in meerjarenperspectief structureel en materieel in evenwicht is. Uit onderstaande overzichten blijkt dat dit in de gemeenten Teylingen in alle jaren het geval is. Bedragen x €1.000

Programmanaam	Begroting 2020 Lasten	Begroting 2020 Baten	Begroting 2020 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-31.650	22.095	-9.555
2. Energiek en sociaal Teylingen	-38.509	6.616	-31.893
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.959	336	-1.623
4. Duurzaam denken en doen	-6.149	7.471	1.322
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-4.162	1.472	-2.690
Totale lasten en baten	-82.429	37.990	-44.439
Algemene dekkingsmiddelen	-1.025	55.537	54.512
Overhead	-9.265	134	-9.131
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-92.744	93.661	917
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-6.139	5.228	-912
Totaal incl. reserves	-98.884	98.888	5
Correctie incidentele baten en lasten	4.910	-4.105	805
Structureel resultaat begroting	-93.974	94.783	810

Programmanaam	Begroting 2021 Lasten	Begroting 2021 Baten	Begroting 2021 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-22.063	9.355	-12.708
2. Energiek en sociaal Teylingen	-38.263	6.616	-31.648
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.847	336	-1.511
4. Duurzaam denken en doen	-6.287	7.593	1.306
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-4.157	1.284	-2.873
Totale lasten en baten	-72.617	25.183	-47.434
Algemene dekkingsmiddelen	-783	55.628	54.846
Overhead	-9.044	134	-8.910
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-82.469	80.945	-1.524
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-640	2.565	1.925
Totaal incl. reserves	-83.109	83.510	401
Correctie incidentele baten en lasten	1.141	-740	401
Structureel resultaat begroting	-81.968	82.770	802

Programmanaam	Begroting 2022 Lasten	Begroting 2022 Baten	Begroting 2022 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-14.998	2.080	-12.918
2. Energiek en sociaal Teylingen	-38.427	6.616	-31.811
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.845	336	-1.508
4. Duurzaam denken en doen	-6.290	7.621	1.331
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-4.138	722	-3.416
Totale lasten en baten	-65.697	17.375	-48.322
Algemene dekkingsmiddelen	-733	54.486	53.753
Overhead	-8.858	134	-8.724
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-75.313	71.995	-3.318
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-78	2.751	2.673
Totaal incl. reserves	-75.391	74.746	-645
Correctie incidentele baten en lasten	192	-	192
Structureel resultaat begroting	-75.199	74.746	-453

Programmanaam	Begroting 2023 Lasten	Begroting 2023 Baten	Begroting 2023 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-14.258	1.249	-13.009
2. Energiek en sociaal Teylingen	-38.303	6.616	-31.687
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.845	336	-1.508
4. Duurzaam denken en doen	-6.235	7.701	1.465
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-4.182	722	-3.460
Totale lasten en baten	-64.823	16.624	-48.199
Algemene dekkingsmiddelen	-627	54.863	54.235
Overhead	-8.858	134	-8.724
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-74.333	71.620	-2.713
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-30	2.651	2.622
Totaal incl. reserves	-74.363	74.272	-91
Correctie incidentele baten en lasten	-	-	-
Structureel resultaat begroting	-74.363	74.272	-91

Uiteenzetting van de financiële positie

In de onderstaande overzichten gaan we in op een aantal verschillenanalyses. In grote lijnen worden de volgende verschillen aan u gepresenteerd:

- Financieel meerjarenperspectief tot aan de kadernota 2019, wijzigingen op het begrotingsresultaat in de kadernota 2019 na verwerking van het raadsbesluit
- Financieel meerjarenperspectief begroting 2019, mutaties ten opzichte van de kadernota 2019
- Verschillen tussen de begroting 2019 en de begroting na wijzigingen 2018

Geprognosticeerde balans

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte. Dit zorgt ervoor dat er meer aandacht is voor het EMU-saldo in de beleidsvoorbereiding, de sturing en beheersing.

Activa	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	149	241	203	179	169	159
materiële vaste activa						
met economisch nut	58.682	60.178	62.561	66.571	63.328	60.082
met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	13.425	14.194	17.154	19.994	19.703	19.073
met maatschappelijk nut	3.949	9.006	15.555	20.398	21.634	21.786
sub-totaal materiële vaste activa	76.056	83.378	95.270	106.963	104.665	100.941
financiële vaste activa						
len. aan openb. Lich., woningb., deelnem.	29.197	28.967	28.732	3.290	3.041	2.782
overige langlopende leningen	7.192	7.072	5.679	5.622	5.568	5.513
kapitaalvers trekkingen aan deelneming	277	290	290	290	290	290
bijdragen aan activa in eigendom derde	0	0	0	0	0	0
sub-totaal financiële vaste activa	36.666	36.329	34.701	9.202	8.899	8.585
Totaal vaste activa	112.871	119.948	130.174	116.344	113.733	109.685
VLOTTENDE ACTIVA						
onderhanden werk, gronden in exploitat	1.040	2.356	-851	-152	0	0
voorraad overige grond en hulps toffen	0	0	0	0	0	0
sub-totaal voorraden	1.040	2.356	-851	-152	0	0
vorderingen op openbare lichamen	11.573	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
vordering ivm faciliterend grondbeleid	1.615	2.057	-1.274	91	0	0
overige vorderingen	4.900	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
kortlopende uitzettingen	0	0	0	0	0	0
liquide middelen	233	500	500	500	500	500
overlopende activa	1.207	750	750	750	750	750
Totaal vlottende activa	20.568	16.663	10.125	12.189	12.250	12.250
Totaal generaal	133.439	136.611	140.299	128.533	125.983	121.935

Passiva	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
EIGEN VERMOGEN						
algemene reserves	63.706	60.447	56.783	55.782	54.960	54.237
bestemmingsreserves	24.370	23.897	28.537	27.614	25.763	23.864
nog te bestemmen resultaat	1.852	0	0	0	0	0
sub-totaal eigen vermogen	89.928	84.344	85.321	83.396	80.723	78.101
VOORZIENINGEN	9.525	10.153	8.018	7.178	6.470	5.932
VASTE SCHULDEN						
afgesloten	27.040	25.610	24.220	12.823	10.699	8.569
nog af te sluiten leningen				17.000	17.000	17.000
sub-totaal vaste schulden	27.040	25.610	24.220	29.823	27.699	25.569
Totaal vaste passiva	126.493	120.108	117.558	120.397	114.892	109.602
VLOTTENDE PASSIVA						
netto vlottende schulden	3.372	12.503	18.740	4.136	7.091	8.333
overlopende passiva	3.574	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal vlottende passiva	6.946	16.503	22.740	8.136	11.091	12.333
Totaal generaal	133.439	136.611	140.298	128.533	125.983	121.935

EMU saldo

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte. Dit zorgt ervoor dat er meer aandacht is voor het EMU-saldo in de beleidsvoorbereiding, de sturing en beheersing.

EMU saldo prognose (x € 1.000)						
			2020	2021	2022	2023
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan (+) cq onttrekking uit reserves (-)	-/+	917	-1.524	-3.318	-2.713
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	4.104	4.450	5.170	5.195
3	Bruto dotaties aan de voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	2.052	2.097	2.142	2.187
4	Uitgaven aan investeringen in (im) materiële vaste activa	-	25.615	16.465	3.058	1.656
5	De in mindering op 4 gebrachte bijdragen van Rijk, Provincie, EU en ov.	+	9.505	340	190	190
6a	Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	+	0	0	0	0
6b	Boekwinst op desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	-	0	0	0	0
7	Uitgaven aan aankoop van grond en uitgaven van bouwrijp maken	-	4.774	5.081	1.007	0
8a	Verkoopopbrengsten van grond	+	11.313	3.017	946	0
8b	Boekwinst op grondverkoop	-	0	0	0	0
9	Betalingen ten laste van voorzieningen	-	318	183	1.144	183
10	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-	0	0	0	0
	Geraamd EMU-saldo		-2.816	-13.349	-79	3.020

4.2.3 Investerings 2020-2023

Investerings	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Afschrijvings termijn	Besluit nodig van
	2019	2020	2021	2022	2023		
Programma 1 Energiek en sociaal Teylingen							
Voorbereidingskrediet uitbr.loc.st Antoniuslaan tbv Bolwerk	50.000					5	Gemeenteraad
Nieuwbouw IKC Sassenheim	86.600	3.564.003	3.564.002			40	Gemeenteraad
Sloop Leerpas 9 Warmond (Grond)	59.773					0	
Uitbreiding 4 extra lok Andreasschool		1.500.000				40	Gemeenteraad
Binnensportaccommodaties Teylingen	100.000					20	
Renovatie veld 5 VV Foreholte (kunstgrasveld)	36.000					10	
Renovatie veld 3 en 4 VV Foreholte (toplaag kunstgrasvelden vervangen)	350.000					10	
Vervanging drainage veld 3 en 4 VV Foreholte	13.000					20	
Omliggende bestrating veld 3 en 4 VV Foreholte	16.000					20	
Renovatie veld 1 VV Foreholte (vervangen toplaag) 2020		54.412				15	
Vervanging drainage velden VV Foreholte		14.000				20	
Ontsluiting sportpark Elsgeest		100.000				15	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Aankoop/compensatie	11.748					geen	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Infrastructuur verkeer	182.100	424.900				20	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Voorbereiding grondwerk		391.650	167.850			20	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Sportvelden			1.890.500			10	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Sportaccommodaties			525.000			40	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Trainings/sporthal			475.000			40	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:VAT-kosten	187.874	243.420	121.710			10	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Indexering	54.287	141.995	113.596			10	Eerder goedgekeurd
Subsidie investering tennisbanen SV Voorhout (tlv stelpost sport)	170.000					40	
Bouw nieuwe kleedkamers Ter Leede	100.000					40	
Tennispark STV op Roodemolenpolder, clubhuis	42.257					40	
Tennispark STV op Roodemolenpolder, parkeerplaatsen	80.153					20	
Reconstructie speelveld 1 KV TOP	114.120					10	
Reconstructie speelveld 2 KV TOP	114.120					10	
Renovatie veld 5 Ter Leede (toplaag, grasveld)	55.000					15	
Renovatie kunstgrasveld 3 KV TOP, toplaag	116.500					10	
Meubilair Roodemolenpolder		37.574				10	
Renovatie veld 2 sportpark Roodemolenpolder (toplaag)		248.575				10	
Renovatie veld 8 sportpark Roodemolenpolder (toplaag)		244.575				10	
Renovatie veld 9 sportpark Roodemolenpolder (toplaag)			253.795			10	
Renovatie veld 3 sportpark Roodemolenpolder (toplaag)		54.412				15	
Renovatie veld 1 SV Warmunda	54.000					10	
Renovatie veld 1 SV Warmunda, vervanging drainage	16.000					20	
Bouwkundige aanpassingen Volksuniversiteit Sassenheim (verhuizing)		50.000				25	
Aanpassing luchtbehandelingssysteem @HOK	5.849					15	
Bouwkundige aanpassingen nieuwe locatie Voedselbank	15.000					10	
Inrichting C.J.G. Sassembourg	75.746					25	
Huisvesting C.J.G. Voorhout	81.158					40	

Investerings	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Afschrijvings- termijn	Besluit nodig van
	2019	2020	2021	2022	2023		
Programma 2 Prettig wonen voor iedereen							
Project Narcissenlaan/Parklaan (BIE)	968.359	1.209.202	574.748	175.156		geen	
Project gemeentewerf Warmond	342.309					geen	
Project Hooghkamer, faciliterend	6.169.428	3.470.588	4.382.228	789.979		geen	
Project Hooghkamer, bouwgrond in exploitatie	777.459	94.577	124.369	41.370		geen	
Kapitaalbreng GOM	13.000					geen	
Rijke Groen-Blauwe Leefomgeving 2020,2021,2022 en 2023		800.000	400.000	200.000	200.000	20	
Uitvoeringsprogramma Leidse Ommelanden 2014-	5.000					20	
Herinrichting Kagerzoom, versterking natuur-en recreatiewaarden	1.296.797					20	
LO- Het Rondje Kaag, aanleg fietspaden	1.553.814	20.000				20	
LO- herinrichting Roodemolenpolder	228.890					20	
LO- Boterhuispolder fase 2	207.197					20	
Kanosafari Hollandse Plassen	80.000					30	
LO-Passantenplaatsen nabij station Sassenheim (sloepen, rondvaartboten)	316.352					30	
LO-Ruine van Teylingen, herinrichting omgeving	28.206					20	
Mobiele ontmoetingsplaatsen	15.000					10	
Gronden Hemmeerpolder	60.000					geen	Gemeenteraad
Project Noordelijke Randweg Uitvoering	8.888.826	7.000.000				40	Gemeenteraad
Planstudiefase HOV Teylingen (onderzoekkosten)	581.753					20	Gemeenteraad
GVVP V17 Herinrichting Oosthoutlaan		150.000	50.000			20	
GVVP B40 Bushalte Schoutenlaan bij P. van Slingerlandstraat		50.000	25.000			20	
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties GVVP V26		400.000	100.000			20	
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties 2021			50.000			20	
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties 2022				50.000	50.000	20	
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2020		100.000				20	
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2021			100.000			20	
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2022				100.000	100.000	20	
Reconstructie Zieldijk	1.197.480					20	Gemeenteraad
Herinrichting Platanenlaan/Essenlaan	31.084					20	
Herinrichting Kerklaan Lindelaan Sassenheim			144.000			20	Gemeenteraad
GVVP B13 Capaciteitsverruiming Rotonde Soldaatje (N433-N450)		350.000	350.000			20	Gemeenteraad
Herinrichting Herenweg Warmond	350.000	2.000.000	1.372.346			20	Gemeenteraad
Herinrichting Lommerlustlaan e.o.		850.000				20	Gemeenteraad
Herinrichting Johan Dixstraat e.o.		590.000				20	Gemeenteraad
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan wegen			510.000			20	Gemeenteraad
Herinrichting Boerhaavestraat Voorhout		180.000				20	Gemeenteraad
GVVP V50 Reconstructie kruising Bergomolaan-'s Gravendamseweg	100.000					20	Gemeenteraad
Herinrichting Oranje Nassaulaan Voorhout			225.000			20	Gemeenteraad
Herinrichting Prins Bernardstraat Voorhout			188.000			20	Gemeenteraad
Herinrichting Zuilhofstraat e.o. Sassenheim			270.175			20	Gemeenteraad
Herinrichting Kagerplein Sassenheim			400.000			20	Gemeenteraad
Inrichting en verharding Churchilllaan 2019	280.000					20	Gemeenteraad
Onderhoudswerkzaamheden Kievitspark en omgeving, Onderdeel wegen	30.000					20	
Vervangen bomen Bloemenschans Voorhout kosten wegen	36.000					20	
Taludtrappen viaduct Oosteinde/Stationslaan		185.000				20	Verder goedgekeurd
Schuitmaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwploeg 10397)		7.245				6	
Schuitmaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwploeg 10398)		7.245				6	

Investerings	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Afschrijvings- termijn	Besluit nodig van
	2019	2020	2021	2022	2023		
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwpluog 10399)		7.245				6	
Sneeuwpluog Villeton LMT 2x 1800 en 1x 2000		21.500				6	
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 1		22.500				6	
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 2		22.500				6	
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 3		22.500				6	
Zoutstrooier igloo 800 ltr 1		25.000				6	
Zoutstrooier igloo 800 ltr 2		25.000				6	
Zoutstrooier igloo 800 ltr 3		25.000				6	
Natzout menginstallatie	32.000					20	Erder goedgekeurd
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan ovl			100.000			20	Gemeenteraad
Reguliere vervangingen openbare verlichting			35.000			20	
Vervangingen Openbare verlichting obv beheerplan jaar 2018	50.397					20	
Vervangingen Openbare verlichting obv beheerplan jaar 2019 2020 2021 2022 en 2023	695.000	591.000	591.000	591.000	591.000	20	
VO St01a Steiger Raadhuis	101.710					30	Erder goedgekeurd
VO St6 steiger Kervelhof	15.180					30	
SA 0.06 brug Knorreburcherlaan	213.741					20	
VO 25 Brug Kivietspark	11.600					20	
Stootplaten bruggen Zieldk	50.000					20	
WA St 02a Steiger Heren Schouten		76.000				30	
WA St 04 Broekpolder pont		25.000				30	
WA St 05 Zieldk pont		26.000				30	
WA 07 Brug Veerpolder		42.000				20	
SA 0.03 Brug Mecklenburg		145.000				20	
SA 0.05 Brug Zuiderstraat		47.000				20	
VO 09 Brug Madeliefespad		71.000				20	
WA 22 Brug Schoonoord		23.000				20	
WA 29 Brug Broekmolen		55.000				20	
WA St 20 Steiger Zwanburg				78.050	78.050	30	
VO 12 Brug Kervelhof				28.220	28.220	20	
VO 18 Brug Kervelhof				53.750	53.750	20	
VO 21 Brug Munthof				48.380	48.380	20	
SA 0.08 brug Baanbrekersweg	76.701					20	
WA01 brug Oranie Nassaulaan	467.246					20	
WA01a brug Oranie Nassaulaan	36.970					20	
WA01b brug Oranie Nassaulaan	93.454					20	
SA2.02 Brug Trekschuit	60.000					20	
WA St 22 Steiger Zwanburg				45.000		30	
WA st17 Steiger Koudenhoorn			88.000			20	
WA NS 01 tunnel Oranie Nassaulaan	65.000					20	
Brug toegang kinderboerderij Kloosterwei Warmond	10.000					20	
Vervangen voetgangersbrug WA 17 Klinkenbergerplas Warmond					32.000	20	
GVVP V12 Toets essentiële herkenbaarheidskenmerken 2019	150.000					20	
GVVP V12 Toets essentiële herkenbaarheidskenmerken 2020		150.000				20	
GVVP V12 Toets essentiële herkenbaarheidskenmerken 2021			150.000			20	
GVVP V12 Toets essentiële herkenbaarheidskenmerken 2022				150.000	150.000	20	

Investerings	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Afschrijvings- termijn	Besluit nodig van
	2019	2020	2021	2022	2023		
VRI Paddoxlaan Warmond 2014		225.000				20	
GVVP V18 Herinrichten Hoofdstraat Noord Sassenheim			122.590	547.500		20	Gemeenteraad
GVVP V20 Verkeersmaatregelen Van Alkemadelaan en Narcissenlaan Sassenheim			50.000	450.000		20	
GVVP B38 Bushalten NS Station Voorhout		50.000	25.000			20	Eerder goedgekeurd
GVVP B40 bushalte Schoutenlaan		75.000	25.000			20	
Uitbreiding fietsenstallingen Station Sassenheim	150.000					40	
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2019	75.000					20	
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2020		75.000				20	
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2021			75.000			20	
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2022				75.000	75.000	20	
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2017		10.000				20	
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2018		10.000				20	
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2019		20.000				20	
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2020		20.000				20	
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2021			20.000			20	
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2022				20.000	20.000	20	
Vervangen duikers 2019,2020 en 2021	20.000	20.000	20.000			20	
Walbeschoeiing 2019,2020 en 2021	130.000	130.000	130.000			30	
Oevers Elskeesterweg Voorhout	50.000					30	
Onderhoudswerkzaamheden Kievitspark en omgeving en vervangen bomen, extra investering voor vervangen bomen (28 stuks) en herstellen groen (550m2)	18.522					20	
Herinrichting Antoniuslaan e.o. bomen	13.230					20	
Vervangen bomen Bloemenschans Voorhout	110.000					20	
Onslag ruimte Overbosch	6.000					1	
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan Groen			160.000			10	
Snoeihoutversnipperaars A 326 Di 3L41C TDR 2017				36.000		8	
Snoeihoutversnipperaars A 326 ZKX 2017				21.000		8	
Maaiarm tbv tractor		30.000				8	
Veiligheid Stationsgebieden	150.000					10	Gemeenteraad
Gemeentesloep 2021			30.000			10	
Zoutopslag aanpassen/harmoniseren/verv. afh. Ontwikk. milieustraat 2013	40.000					15	Eerder goedgekeurd
Zonnepanelen 4 locaties (zonneweides)	1.439.598	30.000				15	
Vervanging 15 ondergrondse containers 2018	70.043					10	Eerder goedgekeurd
Verdichtingsmachine milieustraat	71.500					15	
Vervanging 3 perscontainers milieustraat		60.000				5	
Investerings o.b.v. afvalbeleidsplan	500.000	500.000				25	Gemeenteraad
Herinrichting Phillippostr. (riolering) Sassenheim	76.141					60	
GVVP V18 Herinrichten Hoofdstraat Noord Sassenheim	32.500					60	Gemeenteraad
Verkeersmaatregelen Van Alkemadelaan en Narcissenlaan Sassenheim		420.000				60	Gemeenteraad
Herinrichting Kerklaan Lindelaan Sassenheim	67.000					60	Gemeenteraad
Vervangen mechanisch/elektrisch BBB Essenplein	55.202					15	Eerder goedgekeurd
Aansluiten panden op drukriolering Sassenheim 2020 en 2021			10.000	10.000		60	
Rioolverbetering J. Dixstraat en N. Damesstraat Sassenheim		408.000				60	
Rioolverbetering G.B. de Vroomenstraat en Zuilhofstraat Sassenheim			364.000			60	
Rioolverbetering Kerklaan (oost) en Lindenlaan Sassenheim			563.000			60	
Opstellen nieuw vGRP			25.000			5	
Willem Warneerlaan Sassenheim			230.000			60	
Beatrixstraat Sassenheim relining en verbetering			134.000			60	

Investerings	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Afschrijvings- termijn	Besluit nodig van
	2019	2020	2021	2022	2023		
Narcissenlaan en Van Alkemadelaan relining en verbetering			499.000			60	
Vervangen en verbetering Kagerplein Sassenheim			678.000			60	
Hoofdstraat Noord Sassenheim verbetering				236.000		60	
Vervangen drukriolering Loosterweg Voorhout	91.529					60	Eerder goedgekeurd
Hemelwaterriool Churchillaan 2010	214.918					60	Eerder goedgekeurd
Aansluiten panden op drukriolering Voorhout 2018	100.000					60	
Aansluiten panden op drukriolering Voorhout 2019, 2020, 2021 en 2022		40.000	40.000	40.000		60	
Rioolverbetering Oranje Nassaulaan Voorhout			547.000			60	
Rioolverbetering Prins Bernhardstraat Voorhout			329.000			60	
Vervangen mechanisch/elektrisch BBB Kruidenschans	38.000					15	
Verbeteringen riolering Kivietspark en Boerhaavestraat Voorhout		519.000				60	
Vervangen riolering Churchillaan en Linnaeuslaan		225.000					
Vervangen en verbeteren riolering Boerhaavestraat		386.000					Gemeenteraad
ROM 900 200/72 2015		45.000				6	Eerder goedgekeurd
Aansluiten panden op drukriolering Warmond 2014	60.000					60	
Aansluiten panden op drukriolering Warmond 2015	19.808					60	
Aansluiten panden op drukriolering Warmond 2018	76.000					60	
Aansluiten panden op drukriolering Warmond 2019, 2021 en 2022		48.000	28.000	48.000		60	
Rioolverbetering Herenweg Warmond		500.000				60	Gemeenteraad
Rioolverbetering Melmsdam Warmond		94.000				60	
Rioolverbetering Middendorpstraat Warmond		47.000				60	
Rioolverbetering Lommerlustlaan e.o. Warmond		277.000				60	Gemeenteraad
Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen							
Kansen voor Teylingen projecten recreatie en toerisme 2020, 2021, 2022 en 2023		80.000	80.000	80.000	80.000	10	
Uitvoeringsprogramma toerisme 2017	9.442					0	
Uitvoeringsprogramma 2018	50.000					0	
Uitvoeringsprogramma 2019	50.000					0	
Uitvoeringsprogramma 2020		50.000				0	
Programma 4 Duurzaam denken en doen							
KCA gebouw Voorhout (afh. Van ontw. Milieustraat) 2015	19.000					15	Eerder goedgekeurd
Algemene Middelen							
Anti-graffiti voorziening spoorviaduct Oranje Nassaulaan (demontabel)						10	
Klimaatinstallatie Bestuurscentrum 2016	139.256					15	Gemeenteraad
Meubilair raadzaal Bestuurscentrum		15.000				10	Gemeenteraad
Beveiliging Bestuurscentrum	30.000					10	Gemeenteraad
Energie zuinige verlichting Bestuurscentrum	125.500					15	Gemeenteraad
Veeqplus incl. dagverlichting Bestuurscentrum	24.750					15	Gemeenteraad
Nimos aanhangwagen 3.5/s/nl	16.000					6	

4.2.4 Reserves en voorzieningen 2020-2023

2020					
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Verminderings t.b.v. exploitatie	Verminderings ter dekking van afschrijvingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	60.447.238		1.168.941	2.495.000	56.783.297
Totaal algemene reserves	60.447.238		1.168.941	2.495.000	56.783.297
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413.350				413.350
Reserve Oosthaven	742.169				742.169
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	381.208				381.208
Reserve starterslening (in bezit van SvN)	5.210.663				5.210.663
Reserve Duurzaamheidsleningen (rest. besch. gesteld)	93				93
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	998.155				998.155
Reserve grondexploitatie	12.588				12.588
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	1.116.886	2.816.431	731.905		3.201.412
Reserve Kunst in de buitenruimte	60.000	15.000			75.000
Reserve IZA-gelden	-		-		-
Dekkingsreserve Sportpark Elsgeest	1.070.000	3.245.000			4.315.000
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.025.199	63.000		64.250	1.088.199
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.777.213			147.733	1.629.480
Dekkingsreserve Park Rusthoff	769.519			59.081	710.438
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.804.757			175.008	2.629.749
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	389.363			20.464	368.899
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	837.904			44.039	793.865
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	318.491			26.622	291.869
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	210.907			8.780	202.127
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.508.798			88.923	1.419.875
Dekkingsreserve jongeren centrum Voorhout	901.899			34.923	866.976
Dekkingsreserve jongeren centrum Sassenheim	521.736			26.056	495.680
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	2.009.946			100.389	1.909.557
Dekkingsreserve Scojesa	121.498			5.786	115.712
Dekkingsreserve Tjarda	122.662			6.133	116.529
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	572.225			23.508	548.717
Totaal bestemmingsreserves	23.897.228	6.139.431	731.905	831.695	28.537.309
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	84.344.466	6.139.431	1.900.846	3.326.695	85.320.606
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Verminderings t.l.v. exploitatie	Aanwendungen direct ten laste van de voorzieningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	301.210	220.000		343.238	177.972
Voorziening groot onderhoud wegen	683.636	600.000		751.826	531.809
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	105.697	75.000		25.000	155.697
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	1.814.412	375.000		1.049.258	1.140.154
<i>subtotaal</i>	2.904.955	1.270.000	-	2.169.322	2.005.633
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfondsen ex-wethouders	2.187.926	83.408		86.200	2.185.134
<i>subtotaal</i>	2.187.926	83.408	-	86.200	2.185.134
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	2.168.029		317.969		1.850.060
Voorziening egalisatie riool	-		-		-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolerings	2.862.591	918.739		1.834.345	1.946.985
Voorziening parkeerfonds	30.000				30.000
<i>subtotaal</i>	5.060.620	918.739	317.969	1.834.345	3.827.045
Overige voorzieningen					
GREX Hoogkamer	961.690				961.690
<i>subtotaal</i>	961.690	-	-	-	961.690
TOTAAL VOORZIENINGEN	11.115.191	2.272.147	317.969	4.089.867	8.979.502
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	95.459.656	8.411.578	2.218.815	7.416.562	94.300.107

2021					
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Verminderings t.b.v. exploitatie	Verminderings ter dekking van afschrijvingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	56.783.297		1.000.941		55.782.356
Totaal algemene reserves	56.783.297		1.000.941		55.782.356
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413.350				413.350
Reserve Oosthaven	742.169				742.169
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	381.208				381.208
Reserve starterslening (in bezit van SvN) beschikbaar gesteld)	5.210.663				5.210.663
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	93				93
Reserve grondexploitatie	998.155				998.155
	12.588				12.588
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	3.201.412		731.905		2.469.507
Reserve Kunst in de buitenruimte	75.000	15.000			90.000
Reserve IZA-gelden	-				-
Dekkingsreserve Sportpark Elsgeest	4.315.000	562.000			4.877.000
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.088.199			64.250	1.086.949
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.629.480			147.733	1.481.747
Dekkingsreserve Park Rusthoff	710.438			59.081	651.357
Dekkingsreserve Sportcomplex Rode Molenpolder	2.629.749			175.008	2.454.741
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	368.899			20.464	348.435
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	793.865			44.039	749.826
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	291.869			26.622	265.247
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	202.127			8.780	193.347
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.419.875			88.923	1.330.952
Dekkingsreserve jongeren centrum Voorhout	866.976			34.923	832.053
Dekkingsreserve jongeren centrum Sassenheim	495.680			26.056	469.624
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.909.557			100.389	1.809.168
Dekkingsreserve Scojesa	115.712			5.786	109.926
Dekkingsreserve Tjarda	116.529			6.133	110.396
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	548.717			23.508	525.209
Totaal bestemmingsreserves	28.537.309	577.000	731.905	831.695	27.613.709
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	85.320.606	577.000	1.732.846	831.695	83.396.065
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Verminderings t.l.v. exploitatie	Aanwendungen direct ten laste van de voorzieningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	177.972	220.000		383.101	14.871
Voorziening groot onderhoud wegen	531.809	600.000		699.392	432.417
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	155.697	75.000		25.000	205.697
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	1.140.154	375.000		243.672	1.271.483
subtotaal	2.005.633	1.270.000	-	1.351.165	1.924.468
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfondsen ex-wethouders	2.185.134	83.408		86.200	2.182.342
subtotaal	2.185.134	83.408	-	86.200	2.182.342
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	1.850.060		182.571		1.667.489
Voorziening egalisatie riool	-		-		-
Riolering	1.946.985	964.063		1.537.460	1.373.588
Voorziening parkeerfonds	30.000				30.000
subtotaal	3.827.045	964.063	182.571	1.537.460	3.071.077
Overige voorzieningen					
GREX Hoogkamer	961.690				961.690
subtotaal	961.690	-	-	-	961.690
TOTAAL VOORZIENINGEN	8.979.502	2.317.471	182.571	2.974.825	8.139.577
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	94.300.107	2.894.471	1.915.417	3.806.520	91.535.642

2022					
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Vermindering t.b.v. exploitatie	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	55.782.356		822.818		54.959.538
Totaal algemene reserves	55.782.356		822.818		54.959.538
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413.350				413.350
Reserve Oosthaven	742.169				742.169
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	381.208				381.208
Reserve starterslening (in bezit van SvN) beschikbaar gesteld	5.210.663				5.210.663
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	93				93
Reserve grondexploitatie	998.155				998.155
	12.588				12.588
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	2.469.507	-	731.905		1.737.602
Reserve Kunst in de buitenruimte	90.000	15.000			105.000
Reserve IZA-gelden	-		-		-
Dekkingsreserve Sportpark Elsgeest	4.877.000			364.925	4.512.075
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.086.949			64.250	1.085.699
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.481.747			147.733	1.334.014
Dekkingsreserve Park Rusthoff	651.357			59.081	592.276
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.454.741			175.008	2.279.733
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	348.435			20.464	327.971
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	749.826			44.039	705.787
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	265.247			26.622	238.625
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	193.347			8.780	184.567
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.330.952			88.923	1.242.029
Dekkingsreserve jongeren centrum Voorhout	832.053			34.923	797.130
Dekkingsreserve jongeren centrum Sassenheim	469.624			26.056	443.568
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.809.168			100.389	1.708.779
Dekkingsreserve Scojesa	109.926			5.786	104.140
Dekkingsreserve Tjarda	110.396			6.133	104.263
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	525.209			23.508	501.701
Totaal bestemmingsreserves	27.613.709	15.000	731.905	1.196.620	25.763.184
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	83.396.065	15.000	1.554.723	1.196.620	80.722.722
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Vermindering t.l.v. exploitatie	Aanwendungen direct ten laste van de voorzieningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	14.871	220.000		234.351	520
Voorziening groot onderhoud wegen	432.417	600.000		700.000	332.417
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	205.697	75.000		100.000	180.697
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	1.271.483	375.000		203.088	1.443.395
<i>subtotaal</i>	1.924.468	1.270.000	-	1.237.439	1.957.029
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfondsen ex-wethouders	2.182.342	83.408		86.200	2.179.550
<i>subtotaal</i>	2.182.342	83.408	-	86.200	2.179.550
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	1.667.489		182.571		1.484.918
Voorziening egalisatie riool	-		-		-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolerings	1.373.588	1.009.063		1.564.081	818.570
Voorziening parkeergebieden	30.000				30.000
<i>subtotaal</i>	3.071.077	1.009.063	182.571	1.564.081	2.333.488
Overige voorzieningen					
GREX Hoogkamer	961.690		961.690		-
<i>subtotaal</i>	961.690	-	961.690	-	-
TOTAAL VOORZIENINGEN	8.139.577	2.362.471	1.144.261	2.887.720	6.470.067
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	91.535.642	2.377.471	2.698.984	4.084.340	87.192.789

2023					
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Vermindering t.b.v. exploitatie	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	54.959.538		722.818		54.236.720
Totaal algemene reserves	54.959.538		722.818		54.236.720
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413.350				413.350
Reserve Oosthaven	742.169				742.169
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	381.208				381.208
Reserve starterslening (in bezit van SvN) beschikbaar gesteld)	5.210.663				5.210.663
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	93				93
Reserve grondexploitatie	998.155				998.155
	12.588				12.588
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	1.737.602		731.905		1.005.697
Reserve Kunst in de buitenruimte	105.000	15.000			120.000
Reserve IZA-gelden	-				-
Dekkingsreserve Sportpark Elsgeest	4.512.075			364.925	4.147.150
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.085.699			64.250	1.036.000
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.334.014			147.733	1.186.281
Dekkingsreserve Park Rusthoff	592.276			59.081	533.195
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.279.733			175.008	2.104.725
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	327.971			20.464	307.507
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	705.787			44.039	661.748
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	238.625			26.622	212.003
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	184.567			8.780	175.787
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.242.029			88.923	1.153.106
Dekkingsreserve jongeren centrum Voorhout	797.130			34.923	762.207
Dekkingsreserve jongeren centrum Sassenheim	443.568			26.056	417.512
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.708.779			100.389	1.608.390
Dekkingsreserve Scojesa	104.140			5.786	98.354
Dekkingsreserve Tjarda	104.263			6.133	98.130
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	501.701			23.508	478.193
Totaal bestemmingsreserves	25.763.184	15.000	731.905	1.196.620	23.864.210
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	80.722.722	15.000	1.454.723	1.196.620	78.100.930
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Vermindering t.l.v. exploitatie	Aanwendungen direct ten laste van de voorzieningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	520	220.000		121.230	99.290
Voorziening groot onderhoud wegen	332.417	600.000		699.631	232.786
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	180.697	75.000		90.000	165.697
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	1.443.395	375.000		305.067	1.513.328
<i>subtotaal</i>	1.957.029	1.270.000	-	1.215.928	2.011.101
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfondsen ex-wethouders	2.179.550	83.408		86.200	2.176.758
<i>subtotaal</i>	2.179.550	83.408	-	86.200	2.176.758
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	1.484.918		182.571		1.302.347
Voorziening egalisatie riool	-		-		-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolerings	818.570	1.054.063		1.461.161	411.472
Voorziening parkeergefondsen	30.000				30.000
<i>subtotaal</i>	2.333.488	1.054.063	182.571	1.461.161	1.743.819
Overige voorzieningen					
GREX Hooghkamer	-				-
<i>subtotaal</i>	-	-	-	-	-
TOTAAL VOORZIENINGEN	6.470.067	2.407.471	182.571	2.763.289	5.931.678
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	87.192.789	2.422.471	1.637.294	3.959.909	84.032.608

Verloop van reserves 2020-2023

Stortingen in de reserves:

Ten gunste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen					
Verkoop Langeveld, dit vindt niet in 2019 plaats, zal worden gecorrigeerd in de 2e voortgangsrapportage	2.862-	-	-	-	-
Verkoop langeveld	-	2.816-	-	-	-
Toevoeging besparing elektriciteitskosten aan dekkingreserve	61-	63-	63-	63-	34
Totaal programma 1	2.923-	2.879-	63-	63-	34
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Reserve kunst in de buitenruimte	-	15-	15-	15-	15-
Toevoeging besparing elektriciteitskosten aan	-	-	-	-	48-
Storting vanuit algemene reserve ter dekking van afschrijvingen Sportpark Elsgeest	-	2.495-	-	-	-
Totaal programma 2	-	2.510-	15-	15-	63-
Programma 5 Modern bestuur en invloedrijke inwoners					
Verkoop gemeentelijke eigendommen ter dekking van afschrijvingen sportpark Elsgeest	-	750-	562-	-	-
Totaal programma 5	-	750-	562-	-	-
Totaal stortingen reserves	2.923-	6.139-	640-	78-	30-

Onttrekkingen aan de reserves:

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen					
Voorziening voor beheer beleidsplan civiele kunstwerk	555	-	-	-	-
Afschrijving brandweergarage Warmond en Park Rusthoff	83	83	83	83	83
Uitgaven Holland Rijnland	732	732	732	732	732
Ontwikkelen nieuwe Boekhorst (kadernota 2019)	50	-	-	-	-
Dekking Beheer bruggen en tunnels (kadernota 2019)	192	192	192	192	192
Dekking vervangen LED openbare verlichting	56	64	64	64	16
Opstellen en vaststellen lokale warmtevisies bestaande bouw.	40	-	-	-	-
Volgend op de woonvisie onderzoeken of het vaststellen van een doelgroepenverordening.	10	-	-	-	-
actieplan Fiets opstellen.	35	-	-	-	-
eerste verkenning plaats naar de (on)mogelijkheden van een zuidelijke randweg Voorhout.	20	-	-	-	-
Met prioriteit realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen op locaties in gemeentelijk eigendom.	70	70	70	-	-
Vergroten inzicht gebruik infrastructuur.	50	-	-	-	-
Overhevelingen jaarrekening 2019	460	-	-	-	-
Opzetten en monitoren woningbouwprogramma Teylingen	10	-	-	-	-
Onderzoeken de ontwikkelingen van de parkeerbehoefte en parkeernormen	20	-	-	-	-
Uitvoeren van een quick scan naar mogelijke, andere locaties.	15	-	-	-	-
Referentiebepaling OV-bereikbaarheid.	10	-	-	-	-
Omgevingsmanager regie op bouwprojecten	100	-	-	-	-
Totaal programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen	2.507	1.141	1.141	1.071	1.022

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Storting vanuit algemene reserve ter dekking van afschrijvingen sportpark Elsgeest	-	2.495	-	-	-
Afschrijvingen sportpark Elsgeest	-	-	-	365	365
Pilot preventie en vroegsignalering	-	25	-	-	-
Dekking vervangen LED openbare verlichting	-	-	-	-	48
Praktijkondersteuner	-	29	29	-	-
Opvang Statushouders	146	146	146	146	146
Realiseren van een bewegingsvriendelijke openbare ruimte	25	25	25	-	-
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	537	537	537	537	537
Tijdelijk Fonds Jeugdhulp Holland Rijnland	92	-	-	-	-
Bijdrage restauratie en museumopenstelling Huys	100	-	-	-	-
Overhevelingen jaarrekening 2018	607	-	-	-	-
Pilot zorg en veiligheid jeugd	13	13	-	-	-
Doorontwikkelen van de monitor sociaal domein	20	-	-	-	-
Opstellen van Volksgezondheidsnota	5	-	-	-	-
Opstellen plan voor lokaal aanbod	5	-	-	-	-
Uitvoeren van de verlengde Transformatieagenda	10	-	-	-	-
Ontwikkelen laagdrempelige ingang voor alle	22	-	-	-	-
Onderzoek naar de uitvoering van de verschillende	3	-	-	-	-
Totaal programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen	1.585	3.270	737	1.048	1.096

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen					
Economische agenda Duin en Bollenstreek	385	385	385	385	385
Ontwikkelen centrumvisie (kadernota 2019)	150	-	-	-	-
Stimuleren en ondersteunen ondernemers bij	20	20	-	-	-
We vatten het verzilveren van de potentie van de	40	40	-	-	-
Ontwikkelen van een visie op verblijfsrecreatie	0	20	-	-	-
Ontwikkelen van een visie op de promotie van onze	0	10	-	-	-
Overhevelingen jaarrekening 2018	60	-	-	-	-
Totaal programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen	655	475	385	385	385

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 4 Duurzaam denken en doen					
Onderzoeken alternatieve duurzame maatregelen	25	-	-	-	-
Overhevelingen jaarrekening 2018	46	-	-	-	-
Werkbudget duurzaamheid	0	100	100	100	-
Totaal programma 4 Duurzaam denken en doen	71	100	100	100	-

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 5 Modern bestuur en invloedrijke inwoners					
Bestuurlijke omgevingsanalyse	35	-	-	-	-
Overhevelingen jaarrekening 2018	19	-	-	-	-
Totaal programma 5 Modern bestuur en invloedrijke inwoners	54	-	-	-	-

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Algemene dekkingsmiddelen					
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	148	148	148	148	148
Pilots waarin inwoners samen vooraf met de gemeente meedenken	40	40	-	-	-
Invulling aan de een-loket-gedachte, voeren regie uit op onze communicatiekanalen en gaan werken met serviceformules. versterken het accountmanagement bij wijken, verenigingen en ondernemers en bij overheids- en buurtparticipatie.	54	54	54	-	-
HLT Frictiekosten	147	-	-	-	-
Vrijval reserve IZA , overgebracht naar HLTsamen	48				
Resultaat2019	652	-	-	-	-
Overhevelingen jaarrekening 2018	753	-	-	-	-
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	1.842	242	202	148	148
Totaal onttrekkingen uit reserves	6.714	5.228	2.565	2.751	2.652

Bijlage 1 Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

Taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Afval						
Lasten	-2.690	-2.871	-2.862	-2.750	-2.705	-2.705
Baten	4.389	4.523	4.508	4.372	4.372	4.372
Saldo	1.698	1.667	1.645	1.622	1.667	1.667
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
Lasten						
Baten	41.553	43.096	44.616	44.635	44.777	45.134
Saldo	41.553	43.395	44.616	44.635	44.777	45.134
Arbeidsparticipatie						
Lasten	-329	-346	-469	-479	-489	-502
Baten		84	84	84	84	84
Saldo	-329	-258	-385	-395	-405	-419
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen						
Lasten	-59	-72	-86	-86	-86	-86
Baten	72	81	83	83	83	83
Saldo	14	4	-3	-3	-3	-3
Begeleide participatie						
Lasten	-3.045	-2.472	-2.576	-2.487	-2.421	-2.313
Baten						
Saldo	-3.045	-2.596	-2.576	-2.487	-2.421	-2.313
Begraafplaatsen en crematoria						
Lasten	-4	-6	-6	-6	-6	-6
Baten						
Saldo	-4	-6	-6	-6	-6	-6
Beheer overige gebouwen en gronden						
Lasten	-514	-331	-418	-447	-437	-436
Baten	1.185	80	832	644	82	82
Saldo	671	-385	413	197	-355	-354

Belastingen overig						
Lasten						
Baten	3.017	3.020	3.130	3.130	200	200
Saldo	3.017	3.020	3.130	3.130	200	200
Bestuur						
Lasten	-1.603	-1.606	-1.885	-1.823	-1.823	-1.823
Baten						
Saldo	-1.603	-1.834	-1.885	-1.823	-1.823	-1.823
Burgerzaken						
Lasten	-1.849	-2.002	-1.858	-1.886	-1.878	-1.923
Baten	682	635	640	640	640	640
Saldo	-1.167	-1.368	-1.218	-1.246	-1.237	-1.282
Crisisbeheersing en brandweer						
Lasten	-2.477	-2.674	-2.668	-2.689	-2.686	-2.686
Baten	221	217	241	241	241	241
Saldo	-2.257	-2.454	-2.427	-2.448	-2.445	-2.445
Cultureel erfgoed						
Lasten	-99	-256	-126	-86	-86	-86
Baten						
Saldo	-99	-224	-126	-86	-86	-86
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie						
Lasten	-692	-758	-771	-765	-762	-762
Baten	180	178	181	181	181	181
Saldo	-511	-589	-589	-583	-581	-581
Economische ontwikkeling						
Lasten	-788	-1.180	-1.712	-1.657	-1.655	-1.655
Baten	133	130	130	130	130	130
Saldo	-656	-1.714	-1.582	-1.527	-1.525	-1.525
Economische promotie						
Lasten	-82	-139	-162	-104	-104	-104
Baten	128	123	123	123	123	123
Saldo	46	-22	-39	19	19	19
Fysieke bedrijfsinfrastructuur						
Lasten	-122	-25				
Baten	67					
Saldo	-55	-25				

Geëscaleerde zorg 18-						
Lasten	-763	-705	-709	-711	-711	-711
Baten						
Saldo	-763	-705	-709	-711	-711	-711
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)						
Lasten	-75	-15.585	-17.975	-8.128	-826	
Baten	214	18.460	20.746	8.105	831	
Saldo	138	2.883	2.771	-22	5	
Inkomensregelingen						
Lasten	-6.942	-6.874	-6.751	-6.751	-6.750	-6.750
Baten	5.034	4.705	5.374	5.374	5.374	5.374
Saldo	-1.908	-1.355	-1.377	-1.377	-1.376	-1.376
Maatwerkdienstverlening 18-						
Lasten	-5.940	-6.373	-6.668	-6.578	-6.328	-6.328
Baten						
Saldo	-5.940	-6.810	-6.668	-6.578	-6.328	-6.328
Maatwerkdienstverlening 18+						
Lasten	-452	-5.449	-6.341	-6.341	-6.341	-6.341
Baten			-33	-33	-33	-33
Saldo	-452	-5.651	-6.374	-6.374	-6.374	-6.374
Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Lasten	-437	-379	-464	-464	-464	-464
Baten						
Saldo	-437	-481	-464	-464	-464	-464
Media						
Lasten	-832	-780	-828	-828	-828	-828
Baten	23	22	25	25	25	25
Saldo	-809	-806	-804	-803	-803	-803
Milieubeheer						
Lasten	-1.285	-1.306	-1.252	-1.379	-1.394	-1.294
Baten	80			113	113	113
Saldo	-1.205	-1.372	-1.252	-1.266	-1.281	-1.181
Musea						
Lasten	-53	-49	-37	-37	-37	-37
Baten	134	150	162	162	162	162
Saldo	81	109	124	124	124	124

Mutaties reserves						
Lasten	-3.243	-2.923	-6.139	-640	-78	-30
Baten	6.742	6.714	5.228	2.565	2.751	2.651
Saldo	3.499	3.331	-912	1.925	2.673	2.622
Onderwijsbeleid en leerlingzaken						
Lasten	-1.412	-1.303	-1.219	-1.148	-1.147	-1.147
Baten	250	206	228	228	228	228
Saldo	-1.162	-1.025	-991	-920	-919	-919
Onderwijshuisvesting						
Lasten	-3.855	-2.113	-2.106	-2.081	-2.261	-2.261
Baten	39	46	46	46	46	46
Saldo	-3.816	-2.023	-2.060	-2.034	-2.214	-2.214
Openbaar basisonderwijs						
Lasten	-175	-200	-200	-200	-200	-200
Baten	17					
Saldo	-158	-200	-200	-200	-200	-200
Openbaar groen en (openlucht) recreatie						
Lasten	-2.423	-3.171	-2.729	-2.680	-2.753	-2.757
Baten	151	131	131	131	131	131
Saldo	-2.272	-3.022	-2.598	-2.550	-2.623	-2.626
Openbare orde en veiligheid						
Lasten	-677	-894	-1.045	-1.073	-1.023	-1.023
Baten	76	58	38	38	38	38
Saldo	-601	-756	-1.006	-1.034	-984	-984
Overhead						
Lasten	-8.527	-10.588	-9.265	-9.044	-8.858	-8.722
Baten	164	115	134	134	134	134
Saldo	-8.363	-10.383	-9.131	-8.910	-8.724	-8.588
Overige baten en lasten						
Lasten	1	707	106	269	305	274
Baten	62	46	-5	-5	-5	-5
Saldo	63	552	101	264	300	269
OZB niet-woningen						
Lasten	-220	-251	-251	-251	-251	-251
Baten	1.871	1.853	1.907	1.919	2.459	2.459
Saldo	1.651	1.602	1.656	1.668	2.208	2.208

OZB woningen						
Lasten	-221	-251	-251	-251	-251	-251
Baten	3.538	3.631	3.808	3.867	4.973	4.993
Saldo	3.317	3.380	3.557	3.616	4.722	4.742
Parkeerbelasting						
Lasten						
Baten	12	11	11	11	11	11
Saldo	12	11	11	11	11	11
Parkeren						
Lasten	-149	-179	-146	-152	-157	-157
Baten	5	18	18	18	18	18
Saldo	-143	-120	-128	-134	-139	-139
Recreatieve havens						
Lasten	-396	-401	-369	-368	-368	-368
Baten	31	31	61	61	61	61
Saldo	-366	-343	-308	-307	-307	-307
Riolering						
Lasten	-2.156	-2.115	-2.029	-2.152	-2.185	-2.231
Baten	2.821	2.859	2.963	3.107	3.135	3.215
Saldo	665	787	934	955	950	984
Ruimtelijke ordening						
Lasten	-1.481	-2.034	-1.473	-1.524	-1.477	-1.477
Baten	43			100	100	100
Saldo	-1.438	-1.718	-1.473	-1.424	-1.377	-1.377
Samenkracht en burgerparticipatie						
Lasten	-8.439	-3.348	-3.213	-3.167	-3.157	-3.157
Baten	170	273	297	297	297	297
Saldo	-8.269	-3.209	-2.916	-2.869	-2.860	-2.860
Sportaccommodaties						
Lasten	-2.627	-2.254	-2.258	-2.346	-2.696	-2.666
Baten	198	218	224	224	224	224
Saldo	-2.429	-2.024	-2.034	-2.122	-2.472	-2.442
Sportbeleid en activering						
Lasten	-256	-321	-320	-319	-301	-301
Baten	1					
Saldo	-255	-351	-320	-319	-301	-301

Treasury						
Lasten	-3.437	-694	-655	-575	-561	-561
Baten	6.684	2.109	2.071	2.071	2.071	2.071
Saldo	3.247	1.369	1.416	1.496	1.510	1.510
Verkeer en vervoer						
Lasten	-3.405	-4.535	-3.062	-3.286	-3.632	-3.725
Baten	97	51	116	116	116	116
Saldo	-3.308	-3.413	-2.946	-3.170	-3.516	-3.609
Volksgezondheid						
Lasten	-1.273	-1.219	-1.465	-1.465	-1.465	-1.465
Baten			25	25	25	25
Saldo	-1.273	-1.259	-1.440	-1.440	-1.440	-1.440
Wijkteams						
Lasten	-2.041	-2.062	-1.986	-2.012	-1.982	-1.982
Baten	3	3	3	3	3	3
Saldo	-2.038	-2.015	-1.984	-2.009	-1.980	-1.980
Wonen en bouwen						
Lasten	-2.041	-2.404	-2.183	-2.163	-2.075	-2.066
Baten	1.352	844	744	544	544	544
Saldo	-689	-1.343	-1.440	-1.619	-1.531	-1.522
Totaal saldo taakvelden	1.852	251	5	401	-645	-91

Bijlage 2 Opvolging moties Kadernota 2020

Motie:
Motie 2: Onderzoek naar realisatie multifunctionele accommodaties De raad heeft de suggestie van het college dit onderzoek te koppelen aan de lopende activiteiten rond het opstellen van de centrumvisie niet overgenomen. Ter invulling van deze motie zal het college dus in het najaar met een afzonderlijk voorstel komen, inclusief tijdspad en kredietaanvraag.
Motie 3: Versnelling innovatie in de zorg Het college omarmt de motie. Teylingen zet al intensief in op preventie. De notitie "Preventie en vroegsignalering" is in mei 2019 naar de commissie gestuurd en wordt in oktober 2019 besproken in de commissie. Uit onderzoek / ervaring blijkt, dat veel problematiek niet kindgebonden is, maar voor een groot deel ontstaat door de omgeving waarin een kind opgroeit. Er is een budget van € 80.000,- beschikbaar om ingezet worden voor de pilot "Een goede thuisbasis voor het kind".
Motie 4: Start met praktijkondersteuner huisarts Het college omarmt de motie, de voorbereiding hiervan was ten tijde van de motiebehandeling al in volle gang. De uitvoering start in 2019.
Motie 5:: Monitor sociaal domein Het college omarmt het advies om per direct middelen beschikbaar te stellen voor de doorontwikkeling van de monitor sociaal domein, met prioriteit voor jeugd. Een kanttekening daarbij is dat de monitor verbonden is aan het data gedreven werken. Voor de doorontwikkeling zijn structurele middelen nodig, onder andere voor opzet van de technische infrastructuur. Bij de presentatie van de monitor in de raadscommissie van 17 juni is toegezegd dat de raad in het najaar een voorstel krijgt voor deze structurele investeringen in data gedreven werken. Dit betekent dat er nu nog niet gestart worden kan worden met de doorontwikkeling. Wel wordt alvast een voorstel gemaakt voor indicatoren voor jeugd die, na duidelijkheid over structurele dekking, opgenomen worden in het online dashboard van de monitor. In q1 van 2020 komen wij met een voorstel over datagedreven sturing naar de raad.
Motie 7: Carillon bestuurscentrum Voorhout Motie wordt uitgevoerd. Herstelwerkzaamheden aan de klok en het carillon zijn reeds ingang gezet. Na terugplaatsing zullen de aanvullende arbo-technische aanpassingen worden uitgevoerd. Daarna zullen de klok en het carillon weer in gebruik worden genomen. Tevens is het dan weer mogelijk om het volume van het carillon aan te passen en op een veilige manier onderhoud te plegen. De benodigde financiële middelen zijn opgenomen in de 2e tussenrapportage 2019.
Motie 8: Nieuw beleid financieren door oud beleid Het college ondersteunt deze motie. Het vertekpunt van het financiële meerjarenbeeld, na het verwerken van de meicirculaire, geeft noodzaak tot stevige beslissingen om tot een sluitend meerjarenbeeld te komen. De uitgangspunten in het raadsprogramma voor het realiseren van een duurzaam sluitende begroting zijn leidend geweest. Oud beleid inruilen voor nieuw beleid is hiervan een uitgangspunt en is daarmee een onderdeel van het dekkingsplan. Zie voor de uitwerking van de uitgangspunten in het dekkingsplan de paragraaf financieel overzicht.

Motie 9: Plan van aanpak voor hybride lening

Wij nodigen de raad graag uit om mee te denken in het opstellen van het plan van aanpak.

Begin november starten wij met een eerste bijeenkomst. Daarbij wordt uitleg gegeven over de financiële positie van de gemeente Teylingen en wat zijn de kaders waar binnen de gelden opnieuw kunnen worden uitgezet rekening houdend met de totale leningenportefeuille, cashflowprognose en het treasurystatuut. Ook verkennen wij de verschillende vormen tot het uitzetten van de gelden. Op basis hiervan stellen wij gezamenlijk een opdracht op waar de uit te zetten gelden aan moet voldoen en bespreken het vervolgproces.

Motie 12: Aansluiten bij CO2 prestatieladder

Wij ondersteunen de ambities in deze motie. De CO2-Prestatieladder is een CO2-managementsysteem dat bestaat uit 5 niveaus. Tot en met niveau 3 maakt een organisatie werk van de uitstoot van de eigen organisatie. Vanaf niveau 4 en 5 wordt er ook werk gemaakt van de CO2-uitstoot van de keten en sector. Dit betekent dat als we spreken van de eigen organisatie, dat dit gaat om HLTsamen. We zijn begonnen met het in kaart brengen van de haalbaarheid en impact van het aansluiten bij de CO2 prestatieladder. Op het moment van schrijven is dit voorwerk nog niet afgerond. De uitkomsten van dit voorwerk verwachten wij voor november 2019. Op basis van dit voorwerk maken wij een voorstel met impactanalyse en de benodigde acties en middelen om aan te sluiten bij de CO2-prestatieladder voor de komende drie jaar.

Motie 13: Strategisch adviseur duurzaamheid

Reeds voordat sprake was van de motie, waren wij al bezig op het strategisch vermogen op duurzaamheid te versterken. Samen met het domein Strategie & Projecten is verkend hoe dit versterkt kan worden. Inmiddels is duidelijk dat één van de strategen voor gemiddeld 2 dagen per week bijdraagt aan het versterken van het strategisch vermogen. Deze strategie zal zich richten op het inzichtelijk maken en versterken van de samenhang en relatie tussen de ambities en inspanningen op het niveau van het Rijk, de provincie, de energieregie (HR), de Duin- en Bollenstreek en de individuele HLT-gemeenten ten aanzien van de energietransitie. Hierover zullen de raden geïnformeerd worden.

Ten aanzien van de versterking van het inzicht, overzicht en de regie op het Teylingse Duurzaamheidsprogramma maken wij in deze begroting voor 2020 en 2021 jaarlijks 50.000 euro vrij vanuit de algemene reserves waarmee wij een duurzaamheidsregisseur voor Teylingen voor 2 dagen per week kunnen aantrekken. De werving hiervoor zal starten na het vaststellen van deze begroting.

Motie 14: Agenderen trap op trap af bij gemeenschappelijke regelingen

Middels de Financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen hebben gemeenten in Holland -Midden uniforme afspraken gemaakt over indexering en algemene taakstellingen. De gemeente Teylingen hanteert ook deze kaderstelling.

In deze regeling is het volgende opgenomen over de trap-op en trap-af regeling:

- Trap op: Gr's gaan niet mee de trap op maar krijgen alleen loon- en prijscompensatie (plus dat ze voor nieuwe taken soms extra geld vragen).
- Trap af: Er wordt een taakstelling bij de gr's opgelegd. Maar er zijn wel een aantal drempels voor de taakstelling kan worden geëffectueerd. Het moet gaan over een krimp van gemiddeld meer dan 2% per jaar over 4 jaar.

Motie 17: Onderzoek mogelijkheden verbod lachgas

Bij de actualisatie van de APV (gepland in het vierde kwartaal van 2019) wordt de gemeenteraad voorgesteld om een verbodsartikel over het gebruik van lachgas af te wegen voor opname in de APV. Bij de verlening van vergunningen voor evenementen/festivals wordt, waar mogelijk en nodig, vanaf heden een voorschrift opgenomen dat het gebruik van lachgas tijdens een evenement/festival verbiedt. Door gehoor te geven aan de motie en deze maatregelen te treffen, worden de nadelige effecten die samen kunnen gaan met het gebruik van lachgas vermindert in onze gemeente.

Bijlage 3 Actualisatie investeringsplan: Verschoven en vervallen investeringen

In het onderstaande een overzicht van de vervallen en verschoven investeringen naar aanleiding van een actualisatie van het investeringsplan door de domeinen buitenruimte en ruimtelijke ontwikkeling.

Actualisatie investeringsplan	Opmerking	Correctie op invest. 2019	Correctie op invest. 2020	Correctie op invest. 2021	Correctie op invest. 2022	Correctie op invest. 2023
Vervallen investeringen:						
Voorber.krediet schoolwoningen voor bewoning	Schoolwoningen zijn verkocht, investering kan vervallen is niet meer nodig.	219.118-				
Vernieuwing 15 woningen statushouders	De woningen worden verkocht zoals ze zijn.	75.000-				
Aanleg fietsverbinding Sassenheim-Noord- A44	Deze investering vervalt, de mogelijkheid wordt meegenomen in het fietsplan	350.000-				
Reconstructie Menneweg (tussen JP Gouverneurlaan en Parklaan)	Deze investering is meegenomen in het project van de Anthoniuslaan	85.000-				
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2017	Budget betreft een jaarlijks terugkerende investering. Betreft 2017 en komt daarom te vervallen. budget.	100.000-				
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2018	Budget betreft een jaarlijks terugkerende investering. Betreft 2018 en komt daarom te vervallen. budget.	100.000-				
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2019	Meegenomen in de uitvoering van de reguliere onderhoudsplannen	100.000-				
Verduurzame/veiliger maken bestaand fietspaden Oosthoutlaan te Voorhout	Deze investering komt te vervallen en is aangevraagd inde kadernota 2020.	270.000-				
Tweede Elsgesterweg, betonnenplaten	Deze investering komt te vervallen en is aangevraagd inde kadernota 2020.	90.000-				
GVVP V12 Toets essentiële herkenbaarheidskenmerken 2017	Budget betreft een jaarlijks terugkerende investering. Betreft 2017 en komt daarom te vervallen. budget.	103.359-				
GVVP V12 Toets essentiële herkenbaarheidskenmerken 2018	Budget betreft een jaarlijks terugkerende investering. Betreft 2018 en komt daarom te vervallen. budget.	150.000-				
Vervangen duikers 2017	Budget betreft een jaarlijks terugkerende investering. Betreft 2017 en komt daarom te vervallen. budget.	11.250-				
Vervangen duikers 2018	Budget betreft een jaarlijks terugkerende investering. Betreft 2018 en komt daarom te vervallen. budget.	17.548-				
Walbeschoeiing 2018	Budget betreft een jaarlijks terugkerende investering. Betreft 2018 en komt daarom te vervallen. budget.	130.000-				
Verbeteren watersysteem Floris Schouten Vrouwenpolder	Betreft een bijdrage aan derden en is niet meer nodig.	100.000-				
		1.901.275-				

Verschoven investeringen:						
GVVP V17 Herinrichting Oosthoutlaan	Afhankelijk van HOV plannen, verschuiven investering naar 2020/2021	200.000-	150.000	50.000		
GVVP B40 Bushalte Schoutenlaan bij P. van Slingerlandstraat	Afhankelijk van HOV plannen, verschuiven investering naar 2020/2021	75.000-	50.000	25.000		
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties GVVP V26	Zal worden ingezet voor spoorwegovergang Voorhout. Project zal worden uitgevoerd in 2020/2021	250.000-	400.000	100.000		
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties 2017	Toegevoegd aan de totaal krediet voor oversteeklocaties. Inzetten voor spoorwegovergang Voorhout.	50.000-				
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties 2018	Toegevoegd aan de totaal krediet voor oversteeklocaties. Inzetten voor spoorwegovergang Voorhout.	50.000-				
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties 2019	Toegevoegd aan de totaal krediet voor oversteeklocaties. Inzetten voor spoorwegovergang Voorhout.	50.000-				
Herinrichting Kerklaan Lindelaan Sassenheim	Deze herinrichting wordt uitgevoerd in participatie met de inwoners. Als gevolg van de uitkomsten van lopende participatietrajecten rondom oude bomen is de verwachting dat de aanpak van deze straten een lang voortraject gaan kennen. Derhalve is de uitvoering naar achteren geschoven.	144.000-		144.000		
GVVP B13 Capaciteitverruiming Rotonde Soldaatje (N433-N450)	Teylingen heeft 1 poot, restant wordt betaald door provincie, plannen zijn verschoven naar 2020 en 2021	700.000-	350.000	350.000		
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan wegen	Verschuiven naar 2020 en 2021. Weg wordt pas opgeknapt na oplevering Bloementuin.	190.000-	320.000-	510.000		
Herinrichting Boerhaavestraat Voorhout	De planning wordt 2020	180.000-	180.000			
Herinrichting Kagerplein Sassenheim	Als gevolg van de onderzoek naar riolering in combinatie met de warmtevisie en klimaatadaptie en waarvan de uitkomsten nog niet kennen is het project naar achteren verschoven om niet achteraf te constateren dat we dit beter nu mee kunnen nemen. De scope van het project kan hiermee wijzigen.	400.000-		400.000		
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwplieg 10397)	Zolang de apparaten het nog doen worden deze niet vervangen.	7.245-	7.245			
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwplieg 10398)	Zolang de apparaten het nog doen worden deze niet vervangen.	7.245-	7.245			
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwplieg 10399)	Zolang de apparaten het nog doen worden deze niet vervangen.	7.245-	7.245			
Sneeuwplieg Villeton LMT 2x 1800 en 1x 2000	Zolang de apparaten het nog doen worden deze niet vervangen.	21.500-	21.500			
VRI Paddoxlaan Warmond 2014	In HOV opgenomen, verschuiven naar 2020	225.000-	225.000			
GVVP V20 Verkeersmaatregelen Van Alkemadelaan en Narcissenlaan Sassenheim	Verschuiven naar 2020 en 2021. Weg wordt pas opgeknapt na oplevering Bloementuin.	50.000-	450.000-	50.000	450.000	
GVVP B38 Bushalten NS Station Voorhout	Afhankelijk van HOV plannen, verschuiven investering naar 2020/2021	75.000-	50.000	25.000		
GVVP B40 bushalte Schoutenlaan	Afhankelijk van HOV plannen, verschuiven investering naar 2020/2021	100.000-	75.000	25.000		
Verbetering spoorwegovergangen Teylingen (LVO)	Toegevoegd aan de totaal krediet voor oversteeklocaties. Inzetten voor spoorwegovergang Voorhout.	100.000-				
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2017	Budget behouden, bij centrumplannen meenemen	10.000-	10.000			
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2018	Budget behouden, bij centrumplannen meenemen	10.000-	10.000			
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2019	Budget behouden, bij centrumplannen meenemen	20.000-	20.000			
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan ovl	Verschuiven naar 2020 en 2021. Weg wordt pas opgeknapt na oplevering Bloementuin.		100.000-	100.000		
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan Groen	Verschuiven naar 2020 en 2021. Weg wordt pas opgeknapt na oplevering Bloementuin.		160.000-	160.000		
GVVP V18 Herinrichten Hoofdstraat Noord Sassenheim	Dit kan pas worden uitgevoerd na de plannen bij rotonde N208, van pallandlaan en Dirk. Investering verschuiven naar 2021/2022		122.590-	424.910-	547.500	
		2.922.235-	410.645	1.514.090	997.500	

Bijlage 4 Risico-inventarisatie

Programma	Risico	Categorie (o.b.v. oorzaak)	Beheersmaatregel: Passief	Beheersmaatregel: Actief	Netto Risicobedrag Teylingen
Financiering	Risico dat directe tegenpartijen stoppen met betalen waardoor leningen niet of deels terugbetaald worden. Dit heeft een negatief effect op de exploitatieruimte van de gemeente.	Financieel	Accepteren		€ 92.710
Prettig wonen voor iedereen	Implementatie van de omgevingswet en de wet kwaliteitsboring loopt vertraging op door mismatch in kennis, vaardigheden en cultuur. Dit resulteert in extra kosten voor inhuur en begeleiding.	Operationeel		Inbouw flexibele schil voor vergunningsverleners en routekaart voor de ontwikkeling van de	€ 38.000
Prettig wonen voor iedereen	De inventarisatie van kapitaalgoederen is onvolledig. De oorzaak hiervan is uitbesteding en onvoldoende vastlegging van kennis. Het gevolg hiervan is dat kapitaalgoederen onvoorzien onderhoud nodig hebben.	Operationeel		Aanbesteding van kennispakketten en vastlegging van kennis moet het gat in de inventarisatie van kapitaalgoederen laten afnemen/wegnemen.	€ 11.000
Prettig wonen voor iedereen	Een bestuurlijke maatregel is gebaseerd op een foute beoordeling. Dit kan leiden tot claims	Bestuurlijk-politiek	Accepteren		€ 5.000
Prettig wonen voor iedereen	Schade door vandalisme is groter dan voorzien en is niet verzekerd. Dit kan leiden tot budgetoverschreiding.	Externe factoren	Accepteren		€ 2.000
Prettig wonen voor iedereen	Ziekten en plagen in de buitenruimte nemen toe door o.a. klimaatverandering. Hierdoor moeten vaker onvoorziene kosten worden gemaakt om de negatieve gevolgen hiervan te bestrijden.	Externe factoren	Accepteren		€ 56.000
Prettig wonen voor iedereen	Versneld vervangen of groot onderhoud uitvoeren door wijzigingen in o.a. het klimaat	Externe factoren		Met regelmaat inspecties uitvoeren en daarnaast bijvoorbeeld zaken als de klimaatstresstest.	€ 156.000
Prettig wonen voor iedereen	Diverse	Operationeel	Accepteren		€ 94.000
Overkoepelend Risico	De publieke opinie ten aanzien van HLTsamen van de gemeenten wordt negatief beïnvloed. De oorzaken hiervoor zijn divers en onvoorspelbaar. Dit resulteert in imago schade en additionele kosten voor communicatiemiddelen en woordvoering.	Afbreuk	Accepteren		€ 8.000
Overkoepelend Risico	Participatietrajecten wekken vertrouwen dat onvoldoende kan worden waargemaakt. Dit resulteert in imago schade en additionele communicatieinspanningen.	Afbreuk		Opstellen visie op samenspel gemeente-samenleving en opstellen handelingsperspectief incl. toolbox voor zowel burgerparticipatie als overheidsparticipatie	€ 9.000
Overkoepelend Risico	Tussenevaluatie van HLTsamen geeft aanleiding tot nader onderzoek. Dit resulteert in additionele onderzoekskosten.	Bestuurlijk-politiek	Accepteren		€ 26.000
Overkoepelend Risico	De verantwoording van subsidiegelden door de provincie wordt niet als afdoende beschouwd door de subsidieverstrekker waardoor de subsidies worden gekort of niet uitbetaald.	Operationeel	Accepteren		€ 6.000
Overkoepelend Risico	De borging van projecten (projectmatig werken) vindt onvoldoende plaats. De oorzaak hiervan is tijd (afhankelijkheid van andere projecten) kennis en cultuur. Dit resulteert in kwaliteitsproblemen en herstelwerkzaamheden.	Operationeel		Standaarden voor projecten en borging (professionele werkmethoden)	€ 13.000
Verbonden Partijen	Risico's in de bedrijfsvoering van een verbonden partij manifesteren zich waardoor de verbonden partij onvoldoende in staat is haar opdracht uit te voeren en/of schade (euro) wordt doorbrekend aan de gemeente.	Overige	Accepteren		€ 919.000
Energiek en Sociaal Teylingen	Leerlingenvervoer wordt niet conform contract geleverd. Dit resulteert in juridische stappen met als doel de dienstverlening weer op peil te brengen.	Externe factoren	Accepteren		€ 36.000
Energiek en Sociaal Teylingen	Stijging van de vraag naar zorg en ondersteuning binnen open-einde-regelingen. Dit resulteert in een toename van niet begrote kosten	Externe factoren		Snelle toeleiding naar de passende zorg versterken door de inzet van integrale toegang, POH Jeugd en Jeugdhulp in onderwijs als algemene	€ 720.000
					€ 2.191.710

